

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Наталя Сидоренко
Олена Школьна
Олександр Сидоренко

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ 1838–1917

ІСТОРИКО-БІБЛІОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Довідник

УДК 050(477.82)"1838/1917"
С34

Рецензенти:

д-р філол. наук, доц. В. О. Садівничий
(Сумський державний університет);

д-р іст. наук, проф. М. Г. Палієнко
(Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

*Рекомендовано вченою радою ННІ журналістики
(протокол № 7 від 28 грудня 2020 року)*

*Ухвалено науково-методичною радою
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 3-21 від 23 березня 2021 року)*

Автор передмови:

д-р філол. наук Н. М. Сидоренко

Сидоренко Наталя

С34 Періодичні видання Волинської губернії. 1838–1917. Історико-бібліографічне дослідження : довідник / Наталя Сидоренко, Олена Школьна, Олександр Сидоренко. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2023. – 281 с.

ISBN 978-966-933-212-7

Подано основні дані про періодичну пресу Волинської губернії від 1838 до 1917 р. Наведено відомості про місця зберігання повних комплектів чи окремих номерів газет і журналів у бібліотеках і архівах України та інших країнах світу. Роботу з цим виданням полегшить низка допоміжних покажчиків, зокрема географічний, хронологічний, іменний, типологічний.

Для студентів і викладачів закладів вищої освіти, а також учених у галузі соціальних комунікацій та всіх, хто цікавиться історією преси.

УДК 050(477.82)"1838/1917"

ISBN 978-966-933-212-7

© Сидоренко Наталя, Школьна Олена, Сидоренко Олександр, 2023
© Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
ВПЦ "Київський університет", 2023

СПИСОК ЗАГАЛЬНИХ СКОРОЧЕНЬ

Б.д. – без дати	Оф. ч. – офіційна частина
Берез. – березень	Пр. – примірник
Верес. – вересень	Прим. – примітка
Вид. – видавець, видає(ють)	Проб. – пробний
Вип. – випуск	Прот. – протоієрей
Вул. – вулиця	ПТА – Петербурзьке телеграфне агентство
Груд. – грудень	Р. – рік
Губ. – губернія, губернський	Рр. – роки
Джер. – джерело	Ред. – редактор, редагує (ють)
Див. – дивись	Ред.-вид. – редактор-видавець
Дод. – додаток	РТА – Російське телеграфне агентство
Жовт. – жовтень	Свящ. – священник
Исп. обяз. (рос.) – виконуючий обов'язки	Секр. – секретар
Квіт. – квітень	Серп. – серпень
Кн. – книга	Січ. – січень
К. – копійка	СПТА – Санкт-Петербурзьке телеграфне агентство
Крб – карбованець	Ст. – століття
Лип. – липень	Т. – том
Листоц. – листопад	Трав. – травень
Лют. – лютий	Ч. – число, частина
Міс. – місяць	Черв. – червень.
Наявність вид. – наявність видань	
Неоф. ч. – неофіційна частина	

СПИСОК БІБЛІОТЕК

БАН	– Бібліотека Російської академії наук (Санкт-Петербург, Росія)
БКМ	– Бібліотека краєзнавчого музею м. Житомира
БМДУ	– Бібліотека Московського державного університету
ДАЖО	– Державний архів Житомирської області
ДНАБ	– Державна наукова архівна бібліотека (Київ)
ЖОУНБ	– Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека
ЛННБ	– Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника
НБУВ	– Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського (Київ)
РДБ	– Російська державна бібліотека (Москва, Росія)
РНБ	– Російська національна бібліотека (Санкт-Петербург, Росія)
ЦДІАУ	– Центральний державний історичний архів України (Київ)

Показчик містить бібліографічні відомості про газети, журнали, бюлетені та періодичні збірники, що видавались у Волинській губернії з 1838 до кінця 1917 р. включно.

Під час роботи над анотованим показником використано фонди архівів, бібліотек і музеїв України (Київ, Львів, Житомир) та Росії (Москва й Санкт-Петербург), довідкову та історичну літературу, періодичні видання. Ретельно опрацьовано картотеки й каталоги (систематичний, алфавітний, періодичних видань, географічний, предметний); відділи та фонди бібліотек (газетний, журнальний, рідкісних книг, історичних колекцій, юдаїки); архівні фонди тощо.

Від 1838 до 1917 р. на території Волинської губернії зафіксовано 119 різноманітних періодичних видань. Пошук місцевої преси завжди виявляється справою складною і невдячною, зокрема в тих центрах, де з'явилась у світ та чи інша преса. Скажімо, у трьох житомирських бібліотечно-архівних і краєзнавчих фондах (Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека, Державний архів Житомирської області, Бібліотека краєзнавчого музею м. Житомира). Загалом часописів виявилось значно менше (19 різних назв), аніж у Києві (Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського й Державна наукова архівна бібліотека – 50 назв) та в бібліотеках Росії: Російська національна бібліотека – 89 назв, Російська державна бібліотека – 71, Бібліотека Російської академії наук – 37.

Така статистика щодо наявності чи відсутності місцевої преси у книгосховищах України ще раз увиразнює факт про непростий дослідницький шлях для здобуття оригінальної інформації з історії вітчизняної преси, адже великий і важливий пласт документальної інформації зберігається донині в бібліотеках та архівах сусідньої держави. Саме до бібліотек і архівів Петербурга й Москви потрапляли основні примірники видань (періодичних і неперіодичних), сюди надходили до 1905 р. клопотання про видання та програми майбутніх часописів.

Нині електронні каталоги значно спрощують проходження першого етапу – установлення наявності газет, журналів, збірників XIX – по-

чатку ХХ ст. (за роками, номерами, томами, випусками, часто навіть датами виходу в світ) у фондах потужних бібліотек. Наприклад, у НБУВ – це газети, до яких в останні роки долучилися й ті часописи, що перебували досі у спецфондах. У РДБ (Москва) – це газети, журнали, збірники (складніше з періодикою, що видавалася українською або іноземними мовами на території Російської імперії; це або службова інформація, або картково-паперовий каталог).

Значні кроки в оцифруванні довідкового ресурсу здійснено працівниками РНБ (Санкт-Петербург): наявність газет можна простежити за кількома бібліотеками Росії; в електронному каталозі доступний пошук не лише російськомовних (Російський журнальний фонд), а й виданих іноземними мовами журналів і газет (відділ "Россіка"); активно просувається "відкриття" для дистанційних читачів інформації про газети й журнали, що видавалися для єврейського населення ідишем (співробітники літературного відділу країн Азії та Африки запропонували основну інформацію про такі часописи в латинській транслітерації; роботу тут ще не завершено). Зазначимо, що деякі журнали (окремі номери чи незначні за обсягом комплекти) подано в новому проєкті РНБ із забезпечення сучасного доступу до електронних фондів (до речі, тут міститься і значний масив "Волынских епархиальных ведомостей"; деякі номери мають до 2 тис. віртуальних читачів).

Із відстані понад столітньої давнини непросто розшукати окремі видання, особливо ті, що виходили в час революційних змін і перетворень, воєнних перипетій Першої світової війни тощо. Таким чином, відомості про шість часописів Волинської губернії ("Стерно", "Голос воина", "Дубенский вестник", "Житомирский листок объявлений", "Известия Волынского губернского избирательного комитета", "Кади-ма") подаються лише за вторинними джерелами – покажчиками, довідниками, оголошеннями в періодиці краю.

Деякі факти з історії становлення та розвитку періодичних видань Волинської губернії наявні в історико-бібліографічних дослідженнях В. Ігнатієнка¹, М. Лісовського², Л. Ільїнського³, а також бібліографічних

¹ Ігнатієнко В. Бібліографія української преси (1816–1923 рр.): іст.-бібліограф. етюд. Х. ; К., 1930; Ігнатієнко В. А. Українські нелегальні видання рр. 1914–1917. *Бібліологічні вісті*. 1926. № 1 (10). С. 65–70.

² Лісовский Н. М. Библиография русской периодической печати 1703–1900 гг.: (материалы к истории русской журналистики). Пг., 1915.

³ Ильинский Л. К. Список повременных изданий за 1917 г. Пг., 1919.

довідниках газет, журналів і збірників, що зберігаються у фондах різних бібліотек – НБУВ, РДБ, РНБ, БАН⁴ тощо. Принагідну інформацію про умови функціонування, жанрово-тематичний діапазон публікацій, редакторів, видавців і співробітників преси краю можна знайти в монографіях А. Бойко, О. Коновця, І. Крупського.

Періодика Волинської губернії XIX – початку XX ст. як джерело історико-політичних і духовно-культурних процесів, співпраця на журналістській ниві визначних особистостей (серед яких М. Коцюбинський, Г. Мачтет, Саша Чорний, О. Купрін, М. Могилянський) неодноразово приваблювали дослідників – краєзнавців, істориків, книгознавців, журналістикознавців. Монографія, хрестоматія і докторська дисертація у сфері соціальних комунікацій І. Павлюка – ґрунтовне вивчення масмедіа Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя в інформаційному просторі України XX ст., розпочинаючи від 1917 р.

Статті, присвячені тематичним, жанровим, історіографічним, видавничо-редакційним аспектам функціонування періодики Волинського краю, вивчення майстерності літературного стилю окремих особистостей (М. Костриця, В. Денисюк, Г. Дем'янчук, О. Василевич, Н. Бажан, В. Лукашук, С. Ляшко, Т. Шовкопляс, М. Миць) стали важливою віхою в загальному ланцюгу відтворення об'єктивної, незаангажованої та скрупульозної історії місцевої преси.

Відомі також спроби відтворити етапи становлення та розвитку волинської преси в бібліографічних покажчиках (М. Бойко, М. Кравчук, Ю. Лащук, Г. Бухало, О. Ошуркевич)⁵, але жоден із цих списків не став остаточним. У цьому ракурсі вирізняється детальне і скрупульозне дослідження І. Міляевич, яка звернулася до архівних матеріалів у Росії та Україні, вмотивувала принципи систематизації знайденої друкова-

⁴ Каталог дореволюційних газет, що видавалися на Україні (1822–1916): публікація фонду ЦНБ АН УРСР. К., 1971; Библиография периодических изданий России. 1901–1916: в 4 т.; сост.: Л. Н. Беляева, М. К. Зиновьева, М. М. Никифоров. Л., 1958–1961; Периодическая печать в России в 1917 году: библиограф. указатель: в 3 ч. Л., 1987. Ч. 1–3; Русские дореволюционные газеты в фондах Библиотеки АН СССР. 1703–1916: алфавит. кат. / сост. А. С. Кузьмин, Г. Н. Яковлев. Л., 1984. Кн. 1–2; Русские дореволюционные газеты в фондах Государственной библиотеки СССР им. В. И. Ленина: алфавит. кат. М., 1986.

⁵ Бойко М. Бібліографія періодики Волині. Блумінгтон, 1982; Кравчук М. Українська преса Волині, Холмщини, Підляшшя та Полісся); М. Кравчук. *Укр. книга*. 1976. № 4. С. 81–85; Періодичні видання Волині, Полісся, Підляшшя та Холмщини (1836–1944): список / уклад. Ю. Лащук, Г. Бухало, О. Ошуркевич. Львів, 1994.

ної преси, запропонувала анотований покажчик періодичних видань Волинської губернії від 1838 до 1916 р. Визнаючи наукову ґрунтовність цієї праці, ми не завжди погоджуємося з деякими моментами, скажімо, з потребою застосовувати сучасний ДСТУ 3017-95 "Видання. Основні види: терміни та визначення" до окреслення типологічної системи періодичних видань іншої історичної епохи (на жаль, варто констатувати, що існуючий державний стандарт уже не відповідає видавничим, зокрема масмедійним реаліям кінця ХХ – початку ХХІ ст.); поглядами на "періодичне видання як різновид книги"; зосередження уваги лише на двох російських бібліотеках – РНБ і БАН у Санкт-Петербурзі тощо.

Враховуючи зауваги І. Мілясевич про те, що її завданням було "історико-книгознавче дослідження", за межами розвідки "залишилися такі аспекти літературознавчого та журналістикознавчого дослідження, як аналіз жанрів і видів публікацій, співробітництво в редакціях письменників і громадських діячів, особливості майстерності провідних публіцистів..."⁶, метою нашого дослідження стали якраз ті вияви масової інформаційної діяльності у пресі Волинської губернії, що досі не набули свого розвитку.

Певним чином можливі як певні схожості (об'єктом дослідження обрано Волинську періодику ХІХ – початку ХХ ст.; в описі частково застосовується схема, розроблена науковцями Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника, для бібліографування друкованої преси; подібна систематизація періодики застосовувалась нами в попередніх списках періодичних видань – Катеринославської, Полтавської, Подільської губерній), так і відмінності. Приміром, аналіз регіональної преси продовжено ще на один рік; саме 1917 р. з'явилось у світ 30 % існуючих на Волині газет, журналів, бюлетенів і збірників (35 видань уведено в обіг). Саме в цей час читачі отримали газети українською та польською мовами. Опрацювання фондів РДБ у Москві дозволило розширити безпосередню видавничо-редакційну інформацію про низку часописів ("Дорожная хроника Вольнского губернского земского управления", "Обзор акцизов", "Проповеднический листок" тощо).

Визначальною метою цього покажчика стало якомога детальніше відтворення змісту періодичних видань Волинської губернії (1838–1917), врахування проблемно-тематичної та жанрової специфіки, увиразнення журналістського й публіцистичного стилю місцевих кореспондентів.

⁶ Мілясевич І. Періодичні видання Волинської губернії ХІХ – початку ХХ століття: іст.-бібліограф. дослідж. ; наук. ред. М. М. Романюк. Львів, 2004. С. 9.

Отже, в анотованому покажчику видань Волинської губернії газети і журнали подаються у такій послідовності: спочатку україномовні (2 видання), потім двомовні (українською та російською мовами – 9 газет і журналів, в основному 1917 р.), далі – тримовні видання (українською, російською та польською мовами – 2 тижневики, що вийшли у світ 1917 р.), російськомовні періодичні видання (переважаюча кількість періодики – 111 назв), двомовні (російською та польською мовою – 1 часопис), а також іншомовні (єврейською розмовною мовою (ідішем) – 3 видання, польською – 1 газета).

Періодика описана за такою схемою: 1) назва, підзаголовок, періодичність виходу; 2) роки видання (із зазначенням дати появи першого й останнього номера за наявності відомостей про це); 3) прізвище редактора (коли ж видання мало кількох редакторів, то після прізвища кожного з них вказуються роки та номери видань, які ним підписані); 4) прізвище видавця (за попередньою схемою); 5) додатки (якщо вони були); 6) примітки (тут подаються відомості про зміну назви видання із зазначенням номера, де сталася зміна, причини припинення виходу тощо); 7) наявність покажчиків змісту видання; 8) джерела (вказуються джерела, звідки запозичені відомості, якщо не вдалося виявити самого видання); 9) архівні джерела, коли такі знайдені авторами під час роботи над покажчиком; 10) наявність видання у бібліотеках (подається у такій послідовності: НБУВ, ДНАБ, ДАЖО, ЖОУНБ, БКМ, ЛННБ, РДБ, РНБ, БАН, БМДУ).

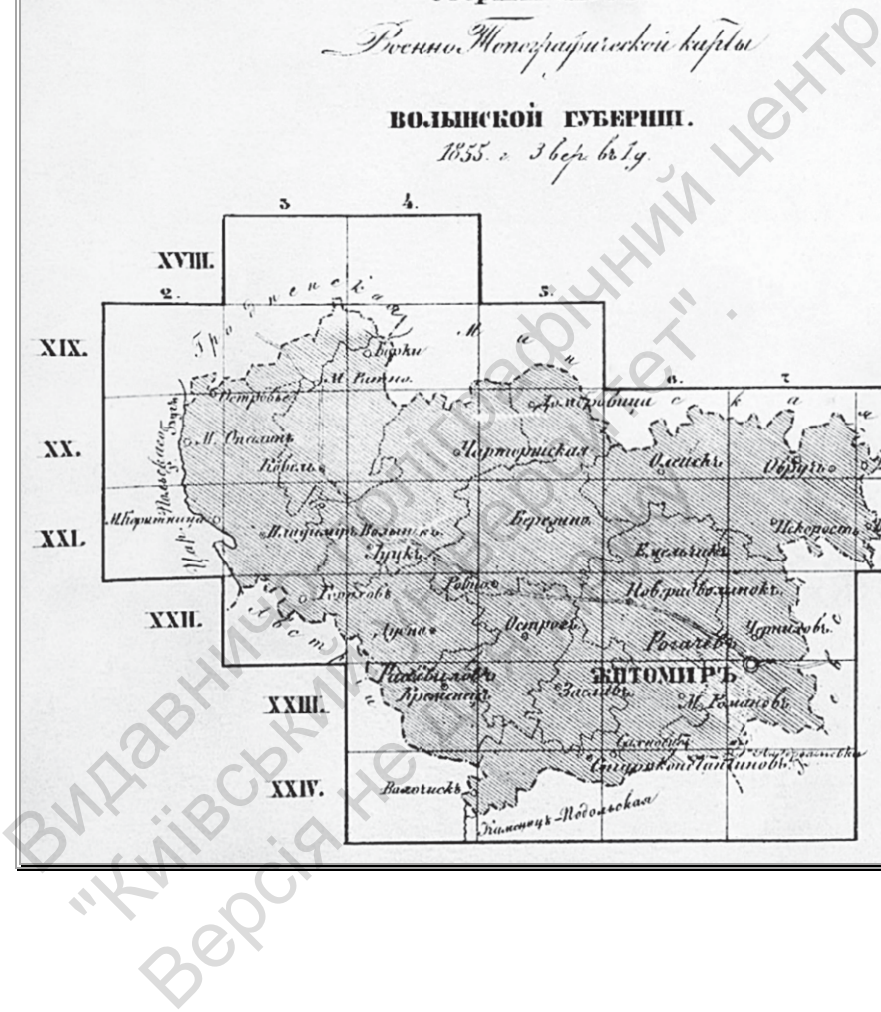
Роботу полегшить низка покажчиків. У географічному покажчику тогочасні назви міст губернії розташовані за алфавітом. Так само представлені й самі видання (із зазначенням років виходу).

В іменному покажчику прізвища редакторів і видавців часописів Волинської губернії перелічені за алфавітом із вказівкою імені та по батькові (якщо вони відомі). Коли є свідчення про псевдонім, то він наводиться у дужках. Також зазначено номер видання, редактором чи видавцем якого була певна особа.

У типологічному покажчику видань Волині періодика представлена за такими ознаками: періодичністю, тематикою (масові, релігійні, наукові, статистичні, медичні, сільськогосподарські, гумористичні, видання оголошень, телеграм), а також за видавцями.

Список містить також покажчик бібліотек України та Росії, де автори виявили повні комплекти чи окремі примірники видань. Для

Наприкінці дослідження – список використаних джерел.

ПЕРІОДИКА ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ (1838–1917): ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Преса Волинської губернії впродовж XIX – початку XX ст., від появи першого періодичного видання – газети "Волынские губернские ведомости" до зародження часописів рідною мовою у 1917 р. – одна зі своєрідних сторінок історії вітчизняної журналістики. Незважаючи на те, що в кількісному плані тут з'явилося у світ не так багато видань, як в інших губерніях Східної України (зокрема Київській, Херсонській, Харківській, Катеринославській), але волинські газети і журнали виявилися не менш різноманітними за тематикою, структурою, типологічними та стильовими ознаками, авторським колективом тощо.

Досі тривають суперечки про попередників першої зафіксованої у краї газети "Волынские губернские ведомости". Як зазначає один із дослідників-краєзнавців Вальдемар Пясецький, існувало кілька "ненароджених" попередників, два проекти "публіцистичного періодичного видання", редактори-ініціатори вели роботу щодо згуртування майбутніх співробітників.

Перший проєкт "Волинської газети" пов'язаний з іменем Алоїза Фелінського, автора старого польського гімну "Боже, що Польщу..." та історичної драми "Варвара Радзивілл", професора і ректора Кременецького ліцею. Цей редактор орієнтувався на відомі йому варшавські чи вільненські газети політично-історичного та літературного спрямування, де б знаходили відображення питання історії краю, етнографії, побуту, звичаїв, сільського господарства, літератури тощо. В оголошенні про лущьке видання, як свідчить В. Пясецький, було зазначено мету: "поширювати нахил до наук і знань, докладати зусиль до збереження

звичаїв, бережливо ставитися до багатств рідного краю"⁷. "Волинська газета" мала з'явитись у січні 1812 р. у Кременці, де існувала на той час перша у цьому краї гімназія.

Новий проєкт постав 1820 р. під назвою "Дзєнік Кременецький", що мав продовжити ідею попереднього задуму. На перешкоді стала смерть А. Фелінського, хоча на загальних зборах професорів місцевого ліцею було вирішено передати пост редактора професорові класичної літератури ксьондзу Алоїзу Осінському. Зокрема, у варшавській газеті йому вдалося надрукувати нарис "Погляд на періодичні видання і їх потребу на Волині", у якому він назвав Кременець "столицею наук всієї провінції", де згуртувалося чимало вчених і молодих літераторів. Для майбутньої газети волинський професор обрав загальносуспільний напрям, де б вирізнялися наука й мистецтво.

Проекти періодичних видань на території Волинської губернії у XIX – на початку XX ст. уважно проаналізувала дослідниця І. Мілясевич, яка за архівними документами (петербурзьких і київських історичних архівних установ, бібліографічними покажчиками) відтворила назви не-реалізованих проєктів. Серед них названо 29 часописів, один із яких планувався українською мовою, шість – польською ("Kurjer Wolyński", "Prasa", "Walka", "Wołyńskiak" у Житомирі та Кременці), один – німецькою, польською, російською, українською ("Lucker Nachrichten" у Луцьку), решта (21) – російською (зокрема, "Волинский листок", "Всемирное техническое обозрение", "Луцкий листок", "Новая Волянь", "Справочный листок", "Театралка" у Житомирі, Рівному, Луцьку, Дубно тощо)⁸. Слід наголосити, що з-поміж згаданих газет у світ усе ж ви-йшли "Телеграммы" у Житомирі 1914 р.

Спроби видавати періодику українською мовою виникали у краї ще 1907 р. Принаймні 14 лютого 1906 р. волинський губернатор видав свідоцтво редактору-видавцеві М. О. Хотовицькому, який запланував у Житомирі щоденну газету "Рідна справа". Програма містила офіційний розділ, передові статті з політичних, економічних, літературних і громадських питань, інформації про обласне та місцеве життя, аналіз загальноросійських справ, телеграми, кореспонденції, хроніку держав-

⁷ Пясецький В. Якою мала бути перша "Волинська газета"? *Волинські губернські відомості*. 2002. № 48 (115).

⁸ Мілясевич І. Періодичні видання Волинської губернії XIX – початку XX століття: іст.-бібліограф. дослідж. Львів, 2004. С. 109–116.

ного, громадського й економічного життя імперії, події за кордоном. Тут би знайшлося місце для літературних фейлетонів, наукових статей із різноманітних галузей знань, повістей, оповідань, поезій, оглядів тогочасної преси і театральних здобутків, бібліографії, новин мистецтва і науки а також широких хронікальних повідомлень, поштової скриньки редакції, довідкового розділу, оголошень⁹. Із невідомих причин видання не було реалізоване, натомість прізвище М. О. Хотовицького як редактора-видавця зазначене у газеті "Рідна справа/Вісті з Думи", що у шести номерах вийшла у Санкт-Петербурзі 1907 р.

Згодом зафіксовано ще дві спроби видання на Волині часописів рідною мовою. Один із них згадував у своїй оглядовій статті М. Кравчук, посилаючись на замітку у львівській газеті "Неділя" (1911), де зазначалося: "Новий український тижневик виходитиме в Житомирі п. н. "Струмок". Новий часопис призначається для інтелігентних читачів"¹⁰. Художньо-мистецький журнал "Стерно" датований 1917 роком (жодне число його досі не виявлене, існують лише згадки у книзі "З культурного життя України" З. Кузелі).

Українське життя на Волині розвивалося, порівняно з іншими губерніями, доволі повільно, хоча тут також розросталася мережа культурно-освітніх осередків. У лютому 1907 р. у Житомирі було засновано товариство "Просвіта", яке до свого статуту включило й такі пункти, як допомога розвитку української культури, поширення освіти серед українського народу його рідною мовою, видання книг і часописів; створення бібліотек, книгарень і читалень; організація лекцій, загальнопросвітніх курсів, спектаклів, літературно-музичних вечорів, концертів, вистав і т. д.; заснування стипендій, шкіл, притулків, інших освітніх і добродійних закладів; організовування конкурсів і премій на кращі твори письменства та інші "умілости". Із 1900 до 1918 р. кількість філій товариства "Просвіта" на Західній Волині зростає з 23 до 75, читалень – із 924 до 2944, бібліотек – до 2664¹¹. Та цього часу збереглися лише згадки про видавничі наміри української громади, але жоден задум реалізувати не вдалося.

⁹ Російський історичний архів у Санкт-Петербурзі, ф. 776, оп. 16, ч. 1, спр. 1124.

¹⁰ Кравчук М. Українська преса Волині, Холмщини, Підляшшя та Полісся. *Українська книга*. 1976. № 4. С. 83.

¹¹ Бандилко Л. Бібліотечна діяльність товариства "Просвіта" на Волині (з початку ХХ ст. до 1939 р.). *Бібліотечний вісник*. 1992. № 2. С. 33.

Ще наприкінці XIX ст. робилися спроби у місцевій пресі надрукувати матеріали з української царини, але часто така ініціатива натрапляла на цензурні й видавничі перепони.

Незважаючи на складні політичні умови для пробудження національних настроїв і розвитку рідного слова, українські відділи та спеціальні рубрики розміщували на сторінках різних волинських видань. Зокрема, у газеті "Волян" рубрика "Українське життя" з'явилася ще 1898 р.; автори статей і заміток використовували тут відповідні псевдоніми – Українець, Марк Квітка та ін., хоча матеріали друкувалися російською мовою. Зокрема, Михайло Коцюбинський, здобувши посаду адміністратора згаданої житомирської газети, постійно пропонував "україніку", утішаючись навіть невеликими здобутками: статтю про П. Куліша передрукували одеські та інші газети "без всякої зміни", "знайшовся рецензент, учитель із Варшави, який даватиме огляди українських книжок; домовився з редактором про публікацію статей Б. Грінченка", "приладнав" публікацію професора М. Сумцова тощо.

У листі до Віри Коцюбинської 26 лютого 1898 р. зазначено: "Зверни, серце, увагу на сьогоднішнє число "Волині", на одділ бібліографії. Він весь український. Я дуже радий, що помістив звістку про "Вістник" (*Літературно-науковий вістник*. – Н. С.). Зробив, як бачиш, це так зручно, що подав адресу, зміст і ціну, а також про те згадав, що цензура пускає його на Вкраїну. Я певний, що після цієї звістки чимало підпишеться на «Вістник»"¹².

Заслуговує на увагу і звернення до громадян Житомира про вибори до Державної думи (1906. № 254, 258). Текст надруковано у газеті "Волян" у дві шпальти російською та українською мовами. Наприкінці подавалося коротке оголошення: "З початку ноября у нас в Житомири буде певне выходыты газета на нашый мови "Голос Волинского общества грамотности". Въ ций газети буде и все, що треба нам знаты про выборы в Державну думу в нашый Волинский губернии". Як зауважувалося у публікації, замість українських "и", "і" та "ї" тут використані російські "ы" та "и", бо інших літер не виявилось у друкарні. Проте сама спроба виголосити звернення рідною мовою є значним кроком до українізації Волинського краю.

Уже на початку XX ст. активізувалася національна справа, поживалися дискусії про національне ім'я, освіту, культуру, незалежність.

¹² Коцюбинський М. Твори : у 7 т. Т. 5. С. 207.

Твори рідною мовою були опубліковані у журналі вихованців Волинської духовної семінарії "Мысль" ще 1904 р. На шпальтах житомирської газети "Голос Волини" у 1907 р. функціонує постійний відділ "З українського життя і преси"; у часописі "Волинские отклики" у середині травня 1910 р. з'являється рубрика "З українського життя", де у замітках згадуються події, пов'язані з іменами Т. Шевченка, М. Грушевського, М. Кропивницького, А. Шабленка. Земська газета "Известия Волинского губернского земства" теж долучилася до публікації матеріалів українознавчого характеру, особливо з нагоди 100-річного ювілею народного Кобзаря ("До столітнього ювілею Т. Г. Шевченка" Волинця, "До ювілею Т. Г. Шевченка" Н. С. Бобрицького). На розсуд читачів подано поезію невідомого автора "Заклик до праці" у записі Т. Д. українською мовою (1914. № 12), де є такі рядки:

Ніч проходить, день надходить;
Сонце брижі розлива,
І на землю світ приносить,
Землю сяйвом огрів.
... Гей, брати! Мерщій вставайте
– Йде пора, що годі спати,
І до гурту всі збирайтесь;
Будем сонце зустрічати!..

На закінчення звучать традиційні для українців слова: "Поспішайте, годі спати!..".

Найурожайнішим періодом для появи волинських часописів видався 1917 р. Незважаючи на складні національно-державні обставини, у цій західній губернії з'явилося у світ 35 нових газет і журналів, із яких лише "Громадянин" – газета політична, економічна та літературна – чітко дотримувалася не тільки українського змісту, а й обороняла силу рідного слова, друкуючи матеріали мовою українського народу. З-поміж багатьох авторів вирізняються публікації редакторів цього тижневика С. Підгірського і М. Черкавського. Як свідчить список № 7 українських кандидатів до Установчих зборів, Самійло Максимович Підгірський – син хлібороба, юрист, у 1917 р. – голова Волинської Української ради, член Центральної ради, член комітету Волинської ради депутатів від селян, член Волинського комітету УПСФ (Української партії соціалістів-федералістів).

Михайло Костянтинівич Черкавський – учитель гімназії, комісар народної освіти на Волині, голова Волинського комітету УПСФ. На шпальтах газети друкувався не тільки під своїм прізвищем, а й використовував криптоніми та псевдоніми (М. Ч-ський, М. Ч., М. Громадський). Його перу належать: історичний нарис "До інтелігенції на Україні", статті "Що таке Універсал?", "На роздоріжжі", "По наших сторонах", "Хохлацька думка", "Наші в Росії", "Ті, що в чужій соломі шелестять...", "Громадяне! Бережіть здобуту волю..." тощо. Зокрема, у публікації "Рідне наше ім'я", пояснюючи походження українців, автор обирає епіграфом слова Т. Шевченка, щоб відповісти на питання: "Хто ми такі, чиї сини, яких батьків, ким, за що закуті?".

Окрасою "Громадянина" стали патріотичні вірші Л. Волошки "Цвіти, моя Вкраїно", "Богдановцям", "Он, бачиш, на сході ясніє зоря...", "Коли б була..." тощо. Поезії цієї письменниці (справжнє прізвище – Морозова-Курек) подано також у тримовному журналі-газеті "Волинские народные известия" (1917): "Народ", "Дітям", "Не дайте загинуть", "Схаменіться!", "Воякам-героям", "Україні", "Слово", "Поетам", "Рабам" тощо. Хоча це були перші поетичні спроби, ідеї часто мають плакатно-показовий вигляд, але літераторка вклала у рядки народні бажання та власні надії. Приміром, у вірші "Я хотіла б говорити" відчутні переспіви Лесі Українки: "Я хотіла б говорити не звичайними словами, а вогненними стрілами..." прозвучала політична декларація:

І нехай в нас буде, браття,
Завдання й мета єдина:
Між народами-братами
Горда й вільна Україна (№ 2. С. 3).

Українська проблематика (визначення політичного моменту, шляхи ствердження рідної мови в освіті й повсюдному спілкуванні, земельне питання, розвиток прав українського громадянства і т. п.) посіла на шпальтах "Волинских народных известий" чільне місце. Починаючи з 1-го номера, поступово зростала не тільки кількість публікацій рідною мовою, а й суспільне значення опублікованих думок і закликів. Найактивнішими авторами тут стали М. Гр. (статті "Не цурайтесь!", "Час подумати за армію!"), Кравченко ("Рішуча хвилина"), П. Селянин ("Про Національний Фонд", "На селянському з'їзді (вражіння)"), Петро Столяренко ("Яка буде в нас школа (розмова для селян, не пошкодить

і городянам)", "Лежачі гроші", "До світла", "Невелика розмова про велике діло, шляхта, шляхетність", "Налог на спадщину", "Зів'яла квітка (пам'яті Трофима Трофимовича Козиренка", "Ще про українську школу", "Поміж молотом і наковадлом (з учительського життя на Волині)", М. Гладкий ("Про самодержавні традиції великоросійської інтелігенції", "Забуті", "В австрійському та германському полоні", "Перший Житомирський повітовий селянський з'їзд", "Як розмовляти й писати до народу простою, ясною й зрозумілою мовою", "Рятуймо революцію на Волині!"), Іван Подорожній ("Нумо до праці, брати!", "До українського селянства"), Волиняк ("Наука волинякам"), М. Черкавський ("Потрібні для учителя книжки").

У центрі уваги кореспондентів земської газети були мотиви відродження рідного народу, здобуття громадянських прав, освіти, можливості навчатися рідною мовою. Подібні моменти звучали у статтях, написаних як українською, так і російською мовами. Якщо М. Гр. зауважував: "Життя наше, лад новий треба будувати тепер – а для того треба вчитись. А у кого вчитись, як не в тих людей, що самі добре вчені й за простий народ стоять твердо" (№ 1), то вже іншими словами Ржаніцин стверджував: "... Храм відроджується! На наших очах здійснюється диво відродження душі народу. Вона виходить із стану того тимчасового потемніння, тієї малодушності й німоти, того згубного анархізму, котрі тимчасово нею оволоділи" (№ 2).

З іншого боку, Кравченко підкреслював поточні завдання селянства: бути правдивими, допомагати ближньому, щоб у країні запанували "лад, спокій, згода, братерство, єдність"; для цього слід забути про вислів "моя хата скраю", однодушно взятися до роботи, пам'ятаючи вислів генія: "І оживе добра слава, Слава України, І світ ясний, невичірній, Новий засяє..." (№ 2). Невипадково у наступному номері порушувалося питання про становище української мови у народних школах України. І. К. подав історичний огляд формування мови, умови її розвитку, спонукав до розуміння, захисту та розвитку; а в кількох наступних випусках (№ 4, 7) публіцист наголошував на суті українізації, нагальності введення рідної мови до навчального процесу, виробленні допоміжних заходів для зміцнення престижу української школи, мови й народних підвалин суспільства.

Цю тему продовжили Н. Славін ("Цінність народних читань як позашкільні заходи", "Характер народних читань"), Петро Столяренко

(роздуми про те, якою має бути школа та як її наблизити до народу), Іван Подорожній ("виховати справжню людину", допомогти "синові землі" – "на наше щастя випало вложити перший камінь в новий храм культури української дитини"), Є. О. Червяковський ("Загрозлива для школи небезпека – книжковий і паперовий голод") тощо. Звертаючись до волинського селянства, Ів. Подорожній аналізував селянський побут, визнавав необхідність змінити громадську думку й поведінку ("покиньте погане "нехай", роздивіться навколо..."), закликав: "Тоді ж, народе, сусідами в своїй хаті жити. До рідного слова, до рідної школи – України діти!" (№ 29–31).

Зрілими, професійними й публіцистично наснаженими були у житомирському часописі розлогі (іноді в кількох номерах) матеріали Миколи Гладкого – вчителя за фахом, недавнього військовополоненого і кореспондента газети (псевдонім Микола Струмок), у майбутньому – видатного мовознавця, працівника впливової газети "Пролетарська правда", якому належить кілька видань і перевидань рекомендацій для журналістів, як слід правильно говорити й писати українською мовою. Певно, його співробітництво у "Волинских народных известиях" стало ще одним етапом на шляху до вдосконалення своєї журналістської практики. У Житомирі він не тільки працював над українською хронікою, вів огляди національного життя, писав власні статті, а й загалом сприяв українізації громадського становища волинського населення.

Редакція щотижневого журналу-газети надавала місце для публікації спогадів цього автора про пережиті роки полону (№ 5–10), особливості української мови, поширення "нових світочей національної і культурної свідомості" тощо. Скажімо, цикл статей "Украинский язык" (№ 10–11) автор спеціально подав російською мовою, щоб розтлумачити значення і специфіку мови, її місце серед споріднених слов'янських мов, подати вершини поетичної образності, розкрити надра народної творчості, багаті форми "вічно живої, яскравої і глибоко національної української мови". А в іншій статті-заклику "Рятуймо революцію на Волині!" Микола Гладкий гірко констатував: "Революційна творчість ... гине й умирає у болоті, у задусі нашого сільського життя..." і запропонував засновувати для духовного розвитку товариства "Прогресу", щоб виховувати народ, "закладати тверду основу під нову будівлю розкішного будинку волі й щастя" (№ 9. С. 11).

Із розбудовою українського життя в 1917 р. рідна мова поступово з'являється на шпальтах російськомовних видань, таких, як "Вестник

Волинского губернского комиссара", "Бюллетени Исполнительного комитета ополчения Юго-Западного фронта", "Православная Волынь", "Трудовая Волынь" тощо. Наприклад, у згаданій армійській газеті українською мовою подано звернення "До товаришів Українців" В. Б., який зазначав: "Змінилося становище ... нашого українського народу. Коли раніше нам не вільно було розвивати наше національне життя, не вільно було вчитись і говорити на своїй материнській мові, друкувати свої книжки й газети, то цього не може бути тепер".

У цей самий час ізяславський щотижневик "Новая дорога" (публікації виходили у світ російською, українською і польською мовами) надрукував оголошення про прийом пожертв на утворення фонду імені Т. Г. Шевченка для відкриття "підготовчого училища імені Великого Національного Українського Поета". Майбутнє училище з'явиться там, де вкаже створена з цією метою комісія; пожертви мали надходити на ім'я голови Ізяславської повітової навчальної ради. Серед перших свої кошти запропонували місцеві вчителі, зокрема Д. І. Сивобородько передав 25 крб, А. Гринчук – 10 крб (1917. № 9).

Суспільно-політичні зміни на українських землях у 1917 р. спонукали до національного виявлення інших народів. Значну частину жителів Волинської губернії становили євреї (у деяких містах краю їхнє населення сягало 60 %, загальний показник у регіоні, за переписом 1897 р., – понад 13 %)¹³. Мали намір видавати ідишем газету "Wohlyner Telegraf"¹⁴, іншої інформації про цей часопис не виявлено.

Так само, як у Києві, Одесі, Полтаві, Катеринославі, Луганську, Харкові, де функціонували газети й журнали для єврейського населення своєю мовою, на Волині теж вийшло у світ кілька періодичних видань. Навіть поліграфічно-видавничий сектор у губернії позначений значною кількістю євреїв як видавців преси і власників друкарень (це імена Боруха Бахраха, Айзика Беляцького, родини Германів, Менделя Даненмана, Аврума Пресена (Штейнберга), У. Ройтенберга, М. Катерберга). Можна згадати також той факт, що газета "Трудовая Волынь" 1917 р. подала анонс київської газети "Найє Цайт" мовою оригіналу (ідишем).

У відділі юдаїки Інституту рукопису НБУВ виявлено три назви часописів, що вийшли у Житомирі розмовною єврейською

¹³ Чорний С. Національний склад населення України в XX сторіччі [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://etno.uaweb.org/nsklad/1897-volynska.html>.

¹⁴ Міляевич І. Періодичні видання Волинської губернії XIX – початку XX століття. С. 47.

мовою: "Kol-Hamore", "Kul-Mur", сатирично-гумористичний збірник "Der Shlanger". На жаль, ближче познайомитися зі змістом цих видань поки що не вдалося.

Серед інших національних меншин вирізняються поляки (до 11 % у Житомирі, загалом по губернії трохи більше 6 %) і німці (до 11–13 % у Луцьку та Новоград-Волинському, до 6 % по губернії)¹⁵.

Численні намагання польської громади видавати свої часописи у Луцьку, Кременці, Житомирі ще з початку XIX ст. тривалий час не мали успіху. Лише 1907 р. частково справдилися надії на інформаційний обмін польською мовою, коли читачі отримали двомовний фаховий часопис "Известия Луцкого общества сельского хозяйства" (1907–1914). У щотижневику "Новая дорога" деякі матеріали подавалися польською мовою, а 1917 р. нарешті у Польській друкарні Житомира почала друкуватися газета для "польського населення на Русі" під назвою "Tygodnik Kresowy".

Але така національна палітра не завжди була визначальною в інформаційному просторі Волинської губернії XIX і навіть на початку XX ст., адже 100 російськомовних газет і журналів – різної періодичності й тематики – поширювалися серед місцевого населення тривалий час. Міцні позиції монархізму, православ'я під триєдиним гаслом "за віру, Царя і Вітчизну", навіть чорносотенні ідеї виринали на шпальтах деякої провінційної преси. Не була позбавлена преса й таких однозначних "вироків": "народне надбання – російська держава" ("Волынская жизнь"), "відстоювати віру православну, царське самодержавство і Росію", "єдину неподільну Росію" ("Жизнь Вольни"), "бережіть, російські люди, самодержавство Російських Царів!.." ("Почаевские известия") тощо.

Строката за своїми політичними настроями й редакційно-видавничими амбіціями преса виходила у 14-ти населених пунктах Волині (Володимирі-Волинському, Дубно, Житомирі, Здолбунові, Ізяславі, Ковелі, Кременці, Луцьку, Почаєві, Рівному зокрема). За сучасним адміністративно-територіальним поділом ці міста належать до п'яти сусідніх областей (Волинської, Житомирської, Рівненської, Тернопільської та Хмельницької), три міста стали обласними центрами (Житомир, Луцьк, Рівне). Упродовж майже 80-ти років у цій періодиці різночасово працювали приблизно 150 редакторів і видавців. Зауважимо, що видавцями здебільшого значилися приватні особи. Якщо ж

¹⁵ Чорний С. Національний склад населення України ...

проаналізувати найвірогідніші причини закриття редакцій тих чи інших часописів, то найчастіше це траплялося через фінансові труднощі, хоча не бракувало й політично-адміністративних заборон, вилучення "неблагонадійних" публікацій, штрафування і навіть закриття редакцій і друкарень. Приміром, редакція "Житомирского листка" неодноразово нарікала на труднощі, зазначаючи в одному з номерів таке: "Наш "Листок" издается на медные гроши, однако и при этом мы не теряем надежды, что новорожденная газета наша сможет принести частичку меда в общественный улей. Мы надеемся, что "Листок" наш, встретив при своем рождении печатные и коррективные невзгоды, переживет тяжелое время, окрепнет, встанет на ножки и пойдет бодрым шагом как местная газета по городам и селам. Ведь на Волыни 1 910 000 жителей, неужели среди них не найдется достаточного количества особ, которые бы признали пользу местной газеты и поддержали бы ее своим сочувствием" (1879. № 4).

На фінансовий "хаос" у виданні газети "Волинь" скаржився і тодішній оглядач часопису Михайло Коцюбинський, який у листах до дружини неодноразово засвідчував: "Грошей теж нема. Типографія кричить без грошей, різні кредитори лазять, а в касі – копійки..." (23 листоп. 1897 р.), "Справа з газетою стоїть, здається, дуже погано. Кругом довги, в касі нічого нема, ані служащим, ані співробітникам по кілька місяців не плачено" (24 листоп. 1897 р.), "В друкарні тисячний довг, першому властителю "Волині" 4 тисячі, всім служащим, всім магазинам, – словом, скрізь. Батько, як кажуть, не хоче давати йому [Когену – власнику газети] грошей на "Волинь", а своїми силами газета не потягне. В касі на завтра 46 к., а щоб число вийшло, треба 43 крб найменше. Не знаю, що будемо завтра робити. Певно скінчиться тим, що або "Волинь" стане за місяців 2–3, або доведеться її продати, якщо тільки знайдеться покупець" (23 листоп. 1897 р.)¹⁶.

Стабільнішим виявилось життя тієї періодики, що мала підтримку офіційних органів. Довговічною на загальному тлі здається газета "Волинские губернские ведомости" (1838–1917), видавцем якої значилось губернське правління. Невипадково цей житомирський часопис відображав суспільно-політичне й економічне життя волинського краю, не втрачаючи своєї популярності серед офіційних осіб, чиновників, інтелігенції.

¹⁶ Коцюбинський М. Твори: у 7 т. К.: Наук. думка, 1975. Т. 5. С. 130, 131, 133.

Ціла низка видань на християнську тематику мала на меті виховання християнських чеснот серед місцевої громади. До такої преси належить один із найстаріших волинських журналів "Волынские епархиальные ведомости" (1867–1917) та його додаток "Проповеднический листок" (1912), а також "Почаевский листок" (1887–1917), житомирські – щомісячний богословсько-апологетичний, релігійно-моральний і церковно-громадський журнал "Истина" (1907–1908), церковно-педагогічний та суспільний журнал "Законоучитель" (1912–1917), щоденний орган об'єднаного духовенства і мирян Волинської єпархії "Православная Волянь" (1917–1918), "Русский инок" у Почаєві (1910–1912), які відображали на своїх шпальтах питання історії, віри, істини, утвердження православ'я.

Неоднозначне ставлення до цих релігійно-духовних видань зафіксували українські кореспонденти ще на початку ХХ ст. Зокрема, Максим Гехтер, співробітник "Літературно-наукового вісника" в огляді українського життя за 1911 р., зауважував про "загравання" волинського духовенства з національно свідомими громадянами. Літератор наголошував: "Давнозвісний архімандрит почаївський Віталій зробив собі з українства знаряддя для кращого запаморочення місцевих селян... Безуспішна була агітація "Почаєвського Листка", редагованого Віталієм, хоча на підмогу було покликано і Шевченка, і Куліша, і Доманицького, і статті з "Ради". Але характерно, що Віталій щодає то все більше змушений переконатись, що до серця українського селянина є лише одна дорога – рідна мова"¹⁷.

Дещо іншу думку висловив Волиняк на сторінках журналу "Рідний край", подаючи свій лист із Волині під назвою "Рідне слово бере силу". Згадуючи православні місцеві часописи ("Волынские епархиальные ведомости", "Почаевский листок", "Почаевские известия"), автор помітив тенденцію до зближення духовенства з "українськими елементами", прагнення писати "як можна більш зрозумілою для народу мовою, а в останні часи вони потроху стали переходити і на справжню українську мову"¹⁸.

Особливої уваги заслуговує останній часопис, що з 1913 р. був перенесений на Київщину (Паволоч, Самгородок), а потім видавався до

¹⁷ Гехтер М. Огляд українського життя за 1911 р. *Літературно-науковий вістник*. 1912. Кн. 4. С. 154.

¹⁸ Волиняк. Рідне слово бере силу. *Рідний край*. 1907. № 17. С. 14.

1917 р. у Києві. Редакція, незважаючи на місце свого видання, постійно дотримувалася своїх завдань – посилення релігійного впливу та духовного виховання населення Південної Росії. Відповідно, основний зміст журналу становили настанови "святих отців" і тогочасних наставників, проповіді, життєописання подвижників і мучеників, розповіді про монастирі та російських монахів, розпорядження духовного начальства, відгуки про корисні для іноків видання, публікації віршів і кореспонденцій, статей і нарисів, відповіді на питання передплатників тощо. До кожного випуску додавалися доступні для розуміння народу два випуски: один на благословення, інший – для стінної бібліотеки.

"Переорієнтація" релігійної періодики відбулась 1917 р., адже щотижневий орган об'єднання духовенства і мирян Волинської єпархії "Православная Волинь" деякі матеріали друкував українською мовою, звертався до обговорення сутнісних національних проблем. Уже у першому номері цього журналу з'явилася публікація священника П. Антоновича про ставлення волинського духовенства до українського питання та вирішення цих стосунків у національно-духовній площині.

Майже щонумера подавалися такі матеріали, де висвітлювалася ця тематика, зокрема й українською мовою. Приміром, О. Муравей у статті "Клич до сільських інтелігентних "робітників" розглянув питання закріпачення українського духовенства, звернувся до можливих шляхів повернення до життя української мови – "як роса на сонці, хай згине страшне каліцтво нашого народу", мотивуючи цей невідворотний крок природними прикладами: "Жид і то родився жидом, навіть дикий албанець – албанець, а українець щойно в школі вчився "родному языку", себто по-великоруськи... Дасть Бог, всі дефекти скоро стічуть; рідне діло, рідна справа, свята праця все змиє, прожене і наше тимчасове лихоліття. Все недобре згине, як трава на дорозі. Національний рух народу вже піднявся, не спить, тільки обезсилений довголітніми кайданами ще потребує підпори, ліків-просвіти. Ідімо в народ, панотці, ідімо разом зі своїми товаришами, тобто учительством і дяками, працюймо з відвертою душею, з огненним відродженням і правдою".

Священник Іван Дяков підкреслював: національне "я" – це народне "я", це "краєугольний камінь всякого великого діла на землі. Без нього, без цього "я" народ буде чим хоче, но не великим, не сильним, не культурним і чесним... Несвідомого з національності можна не тільки татариним зробити, його тягне до хуліганства, п'янства, розбою, гра-

бежа. Бо він без святині – народности, він обезличений, він – не він!" (1917. № 13. С. 1–2). Подібні думки висловлював у своєму другому зверненні до інтелігентних робітників українського села на Волині С. О. Муравей, який наставляв їх і попереджав: "Гріх перед Творцем нашої славної мови, гріх перед затемненим безвинним гречкосієм, а навіть собою, що й при волі допустити нівечити національну святиню, не допомогти встати на ноги селянинові" (1917. № 24. С. 2).

Невипадково додаток "Проповеднический листок "Православной Волини" друкувався здебільшого українською мовою (найчастіше це були публікації священника Петра Антоновича).

Не залишалася Волинь без спеціальних часописів – літературно-мистецьких ("Мысль", "Стерно"), освітніх ("Известия Союза тружеников народной школы Волини", "Отклики свободной школы", "Школьник"), наукових ("Волинский историко-археологический сборник", "Труды Общества исследователей Волини"), науково-популярних ("Возрождение"), медичних ("Военно-санитарный обзор", "Врачебно-санитарная хроника Волинской губернии", "Протоколы Общества врачей Волинской губернии"), а також сільськогосподарських, військових, метеорологічних, транспортних, економічно-ділових, статистичних, із телеграмами й оголошеннями тощо.

У тематичній палітрі губерньської періодики все ж переважають універсальні видання (понад 40 місцевих часописів, приблизно 35 % із усього масиву преси) – здебільшого "народні газети", "загальнополітичні та літературні щоденники", "політичні, громадські й літературні тижневики", газети "політичні, громадські, літературні та сільськогосподарські" тощо. У їхній назві часто використовуються означення "волинський" або "Волинь" (68 % з-поміж універсальної групи друкованої преси): "Волинские народные известия", "Волинская жизнь", "Волинская нива", "Волинские губернские ведомости", "Волинь", "Голос Волини", "Юго-Западная Волинь" тощо).

Поодинокими були видання із сатирично-комічним спрямуванням. Наприклад, рівненське "Кривое зеркало" ("полуночная, благотворительная, антиобщественная нелитературная газета; веселый орган внепартийного бального бессмыслия, выходящего из себя по всякому поводу и без всякого повода") 1910 р. чи "Кременецкая искра" ("сатиричний журнал, що стосується всіх питань суспільного життя в душі ... православ'я, самодержавства і російської народності") у 1910–1914 рр.

У зазначений період на Волині виходило 55 газет, 11 із яких мали додатки (скажімо, "Жизнь Волини", "Волинь", "Волынские епархиальные ведомости", "Почаевский листок", "Православная Волинь"), 20 видань функціонували як журнали, видавалися також наукові збірники.

За цифровими показниками найбільша кількість періодики з'явилась у Житомирі (88 видань), менш потужними видавничими центрами були Рівне (8 видань), Почаїв (7 видань), Луцьк (6 видань), Кременець (5 видань), по кілька часописів зафіксовано у Дубно, Ізяславі, Овручі; по одному – у Володимир-Волинському, Волочиську, Здолбунові, Ковелі, Полонному, Старокостянтинові.

За періодичністю появи найбільше виявлено щоденних часописів, серед яких "Вестник Волини", "Вестник Ровенского уездного земства", "Волинская мысль", "Волинская почта", "Волинский вестник", "Житомирская минута", "Трудовая Волинь" і т. п.; за ними тижневики "Волинская неделя", "Владимир-Волинская жизнь", "Голос Волинского общества грамотности"; а також щомісячники "Взаимный кредит", "Возрождение", "Врачебно-санитарная хроника Волинской губернии", "Голос пчеловода", "Сабах", "Чиновник военного ведомства". З'являлися одноденні видання. Прикладом може служити журнал житомирського відділу Всеросійської ліги для боротьби з туберкульозом "Белый цветок" (1914).

На тлі багатьох інших часописів, які редагували й видавали приватні особи, вирізняються земські газети, журнали, бюлетені, збірники. Понад 20 періодичних видань у Волинській губернії перебували "під опікою" земських органів – губернського земського правління, ветеринарного відділу, статистичного бюро, земського господарства тощо. Це такі видання, як "Вестник Ровенского уездного земства", "Врачебно-санитарная хроника Волинской губернии", "Труды метеорологической сети Волинского земства", "Сельскохозяйственная хроника Волинской губернии", "Текущая сельскохозяйственная статистика" тощо. Два часописи мали універсальне призначення для читачів земства: "Известия Волинского губернского земства" (Житомир, 1912–1914) і "Волынские народные известия" (Житомир, 1917), на сторінках яких обговорювалися поточні актуальні події.

До аналізу земської преси зверталася і місцева губернська земська управа, зокрема 1914 р. у доповідях заслухано ситуацію з виданням "Известий Волинского губернского земства" та подано конкретну статистику передплати. Зокрема, у 1912 р. газета виходила щоденно, в об-

сязі одного друкованого аркуша, великим форматом (80 тис. букв). 3500 пр. розсилалися безплатно певним категоріям осіб і установ, серед яких усі земські установи й посадові особи, вчителі земських і міністерських шкіл, агрономи, страхові агенти, техніки, кореспонденти статистичних бюро, кооперативні установи тощо. Крім того, окремі примірники "Известий" роздавалися на сільськогосподарських бесідах, читаннях, пересувних виставках, різних з'їздах і нарадах тощо.

1913 р. земська газета удвічі збільшила свій обсяг (до 2 друк. арк. – приблизно 160 тис. букв), зріс наклад видання – до 4500 пр. (в основному, за рахунок розсилання кореспондентам статистичних бюро, які отримують "Известия" як винагороду за свою діяльність). Зокрема, подано статистичний звіт розісланих безкоштовних примірників. Серед отримувачів газети були: земські гласні (412 пр.), медичний персонал і лікарні (280 пр.), кореспонденти статистичних бюро (2020 пр.), учителі (660 пр.), страхові агенти і техніки (82 пр.), агрономічний персонал (93 пр.) тощо¹⁹. Загалом при кількості 3547 безкоштовних отримувачів цієї газети існувало у 1913 р. лише 26 передплатників. На нараді було вирішено "пожваввити програму", додати новий відділ "Сільське господарство і кооперація", інтенсифікувати видавничий процес.

Різноманітною була жанрова палітра волинських часописів: інформаційні жанри найчастіше подавалися у рубриках, що мали у своїх назвах слова "життя" ("Закордонне життя", "Із життя партій", "Єврейське життя", "Польське життя", "Київське життя"), "новини" ("Останні новини", "Новини мистецтва і літератури", "Новини з Росії", "Новини губернії"), а також "хроніка" ("Хроніка", "Місцева хроніка", "Парламентська хроніка"). Новинний контент притаманний також рубрикам "По Росії", "По Україні", "По Волині", "По губернії". Повідомлення власних і спеціальних кореспондентів, замітки читачів подавалися у рубриках "Кореспонденції", "Дописи", "Нам пишуть". Кількарядкові інформаційні замітки часто з'являлися у відділах "Телеграми", "Пригоди", "Надзвичайні пригоди". Спілкування з читачами передбачалося на шпальтах періодичних видань у рубриках "Лист до редакції", "Поштова скринька", "Запитання і відповіді".

Публіцистичний характер виявлявся у зарисовках, нарисах, фейлетонах. Особливого розголосу вже у другій половині XIX ст. набув

¹⁹ Доклады губернской земской управы Волынского губернского земства собранию. Житомир, 1913. С. 1–2.

у провінційній пресі фейлетон (спочатку як місце на газетній шпальті – найчастіше – "підвал" для публікації злободенної тематики, потім – рубрика і відділ, згодом – самостійний сатирично-публіцистичний жанр). Здебільшого, це "класичні" для цього різновиду публікацій назви, як-от: "Маленький фейлетон", "Бризки пера", "Замітки обивателя", "Бердичівські зигзаги", "Відблиски", "Світло й тіні російського життя", "Житомирські дрібниці", "Зі спостережень приїжджого", "Подряпинки", "Записки наївного провінціала", що зустрічаються на шпальтах "Волинської пошти", "Волинских новостей", "Житомирской минуты", "Волинских откликов", "Волинского курьера", "Голоса Волыни", "Юго-Западной Волыни" та багатьох інших місцевих часописів XIX – початку XX ст. Під багатьма подібними матеріалами стоять не справжні прізвиська, а вигадані, часто – дотепно-іронічні імена: Комар, Кіготь, Тріо, Фіта, Очевидець, Мікроб, Нюня, Шмель, Оса, Козюлька-Бодюлька.

Наприклад, у газеті "Волинь" сатиричні огляди повсякденних подій друкувалися під рубриками "Маленький фейлетон", "Щоденник обивателя", "Випадковий фейлетоніст", "Із моїх спостережень"; до таких публікацій удавалися Печеніг, Митрофан Простаков, Карбонарій, Омега, Жанрист, Хронікер, Idem, Случайный фельетонист, Сахар-Медович, К-лейкін. Серед публікацій газети "Волинская почта" (1912–1914) варто згадати фейлетони "Обмірювання й обважування" А. Гриневського, "Гуманний лікар" Дона-Хозе, "Ворона в павичевому пір'ї" та "Старі пісні" Комара.

"Житомирская минута" пропонувала цілу низку влучних фейлетонів ("Плями", "Злоби дня", "Маленькі замітки", "Арабески: сірі будні", "Жити страшно", "Казки дійсності", "Житомирська панорама", "Зигзаги: видовища й розваги"), які подавали Шпага, Маска, Заглоба, Інъ, Ілля Муромець, Одь-Оля. Увагу читачів приваблювали такі публікації, як "Провінційні меломани" А. Апрелева (1910. № 32), де автор використав афоризм: коли людині нічого робити, вона прагне стати письменником або артистом.

Гостро та пронизливо розвінчує кореспондент місцеві звичаї: "бездарну літературну писанину", "безграмотних керівників громадської думки", молодців, що "гвалтують і розтлівають хирляву тінь Мельпомени". Він стверджував: "Дилетантизм, безпідставність мають епідемічний, огульний характер у мистецтві", унаслідок чого на літературному ринку постійно виринають якісь "Голос" чи "Жизнь".

При цьому провінційна преса не має фахівців: передові статті пише зазвичай гімназист 8-го класу, фейлетони – помічник столоначальника губернського правління або лікар із внутрішніх хвороб, вірші – дама-істеричка, статті із громадських питань – "всі, кому не лінь", бо в цій царині всі компетентні – і нікчемний зубрила-екстерн, і прикажчик галантерейного магазину, і безграмотні "кореспонденти столичних газет". Завершується матеріал таким висновком: "Всі ці особи підписуються найвигадливішими, "таємничими" псевдонімами й насправді уявляють себе письменниками... Нещасні хворі люди... Нещасна провінційна преса!".

Час від часу з'являлися у волинській пресі нариси й зарисовки, що мали певні елементи "натурального", "фізіологічного" нарису, характерного для літераторів 40–60-х рр. XIX ст. Цікавим виявилися у газеті "Вестник Волыни", цикл замальовок "Маленькі екскурсії по Житомиру: (від горищ до підвалів)", де автори (Вас. Козлов, К. Виговський, Карбо-нарій, К. С., А. Апрелев) прагнули подати детальний, "майже фотографічний" опис різних важливих установ міста ("Лікарня для євреїв", "Земська лікарня", "Фабрично-заводське училище", "Дім божевільних", "Колонія малолітніх злочинців", "Чоловіча гімназія", "Міська дума", "У мертвяків", "Житомирські нетрі", "Водопровід", "Ще про одну з антивегетаріанських установ") тощо.

На шпальтах рівненської щоденної газети "Волынская мысль" опубліковано подорожні замітки "Путівцями" Аз Глагола, який намагався змалювати типові містечкове життя, взявши до уваги Шумськ Кременецького повіту та його середньостатистичного мешканця – єврея: приблизно 40 років, із великою родиною, що "вічно борсається в економічній петлі, котра загрожує його щохвилино задавити" (1911. № 7). Відсутність стійкого економічного ґрунту призводила до туманного уявлення про завтрашній день. Тому типовий шумський єврей, як правило, не знав, як проіснувати. Незважаючи на те, що він мав фах, скажімо, пральника, повинен був шукати підробіток, "виробляти" зелтьерську воду, продавати пиво, "мазати" черепицю, виїжджати на заробітки у село (закуповувати яйця, аби потім їх вигідніше продати в місті), а загалом він "трохи недоїдає і ледь не помирає з голоду".

Герой цього нарису Х. – столяр, але перед Великоднем змушений пекти опрісноки, іноді склити вікна, ремонтувати парасолі, заливати калощі. Провінційні жителі постійно поповнюють лави професійних

злидарів, бо серед глухого "смердючого багна" панують непролазна грязь, єгипетські сутінки, застоюна сморідна вода, експерименти над життям людини. У містечках майже відсутня молодь, переважають жінки та старі. Часто це призводить до руйнування сімейних основ.

Золотою примарою стала еміграція до Америки, звідки родичі час від часу надсилали долари. За океаном євреї теж довго не затримувалися – не викорінена ностальгія змушувала повертатися у "рідне болото", хоча "розбите домашнє корито" потім знову відганяло їх від себе. Одна за одною накочувалися еміграційні хвилі. Газетяр "Волынской мысли" закінчував свою оповідь філософськи риторичним запитанням: "Більшість населення таких містечок, як Шумськ, частіше реагує на зміни в пульсі життя таких центрів, як Нью-Йорк, Чикаго, Бостон, аніж своєї ближньої волості. Чи не іронія це російської дійсності...".

Надзвичайно загрозливим явищем у провінції ставало на початку ХХ ст. і таке соціальне зло, як торгівля "живим товаром". Кореспондент У. С-ій уважав, що за масштабами цього бізнесу тодішній Житомир можна порівняти хіба що з Одесою. Для наочності він наводив конкретні факти: вся Чуднівська вулиця від початку до кінця всіяна різними готелями і дворами, котрі можна кваліфікувати як "притон", де налічувалося до 66 проституток-жертв. Саме на них місцеві власники наживали свій капітал. Поліція безуспішно намагалася боротися з цією людською експлуатацією. Деякі волинські дівчата потрапляли навіть на ринки Стамбула, Константинополя, Каїра, певно, за "рекомендацією організованої банди" (1911. № 9).

Якщо в цьому матеріалі описувалося саме явище, то в іншій статті "Проституція й аболіціонізм" на сторінках "Волынской мысли" С. Гольденфенніг ставив конкретні завдання щодо усвідомленого викорінення "нової хвороби": для звільнення і поступового "вилікування" жінок від цього зла має функціонувати Всеросійське товариство захисту жінок, як це робилося у Західній Європі; необхідний постійний медичний огляд, адже Росія перетворилася в одне з найбільших вогнищ сифілісу в Європі; проституція повинна стояти в центрі уваги не тільки лікарів, а й соціологів (1911. № 44).

Подібна тематика аналізувалася і в інших провінційних виданнях. "Волынские новости" подали статті й огляди за назвами "Торгівля живим товаром у Петербурзі", "Білі рабині", "Сучасний погляд жінки на чоловіка"; "Волынский вестник" запропонував цикл дискусійних статей

про моральність суспільства, торгівлю жінками й сирітство дітей ("Діти і батьки", "Діти-сироти й діти покинуті та ставлення до них із боку суспільства", "Головні причини дітовбивства й підкинуті діти" А. Тельніхіна, "Одинокі дівчата" Юриста, "Подруги життя" А. Толубєєва, "Проституція і її причини" П. Коновалова).

Своєчасні роздуми про становище жінки в суспільстві та її участь у професійному житті опублікував берлінський кореспондент журналу "Взаимный кредит" І. Блюменфельд. Автор (щоправда, не без деякої іронії) розповідав про розвиток фінансового підприємництва у Німеччині "під розгорнутим прапором рівності статей та емансипації". Ділився своїми спостереженнями про те, як жінки все частіше потрапляли у стіни приватних банків, де вони "фігурували рядовими "ремінгтонками", стенографістками, деякі як конторниці, кореспонденти etc. Окремі особи здобули офіцерські звання..." (1910. № 9. С. 4). Але це лише "ягідки", справжні "квіточки" очікували європейське суспільство, бо "феміністична преса" почала настирливо вимагати прийоми жінок на державну службу, зокрема "з правами" у Рейхсбанку та інших урядових фінансових закладах.

Тож лише журнал-газета "Волынские народные известия" 1917 р. без застережень і сумнівів надрукувала замітку "Дорогу жінці-громадянці".

Важливе значення для задоволення потреб читацької аудиторії мали не тільки проблемно-тематичні й жанрові аспекти, а й авторський колектив – ті літературні пера, що могли своєю об'єктивністю та безсторонністю чи, навпаки, гротескністю, сатиричністю привернути уваги до певних фактів суспільного життя.

Деякі редакції на початку свого існування або ж при анонсуванні передплати на наступні роки обіцяли подати цілий перелік видатних у Російській імперії імен письменників. Так сталося, скажімо, з газетою "Вестник Волыни". Турбуючись про поліпшення літературного рівня, редакція сповіщала, що налагодила контакти з групою митців і отримала запевнення про співробітництво.

Доволі іронічно до подібних ситуацій поставилася рівненська "нелітературна газета" "Кривое зеркало", яка розподілила безпосередні редакційні обов'язки серед невігаданих, але нереальних (у часі та просторі) для провінційного видання співробітників: Іллі Рєпіна, Олександра Пушкіна, Максима Горького, Христофора Колумба, Вольтера, Рамзеса II тощо. Як правило, публікуючи оповідання, поезії, роздуми чи статті хоч

трохи відомих у Росії чи за кордоном письменників, редакції не соромилися передруків і не вказували джерела запозиченої публікації. Зокрема, "Волынские новости" охоче публікували художні твори А. Аверченка, Шолом-Алейхема, Н. Тефі; журнал "Школьник" обрав нарис В. Даля; "Волынская нива" подала поезію М. Рильського і т. п.

Особливо активно до творчості закордонних письменників зверталася редакція "Жизни Волини". Саме у розпал Першої світової війни тут було опубліковано новий фантастичний роман "Звільнення світу" (роман "Звільнений світ" написано 1914 р.) англійського літератора Герберта Уеллса. А на сторінках безплатного ілюстрованого додатку до газети допитливий читач натрапляв на імена італійця Антоніо Фогаццаро, французького поета та драматурга Жана Рішпена, незнаного нині Шарля Фолі. До творів польських літераторів виявляли прихильність видавці "Волини": Марія Конопніцька, Стефан Жеромський, Казимир Тотмаєр, Ян Рутковський, Болеслав Прус, Олександр Свентоховський; а поряд із ними – Марсель Прево, Редьярд Кіплінг, Еміль Золя.

Все ж волинська преса не позбавлена талановитих кореспондентів – тих, які працювали самовіддано й професійно, залишаючись досі "безіменними" в історії української журналістики; і тих, що здобули перші журналістські уроки на шпальтах місцевої преси, "засвітившись" згодом у політичному, громадському, літературному житті.

У Житомирі народився визначний прозаїк, публіцист і майбутній редактор журналу "Русское богатство" демократ Володимир Короленко. Він не тільки навчався у польському пансіоні (за спрямуванням матері-польки) і Житомирській гімназії, а й закінчував реальну гімназію у Рівному. Срібна медаль відкрила талановитому юнакові шлях до Петербурзького технологічного інституту, хоча він мріяв про університет. Але бідність, хронічне голодування змусили його перейти на становище "інтелігентного пролетаря". Ім'я письменника з'являється у щоденній газеті "Волынские отклики" 1911 р. В. Короленко дякував своїм землякам-волинякам за їхні привітання і просив прийняти "уверения в совершенном уважении".

Серед активних дописувачів земської преси вирізнявся кореспондент із містечка Краснопіль на Житомирщині Клим Поліщук (псевдонім К. Краснопольський однозначно виказує "родинні витоки" майбутнього письменника). Хоча літератор навчався у Петербурзі, але

1912 р. повернувся до Житомира (саме цього часу "Известия Волинского губернского земства" охоче надали місце для публікації його заміток про розвиток споживчих товариств, створення бібліотек, ушанування історичних цінностей).

З газетою "Волинь" пов'язані долі багатьох талановитих письменників і публіцистів, але, безумовно, вирізняється серед них постать Михайла Коцюбинського, який у листопаді 1897 р. здобув у житомирській газеті посаду адміністратора, пропрацювавши тут до березня 1898 р. Крутитися доводилося, як "мусі в окропі", але письменник не цурався будь-якої журналістської праці, а також редакційних доручень – готував огляди російської преси, поширював газету, займався передплатою, писав оголошення, виконував обов'язки випускового і т. д., але при цій постійній круговерті грошей платили мало. Жартома класик української літератури називав себе "закрійником", бо довелося переглядати чимало російських газет і журналів, вибирати актуальні факти, коментувати їх, пристосовуючи до місцевих потреб, щоб рубрика "Свет и тени" виглядала пристойно.

Як і в будь-якому провінційному часописі, ситуація у житомирському щоденнику не здавалася простою: видавець А. М. Коген нерідко забував про фінансування, часто були занедбані й редакційні ділянки, охочих працювати за копійки було мало. Напрям газети і непрофесійність співробітників обурювали М. Коцюбинського, як і діяльність тодішнього редактора Є. А. Козловського (підписував газету псевдонімом Фідлер; деякі його публікації у періодиці мають також криптонім Е. Ф., Эф.), котрий, боячись цензури і немилості влади, намагався приглушити ідеї багатьох публікацій. Незважаючи на цей тиск, усе ж удавалося обходити штучно створені політично-національні перепони, друкуючи на шпальтах "Волини" повідомлення про українське культурно-духовне життя як у Російській імперії, так і за кордоном.

З газетою "Волинь" пов'язані також імена відомих письменників, а саме: Григорій Мачтет, Олександр Купрін, Саша Чорний (О. М. Глікберг), Василь Немирович-Данченко. Зокрема, Григорій Мачтет під псевдонімом Чорномор надрукував тут немало статей, оповідань, фейлетонів, що об'єднувалися у цикли та рубрики за назвами "Із диких місць", "Летючі замітки", "Казки справжнього життя". Упродовж 1896–1897 рр. О. І. Купрін запропонував житомирському часопису такі свої оповідання: "Мільйонер", "Бонза", "Собаче щастя", "Художник", "Піратка",

"Наталія Давидівна". Саша Чорний після навчання у житомирській гімназії був співробітником "Волини"; саме йому приписується знаменита фраза, мовлена на одеський зразок (Олександр Михайлович народився в Одесі): "Зимою жизнь в Житомире тосклива, как сурок...".

Щоденна житомирська газета надрукувала сатиричну, не без повчання, із продовженням "казку для будь-якого віку" "Доброчинна сорока" Г. Мачтета, низку етнографічних нарисів "По волинському Полісся" та оглядів "По Волині" за підписом Idem, подорожні ескізи "Від Одеси до Житомира" Скитальця, кореспонденції про народні училища з Чернігова, нариси південноросійського життя "Не по правді" Є. А. Бондаренка, численні огляди київського життя С. Гр-ія, замітки й листи до редакції інспектора народних училищ Т. Лубенця тощо.

Варто згадати, що Г. Мачтет подав до "Волини" замітку до річниці смерті Тараса Шевченка, де від імені українського народу виголосив пошану Кобзареві: "И, склоняясь ныне безсмертной тени поэта, пусть каждый из нас скажет: в лице твоём мы поклоняемся красоте и мощи человеческого духа и человеческому страданию!" (1898. № 45). Цю тему продовжив В. С. у листі з Києва, згадуючи панахиду в Георгіївській церкві 26 лютого 1898 р., водночас сумуючи, що за 37 років земляки великого поета "нічого гідного не здійснили для його вшанування": не відкрили ні школи, ні аудиторії, ні притулку, не встановили навіть іменної стипендії (1898. № 48).

У 1897–1898 рр. до співробітництва у газеті "Волинь" долучився Опанас Васильович Пясецький (підписувався як А. Пясецкий, у № 36 назване його ім'я повністю – Афанасий Пясецкий), який найчастіше вів розділ "Бібліографічні замітки". Критик головним чином звертався до творчості українських письменників, хоча інколи брав до уваги й російські журнали та книги ("Исторический вестник", праці Д. Багницького та К. Кавеліна про російсько-польські відносини).

Наприклад, читачі житомирського щоденника мали нагоду дізнатися про "Этнографические материалы" та оповідання "Хатка в балці" Б. Грінченка, "Драми і комедії" І. Тобілевича (Карпенка-Карого), оповідання "Від чого вмерла Мелася" Гр. Коваленка (1898. № 36), "Розмови про сільське господарство" Є. Чикаленка, історичну драму "Богдан Хмельницький" М. П. Старицького, оповідання Марії Загірньої (1898. № 43), журнал "Киевская старина" (1898. № 46), альманах "Складку" (1898. № 51), прозу О. Стороженка (1898. № 52) тощо. Скажімо,

Опанас Пясецький високо оцінив корисну, дешеву, а водночас "витончену" брошуру Є. Чикаленка, підкресливши, що автор досконало володіє малоросійською мовою; у п'єсі М. Старицького відслідковується "чудова мова", новизна драматичного сюжету, широкий замисел, ґрунтовний аналіз характерів тощо.

Великий матеріал "Із заміток про сільські читання" невідомого Ив. П. надруковано у № 22–24 за 1898 р., де автор особливу увагу звернув на твори Т. Шевченка і П. Куліша (зокрема, збірку "Досвідки"), їхнє сприйняття сільською аудиторією тощо. Важливою є примітка до цієї публікації: "Всі відгуки були написані по-малоросійськи, тут подаються у перекладі". У такий спосіб оглядач підкреслив широту вживання рідної мови у побуті, передусім на селі, необхідність звернення до національної літератури й культури, спонукаючи не забувати українські витоки й духовні джерела.

Безумовно, присутність у редакції "Волини" М. Коцюбинського створювала у цій газеті творчу атмосферу та відповідальність за суспільно-громадське й національне звучання публікацій. Саме цю думку неодноразово підкреслював письменник у листах до дружини. Як правило, найбільше доводилося працювати оглядачем-"закрійником" – вибирати з російських газет ті факти, уривки, цитати, котрі б об'єктивно характеризували життя тогочасного суспільства. У рубриці "Свет и тени русской жизни" (позначаючи своє прізвище, ставлячи криптонім М. К. чи взагалі без підпису) удалося впродовж нетривалого часу опублікувати з десятків матеріалів та ще кілька статей ("Организация общественных развлечений", "К годовщине смерти П. А. Кулиша", "К полемике о самостоятельности малороссийского языка"), звертаючи погляд на злободенні питання російської дійсності та увиразнюючи на цьому тлі українські проблеми.

Опрацьовуючи для своїх публікацій численні тогочасні видання, вибираючи з "Вестника Европы", "Нижегородского листка", "Харьковских губернских ведомостей", "Саратовского дневника", "Приазовского края", "Сибири", "Образования", "Днепровской молвы", "Одесских новостей", "Волгара", "Бессарабца" та інших часописів переконливі епізоди "куцої свободи" та вбогої моралі, журналіст "Волини" прагнув зупинитися на подробицях суспільно-національного приниження, культурно-освітнього зубожіння значної частини населення Російської імперії.

Неодноразово М. Коцюбинський звертався до характеристики обов'язків газетного працівника провінційної періодики, констатуючи незаперечні факти: якщо преса – це дзеркало суспільного життя, то чому життя провінції таке сіре, анемічне; при цьому культурні потреби постійно зростають, місце зниклих видань заступають нові – "народжуваність газет інтенсивніша смертності"; провінційний обиватель не звик до світла, не любить гласності, яка перешкоджає "дріманню громадської думки, звужує простір для всілякої неправди..." (1897. № 238).

4 січня 1898 р. публіцист розпочав свій огляд преси з роздумів про роль періодики у суспільному житті, підкресливши значущі моменти: преса володіє "страшною силою" – навіюванням; маючи у своєму арсеналі таку впливову та різноманітну зброю, як блискуча форма, дотепність, логіка, софізми й парадокси, щира чи удавана переконаність, всезнайство та авторитетність, преса здійснює свій "переможний похід на середнього, сирого (у нас – типового) читача, опрацьовує його, переконує, із настирливістю мухи з дня на день дзижчить йому свою пісню, змушує дивитися на все своїми очима, вербує гідне ватажка військо..." (1898. № 3).

Ці високі вимоги журналістської гідності, порядності, об'єктивності дозволяли М. Коцюбинському вкраплювати в оглядові тексти повідомлення про земський рух на Україні, відстоювання принципів народності, змагання "хохломанства" і національного патріотизму, протистояння ополяченню та обрусінню на Правобережній Україні, відкриття народних театрів і читалень у Херсоні й Харкові, тяжкі умови існування залізничних робітників, поширення штундизму тощо.

Більшість публікацій видатного українського письменника, що побачили світ на шпальтах газети "Волянь", включені до семитомного зібрання творів (К., 1975), але, можливо, з певних ідеологічних міркувань, упорядники четвертого тому не згадали нарис "До річниці смерті П. О. Куліша" (1898. № 26). Саме у цьому матеріалі критик спостерігав "сильний і гнучкий розум, широту й незалежність поглядів, великий талант поета і белетриста", що дають повне право цьому "останньому з могікан" видатної плеяди українських літераторів 40-х рр. XIX ст. завжди залишатися на почесному місці в національному письменстві. Щоправда, жалкував М. Коцюбинський за тим, що й досі не споруджений на батьківщині "найкращий пам'ятник" талановитому майстрові пера – видання за доступною ціною зібрання його творів.

Певно, від'їзд М. Коцюбинського із Житомира до Чернігова зумовив відсутність на певний час рубрики "Свет и тени" на шпальтах волинського щоденника. Після значної перерви, у № 125 за 1898 р. знову відродилася ця назва за підписом С. Гр-їй, який продовжив започаткований напрям (див. № 132, 134, 136, 141, 142, 148, 151 і т. п.).

Тож ні павутиння цензури, ні провінційна заскорузлість, ні заходи місцевих "хижаків" спрямувати друковане слово у знекровлене русло обмежень не могли перекреслити ту дозу громадянської мужності, витримки, професійного таланту, принциповості, незалежності, якими достатньо володів М. Коцюбинський. Публіцист завжди прагнув подавати життя у "натуральному світлі", без прикрас і вигадки, підфарбовування чи знеособлення, шаблонності чи підтасовування. Гірка правда не може бути водночас солодкою, – так розмірковував журналіст Абрамов із кишинівського щоденника "Бессарабец"; з його позицією був солідарний і житомирський співробітник "Волини". Подолати суспільну аморфність, вийти за межі "мерзенності" й "лакейства", хаотичності та деспотизму тогочасних редакційних приписів, розширити простір української думки намагалися й інші кореспонденти цієї провінційної газети, чий творчий доробок, як і деякі псевдоніми, чекають своїх дослідників.

У ракурсі української тематики тут друкувалися оповідання Івана Франка, перекладені російською мовою ("Сам виноват", "Два друга", "Слимак"); замітки Тимоша Лубенця (псевдонім – Хуторний) – автора української читанки, директора народних шкіл на Волині; поважні етнографічні й культурологічні праці написані пером житомирського вченого Василя Кравченка ("Замітки про малоросійську демонологію", "Український Сократ").

1906 р. на сторінках "Волини" трапляється чимало матеріалів Михайла Могилянського (іноді підписувався криптонімом М.), який надсилав правдиві замітки про роботу Державної думи та російського уряду ("Петербурзькі листи", "Міністерство не збирається у відставку", "Народження істини", "Уряд і преса", "Законодавство дракона"), статті на політичну тематику ("Про терор", "Грабіжництво і революція", "Політичні листи", "До питання про національні партії"), рецензії, літературні огляди тощо.

Цього часу можна також вирізнити публікації М. Х. (імовірно, Михайла Хотовицького); саме у такий спосіб розшифровано цей крипто-

нім в архівних примірниках газет "Громадська думка" і "Рада" (1906). Невипадково у "Волині" опубліковано його замітку про закриття 18 серпня 1906 р. київської щоденної газети, де підкреслювалася слушна думка: "... Украинское слово начало приобретать себе популярность, украинская ежедневная газета нашла уже путь к читателю", навіть адміністративні репресії не зламали оптимістичного духу: "Жива еще вера в живое слово. В родное слово!" (1906. № 192). Через кілька номерів знову з'явився М. Х. із листом до редакції "До уваги українців" (№ 196), де проголошувалися принципи партійного об'єднання українства.

Розширення рекламної тематики у пресі Російської імперії другої половини XIX – початку XX ст. сприяло появі спеціалізованих журналів (економічного, комерційного, біржового, торговельного, сільськогосподарського тощо спрямування), де перевага віддавалася пропаганді певних видів продукції, відповідно – тематичним публікаціям.

Слід згадати очевидний факт: ще 1878 р. у Житомирі засновано тижневу газету "Житомирский листок объявлений", що, безперечно, йшла в авангарді місцевої рекламно-довідкової преси. Згодом оголошення перемістилися на шпальти універсальних, громадсько-політичних і спеціалізованих видань, забираючи все більше площі для рубричних чи ілюстрованих оголошень.

Невипадково газета "Волинь" звернула увагу не тільки на практику, а й теорію рекламної справи, опублікувавши афоризми з популярної книги "Про завдання реклами" німецького дослідника Карла Кюхенмейстера. Тож третю частину першої сторінки (1898. № 61–63, 81) було віддано дотепним і не позбавленим життєздатності висловлюванням, а саме: "Гарна реклама – золото в кишені", "Зрозуміла реклама – запорука успіху", "Без реклами немає успіху: талант і розум не замінять реклами", "Реклама – це мистецтво, вона вимагає обдумування, застосовувати її слід вміло, з тактом".

Прикладом такого поєднання теорії та практики, комерції й мистецтва рекламування можна вважати діяльність редакції житомирського журналу "Голос пчеловода", що видавався у центрі Волинської губернії упродовж 1913–1915 рр. за редакцією І. Ковальова. Часопис мав підзаголовок – "діловий щомісячний бджоло-промисловий журнал". Видання було цікаве не тільки своїм змістом, а й неординарним підходом до рекламного процесу. У передовій статті визначалися такі основні

завдання: створити у Росії серйозний бджолярський орган, що мав би винятково практичний характер, став корисним керівництвом для широкого кола читачів; розробляв питання наукового, практичного та промислового бджолярства; сприяв поширенню та збуту бджолиних продуктів, аби вітчизняні виробники меду могли знайти "правильний і безпосередній шлях до головних ринків", не вдаючись до ненадійних послуг перекупників.

Цій меті підпорядковувалася робота спеціальних кореспондентів у різних місцевостях європейської та азійської частини Росії, а також за кордоном. Оголошуючи про свою передплату, "Голос пчеловода" засвідчував наявність своїх агентів у багатьох великих торгових центрах у межах держави (Москва, Петербург, Омськ, Нижній Новгород, Київ, Могилів, Луцьк, Владивосток, Воронеж, Казань), а також мережу співробітників у Болгарії, Німеччині, Данії, Персії, Англії, Австрії, Сербії, Франції, Фінляндії та інших країнах.

Постійними рубриками "Голоса пчеловода" стали "Продаж і купівля", "На медових ринках", "Кооперація", "Закон і законопроекти", "Стан бджолярства", "Статистика", "Новинки", "Хроніка", "Суміш", "Бібліографія", "Довідковий відділ" і т. п. Щодо номера редакція подавала повідомлення про насиченість ринків та існуючі ціни на бджолині продукти у Житомирі, Кам'янці-Подільському, Києві, Ризі, Петербурзі, Варшаві, Лондоні, Львові, Берліні тощо. Скажімо, кореспонденти сповіщали такі подробиці: з Риги – "З експортом меду сутужно. Надходження продуктів на ринок мляве", із Шумячів під Могилевом – "Патоковий мед гарної якості – 6 крб", із Лондона – мед надходить у різноманітній тарі (бочках, бляшанках тощо), "днями прибула велика партія російського меду"; зі Львова – у продажу достатня кількість селянського меду, селяни охоче його продають по 3 крб 50 коп.; справи з воском ідуть не особливо активно; з Києва – попит на мед дещо зріс; популярний "рідкий" мед Самойленка (1913. № 1. С. 8). Згодом рубрика "На медових ринках" з огляду на насиченість інформації поділилася на три частини: "Південно-Західний ринок" (сюди входили здебільшого українські території – Житомир, Київ, Кам'янець-Подільський), "Російський ринок" (Москва, Рига, Геленджик тощо, а також Харків, Катеринослав, Одеса) і "Закордонний ринок" (Тегеран, Копенгаген, Париж, Львів, Відень).

Зміцненню авторитету бджолярської справи на українських землях та використанню економічних підвалин виробництва і збуту меду сприяли фахові й популярні статті, які друкувалися на сторінках житомирського журналу. Зокрема, тут побачили світ такі публікації: "Роль і значення бджолярських кооперативів" І. Ковальова, "Кочівне бджолярство у Росії" В. Касяненка, цикл статей "Бджоли та догляд за ними" німецького викладача Манглера, практичні поради М. Федорова, І. Петренка, М. Попова, А. Будного, цікаві повідомлення у рубриці "Наука і практика" (замітки "Хімія утворення меду", "Рідкісний випадок медозбору", "Крадіжка меду у бджіл") тощо.

З метою залучення якомога більшої кількості потенційних читачів і рекламодавців, редакція вже з першого числа запровадила тексти-звернення і заклики, що подавалися на чільному місці й відкривали кожен номер журналу: "Ви, саме Ви, можете знайти покупця на Ваш мед, віск та іншу продукцію, помістивши у журналі "Голос пчеловода" безкоштовно Ваше оголошення. Не відмовляйтеся від грошей, що Вам кладуть у кишеню!!" (1913. № 1. С. 1) або "10 % з передплатної ціни на свою користь можуть утримувати рекламодавці, подаючи передплату на журнал "Голос пчеловода". Контора" (1913. № 2).

Такими лаконічними фразами-зобов'язаннями редакція постійно спонукала читачів обдумувати свої вчинки, обґрунтовувати кроки, рахувати гроші, що вкладалися у певну справу (малася на увазі й реклама бджолярської продукції). У деяких номерах журналу заклики були відсутні, але на їхньому місці замість тексту стояли промовисті знаки питання, що виглядало таким чином: "?????? ?????" або простіше: "? ? ?" (1913. № 4).

Завдяки подібним засобам (зверненням, закликам, переконанням, поясненням, запитанням) у кожному номері "Голоса пчеловода" була інтрига, очікування. Цим досягався психологічний вплив на широку читачку аудиторію – бджолярів-професіоналів і любителів. Для легшої орієнтації серед матеріалів інформаційних та суто рекламних редакція використовувала папір різних кольорів. Як правило, оголошення друкувалися на папері зеленому, синьому, оранжевому, рожевому, жовтому чи іншого забарвлення, на початку або в кінці видання.

Вже у другому номері з'явилося повідомлення про упорядкування адресної й довідкової книги "Пчело-промышленный мир", тому редакція просила всіх, хто мав стосунок до бджолярського світу, подавати

власні адреси, надсилати каталоги, прейскуранти, циркуляри та інші довідкові матеріали. Зазначалося, що всі "вказівки із вдячністю прийматимуться при розробці видання" (1913. № 2. С. 10). Водночас при конторі журналу "Голос пчеловода" (за житомирською адресою: Старо-Гончарний провулок, 33) відкрилося бджоло-промислове бюро, що мало широкі функції: подавати інформацію про зарубіжні фірми, які готові купити російський мед, віск та іншу продукцію з перших рук; повідомляти адреси вітчизняних та іноземних фірм, де можна найвигідніше придбати товар чи його запропонувати; виконувати доручення щодо передавання замовлень на різний товар; здійснювати переклади комерційних листів і документів, брошур, каталогів, прейскурантів із усіх і на всі європейські мови; сприяти складанню проектів, кошторисів, реклами, друкуванню каталогів, брошур, прейскурантів; видавати довідки з усіх питань, що входили до компетенції редакції спеціалізованого журналу (1913. № 3. С. 6).

Намагаючись практично сприяти розповсюдженню медової продукції своїх рекламодавців, бджоло-промислове бюро житомирського журналу відкрило у своєму приміщенні постійну виставку "зразків меду, воску, штучної вощини, насіння медоносних рослин та ін., що знаходяться для продажу в передплатників і об'явників журналу... Участь у виставці безкоштовна, відвідування виставки безкоштовно" (1913. № 3). На початку ХХ ст. такі виставки, створенні редакціями спеціалізованих видань, ставали дедалі поширенішим явищем.

Поступово "Голос пчеловода" підготував свого читача до спеціалізованої реклами, що систематично "нарощувала" свій вплив, мала стратегічну мету, яка переростала у переконання та дію: "Чи думали Ви колись про те, що "Голос пчеловода" з Вашим оголошенням працює за Вас, поки Ви спите чи розважаєтесь?" (1913. № 3), "МАТИ МЕД і не мати збуту – це для Вас не вигідно; дайте знати про ваш продукт шляхом публікації. Оголошення приносить замовлення – оголошення розвиває справу" (1913. № 5), "ЗА ДОПОМОГОЮ оголошень Ви можете продати МЕД населенню хоч усієї земної кулі" (1913. № 6).

Віднині тексти вже не переконують у необхідності реклами взагалі, заклики стосуються здебільшого самої продукції пасічництва: "Поки ви не почали рекламувати ваш мед – він для торгового світу не існує. Тільки завдяки оголошенню фірми довідаються про ваш мед" (1913. № 8), "Навіть відмінний мед не знайде збуту, якщо його рекламувати

не там, де слід" (1913. № 9), "Якщо ви запропонуєте багатьом Ваш мед, то, напевне, деякі його придбають" (1913. № 11).

Фактично всі публікації фахового журналу підпорядковувалися єдиному задуму – подати якомога об'єктивніший і обсяжніший матеріал про бджолярський світ. Цьому служили рубрики "Із практики для практики", "Звістки й чутки", "Чергові питання", "Наша торгівля", "Інструкторська справа", що з'являлися на зміну попереднім. Із № 7 за 1913 р. редакція почала друкувати фотографії з виглядом пасік – К. Липинського (№ 7), учителя Д. Златковського (№ 8), І. Вірта (№ 9) тощо. Популярності волинського часопису сприяла гнучка редакційна політика: широкі рекламні акції, влаштування власного промислового (посередницького) бюро, пристосування до запитів і потреб своїх читачів, уміння вловити новачі й подати їх на суд фахівцям.

Важливим був і відділ бібліографії та анонсів книжково-журнальних видань у Росії та за кордоном. "Голос пчеловода" передусім звертав увагу на спеціалізовані часописи (бердянський "Спутник пчеловода", новочеркаський "Вестник садоводства", одеський "Листок пчеловода", петербурзьке "Пчеловодство", татарський "Журнал Казанского общества пчеловодов" тощо). У "Короткому каталозі книжкового складу при головній конторі журналу "Голос пчеловода" наводився список видань, де авторами значилися відомі у царині бджолярства фахівці: Є. Архипенко, П. Горський, Е. Бертран, Т. Кован, Дорофеев, Лангстроп та інші.

Кореспонденти житомирського часопису віддавали шану ушавленим винахідникам і практикам своєї сфери. Приміром, більшість матеріалів у березневому номері за 1913 р. присвячено пам'яті визначного українського бджоляра Петра Прокоповича: замість передової статті надруковано нарис І. Ковальова про винахідника рамкового вулика, який уперше у світі одержав чистий стільниковий мед без розплоду й забиття бджіл, першим застосував білення воску сонцем, створив спеціальну азбуку для бджолярів – перелік його здобутків доволі вагомий. Продовженням цієї теми стала публікація (із доповіді на III з'їзді Всеслов'янського бджолярського товариства) "Хто був першим винахідником рамкового вулика" В. Плюцинського, а також доповнення від редакції про те, як варто увіковічити заслуги П. Прокоповича.

Одним із оригінальних кроків редакції журналу слід уважати практичну спробу запровадження й розповсюдження перших абонентських рекламних бланків. Уже з першого номера читачам пропонувався

вирізний друкований бланк для замовлення рекламного оголошення, за яким можна було отримати невелику знижку: "В контору журналу "Голос пчеловода" ЗАКАЗ № ... Прилагая при этом текст объявления, прошу контору напечатать его в журнале "Голос пчеловода" раз в подотделе "Продажа и покупка", в подотделе "Спрос и предложение" – бесплатно. Причитающуюся сумму в размере... при сем провожжаю почтовыми марками копеечного достоинства. Подпись, год". Із цього прикладу видно, наскільки серйозно вдалося поставити рекламну діяльність у структурі редакційної роботи. Видавець спромігся використати всі відомі на той час можливості реклами.

Складаючи плани на другий рік існування журналу, редакція прислухалася до читачьких пропозицій і розширювала тематичний зміст. Ціла сторінка присвячувалася відповіді на питання: "Що дасть "Голос пчеловода" своїм передплатникам у 1914 році". Зазначалося, що "портфель" заповнений значною кількістю статей і заміток, серед яких і корисні поради для початківців, і розповіді про значення меду в домашньому побуті, і закон про бджолярство у Болгарії, і нарис із практики про самозбереження бджіл узимку та багато інших новинок – понад 500 великих і дрібних повідомлень, що впливали із програми журналу. Особлива ставка робилася на використання меду ("Мед у кулінарній справі", "Мед як ліки"), тому редакція обіцяла постійно подавати різноманітні рецепти приготування "медового напою простим способом" чи отримання з його допомогою журавлинової пастили і медівників. Невипадково вже 1915 р. редактор-видавець І. Ковальов видрукував додатком до журналу свою брошуру "Медовые пряники. Руководство к домашнему и фабричному производству медовых пряников".

Таким чином, керівництво житомирського журналу активно формувало свою майбутню політику і встановлювало зв'язки з читачами і передплатниками, сподіваючись на їхню практичну участь у творенні образу фахового видання. У № 10 за 1913 р. І. Ковальов підбивав деякі підсумки першого року: "... Наше дітище росте, міцніє і завойовує серед читачів усе більше і більше симпатій". З огляду на це було запропоновано анкету, суть якої зводилася до головного аргументу: чи справді бджоляри потребують подібного журналу, чи дає він їм користь, які "спрямовуючі теми" мають бути на його сторінках. Вирішено було перетворити "Голос пчеловода" на двотижневик (справді, 1914 р.

вийшло у світ 24 номери, у 1915 – 16 (останній – за серпень), але воєнні дії все ж обірвали корисне видання).

Вдячні читачі продовжували своє спілкування з редакційним колективом під рубрикою "Деякі з відгуків...". Скажімо, А. Боремович із Києва присвятив улюбленому часопису свій нехитрий вірш ("Новому журналу – наш привет горячий. Молодому слову – силы да удачи! "Голос пчеловода" – громче раздавайся, А его идея – шире разливайся") (1913. № 4).

Учитель Павло Голубович із села Милучна Луцького повіту на Волині висловив своє задоволення публікаціями цього журналу, бо він "новий, діловий, багатий матеріалами найрізноманітнішого характеру" і "цілком успішний". С. Жаров із Катеринославської губернії подав лаконічне враження: "За журнал надсилаю щире вдячність". О. М. Ламонова із Нижнього Новгорода у своєму листі написала: "Гарний, потрібний журнал. Всебічно сприятиму успіху і поширенню чудового журналу...". Думки С. Єжова з-під Симбірська та Р. Закржевського з Каліської губернії майже збігалися: "Вважаю "Голос пчеловода" найліпшим журналом..." (1913. № 8).

Певно, намагаючись виправдати цю довіру, інтенсифікуючи посередницьку діяльність контори та бюро, редактор-видавець пояснював: "Ми видаємо наш журнал не з розрахунку на зиск і субсидії, а на користь для народного бджільництва, яку може принести "Голос пчеловода", поширюючи серед мас необхідні знання і корисні відомості, і користь від цього видання неможливо оцінювати як розмінну монету" (1913. № 12). Іншим разом ця думка прозвучала схожим чином: редакція "керувалася не метою наживи, а лише бажанням дати працюючому люду доступний за ціною і серйозний за змістом журнал", тому, реформуючи його відповідно до бажань і вказівок читачів, "Голос пчеловода" залишав попередню вартість – 2 крб за рік, що теж слід розглядати як мудрий рекламний крок, який утримував постійних читачів і залучав нових.

Щоб поділитися читачам, передплатникам та іншим бажаючим процедуру подання рекламних оголошень і відповісти на поточні питання, редакція ввела новий відділ у журналі – довідковий, де повідомлялося, що "оголошення передплатників "Голоса пчеловода" про продаж і покупку меду, воску, вуликів, бджіл, вощини та ін. приймаються у відділі "Продаж і купівля" за плату: за рядок петиту в один

стовпчик чи прості, який він займає, річні передплатники платять 4 к., піврічні – 6 к. У довідковому відділі повідомлення передплатників, що містять не більше 240 букв, подаються у журналі безкоштовно. Приватні оголошення приймаються за іншою таксою. Оголошення, надіслане до контори без зазначення місця, друкується перед текстом. Виправдувальний № – 25 к. При повторенні оголошення робиться поступка" (1913. № 10).

Зауважимо, що успіх видання значною мірою залежав і від розгортання бджолярської справи на Волині. Наприклад, І. Ковальов брав участь у VII Всеросійському з'їзді бджолярів, що відбувся у Києві 1–7 вересня 1913 р. Редактор "Голоса пчеловода" виголосив тут доповідь про роль і місце Волинської губернії у бджолярському господарстві всієї Росії, де за своїми здобутками у цій галузі край посідав одне з чільних місць: більше 30 тис. пасік, понад 400 тис. вуликів, у пасічництві працювало майже 20 тис. робочих рук. Меду й воску на волинських пасіках щорічно добували на суму понад 1, 5 млн крб. Тож не випадково бджолярський промисел тут уважався однією з найважливіших галузей народного господарства (1913. № 10. С. 38).

1913 р. Волинська губерньська управа почала влаштовувати зразкові пасіки, подбала про збільшення штату земських інструкторів – фахівців-пасічників, взялася за організацію широкої мережі дрібних бджолярських кооперативів, перед якими стояли також культурно-просвітні й економічні завдання, необхідність поширення спеціальної літератури, влаштування виставок, скликання нарад і з'їздів. Визнанням заслуг місцевої делегації бджолярів стало запрошення на прийом до головного управляючого землевпорядкуванням і землеробством у Києві статс-секретаря Кривошеїна, який подякував волинянам за їхню плідну працю на ниві вітчизняного пасічництва.

На прикладі журналу "Голос пчеловода" можна зробити висновок, що для журнальної реклами початку ХХ ст. була характерна висока відповідальність, текстова та графічна грамотність, цілеспрямованість на певну аудиторію, логічність і емоційність впливу.

Певно, не одна цікава сторінка функціонування волинської періодики ХІХ – початку ХХ ст. чекає на своїх дослідників, які зможуть не просто перегорнути цю таємничу та маловідому книгу буття "видавничої сфери", а й розкриють нові імена, непомічені досі деталі, оприлюднять факти і дати з історії місцевої преси тощо.

АНОТОВАНИЙ ПОКАЖЧИК

Україномовні видання

№ 1

ГРОМАДЯНИН. Виходить один раз на тиждень. Житомир, 1917. Ч. 1, 18 травня – 1919. Ч. 16, 13 вересня.

Ред.: Підгірський С.; Черкавський М. (з ч. 20).

Вид.: Волинська Українська Рада.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – ч. 2–18, 20, 21, 1918 – ч. 1–7, 10, 1919 – № 1–3, 5, 8, 9, 11, 13–16; ДНАБ: 1917 – ч. 1–7, 19, 21, 23–25; БАН: 1917.

У вступній статті редакція зазначала: "Ярмо царської неволі народ скинув. Великим, правдивим гнівом своїм змив старий трухлявий лад. Отверзлися вуста народні... В цей час і свій голос підносимо. З першим українським часописом на Волині на люди виходимо. На прапорі своєму пишемо "Громадянин". Сим виявляємо глибоку пошану до людини, до святих її прав, прав громадянина". Далі містилося політичне гасло: "Вимагаємо повної національно-територіальної автономії України". Головними завданнями редакція вважала підготовку до виборів до Установчої Ради, де народ зможе виявити свою волю, вирішуватиме проблеми землі та поліпшення долі робітничого люду.

Подавалися матеріали загальнонаціонального звучання: "Про державний лад" В. Березова, "Як читать по українськи", "До селян" П. Селянина, "Шлях до волі" М. Донця, "Для чого потрібна автономія України" Б. Ржепецького, "Потреба інтелігентних сил" В. В., "В чому криються причини успіху большевиків" Василя Латки, звернення "До нашого духовенства". Священник В. Вишнівський у статті "Два шляхи" порушував проблеми революційних змін ("анархія, мов шашіль дере-

во, підточує здобутки революції", уважав автор). Водночас важливими були й офіційні матеріали нового уряду (Універсал Української Народної Республіки, "Від Генерального секретаріату України"), проекти нових документів та їхнє роз'яснення ("Про землю", "Про земство"), звернення до місцевого населення губернського комісара А. Вязлова.

Серед основних рубрик газети були такі: "По Україні", "Дописи", "По світу", "Війна", "З церковного життя" тощо. Редакція зверталася до висвітлення освітньо-культурних питань ("Без рідної школи"

В. Земляка, "Добра вчителька" П. Левченка, "На рідних руїнах" М. Гродзінського, "Добре роби, добре й буде..." Василя Лопати).

На шпальтах газети висвітлювались і актуальні проблеми села. Наприклад, Гнат Журибіда пояснював питання політичних змін у "Листах на села", давав зрозумілу відповідь на питання "Хто дасть нам добрий порядок і лад?". Дід Опанас опублікував низку матеріалів із життя й побуту українських громадян ("Нова біда", "Дідове горе", "Голос науки", "Сон", "У сусіда хага біла", "Нові птахи – нові пісні", "В дорозі").

Неодноразово на сторінках "Громадянина" виступали редактори – Самійло Підгірський і Михайло Черкавський, розповідаючи про українську справу й політику Української Центральної Ради, розтлумачуючи положення Універсалу, закликаючи оберігати "українське ім'я" і свою волю. Зрозуміло, дещо наївно, але щиро написані вірші Людмили Волошки ("Цвіти, моя Вкраїно", "Богдановцям", "Коли б була...", "О, якби я хтіла...", "Вітай, Україно!" та ін.), Я. Савченка ("Будуть ждати", "Четвертий рік", "Коли ж...", "Труп солдата", "Народ не вмере"), Д. Гупала ("До громадян", "Спілка"). Друкувались також оповідання, казки, бувальщини.

Ціна числа—10 коп.

ГРОМАДЯНИН

Видає Волинська Українська Рада.

Число 2. Виходить один раз на тиждень. Дня 10 вересня по ст. ст. 23 вересня по н. е. 1917 р.

УПАКОВКА
за місяць травень,
червень і липень—
півтора карб.

Адреса:
Житомир,
Майд.-Віслиця, ч. 22.
Телефон 365.

День Національного Фонду.

Громадяне! Слушний час настав! Обзаводується Вішня України. Більш як 250 років чекав того Український народ і час настав! Твориться нова організація: Вішня України. На чолі справи стали представники всього нашого народу, але без матеріальних засобів посприяти їй неможливо—Ми не маємо скарбових (казених) коштів, ми не володіємо тими податками, що виплачуємо до казни й через те Центральна Українська Рада визначає день Національного Фонду. Цим днем призначено Зелень Схвата.

Громадяне! Доля сувила нам стати учасниками найсвітлішої хвилини в життю України, не залишаюся ж холодними глядачами історичного моменту, але, як громадяне вішньої рідної землі, рушаймо всі на допомогу їй. Товариші наші, що стали на чолі національної справи, відають її всю силу свого духу, все своє життя,—відають ж і ми на неї свій одинокий заробіток, аби прибутком тим зміцнити дорогу всім справу. Україна—край демократичний, вона не має магнатів, що підірвали б сотнями тисяч наш національний фонд, але одиноким заробітком народу переважить жертву багатирів.

Народо Український, звертаємося до тебе!

Звертаємося до всіх, що сприяють волі та добробуту народу: Вішня України забезпечить усім людям, що живуть на її просторі волю, братерство і хліб.

Комітет для Національного Фонду.

Гроші просимо надіслати на адресу Скарбниці дня Національного Фонду: Київ, Педагогічний музей (В. Володимирська 57) Зінаїді Василівні Мірній.

Вітай Україно!

Вітай Україно!—веселя мати,
Російчині наші, душі окремі
Не чужі—небога, а вішня орлиці
Могутні Ти й горда,—як перше була.

Вітай Україно! Красою всього світа,
Росте Твоя слава, щастя як весня,
Пшався красною, як сонце весною
У ей нам до віку, як зірка вічна.

Вітай Україно! за волю светую
За щирю праху ти нука несеа
У кроплю своєю лани і мотука,
Всю річану землю ти щиро злама!

Вітай Україно! Як Фоміскази
Ти з пошеку встала і горда й вічна
Нехай же ніхили не забав за хмар
Зоря твоя дош і слава вічна!

Людмила Волошка.

Редакція обіцяла своїм читачам обороняти їхні інтереси, писати для них просто і зрозуміло, також закликала дописувати до газети: "Хто може більш-менш твердо тримати у руках олівець, пишіть до нас про ваші питання, про ваші непорозуміння, і ми вам охоче, радісно будемо всякий раз давати відповідь на сторінках "Громадянина". Один із читачів, священник І. Новосадський, повідомив, що він прочитав українське видання "від дошки до дошки", дякував видавцям та ініціаторам, спонукав і надалі "розвивати в народі національне почуття", радив усім сільським комітетам передплачувати газету.

На шпальтах видання друкувалися оголошення, серед них – повідомлення про набір на навчання до Української академії мистецтв, анонси національної періодики ("Нова Рада", "Книгар", "Рілля", "Шлях").

Передплатна ціна на місяць становила 75 к., до кінця 1917 р. – 3,50 крб (станом на 5 (18) серпня 1917 р.). Редакція обіцяла передплатникам книгододатки: коротку українську граматику, історію України й Волині, географію краю "і по змозі ще дещо з українознавства" (ч. 11/12).

Редакція розміщувалася за адресою: м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 10, Волинська Українська рада.

Часопис виходив у друкарні "Робітник" (м. Житомир, вул. Гоголівська, 4).

№ 2

СТЕРНО: художньо-мистецький часопис. Виходить двічі на місяць. Житомир, 1917. № 1.

Ред.: Зоранчук І.

Джер.: Кузеля З. З культурного життя України. – Зальцведель, 1918. – С. 15.

Двомовні видання (російською та українською мовами)

№ 3

**БЮЛЕТЕНЬ ВОЛИНСЬКОГО ГУБЕРНІАЛЬНОГО
КОМІСАРА ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРІАТУ
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ.** [Житомир], 1917.

Б. н., 4 грудня.

Ред.: Конацький.

Прим.: тексти друкувалися українською і російською мовами. Див. також "Вістник Волинського губерніяльного комісара Генерального секретаріату [Директорії] Української Народної Республіки" (№ 7).

Наявність вид.: РДБ: 1917 – 4 груд.

Тексти надруковані на одній сторінці з одного боку. Подавалися офіційні документи – "Від генерального секретаріату Української Народної Республіки" за підписом голови генерального секретаріату В. Винниченка і генерального секретаря з військових справ С. Петлюри. Матеріал мав на меті роз'яснити становище на українському фронті.

Інший документ – звернення до українського війська "До українців" за підписом С. Петлюри. Тут були висловлені основні завдання: наводити лад на своїй землі, дотримуватися спокою і злагоди для здобуття волі України. Зокрема підкреслювалося: "Всі, як вірні сини свого народу, мають рятувати край від загибелі", "дати змогу вашим жінкам, дітям і батькам зажити по-людському на своїй вільній Україні!". Цей текст подано українською мовою.

Вартість випуску становила 5 к.

Бюлетень виходив у Волинській губернській друкарні.

**БЮЛЛЕТЕНИ ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО КОМИТЕТА
ОПОЛЧЕНИЯ ЮГО-ЗАПАДНОГО ФРОНТА.** Выходят ежене-

дельно. Житомир, 1917. № 1, 17 (30) серпня – № 12/13, 30 листопада (13 грудня).

Вид.: ред. комиссия; Культурно-просветительная комиссия Исполнительного комитета.

Прим.: з № 2 існував український відділ.

Наявність вид.: ДНАБ: 1917 – № 1–8, 11, 12/13; РДБ: 1917 – № 1–12/13; РНБ: 1917 – № 1–12/13; БАН: 1917 – № 1, 2, 5–8.

[illegible]

З другого номера на шпальтах видання був і український відділ. Тут існувала офі-

ційна частина (напр., подавалися документи Тимчасового уряду), друкувалися повідомлення про діяльність української фракції, деякі матеріали пропонував В. Б. (скажімо, про Українські установчі збори). Редакція зверталася до читачів із проханням надсилати постанови комітетів, резолюції, заклики, різноманітні статті й замітки, "не соромлячись форми викладу".

Передплатна ціна в місяць становила 40 к., номер газети коштував 10–20 к.

Редакція розміщувалася за адресою у Житомирі: Виконавчий комітет ополчення Південно-Західного фронту.

Газета виходила у Волинській губернській друкарні, а також друкарні Виконавчого комітету ополчення Південно-Західного фронту.

№ 5

**ВЕСТНИК ВОЛЫНСКОГО ГУБЕРНСКОГО КОМИССАРА
= ВІСТНИК ВОЛИНСЬКОГО ГУБЕРНІАЛЬНОГО
КОМІСАРА** Генерального секретаріату Української Народньої Республіки. Житомир, 1917. № 140, 17 листопада – № 143, 25 грудня.

Прим.: газета видавалася замість "Вестника Волынского губернского комиссара Временного правительства" (див. № 6). Далі, з № 144 за 30 листопада 1917 р. мала назву "Вістник Волинського губерніального комісара Генерального секретаріату Української Народньої Республіки" (див. № 7).

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 141–143, РДБ: 1917 – 140–143; РНБ: 1917 – № 140–143.

Представлено офіційні матеріали, передусім – текст Універсалу, обставини та факти його проголошення у Житомирі, також друкувалися різні циркуляри. Публікації подавалися паралельно українською та російською мовами.

ВЕСТНИК ВОЛЫНСКОГО ГУБЕРНСКОГО КОМИССАРА ВРЕМЕННОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА.

Выходит три раза в неделю, по вторникам, четвергам и субботам, кроме дней, следующих за праздниками. Житомир, 1917. № 43, 20 квітня – № 139, 14 листопада.

Ред.: Конацкий Н. И. За губ. комиссара член виконкому Куриленко.

Дод.: "Бюллетень «Вестник Волынского комиссара»" (див. № 16); деякі офіційні матеріали.

Прим.: раніше газета мала назву "Волыньские губернские ведомости" (див. № 36); з № 140 виходила газета "Вестник Волынского губернского комиссара" (див. № 5). З № 14 за 17 листопада паралельно виходило видання "Вістник Волинського губерніяльного комісара Генерального секретаріату [Директорії] Української Народної Республіки" (див. № 7). У газеті частина матеріалів друкувалася паралельно українською та російською мовами.

Наявність вид.: ДНАБ: 1917 – № 48, 66, 78, 112, 130, 136–138; РДБ: 1917 – № 54, 56–92, 94–114, 116–117, 121–123, 126–131, 133–139; РНБ: 1917 – № 43–139; БАН: 1917 – № 43–139.

Деякі номери газети були цілком заповнені офіційними матеріалами (розпорядженнями уряду, Волинського виконавчого комітету, губернского комиссара, положенням про вибори в Установчий збори, спеціальними інструкціями тощо) й інформаційними повідомленнями. Відозви та звернення подавалися паралельно російською й українською мовами, зокрема "Од Тимчасового уряду до українського народу" (№ 69), "До населения м. Житомира і Волинської губернії" (№ 94), "Циркуляр Генерального Секретаріату України по внутрішніх справах № 2681 до губерніяльних комісарів" (№ 139), звернення Волинського губернского комиссара А. Вязлова до місцевих хліборобів і землевлас-

ників (№ 97). Зокрема, в останньому документі висловлювалося прохання підтримати армію зерном і хлібом, допомогти таким чином боронити свій край, підтвердити, що "стоїте за волю нашої Волині, політої кров'ю Ваших дітей, за волю рідної України...".

Передплатна ціна газети з доправленням та без доправлення, відповідно, становила: на 1 рік – 6 і 5 крб, 6 міс. – 3,40 і 2,60 крб, 3 міс. – 1,80 і 1,40 крб, 1 міс. – 80 і 60 к. Ціна номера – 10 к.

Контора і друкарня розміщувалися за адресою в Житомирі: вул. Велика Бердичівська, 10, у дворі.

№ 7

ВІСТНИК ВОЛИНСЬКОГО ГУБЕРНІАЛЬНОГО КОМІСАРА ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРІАТУ [ДИРЕКТОРІЇ] УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ.

Виходить тричі на тиждень, у вівторок, четвер і суботу, крім днів післясвяткових. Житомир, 1917. № 144, 30 листопада – 1919. № 33 (1917. № 154, 30 грудня).

Ред.: Конацький М. І.

Прим.: до № 143 газета видавалася російською та українською мовами і мала назву "Вестник Волинского губернского комиссара" (див. № 5). 4 грудня вийшов один випуск під назвою "Бюлетень Волинського губерніяльного комісара Генерального Секретаріату Української Народньої Республіки" (див. № 3). У червні – листопаді 1918 р. часопис виходив під назвою "Вістник Волинського губерніяльного старости".

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 144–150, 1918 – № 1, 4–6, 8, 9, 12, 14, 17–19, 21–34, 36, 37; ДНАБ: 1917 – № 144–150; РДБ: 1917 – № 144–147, 154, 1918 – № 2; РНБ: 1917 – № 144–154; БАН: 1917 – № 146–154.

Хоча назва газети подавалася виключно українською мовою, але деякі тексти друкувалися російською. Крім офіційних урядових матеріалів (зокрема, звернень Генерального Секретаріату УНР, "До українців" С. Петлюри, документів Тимчасового уряду) та місцевих розпоряджень, на шпальтах з'явилися передові статті ("Погроза культурі"), хроніка, огляди. Були також оголошення, розміщені у рубриках "Про втрати", "Призначення", "Необхідно" тощо.

Приймалася передплата на "всі строки, але не иначе, як од першого дня кожного місяця, і не далі, як до кінця року", у конторі з 10 до 16 год після полудня, крім свят. Умови передплати "з приставкою" (тобто – з доправленням) були такі: на 12 міс. – 12 крб, 6 міс. – 6,20, 3 міс. – 3,60 крб.

Контора та друкарня розміщувались у Житомирі на вул. В.Бердичівській, 10, у дворі.

№ 8

МЫСЛЬ: художественно-литературный, научный и общественной жизни иллюстрированный журнал; издается воспитанниками Волинской духовной семинарии. Ежемесячный журнал. Житомир, 1904. Вип. 1, жовтень – вип. 2, листопад.

Вид.: Волинская духовная семинария.

Прим.: частина матеріалів написана українською мовою.

Наявність вид.: ЛННБ: 1904 – вип. 2; ЦДІАУ: 1904 – вип. 1.

Журнал створений вихованцями Волинської духовної семінарії, друкувався літографічним способом. У другому випуску зазначено, що видання знайшло значну кількість передплатників – 150. Це ускладнило вихід часопису в світ, він друкувався у два етапи упродовж 20-ти днів. Зважаючи на значні поліграфічні витрати, вирішено було збільшити вартість випуску: з 15 до 20 к. 15 пр. мали бути безплатними.

Основний зміст становили художні та критично-нарисові твори. Серед них поезії ("Життя" Степанова, "Вітер" Марка Хмурого, "Правда" Арсена Зінчука), зарисовки, есе ("Користь і значення наукового знання" та "Відповідь на критику" Б. А. П., "На ґрунті наукового знання" Поленова).

Три матеріали написано тут українською мовою: вірш "З Надсона" Z., оповідання про тяжку селянську долю, нарис "Вечір того дня, як молитва була в столові" Одного з натовпу (підпис-псевдонім). Саме в останньому творі автор розповідав про те, як зародився журнал семінаристів, та переказував основні дискусії щодо його спрямування (критик, філософ і люди з натовпу висловлювали своє бачення майбутнього часопису).

У поетичному переспіві російського поета С. Надсона молодий автор висловлював надію на щасливе майбутнє, коли на землю вернеться любов, "Не в кайданах прийде, не в терновім вінці, Не з хрестом на зогнутих плечах, А світло високо держачи в руці, Зі славою й щастям в очах" (вип. 2).

№ 9

ПРАВОСЛАВНАЯ ВОЛЫНЬ: еженедельный орган объединенного духовенства и мирян Волынской епархии. Житомир, 1917. № 1, 6 травня – 1918.

Ред.: Саплин З. Т., свящ.; Добровольский В. В., секр. духовной консистории (оф. ч.).

Прим.: часопис видався замість журналу "Волыньские епархиальные ведомости" (див. № 37). Частина матеріалів друкувалася українською мовою.

Дод.: Проповеднический листок "Православной Волыни" (див. № 10).

Наявність вид.: РДБ: 1917 – № 3, 5, 8–12, 15–21, 23–24, 26–27, 29; РНБ: 1917 – № 1–29.

До офіційної частини належали повідомлення Волинської духовної консисторії та оголошення про вакантні посади.

Журнал здебільшого відкривався передовими статтями, де аналізувалися поточні події, давалися життєві настанови ("На роздоріжжі" А., "На допомогу народу!", "Чому потрібна організація приходу в найближчий час", "Про народні доми й читальні", "Духовенство й миряни", "Бережіть віру народну", "Думки вголос" священника Євгена Жолтовського).

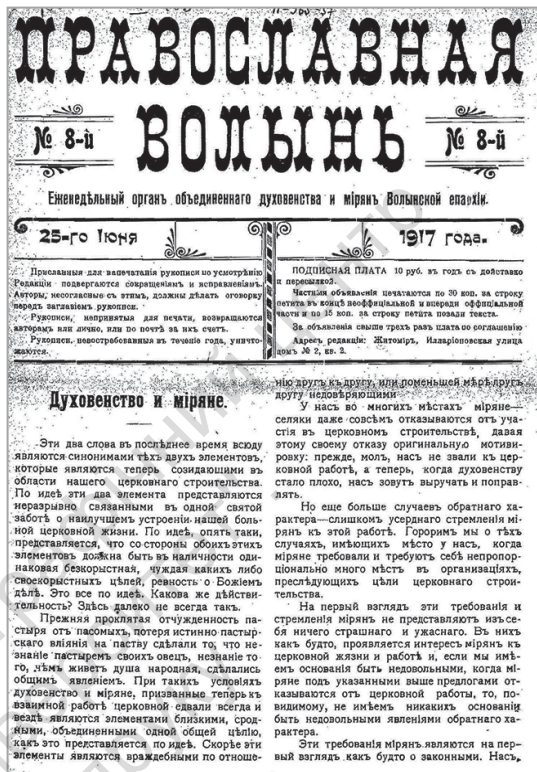
Більшість матеріалів було присвячено духовно-релігійному життю, відповідно, авторами були священники. Серед цих публікацій варто виділити роздуми, звернення, пропозиції ("До пастви і пастирів Волині"

архієпископа Євлогія, "Ще про стосунки між духовенством і прихожанами", "Сучасні умови організації приходу" П. І. Я., "З приводу сучасних гонінь на духовенство" Собрата, "Пастирі, пізнайте свою паству!" і "Чи можливе відновлення патріаршества в Росії?" священника М. Лисицького, "Пробудження духовенства" священника Ол. Введенського, "Де ж організація і де діяльність" священника В. М. Мартинюка). Трапляються інформаційні повідомлення та огляди у рубриках "Церковне життя в Росії", "Преса" тощо.

З перших номерів "Православной Волини" розгорнулася дискусія про ставлення духовенства до українського питання. Активними дописувачами тут виступили священник П. Антонович (криптоніми: П. А., П. А-ч) та О. Муравей, які відстоювали національні права українців, полемізували із шовіністичною пресою (зокрема, з газетою "Киевлянин"), закликали духовенство повернутися обличчям до свого народу, зрозуміти його потреби.

До виконання цього святого обов'язку – "підняти на ноги знівечену матір-Україну" закликав у своїх публікаціях П. Антонович, якому належать статті "Українське питання", "Навколо церковної огорожі", "Доля Волині", "Напередодні собору", "Стосунки кліриків та їхнє поліпшення", "Чому насправді?" (полеміка з газетою "Киевлянин"), "Історія повторюється", "Momento mori". Приміром, у матеріалі про єпархіальний орган він наголошував, що це має бути суто народне видання, у якому співробітничатимуть духовні особи (№ 21/22).

Українською мовою на сторінках "Православной Волини" також надруковані статті С. О. Мурав'я ("Темні хмари з-за стародержавного бруду і обманства", "2-й товарищеский заклик"), священника Івана Дякова ("З приводу II Єпархіального з'їзду духовенства і мирян декілька

слів", "Правда таки в правді, а не навпаки", "Зайве каміння" (полеміка з пресою про значення української мови).

Передплатна ціна на рік становила 10 крб із пересиланням і доправленням. Редакція розміщувалася за адресою: Житомир, вул. Іларіонівська, 2, кв. 2.

№ 10

ПРОПОВЕДНИЧЕСКИЙ ЛИСТОК "ПРАВОСЛАВНОЙ ВОЛЫНИ". Виходить щотижнево. Житомир, 1917. № [1] – № 11.

Прим.: тексти друкувалися здебільшого українською мовою. Додаток приплетений безпосередньо до журналу "Православная Волянь" (див. № 9).

Наявність вид.: РНБ: 1917 – № 2, 5, 7/8, 11.

Більшість публікацій тут належала священнику Петру Антоновичу (П. А.), який подавав пояснення релігійних свят на зразок: "Наука церковна на празник Вознесіння Господа" (№ 1), "Наука церковна в неділю 7 Святих отців", "Наука на Трійцю" (№ 2), "Наука в неділю 3-ю по всіх святих" (№ 4), "Наука церковна в день Св. Спаса (Преображеніє)" (№ 11) і т. п. Усі вихідні дані стосувалися безпосередньо журналу "Православная Волянь".

Проповѣдническій листокъ

№ 5.

„Православной Воляни“

№ 5.

Наука в неділю 3-ю по всіх святих.

«Идите же прежде Царствия Божия и Прощайте Его и вы все приложаете вамъ». (Мтф. 6, 33).

Сьогодні в св. Євангелії ми чули науку Господню про те, що ми, брати мої, не повинні всієї своєї душі покладати на те, щоб здобути для нашого тіла їжі та одежі, що ми повинні глянути на птиць які не сіють не жнуть, а про те жнуть на світі, повинні глянути на квіток, які пиянчо одягнені Господом, хоч вік їх дуже короткий. Господь навчає, що коли Він, Милосердний Отець, не зоставляє Своєї ласки птиці та квіточці, то тим більш Він не зоставить без своєї ласки то людини—свого найкращшого творіння. Коли-ж чоловік має таку ласку од Господа, таку поміч, то нащо-ж йому так пильно вдаватися в працю для здобичі собі їжі та одежі? Він повинен глядіти того, що в йому є головнішим від тіла,—він повинен глядіти того, щоб була чиста та ясна його душа, глядіти того, щоб вийти чистим в Небесне Царство. Коли він буде старатися наблизити про небесне царство, про свою душу, тоді Господь дасть йому і те, що потрібне для його тіла.

Як же ж ракуміти нам, брати мої та сестри, цю науку Христову? Невже ж Господь навчає нас не сіяти, не срати, а жити як будь, щоб тільки Його не ображати? Ні, Господь не забороняє свати строїти своє гніздо, шукати зернят, ловити мошкі та годувати діток. Господь навчає лише тому, що ми не повинні до справ що до тіла прикладати всю свою душу, як не прикладає до

№ 11

ТРУДОВАЯ ВОЛЫНЬ: ежедневная газета (№ 1–8); ежедневная газета, издаваемая при участии Совета рабочих и воинских депутатов (№ 10–55); ежедневная газета, издаваемая Волынским союзом кооперативов (№ 56–194). – Житомир, 1917. № 1, 28 березня – 1918 (1917. № 209, 10 грудня).

Ред.: Тетерук П. С.

Вид.: Волынский союз кооперативов.

Прим.: на деяких номерах зазначено: видається за участю Ради робітничих і військових депутатів. Анонс київської газети "Нойє Цайт" опубліковано ідишем. Трапляються публікації українською мовою.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 5–7, 10–14, 16–19, 23–28, 30, 31, 35, 37, 137, 186, 199, 209; ДНАБ: 1917 – № 1–8, 10–14, 16–17, 19–42, 44, 47–54, 56, 60–61, 71, 73, 77–85, 87, 91, 93, 96, 98, 100–101, 104–105, 107–110, 112–116, 119, 122–123, 125–126, 128–129, 131–138, 140–153, 155–169, 173, 175, 178–182, 184–192, 194–203, 205–211, 213, 216–218, 220–223; РДБ: 1917 – № 1–100, 104, 112–126, 128–149, 151–209; РНБ: 1917 – № 1–194.

Серед основних рубрик газети були такі: "Телеграми", "Нічні телеграми", "Війна", "По Волині", "Місцева хроніка", "Із життя професійних спілок", "Із життя партій". Чимало тут було публікацій агітаційно-пропагандистського характеру, пов'язаних із політичною ситуацією 1917 р., виборами до місцевих Рад, Думи й Установчих зборів. Наприклад, це такі кореспонденції, статті, замітки: цикл "Спалахи передвиборчі" В-го, "До виборів у Думу" М. Гольдфарба, "До уваги Української Ради" N., цикл "Про політичні партії" П. П-ва, "Про землю" Олександра Кириченка, "Наші обіцянки" М. Р., "Продовольча справа і революція" П. Помишаєва, "Як каде́ти вирішують земельне питання" Сергія Маслова, "До всієї демократії російської" (листи Катерини Брешковської) тощо.

Одним із найактивніших авторів "Трудової Волини" був Михайло Новиков, якому належать твори (статті, замітки, вірші) актуального звучання, а саме: "Земля і воля", "Вітчизну рятуючи...", "Гра на крові", "Із пісень війни", "В горнилі випробувань", "Вимушений захід", "Неминуче здійснилось", "До демократичної наради", "На новий шлях", полеміка із житомирським виданням "Громадянин" тощо). Друкувалися виступи інших журналістів: Петра Бунакова ("Народний трибун",

"Наші дні"), Володимира Завад'є ("Заборогованість Росії союзникам", "Продовольче питання у наших ворогів", "Паризька комуна 1871 р.", "Ставлення Німеччини до Декрету про мир", "Досліди над Росією"), Гр. Владиславського ("Революційні спалахи", "Біля витоків корніловщини", "Свобода торгівлі", "Забули", "До роботи"), а також Н. Морозова ("Біля фатальної межі"), І. Пригожого ("І ти, Брут!"). Не залишилися читачі житомирської газети без гострих сатиричних творів, зокрема до циклів "Бризки пера" і "Маленький фейлетон" дописували Трію, Фіта, ефрейтор Бондаренко, Олександр Білий, Очевидець.

Критичне звучання мали огляд "Українська буржуазія" (за матеріалами "Робітничої газети"), стаття "Юридичне непорозуміння чи люди у футлярах?" Юриста-громадянина, "Цукрові гласні" Очевидця тощо. Кореспонденції та місцева хроніка часто були підписані іменами чи псевдонімами: Іван Дриль, Мих. Слонимський, Прохожий, С. К., Я. П. П.

На шпальтах видання чимало звернень до населення, тогочасних документів та інструкцій, що стосувалися політичного визначення упорядков 1917 р. Зокрема, це "Проголошення Української Республіки", "Універсал Української Центральної Ради", "Проект української конституції" (№ 127), "До українського населення Волинської губернії" (№ 143), звернення С. В. Петлюри (№ 186), "До виборів в Українські установчі збори" (№ 203).

Українською мовою опубліковано звернення Волинської Української ради "До населення м. Житомира і Волинської губ." (№ 128. 31 серп.). Із 24 листопада (№ 197) з'явилася рубрика "На Україне".

Газета подавала телеграми, місцеву хроніку, замітки, фейлетони, огляди тощо.

Передплатна ціна до кінця року становила 8 крб, на 1 міс. – 1 крб. Номер коштував 5 к., у провінції – 6 к. А вже 29 липня 1917 р. подавалися такі розцінки: на рік – 15 крб, до кінця року – 8,40 крб, 3 міс. – 4,50 крб, 1 міс. – 1,60 крб. Номер коштував 8 к., у провінції та на залізниці – 9 к.

Редакція та контора розміщувались за адресою у Житомирі: вул. Велика Бердичівська, 11. Редакцію було відчинено щоденно, крім неділі, з 12 до 13 год.

"Трудовая Волянь" виходила у Волинській губернській друкарні.

Видавничо-поліграфічний центр
"Київський університет".
Версія не для друку

Тримовні видання (українською, російською та польською мовами)

№ 12

ВОЛЫНСКИЕ НАРОДНЫЕ ИЗВЕСТИЯ: еженедельная журнал-газета. Житомир, 1917. № 1, 15 травня – № 31, 11 грудня.

Ред.: Артемьев В. Я. (№ 4).

Вид.: Волынское губернское земство.

Прим.: раніше видання мало назву "Свободное слово" (див. № 89). У 1918 р. видання перейменовано у "Волинську народну газету". Трапляються також матеріали, надруковані польською мовою, зокрема у № 10.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 10, 18–20, 22, 23–25, 27; ДНАБ: 1917 – № 1; РНБ: 1917 – № 1–31; БАН: 1917 – № 1–31.

Перший випуск відкривався оголошенням "Від редакції", де вказувалися причини появи нового видання: на економічній нараді 3 травня 1917 р. з'ясувалося, що друкований орган "Свободное слово" (видання губернського земства) абсолютно не відповідає вимогам за внутрішнім змістом. Таким чином було обрано редакційну виконавчу комісію (у складі В. Я. Артемьева, С. В. Бельського, І. І. Ковальова, С. М. Підгірського), яка мала провести повну реорганізацію, забезпечити новий часопис матеріалами, які мали б суспільний розголос. Поряд подавалася стаття від редакції новоутвореного часопису: штат співробітників було оновлено, газета взяла курс на правдиве висвітлення місцевого життя після державного перевороту і просила читачів повідомляти про організацію повітових комітетів, участь селян у земських справах, створення селянських спілок, вирішення земельного питання тощо. Кожен номер газети відкривався передовою статтею на актуальні теми, де висвітлювалося політичне, економічне, національно-духовне становище у державі, обговорювалися проблеми, що набували поточної ваги; фактично сама назва публікації визначала сутність порушеного питання (напр., "На роздоріжжі", "Початок відродження", "Герої духу кличуть нас" Ржаніцина, "Земельна справа", "Куди йдемо", "Вирішальний мо-

Важливі завдання, що стояли перед громадянами держави у 1917 р., знайшли відображення у документах, зверненнях і розпорядженнях.

Нагального вирішення вимагала справа з військовополоненими і біженцями з Волині – губернський комітет опублікував у журналі-газеті відозву "До біженців – уродженців Волинської губернії", закликаючи бути терплячими, адже і політично-суспільні, і економічні умови досить тяжкі для всіх (№ 1); згодом з'явилися інші публікації, зокрема передова стаття "Допоможіть полоненим братам" (№ 14). Представники Української Центральної Ради прагнули дати народові юридичні підстави для здійснення гарантованих громадянських прав ("Універсал УЦР до українського народу, на Україні й поза Україною суцього", "Універсал Української Центральної Ради", "Про функції Центральної Ради", "Основи Тимчасового управління на Україні", "Відозва до населення Волині та Поділля", "З Генерального секретаріату Всеукраїнського педагогічно-професійного з'їзду", "В Генеральному секретарстві", постанови Волинського селянського з'їзду, звернення Комітету Національного Фонду тощо).

1917 р. передплата журналу-газети до кінця року становила 1 крб. Номер коштував 5 к. Передплата приймалася у конторі видання, а також у всіх повітових земських управах Волинської губернії і при книжковому магазині губернського земства (вул. Михайлівська).

Редакція і контора розміщувалися у Житомирі на вул. Мало-Бердичівській, 17. Контору було відчинено для приймання передплати й оголошень із 10 до 18, у недільні та святкові дні – із 12 до 15 год.

"Волинские народные известия" виходили у друкарні Волинського губернського земства.

№ 13

НОВАЯ ДОРОГА: изяславский социально-политический и литературный еженедельник; издается Изяславскими общественными организациями. Изяслав, 1917. № 1, 1 септя – № 9, 1 жовтня.

Відп. ред.: Лавренюк.

Вид.: Трахтенберг А. А.

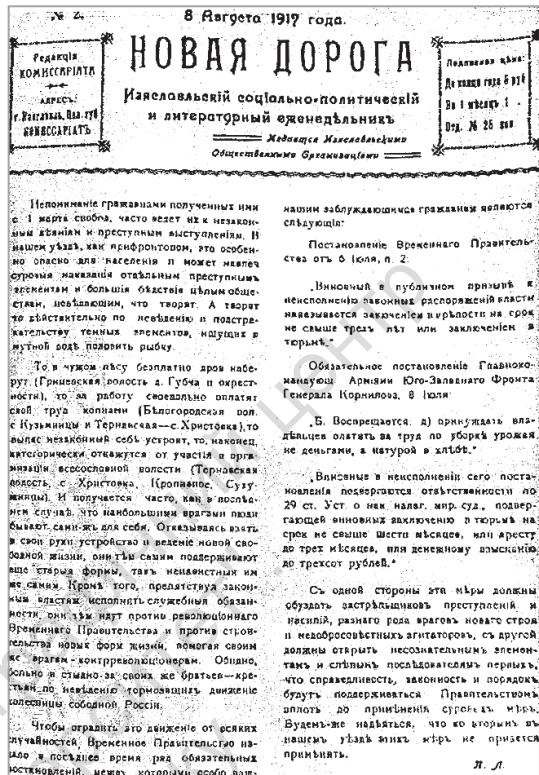
Прим.: хоча видання було переважно російськомовним, але деякі матеріали друкувались українською і польською мовами.

Наявність вид.: РНБ: 1917 – № 1–9; БАН: 1917.

У редакційній статті йшлося про відкриття "нового простору", зі світлим горизонтом, але з невідомими для боротьби шляхами, де щотижневик мав стати "дороговказом", висвітлювати для населення повіту російські соціально-політичні новини, попереджувати про звивисті й небезпечні ходи, спрямовувати до правильного і швидкого здійснення ідеалів. Два заклики стояли на знаменах редакції: "Війна до справедливого миру без анексій і контрибуцій", "Негайний мир і негайне скликання Установчих зборів".

Всі номери журналу починалися передовими статтями на актуальні суспільно-політичні теми за підписом П. Л. (імовірно, редактора П. Лавренюка, який водночас був і повітовим комісаром). Чимало тут публікацій про земські справи, самоврядування, діяльність повітового комітету, підготовку до виборів; постійно подавалися огляди військових дій, економічного становища краю, церковних приходів і народних шкіл. Аналітичні огляди підкріплені статистикою ("Ще про повітове земство" та "До земського питання в Ізяславському повіті" Статистика).

П. Правдин подав звіт про учительський з'їзд, Юрист висловив міркування щодо реформи світової юстиції, Т. Полещук обмірковував "виборчі переживання", Ікс закликав громадян "розплющити очі", обираючи на виборах гасла свободи, братерства та рівності. Існували рубрики "Місцева хроніка", "Сільськогосподарська хроніка", "Оголошення" тощо. Найчастіше за підписом Кюнєрвалля чи Кігтя друкувалися фейлетони на актуальні теми ("Старе й нове", "Виборчі тертя", "Подряпинки"). Вл. Бромірський запропонував свої оповідання "На привалі" (№ 8) та "Ластівки" (№ 9).

Уже в № 1 з'явилася перша публікація без підпису за назвою "Автономія в федеративній республіці" (№ 1–4), що викликала дискусію на сторінках журналу. Зокрема, друкувався коментар до "Інструкції Генеральному Секретаріату" з Петербурга: "В цю тяжку годину не час вирішувати свої націоналістичні ідеї", бо ситуація на західних кордонах досить складна: "хто жие під фронтом і чує зловіщі відгуки бою, як на Поділлі, так і на Волині, той не зможе віддатись мрії зараз виконувати "Автономію" (№ 3. С. 15).

Рідною мовою публікувалися кореспонденції про земельне питання (№ 4, 7, 8), звернення волинського губернського комісара А. Вязлова та повітового комісара Лавренюка (№ 5–7), де на чільне місце висувалася ідея виконання громадянського обов'язку перед Батьківщиною. Зокрема, у передовій статті редактор журналу "Новая дорога" закликав населення краю і своїх читачів довести, "що ми є сила не тільки кількістю, а й свідомістю, що не потребуємо позорної для нас няньки та палки, про котру сичать наші злі вороги" (№ 5. С. 1). Паралельно російською та польською мовою у журналі надруковано огляди сільськогосподарських справ ("Сельскохозяйственная хроника" / "Kronika rolnicza") спочатку за ініціалами К. В. (K. W.), потім – за підписом К. Варжицького (№ 2, 6).

Криза виробництва й нестача паперу призвели до затримки деяких випусків. Зокрема, редакція повідомила, що видавець спеціально виїжджав до Києва і закупив папір, але його доправлення потребувало певного часу, тому № 5 виходив у зменшеному обсязі.

Передплатна ціна з 1 серпня до кінця 1917 р. становила 5 крб, на 1 міс. – 1 крб, номер коштував 25 к.

Редакція часопису розміщувалась у будинку повітового комісаріату.

№ 14

БЕЛЫЙ ЦВЕТОК: однодневный журнал [Житомирского отдела Всероссийской лиги для борьбы с туберкулезом]. Житомир, 1914. Б. н., 15 травня.

Ред.-вид.: Шаховская А. В., кн.

Наявність вид.: РДБ: 1914 – 15 трав.; РНБ: 1914 – 15 трав.

Журнал мав традиційну емблему – білу ромашку й відповідний девіз: "Цінуюте життя! Любіть життя!"; прибуток від поширення видання мав надійти на користь Житомирського відділення Всеросійської ліги боротьби з туберкульозом. Як свідчила статистика, попередньо зібрані кошти сприяли відкриттю амбулаторії для легеневих хворих, на черзі стояло питання про організування спеціального санаторію. Також надруковано заклики: "Участь у боротьбі з туберкульозом – обов'язок кожного! Внесіть свою частку, вступайте в члени відділення!".

Більшість матеріалів мали медичне спрямування, зокрема публікації лікарів П. Тарана, І. Н. Альтшуллера, В. Д. Маркузона, В. Ф. Демича, В. Гінце ("Охорона здоров'я дітей – надійний спосіб боротьби з туберкульозом", "Туберкульоз і російська медицина", "Про діяльність Житомирського відділення Всеросійської Ліги для боротьби з бугорчаткою" і т. п.).

В основу літературних творів – віршів, есе, легенд, новел також було покладено символ білої ромашки (автори А. Бутовський, К. Роше,

В. Воцинін, К. Клебановський). Невипадково Д. Айзман у своєму есе зазначив: "День білої квітки має такий же вплив, як чудові, піднесені і з великою силою написані художні твори. Той, хто працював задля такого дня ... стає схожим на людину, яка трудилася для створення художнього твору великої цінності".

Випуск журналу коштував 5 к.

Редакція розміщувалася за адресою в Житомирі: вул. Велика Бердичівська, 41. Журнал виходив у друкарні Х. М. Швеця.

Бердичевский [летучий] листок – див.: Метеор (Бердичів Київської губ., 1893. № 1, 2).

№ 15

БЮЛЛЕТЕНЬ БЮРО ИСП[ОЛНИТЕЛЬНОГО] КОМП[ИТЕТА] ОСОБОЙ АРМИИ. [Луцьк], 1917. № 1, 24 листопада – 1918. № 8.

Прим.: попередньо, до 22 листопада 1917 р., газета видавалася під назвою "Известия выборных Особой армии" (див. № 67). Далі з № 8 до № 18 за 1918 р. газета мала назву "Бюллетень Особой армии".

Наявність вид.: РДБ: 1917 – № 1–4, 7–9, 15, 17, 1918 – № 8.

Уже у першому номері редакція вказала на припинення видання газети "Известия выборных Особой армии" із "незалежних причин", зазначивши, що тимчасово друкуватиметься цей "Бюллетень" за дорученням армійської наради корпусних, дивізійних, полкових і прирівняних до них комітетів.

Здебільшого публікувалися матеріали, що стосувалися поточного армійського життя, а саме: звіт із IV з'їзду Ради військових депутатів Особливої армії, резолюція надзвичайного фронтового з'їзду

Південно-Західного фронту, повідомлення про з'їзд Південно-Західного фронту щодо перемир'я, зібрання учителів Особливої армії, хроніка фронтових подій тощо.

Номер газети коштував від 5 до 10 к.

№ 16

БЮЛЛЕТЕНЬ "ВЕСТНИК ВОЛЫНСКОГО ГУБЕРНСКОГО КОМИССАРА". Житомир, 1917. № 1, 29 жовтня – 1918 (1917). № 4, 1 листопада.

Ред.: Конацкий Н. И.

Прим.: видання виходило як додаток до часопису "Вестник Волынского губернского Комиссара Временного правительства" (див. № 6).

Наявність вид.: РДБ: 1917 – № 1–4; РНБ: 1917 – № 1–4; БАН: 1917 – № 1–4.

Видання невеликого формату заповнене інформаційними повідомленнями з такими заголовками: "Від київського комітету", "Поштово-телеграфної спілки", "Із Ставки" (новини з Петрограда), "В м. Києві" тощо. Хроніка мала подібний зміст: "Телеграф у м. Києві зайнятий без спротиву українськими військами. Робота проходить нормально".

Номер бюлетеня коштував 5 к.; редакція попереджала, що не варто купувати газету дорожче, бо продавцям вона відпущалася по 3 к. за примірник.

Газета виходила у Волинській губернській друкарні.

Среда 1 ноября 1917 года, 6 час. веч		№ 4.	Цена 5 коп.
БЮЛЛЕТЕНЬ			
„Вестник Волынского Губернского Комиссара“.			
Редакция Вестника Вол. Губ. Комиссара просит публику не платить за бюллетени больше пяти коп., так как газетникам бюллетени отпускаются по три коп. за экземпляры.		телеграф, никто не должен работать. Сообщите Киев, соседним станциям, в крайности выключайте провода. Пусть в вашем лиц враги свободы встрелят должный отпор. Вся страна стоит на нашей точке зрения – всемирной поддержки Временного Правительства и протесту против большевистских насилиев.	
Отъ Киевского Комитета. ПЕТРОГРАДЪ. 31 октября. Большевики значимого телеграф, требуют контроля делашь. Телеграфъ будетъ выключенъ, будьте готовы. Киев, Волынь.		Среднедневный месячный комитет неопубликуем.	
Отъ совещаннаго киевскаго комитета почтово-телеграфныхъ служащихъ. 30 октября.		Рада объявила диктатуру на Украинѣ. Военный комиссаръ киевскаго округа проситъ сообщить что положение въ Киевѣ правительственныхъ войскъ значительно ухудшилось въ силу отказа казачьихъ частей и черноморскихъ батальоновъ отъ подчинения матежа. Только что получены свѣдѣнія, еще неофициально но достаточно достоверныя, что Рада объявила диктатуру на Украинѣ. Штабъ и комиссаръ съ вѣрными правительству войсками сегодня или завтра покинутъ Киевъ, выведя въяска за городъ, тяжелая артиллерія на сторонѣ Временнаго Правительства, но пока ео не пользовались, Казачий съездъ завтра переѣзжаетъ въ Ново-черкасскъ.	
Войска Керенскаго въ окрестностяхъ Петрограда. Большевики терять пошу, на окупать мирныхъ жителей, издѣваются надъ войсками, вѣрными Правительству. Солдаты большевиковъ бросаютъ оружіе и уходятъ въ казармы; массами покидаютъ Петроградъ и указываютъ по Николаевской дорогѣ. Войска Керенскаго не задерживаютъ. Въ Москвѣ большевики засѣли на крышахъ домовъ и предательски разстрѣливаютъ изъ пулеметовъ мирныхъ жителей. Въ Казани живнеть советны начальники школы прапарціонеры. Изъ многихъ городовъ поступаютъ сообщенія о насиіяхъ. Въ Киевѣ артиллерійская стрѣльба, есть жертвы, ночью безпрерывная ружейная перестрѣлка. Въ киевскомъ округѣ спокойно. Въ Петроградѣ, Москвѣ и Воронежѣ большевики заняли телеграфъ, потребовали контроля. Въ видѣ протеста служащіе прекратили работу, выключили провода. Намыцы, пользуясь событіями и несчастьемъ Россіи, послѣ артиллерійскій подготовки, перешли въ наступленіе. Анархія разрастается, всюду враги народа. Нѣмецкіе насліи хотять погубить Россію и довести ея до экономическо-политическаго развала, паче того, товарищи, отъ насъ зависитъ оказати помощь Временному Правительству, могущему довести страну до Учредительнаго Соборанія. Въ слѣдствіе занятія предателями		Перевалъ уполномоченный комиссара Дружининъ.	
Соборанія. Въ слѣдствіе занятія предателями		Отъ Окружнаго Комитета п.-т. союза. Въ нѣкоторыхъ пунктахъ революціонными комитетами устанавливается контроль телеграммъ комиссарами этихъ комитетовъ. Въ виду этого Окружной комитетъ п.-т. союза проситъ дать срочную циркулярную телеграмму по губернии, о немедленномъ снятіи контроля, доверившись нашей достаточно революціонной организаціи, иначе телеграфныя, согласно общаго распоряженія Петрограда, будутъ выключены, а въ случаѣ насиія хотя бы надъ однимъ изъ членовъ союза, мы вовсе закроемъ телеграфное дѣйствіе по всему округу, зная что въ нашихъ распоряженіяхъ имѣются все средства.	

БЮЛЛЕТЕНЬ ВОЛЫНСКОГО ОБЩЕСТВА ХМЕЛЕВОДСТВА:

[О состоянии хмелевых плантаций в Волынской губернии и за границей] (підзаголовок № 1). Житомир, 1914. № 1, 10 липня – 1915. № 2, 21 вересня.

Вид.: Волынское общество хмелеводства.

Наявність вид.: РДБ: 1914 – № 1, 1915 – № 1, 2; РНБ: 1914 – № 1, 1915 – № 1, 2.

Зазначалося, що "Бюллетень" видається на підставі п. 2 § 2 Статуту товариства, затвердженого 11 січня 1913 р., розсилався членам товариства безплатно. На обкладинці № 2 – напис "Дозволено воєнної цензурою".

У передовій статті "Житомир, 8 липня" редакція зверталася до аналізу поточної ситуації на ниві хмелярства (хороша погода сприяла розвитку хмелю, але подекуди з'явилися попелиця та інші шкідливі комахи, що у деяких місцевостях значно погіршили становище; деякі плантації сильно пошкоджено градом; очікувалося, що урожай не буде "наднормальним"). У № 1 за 1915 р. Рада товариства підбивала підсумки минулого року і висловлювала сподівання, що вдасться отримати позики під хміль і "перехопити" закупки хмелю у спекулянтів. У передовій статті останнього номера редколегія констатувала кардинальну зміну політично-економічної ситуації: наступ фронту, підвищення цін на хміль (наводилася статистика), деякі місцевості вже були зайняті ворогом; тому стояло основне завдання – вивезти урожай за Дніпро.

У статтях фахівців, як правило, давалися поради: як боротися з попелицею (№ 1) і доглядати врожай, за якими цінами продавати хміль тощо ("Житомир 8-го липня" В. Вітека, "За якими цінами Тов-во продавало хміль нового врожаю" І. Засухіна). Широко було представлено хроніку спеціалізованого напрямку – замітки із Житомира, Рівного, Дубно, Кутузова, Черняхова, підписані І. Донченком, Д. Терновим, Є. Корчагіним, В. Роковецьким, засвідчували: "Настрій хмелярів здебільшого хороший. Очікують гарного врожаю. Говорять, що давно не було такого сильного росту хмелю" (1914. № 1. С. 3). Інші повідомлення, подані до редакції інструкторами із хмелярства, практикантами та кореспондентами з Луцька, Новоград-Волинського, Острога, Луцька, зазначали "загрозливі нюанси": "Хміль місцями вже чорніє. На деяких тичинах хмелю під листям маса маленьких гусениць. Жоден спосіб боротьби не застосовується..."

Замітки надходили не тільки від дописувачів у межах Росії, а й із-за кордону (Австро-Угорщини, Німеччини, Америки), на сторінках "Бюлетеня" Рада Волинського товариства хмелярів вела своєрідний оглядовий щоденник урожаю та збуту хмелю. Скажімо, подавалися тижневі зведення, наприклад, із Англії за період із 28 червня до 11 липня 1914 р.: "Погода настала досить сприятлива для росту і розвитку хмелю. Спостерігається розмноження попелиці. Хмелярі проводять із нею неспинну боротьбу, не жалкуючи ні праці, ні коштів" (1914. № 1. С. 7). Водночас ситуація на цьому фронті в Росії була загрозливою, не випадково один із хмелярів турбувався: "Бажано запропонувати Володимир-Волинській земській управі командирувати інструктора для здійснення пробного обприскування..."

Рада місцевого товариства хмелярів використовувала шпальти свого бюлетеню для публікації оголошень про загальні збори і проведення хмелярської ярмарки (з 1 до 6 вересня 1915 р.), переваги позиково-ощадного товариства, звернення до хмелярів, пояснення критичної ситуації. Зокрема, 12 серпня 1915 р. Волинське товариство хмелярів визнало необхідним доповісти про загальну несприятливу ситуацію, звертаючись до історії та майбутнього.

Приміром, у "Зверненні" повідомлялося, що торгівля хмелем у Росії віддавна перебувала у "руках німців", але у зв'язку з війною слід "відмовитися від німецьких послуг", продавати продукцію за кордон самим, щоб супротивник не використовував ці кошти на виробництво нової

зброї і боротьбу проти Росії. Для успішного збуту вітчизняного хмелю в інші країни (Англію, Францію, Бельгію, Японію, Італію) необхідне об'єднання зусиль хмелярів, підтримка діяльності фахового товариства, яке здатне повести за собою десятки тисяч господарств Волині (1915. № 1. С. 2–4).

Бюлетень також звертав увагу своїх читачів на поширення "єдиного в Росії друкованого органу хмелярів" – журналу "Листок хмелевода", що видавався з 1911 р. у Житомирі.

Правління Волинського товариства хмелярів розміщувалось у Житомирі за адресою: вул. Хлібна, 17.

Видання виходило в електродрукарні "Робітник" Р. Іваницького та М. Дененмана, що розміщувалася у Житомирі на вул. Гоголівській, 4.

№ 18

БЮЛЛЕТЕНЬ [№ 5] СПРАВОЧНОГО БЮРО ПО ЖИВОТНОВОДСТВУ ВОЛЫНСКОГО ГУБЕРНСКОГО ЗЕМСТВА. Житомир, 1915. № 1 – № 5, б. д.

Вид.: Волынское губернское земство.

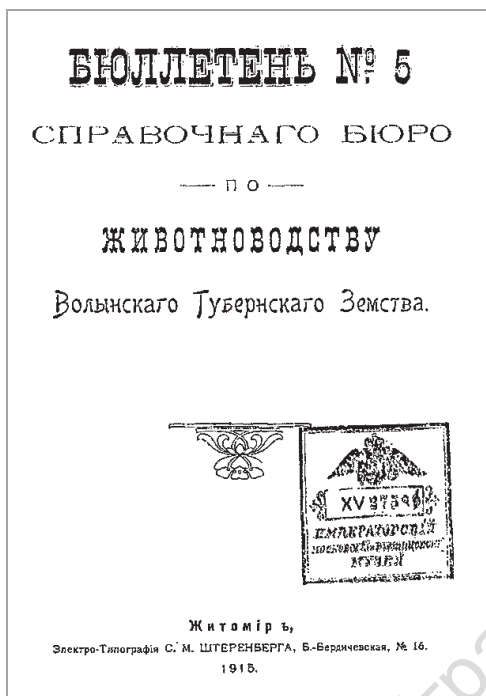
Наявність вид.: РДБ: 1915 – № 5.

Випуск відкривався підсумковим матеріалом про діяльність масло-робних артілей у 1915 р. Автор – губерньський інструктор В. Рогер – закликав не чекати кінця війни, дбати про підвищення прибутковості сільського господарства, адже "не варто залишати на завтра те, що можна зробити сьогодні". Ще одна стаття "Про рахівництво в масло-робних артілях" також належала попередньому працівникові.

Представлено звіт щодо збуту молочних продуктів за 1914 р., поданий Довідковим бюро із тваринництва Волинського губерньського земства, а також рахунки семи масло-робних артілей. Рахунок балансу підписаний завідувачем Санітарного бюро В. Златорунським і губерньським інструктором із молочного господарства В. Рогером.

Випуск № 5 дозволений Військовою цензурою.

Друкувався "Бюлетень" в електродрукарні С. М. Штеренберга (вул. Велика Бердичівська, 16).

№ 19

ВЕСТНИК ВОЛЫНИ: общеполитическая и литературная ежедневная газета. Житомир, 1907. № 1, 1 септя – 1908. № 327, 30 листопада.

Ред.-вид.: Бортников Т. П.

Прим.: до 9 червня 1907 р. газета мала назву "Голос Волыни" (див. № 47), далі – "Волынь" (див. № 44). Тексти деяких оголошень подавалися польською мовою.

Наявність вид.: НБУВ: 1908 – № 52–55, 57, 59, 60, 62, 63, 65–67, 69–71, 73–74, 76–80, 82, 83, 85–89, 91–128, 131–148, 150–160, 162–218, 220–225, 227, 228, 230–255, 258–267, 270–277, 279, 281–327; ЛННБ: 1907 – № 123, 127, 134, 149, 1908 – № 6, 34; ДАЖО: 1908 – № 291, 309, 322; РДБ: 1907 – № 1–45, 47–78, 80–104, 106–151, 1908 – № 1–244, 246–270, 272–287, 289–327; РНБ: 1907 – № 1–151, 1908 – № 1–327; БАН.

Мета й завдання "Вестника Волыни" – повага до людської особистості, гуманізм у найширшому і найблагороднішому сенсі цього слова. В анонсі на передплату зауважено: "Знамено наше – прогрес і гуманність".

В одному з оголошень, уміщеному на шпальтах харківського видання "Голос", редактор повідомляв про наявність власних кореспондентів у всіх містах Волинської та суміжних з нею місцевостей, але при цьому зазначав, що охоче друкуватиме повідомлення своїх читачів, не даючи в цьому плані "хоч якоїсь монополії спеціальним кореспондентам" (1908. № 3. С. 5).

Існували рубрики: "Останні новини", "В Росії", "Київське життя", "За кордоном", "Місцева хроніка", "Лист у редакцію", "Поштова скринька", "Новини мистецтва і літератури", "Міський театр", "Бібліографічний відділ" тощо. Постійно друкувалися кореспонденції з населених пунктів Волинського краю та сусідніх регіонів (Рівного, Луцька, Заславля, Володимир-Волинського, Вінниці, Бершаді, Бердичева, Калинівки, Костополя).

Знайшлося місце для фейлетонів (рубрики "Шумовиння повсякдення", "Бердичевський енциклопедичний словник", "Житомирські дрібниці"), нарисів ("Тютюнові фабрики", "Сива старовина", "Маріїнська жіноча гімназія", "Талмудтора та єврейське двокласне училище"), оглядів, оповідань і новел (із продовженням друкувалася новела "Доля барона фон-Лейзенбога" Артура Шніцлера, художні твори В. Короленка, Т. Бортникова, автобіографія Ф. Шаляпіна тощо).

У кількох номерах газети (№ 66, 70–72, 96) у рубриці "Міський театр" було представлено замітки Allegro і К. В. під заголовком "Малоросійська трупа", де аналізувалися такі вистави, як "Наталка-Полтавка", "Сорочинський ярмарок", "Вихрест" тощо.

Широко подано на шпальтах "Вестника Волини" рекламу – вже з першої сторінки читача зустрічали заклики: "Вимагайте коньяк Шустов усюди!", "Не втрачайте нагоди! Поспішайте! у Малий театр А. Мянговського", "Нова розкішна програма...", "Всілякі зимові задоволення", трапляються також оголошення польською мовою (постановки Міського театру).

В оголошенні про видання газети стверджувалася необхідність висвітлювати життя краю в усій його повноті та різноманітності, цілком безпристрасному викладі. Видання потрапляло нічним поїздом у певні місцевості, що давало нагоду навіть віддаленим читачам отримати газету в день виходу. Вже в першому номері подавався графік відправлення газети в різні відділення. Зокрема, у Бердичів, Ковель, Луцьк, Рівне та інші міста губернії часопис надсилався нічним поїздом о 2-й годині ночі, що давало можливість отримати видання у Бердичеві о 5-тій годині

ходився російський посол Ізвольський. *Мінусинськ*. 13/8. З верхів'їв Єнисею прибули на плотах мандрівники Гржимайло і Минулов. Останній везе зброю та безліч інших предметів бронзового віку, здобутих при розкопках" (1914. № 18).

З № 54 все більше місця у виданні відводилося подіям на фронтах, зміст становили короткі замітки на зразок: "На Західному театрі", "Бої на Західному фронті", "Блюзнірство німців", "Маніфест Сербії і Чорногорії", "Продовження меморандуму" тощо.

На сторінках "Вестника" трапляються оголошення (найчастіше – мило, тютюн, гумові вироби товариства "Провідник", здавання кімнат і т. п.)

Зазначалося, що передплата приймалася у Рівненському повітовому земстві не більше, аніж на півроку (вартість – 5 крб); номер урздріб коштував 3 к.

Видання виходило у друкарні Рівненського повітового земства.

№ 21

ВЕСТНИК СОВЕТА РАБОЧИХ, СОЛДАТСКИХ И КРЕСТЬЯНСКИХ ДЕПУТАТОВ г[орода] СТАРО-КОНСТАНТИНОВА. Старокостянтинів, 1917. № 1, 21 листопада.

Ред.: ред. комиссия.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 1.

Перша шпальта газети починалася закликом голосувати за список № 12 – більшовиків Волинської губернії. У номері опубліковано кореспонденції "Селянська біднота!" і "Пролетарське свято" А. Фоміна, "Дайте світла!" Михайла Болотного, резолюції з'їздів Ради робітничих, солдатських і селянських депутатів, радіотелеграми та накази стосовно Діючої армії.

Номер видання коштував 10 к.

У фондах газетного відділу НБУВ зберігається фотокопія.

Цена 10 м.

ВЕСТНИК

**СОВЕТА РАБОЧИХ, СОЛДАТСКИХ И КРЕСТЬЯНСКИХ
ДЕПУТАТОВ Г. ОДНООБРАЗНОВА.**

№ 1-6 Вторник 21 ноября 1917 г.

Говариди! Голосуйте за спискомольщевиков Волынской губ. № 12.

12-й СПИСОК РАБОЧИХ СОЮЗОВ
и КРЕСТЬЯН
Решение 3-го Съезда (Волынской губ.)

Вот список кандидатов в депутаты от 12-го списка рабочих союзов и крестьян:

1. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
2. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
3. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
4. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
5. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
6. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
7. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
8. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
9. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
10. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
11. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
12. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
13. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
14. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
15. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
16. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
17. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
18. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
19. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
20. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
21. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
22. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
23. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
24. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
25. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
26. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
27. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
28. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
29. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
30. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
31. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
32. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
33. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
34. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
35. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
36. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
37. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
38. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
39. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
40. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
41. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
42. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
43. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
44. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
45. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
46. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
47. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
48. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
49. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
50. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
51. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
52. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
53. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
54. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
55. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
56. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
57. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
58. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
59. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
60. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
61. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
62. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
63. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
64. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
65. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
66. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
67. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
68. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
69. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
70. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
71. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
72. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
73. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
74. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
75. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
76. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
77. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
78. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
79. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
80. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
81. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
82. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
83. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
84. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
85. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
86. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
87. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
88. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
89. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
90. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
91. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
92. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
93. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
94. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
95. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
96. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
97. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
98. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
99. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**
100. **М. 12-й список рабочих союзов и крестьян**

Надано Волынской Губернской Управы по делам земского хозяйства.
(ВЕТЕРИНАРНЫЙ ОТДЕЛЪ).

Ветеринарная хроника

Волынской губернии.

Январь № 1-й 1910 года.

СОДЕРЖАНИЕ:

1. Научная классификация врачей.
2. Труды первого съезда ветеринарных врачей и гласных Волынской губ.
3. Сведения о ветеринарно-санитарном состоянии Волынской губ. и краткий обзор деятельности врачей по прекращению эпидемий.
4. Пособные данные о распространении в губернии скотных заболеваний.
5. Краткий обзор и сведения о лечебной деятельности ветеринарного персонала.
6. Сведения о применении вакцинации.
7. О чумных прививках скотины.
8. Вакцинация о сибирской чуме.
9. Сведения о ветеринарном надзоре за мясным торгов скотом.
10. Сведения о мясных выкомах и выносе гуртового скота.
11. Сведения об осмотре промышленного скота.
12. Сведения об осмотре скотины и козовых заводов.
13. Сведения об осмотре сырых животных продуктов.
14. Сведения об осмотре лошадей земских почт.
15. Сведения об осмотре лошадей земских почт.
16. Таблица исследований лошадей на чуму.

№ 22

ВЕТЕРИНАРНАЯ ХРОНИКА ВОЛЫНСКОЙ ГУБЕРНИИ:

издание Волынской губернской управы по делам земского хозяйства (ветеринарный отдел) (1910), [составленная ветеринарным отделом Волынской губернской земской управы] (1911-1915). Выходить раз на місяць. Житомир, 1910. № 1, сичень - 1915, № 4, квітень.

Вид: Волынская губернская управа по делам земского хозяйства (ветеринарный отдел).

Наявність вид: НБУВ: 1911 - № 7-8, 1912 - № 1-12, 1913 - № 1-12, 1914 - № 1-9, 1915 - № 1/2-4; РДБ: 1910 - № 1-12, 1911 - № 1-4, 7/8, 1912 - № 1-12, 1913 - № 1-12, 1914 - № 2-12, 1915 - № 1-3; РНБ: 1910 - № 1-12, 1911 - № 1/2-7/8 (1911), 9/11-12 (1912), 1912 - № 1-12, 1913 - № 1-12, 1914 - № 2-12, 1915 - № 1/2-3.

Видання заповнювалося матеріалами з ветеринарних питань: звітами про наукові відрядження лікарів, працями першої наради земських лікарів і гласних Волинської губернії, оглядами лікарської діяльності ветеринарного персоналу, діагностичними дослідженнями, циркулярами та іншими документами. Особливе місце тут посідали таблиці поширення у губернії пошестей заразних хвороб домашніх тварин, лікування холери й чуми, щеплень проти сибірки тощо; статистичні й фактичні дані про поширення у краї різних хвороб домашніх тварин, ветеринарний нагляд за місцями торгівлі худобою, огляд боєнь і чинбарних заводів, коней, земських пошт і т. п.

Друкувалися статті про відсутність належного матеріального забезпечення ветеринарних кадрів Волинської губернії, потреби скотарства і роль уряду й місцевих громадських організацій у їхньому вдосконаленні.

Дані підписували член губернської управи Соколовський і діловод М. Бусько.

Журнал виходив спочатку в друкарні товариства Бродович (м. Житомир), згодом – у типолітографії й палітурній Н. Н. Крижановського.

№ 23

ВЗАИМНЫЙ КРЕДИТ: ежемесячная банковая и торгово-промышленная газета. Житомир, 1909. № 1, листопад – 1910. № 12, жовтень.

Ред.-вид.: Лангер И. М.

Дод.: 1910 – Баланси місцевих товариств взаємного кредиту (зокрема, Бердичівського, Жмеринського, Мглинського, Радзивилівського, Вінницького та ін.) (до № 8–12).

Наявність вид.: НБУВ: 1909 – № 1, 2, 1910 – № 3–5, 7; РДБ: 1909 – № 1–2, 1910 – № 3–12; РНБ: 1909 – № 1, 2, 1910 – № 3–12.

У редакційній статті першого номера стверджувалася необхідність поширення у Росії ідеї взаємодопомоги, її практичного втілення у життя. Такий орган необхідний був суспільству не лише як популяризатор цієї ідеї, "Взаимный кредит" міг би "зміцнити впевненість про її життє-

здатність у тих, хто розчарований і сумнівається, залучити індіферентних і безпомічних, немов немовлята, у питаннях громадського життя". При цьому редакція висловлювала переконання: "Ми глибоко віримо, що знайдуться поборники ідеї взаємодопомоги, які сприятимуть нашій діяльності й використають шпальти нашого органу для пропаганди ідеї" (1909. № 1. С. 2). Як ідеал проголошувався майстерною рукою накреслений Марксом "ескіз економічної структури суспільства".

Програмовим завданням журналу відповідали фахові статті: "Кооперації та їхнє значення в економічному житті", "Дрібний кредит у Волинській губернії", "Цукрове виробництво на Волині за період 1901–1909 рр.", "Хмелярство на Волині в зв'язку з першим ярмарком", "Річниця поштового чека", "Державний банк і Товариство взаємного кредиту" тощо.

Широко представлена хроніка товариств, розпорядження кредитної канцелярії Росії, повідомлення про діяльність різних банків (зокрема, Всеросійського хлібного й мукомельного банку), досвід діяльності місцевих товариств дрібного кредиту. Для цього призначалися рубрики "Хроніка Товариств взаємного кредиту", "Загальна хроніка", "Кооперативна хроніка", "Кореспонденції", "Питання й відповіді" (рубрику вів сам редактор – І. М. Дангер), "Листи до редакції", "Суміш", "Бібліографія" тощо.

Жоден номер журналу не обійшовся без повідомлень із різних місцевостей – Гайсина, Бершаді, Рівного, Корсуня, Фастова, Києва, Харкова тощо. Тут зустрічалися підписи Л. Яновського із Іллінців Київської губернії, І. Усоскіна з містечка Сороки на Бессарабщині, С. Заславського з Чернігова, Не-Козака з Кубанського краю, Чигиринця – з Чигирина, Очевидця з Катеринославщини, Б. Кл-ва із Шаргорода Подільської гу-

бернії, Вари-Бруса з Харкова тощо. Найчастіше дописував кореспондент із Київщини (передусім із Фастова, Білої Церкви та губернського центру), який позначав себе криптонімами: Б. П-таль, Б. П-ль, П-ль чи повним прізвищем – Б. Принцеталь. Йому належали не тільки оглядові замітки, а й статті "В полоні у нафтового короля" (№ 6, 8), "Банкрутство в Південно-Західному краї" (№ 8). Деякі матеріали були підписані такими іменами та псевдонімами, як М. Цетлін, І. Єгоров, Старый Деятель, Veritas тощо.

Жанрово і тематично цікавою видається рубрика "Діячі кооперативних кредитних установ", в якій уже з першого номера подавалися невеликі замітки і фото (від трьох до восьми) чільних представників на професійній ниві. Першими в цьому переліку виявилися Фелікс Ходаковський, Олександр Черкес, Микола Попон; Костянтин Михальчук, Я. Каплер, Роберт Якубовський; потім Мойсей Ковальов, Тобіас Баум, Пінхас Вайсберг; до них приєдналися Х. Барановський, П. Маркевич, П. Ромашкан, Григорій Лур'є, Михайло Стахорський, Юліан Яновський, князь Володимир Мікеладзе, Володимир Брахман, Макс Бродський, Семен Вайнштейн, Андрій Голубов. У цій "портретній галереї" були діячі як усеросійського, так і місцевого рівня. Поміж ними одна жінка – товариш голови Ради Козятинського товариства взаємного кредиту Р. М. Шухальтер (№ 10).

Кореспонденту з Берліна І. Блюменфельду в журналі "Взаимный кредит" належала ціла низка цікавих статей, що найчастіше відкривали журнал. Серед них "Уніфікація вексельного права" (№ 4), "На зміну рахунковим книгам" (№ 6), "Напередодні календарної реформи" (№ 7), "Бернгард Дернабург" (№ 8), "Есперанто і банківська практика" (№ 10), "Кредитні товариства в Німеччині" (№ 11).

У журналі друкувалися дискусійні статті, що стосувалися запровадження Центрального банку в Росії, змін у складі управління Товариства взаємного кредиту, заснування власної друкарні для такого товариства тощо. Активну участь у цій полеміці взяли С. Заславський ("Бажані зміни в складі Управління О. В. К.", "Час подумати!", "Декілька слів про екстракомісії"), Я. Яблоновський ("Ще про Центральний банк", "Обіг підприємств і значення правильного його визначення"), а також П. Муравйов ("З приводу статті 'Бажані зміни...'", С. Е. ("Чи потрібна власна друкарня для Тов-в Взаємного Кредиту?"), Е-н ("Де ж закопана собака?").

Практичний характер мали "Листи про дрібний кредит", подані до редакції автором, що позначив себе псевдонімом Українець (Украинец, № 3).

Неодноразово редакція зверталася до кредитних і торгово-промислових закладів із проханням оприлюднювати свою діяльність, публікувати циркуляри, щомісячні баланси і звіти. Вже з № 2 такі документи з'являлися на шпальтах журналу, поступово розширювався їхній обсяг (від кількох сторінок спочатку до 20–24 із № 8, набуваючи вигляду додатків).

Останні сторінки журналу "Взаимный кредит" відводилися зверненням, статутам, розпорядженням Купецького Товариства взаємного кредиту, зокрема головним тезам Статуту "Російські артіль в кооперативних закладах", зверненням до службовців у коопераціях тощо. Друкувалися також оголошення: одне з них стосувалося питань електричної типолітографії М. Дененмана у Житомирі, де виходило й це видання. Згодом поліграфічні послуги надавалися друкарнею М. М. Катерберга.

Редакція зазначала, що перший номер для ознайомлення розсилався безплатно, всі наступні – за передплатою (5 крб на рік). Номер коштував 1 крб.

Редакція розміщувалася за адресою в Житомирі: вул. Бердичівська, 47.

Деякі номери журналу 1910 р. виходили у світ за сприяння місцевої друкарні М. М. Катерберга.

№ 24

ВЛАДИМИР-ВОЛЫНСКАЯ ЖИЗНЬ: еженедельная политическая, общественная и литературная газета. Володимир-Волинський, 1908. № 1 – № 8, 10 липня.

Ред.: Подвысоцкий А. К.

Наявність вид.: НБУВ: 1908 – № 8; ДНАБ: 1908 – № 8.

Значна увага приділялася суспільно-політичним питанням (приміром, висвітлювалися підсумки роботи Державної Думи, Бюджетної комісії, діяльність уряду). Деякі публікації стосувалися стану освіти

(стаття "Наше земство і школа" Учителя), формували громадську думку щодо смертної кари ("Не можу мовчати" Льва Толстого).

Постійними рубриками були: "Місцеве життя", "Нам пишуть", "По Росії", "Іноземні повідомлення", "Останні повідомлення", "Суміш" тощо. На останній сторінці, як правило, подавалися рекламні оголошення й анонси, зокрема запрошення до передплати на такі часописи, як "Рідний край", "Молода Україна" і "Слово".

Передплатна ціна на газету до кінця 1908 р. становила 2 крб, на 1 міс. – 30 к. Номер коштував 8 к.

Редакція розміщувалася за адресою: Володимир-Волинський, Монастирська площа, будинок Слодковського. Для приватних зустрічей тут було відчинено з 13 до 14-тої год.

Часопис виходив у місцевій друкарні Г. І. Вассера.

№ 25

ВОЕННО-САНИТАРНЫЙ ОБЗОР. Житомир, 1917. № 2, листопад.

Вид.: Управление начальника санитарной службы армий Юго-Западного фронта.

Прим.: № 1 у 1915 р. вийшов під назвою "Военно-санитарный сборник Юго-Западного фронта" (Бердичів Київської губ.).

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 2; РНБ: 1917 – № 2.

Видання подавало матеріали відповідно до чотирьох відділів: висвітлення організаційних питань медично-санітарної справи; керівні на-

кази з проблем протиепідемічної боротьби та санітарного характеру; окремі статті й повідомлення; постанови з'їздів, нарад тощо. Цей випуск відкривався аналітичною розвідкою "Етапи організації санітарної справи на Південно-Західному фронті (з історичною перспективою очевидця)" лікаря А. А. Цветаєва, начальника санітарної частини армій Південно-Західного фронту. Як практик і керівник з великим досвідом, автор подав стан розвитку медично-санітарної справи на фронтах війни, показав причини, що перешкождали поступовому розвитку цієї галузі.

Він проаналізував безпосередню діяльність у цій сфері, якій присвятив чимало років своєї служби: "... Вимоги життя змушували принести на олтар здоров'я армії свою не щербату копійчку", намагаючись водночас не забути і про буденні турботи медиків: "звернутися до джерела живої води, якими виявились носії його – живі громадські санітарні працівники" (с. 2). Невипадково епіграфом до статті обрані слова "Мертві керують живими", що визначили суть і потреби поліпшення медичного й санітарного забезпечення.

Лікар також розглянув ситуацію із поширенням епідемічних хвороб на фронтах, особливу увагу звернув на рівні захворюваності різними видами тифу та холери упродовж 1915–1916 рр., використання різноманітних санітарних заходів в армії для запобігання цих пошестей (забезпечення доброякісною водою, збільшення кількості кип'ятильників, поліпшення умов дотримання особистої гігієни, проведення масової дезінфекції, спорудження нових бань і пралень тощо). Це дало змогу констатувати: на початок квітня 1916 р. організація санітарної справи на Південно-Західному фронті набула "системного характеру" і дала свої результати у вигляді зниження загальних захворювань, почалося згуртування санітарних медиків, були визначені перспективні завдання.

Начальник санітарної частини від імені санітарної ради армії фронту у примітках до статті накреслив можливості функціонування щомісячного випуску журналу, хоча й зазначив: суто технічні умови не дозволяють "провести цю норму акуратно в життя" (с. 23). Відповідно було представлено програму "Военно-санитарного обзора", яка кардинально не відрізнялася від уже існуючої, але замість чотирьох розділів мали б існувати шість (включно з висвітленням діяльності колегіальних санітарних органів фронту, поданням хроніки поточного медично-санітарного життя, публікацією рефератів нової літератури).

У 2-му і 4-му розділах № 2 було опубліковано постанови нарад, що стосувалися евакуації, будівельних партій, діяльності лікарів, які обслуговували інженерні роботи на фронтах або в тилу, а також зібрання лікарів-венерологів Південно-Західного фронту (всі ці засідання відбулися 1917 р.). Під рубрикою "Окремі статті й повідомлення" представлені три публікації: "Об'єднання діяльності організацій, відповідалних за санітарну справу на Південно-Західному фронті" Вл. Удовенка, "До питання про санітарно-технічне об'єднання на Південно-Західному фронті" В. С. Богдановича, "Нарада під головуванням члена Державної Думи Алмазова 20–24 травня ц. р." А. А. Головльова.

Видання виходило у друкарні при канцелярії Головного начальника постачання Південно-Західного фронту.

№ 26

ВОЗРОЖДЕНИЕ: ежемесечный литературно-научный журнал (з № 3/4 за 1906). Кременець, 1906. Кн. 1, березень – 1908. Кн. 4 (13), 16 лютого.

Ред.-вид.: Рышковский Н. И., Корнилович А. И. (з № 5 за 1906).

Дод.: Записки Екатерины II, писанные ею самою (с предисловием А. Герцена). – 1906–1907. – 79 с.; Дю-Прель К. Магия как естествознание. Опыт трансцендентальной психологии. – 77 с.

Наявність вид.: НБУВ: 1906 – кн. 2; РДБ: 1907 – кн. 2; РНБ: 1906 – кн. 1–7/8, 1907 – кн. 1–9, 1908 – кн. 1 (10) – 4 (13).

У вступній статті редактор визначив симптоми "нервової хвороби століття" (розчарованість життям, заперечення його сенсу, неспокій, триво-

жність, невизначений сум, пригніченість духу, стихійна лють, зростання злочинності та самовбивств) і потребу боротися з цим злом, що закріпачує розум і волю. Завдання журналу – повернення релігії, гуртування під гаслом "З нами Бог!" студентів університетів і академій, жінок-студенток педагогічних і медичних курсів та інших установ задля обміну думками, надсилання статей з питань психології та світовідчуття загалом.

Журнал мав кілька постійних розділів, відповідно до яких формувався зміст: художні твори (романи, повісті, оповідання, поезії російських і зарубіжних авторів); статті із проблем природознавства та психології, практичного оцінювання природничо-наукових теорій і узагальнень; матеріали про освіту й виховання; нариси сучасного життя, бібліографія та списки книг для читання, кореспонденції журналу, додатки й оголошення.

Таким чином, у белетристичному відділі побачили світ повість "Подвиг" (пам'яті Володимира Соловйова) К. Никодимова, новела "Гимма" (із життя перших християн) М. Ришковського, "Про жінок та істину (з давніх переказів)" Крокуса, оповідання "Велике господарство" А. Алмазова, бувальщина "Молодий король" О. Уайльда, повість "Привид" Б. Пруса, а також вірші І. Перельмана, М. Ришковського, Л. Шахрай, В. Пухлякової.

Різноманітною виявилася тематика наукових статей: релігійно-богословські мотиви, філософсько-психологічні роздуми, природничі й суспільні судження. Серед них "Про значення позитивної науки у сфері релігії" та "Кілька слів про релігійний фанатизм" доктора медицини А. Шилтова, "Соціал-демократія і релігія в сучасній Німеччині" Є. Ненадкевича, "Еволюційна теорія походження і розвитку світу перед судом чистого розуму" Ф. Светаєва, "Про сво-

боду особистості з точки зору християнської етики" К. Дмитрієва, "Нарис всесвітньої просвітницької місії європейця" М. Ришковського. Подавалася також дискусія з авторами газети "Почаевские известия" з приводу слов'янофільства, єврейства та смертного покарання (1906. № 3/4, 7/8).

Питанням освіти й виховання присвячувалися статті "Основний фактор виховання", "Кілька слів про народну освіту та загальну грамотність", "Кілька слів про істинну християнську благодійність", "Наша освіта й самоосвіта", "Потаємна релігійна філософія Індії", "Уразливе питання" (з єврейського побуту)", що належали Миколі Ришковському та К. Дмитрієву (Д. К.). Друкувалися також рецензії на книги Л. Толстого, А. Менгера, протоієрея Рождественського, брошури І. Гуревича та І. Кузьмичова. У статті "Про значення місцевого друкованого органу" М. Литвак порушив питання про необхідність появи газети у Кременці, яка б мала гуманістичний характер, сприяла мирному співіснуванню громадян, не розмежовуючи, а об'єднуючи їх.

Передплатна ціна для місцевих читачів з доправленням становила: на 1 рік – 5 крб, відповідно для іногородніх – 6 крб, за кордон – 7 крб; для студентів, учнів, сільських народних учителів і вчительок – 4 крб. Ціна одного примірника – 50 к. Передплата приймалася у Кременці, приміщенні редакції журналу, у Києві – у книжковому магазині Владислава Ідзиковського, Москві – у конторі Н. Н. Печковської (Петровські лінії), Петербурзі – у магазині М. О. Вольфа, Одесі – у книжковому магазині С. В. Можаровського (Пасаж) та в усіх відомих книгарнях.

Контору редакції було відкрито щоденно з 15 до 17 год. Гонорар співробітникам виплачувався окремими примірниками журналу (за домовленістю).

У редакції можна було придбати зі складу різноманітну літературу, зокрема збірник "Ванин дедушка", який видавався на користь сиріт воїнів, убитих на Далекому Сході (ціна 35 к., із пересиланням – 46 к.). Невдовзі мали вийти у світ поезії І. Г. Перельмана (ціна – 50 к. за пр.).

Редакція журналу вдавалася до поліграфічних послуг друкарень Почаєво-Успенської Лаври і Б. А. Горінштейна (з № 7/8 за 1906 р.) у Кременці.

ВОЛЫНЕЦ: ежедневная вечерняя газета (№ 1–14); ежедневная утренняя газета (№ 15–22). Житомир, 1915. № 1, 24 травня – № 22, 14 червня.

Ред.-вид.: Ковалев Л. Ф.

Наявність вид.: РДБ: 1915 – № 1-17, 19-22; РНБ: 1915 – № 1-22; БАН: 1915 – № 1-22.

Вечірня газета вартує 1 к. (з № 4 – 2 коп.) виходила у світ о 16-й год (з № 3 – о 18-й), що давало можливість усі телеграми, отримані до цього часу від Петроградського телеграфного агентства і власних кореспондентів відразу друкувати їх на своїх шпальтах. У редакційній статті стверджувалася думка про назрілу потребу за мінімальну плату подавати свіжі факти про війну, зокрема в той самий день, а не на наступний.

Невелика з форматом газети дозволяла також дізнатися про земські й міські новини, комерційне життя, придатність до культурних справ краю. Редакція зазначала: "... Кожний клаптик заповнений необхідними повідомленнями новин із 3 години ночі до 3-х годин дня". Підприємцями в інформації допомагали рубрики "Війна", "Хроніка", "Місьцеве життя", "Театр і видавництва", "Арабески" (фейлетони), "Оголошення" тощо. З переходом газети на ранковий випуск з'явився більше сатирично-фейлетонних і художніх творів, зокрема віршів, нарисів, оглядів.

Редакція розміщувалася за адресою: Житомир, вул. Київська, 13. Газета виходила у друкарні Х. М. Швеця.

ВОЛЫНСКАЯ ЖИЗНЬ: газета политическая, общественная, литературная и сельскохозяйственная. Выходит ежедневно, кроме дней послепраздничных. Житомир, 1906. № 1, 14 (27) жовтня – 1908. № 624, 6 жовтня.

Ред.-вид.: Плеский Б. В.

Прим.: далі з 1 січня 1909 р. газета виходила під назвою "Жизнь Волыни" (див. № 55).

Наявність вид.: ДНАБ: 1907 – № 339; ДАЖО: 1906 – № 2, 3, 5–29, 32–63, 67, 70, 72, 213, 215, 232, 233, 237, 280, 307, 340, 342, 346, 416, 454, 1907 – № 77, 86, 87, 109; РДБ: 1906 – № 2–52, 54–63, 1907 – № 64–293, 295–361, 1908 – № 362–401, 403–431, 433–572, 574–624; РНБ: 1906 – № 1–63, 1907 – № 64–361, 1908 – № 362–624.

Газета мала яскраво виражений монархічний характер, про що свідчили гасла "Цар, Дума і народ – єдність Росії – свобода, порятунок, праця і власність", а також зміст публікацій. Фактично "Волынская жизнь" стала продовжувачем традицій шовіністичної газети "Киевлянин"; одним із підтверджень цього була публікація матеріалів на зразок листа восьмирічного Діми, котрий жертвував свої копійки на придбання ікони від імені прихильників "русского народа" ("Я люблю царя і Росію. Дізнавшись, що Ви розпочали передплату на ікону редактору "Киевлянина" Д. І. Піхно, надсилаю всі мої заощадження і прошу використати на придбання ікони").

Політично-національна платформа газети цілком зрозуміла із публікації матеріалів як офіційної частини (передусім наказів, урядових розпоряджень, повідомлень, статутів і т. п.), так і неофіційної (хроніка, огляди, статті, замітки у рубриках "Місцеве життя", "Телеграми", "Наші сусіди", "Столична преса", "Зарубіжні повідомлення", "Народна просвіта", "Життя партій", "По губернії", "Некрологи" тощо). Чимало статей мали яскраво виражений політичний характер ("Пастирство і

політика" Н., "Свобода совісті: До річниці маніфесту 17 жовтня" М. Абрамова, "Російські люди, об'єднайтесь!" О. Савенка, "Церква і революція" М. Е. В., "Віротерпимість і її межі" І. Н.).

Постійну рубрику "Політичні листи" вів О. Савенко, який опублікував цикл статей "І нашим, і вашим" (з такими підзаголовками, як "Очікування перемоги", "Викриття революційної брехні", "Чи вигідна євреям революція?", "Про парламентаризм" і т. п.) (№ 7, 10, 13, 14, 17, 19, 21, 22, 26, 31, 33); завершальна, 20-та публікація називалася "Ще про національну самосвідомість", де було викладено не тільки авторську, а й редакційну концепцію "російського національного почуття", яке на решті прокинулося. О. Савенко стверджував, що "націоналізм, тобто любов до свого народу, як і патріотизм, належить до тих почуттів, що випливають із самої природи речей"; основна його суть – не виявляти ворожисть до "іногородців", але й не дозволяти нікому зазіхати на "народне надбання – російську державу", бо відповідь одна: "Руки геть!".

Однозначні оцінки були висловлені й у відгуках читачів: нова газета у духовно-суспільному житті Волині стала "красним сонечком", "світлим святом" для російського населення. Єпископ Кременецький Амвросій, зокрема, відгукнувся у суто монархічно-шовіністичному стилі: "Хай благословить Господь нову газету і співробітників на добру святу справу служіння нашій батьківщині! Хай прихилить він до неї і серця всіх російських людей, зокрема пастирів церкви, народних учителів, щоб вони охоче зважились допомагати новонародженому на Волині органу словом і ділом" (№ 18).

На шпальтах газети знайшлося місце для подорожніх нарисів (цикл "Листи з дороги" Ж. Е. В., "Етюди Волині"), музичних заміток, розповідей про пасіки (публікації Пасічника), оглядів театрального й літературного життя. Зокрема подавалися враження від гастролей приїжджих акторів, серед яких і постановка "Безталанної" малоросійською трупкою (Марія Заньковецька, Мар'яненко, Борисоглібський). Оглядачі (Старый знакомый, Новый знакомый) скромно зазначили, що трупа виявилася "добре підбраною" і здобула "цілковиту увагу шанувальників малоросійської сцени" (№ 32).

Редакція розміщувалася за адресою: м. Житомир, вул. Київська, 30. Часопис виходив у друкарні Волинського губернського правління.

ВОЛЫНСКАЯ ЗЕМЛЯ: ежедневная без предварительной цензуры газета (з № 193). – Кременець (№ 1–192), Почаїв (№ 193 – 1915. № 160), Здолбунів (1915. № 161–172). 1912. № 1, 1 квітня – 1915. № 172, 15 серпня.

Ред.-вид.: Юркевич Г. Г., свящ.; Виталий, архимандрит (з № 193).

Ред.: Галич В. И., свящ. (1913. № 1–249); Виталий, архимандрит (1913. № 250–264).

Наявність вид.: НБУВ: 1912 – № 80, 84, 94, 95, 117, 197, 1914 – № 27, 31, 35, 116, 119, 125, 131, 138, 139, 143, 147, 150, 154, 156, 158; ДАЖО: 1912 – № 176, 1914 – № 5, 6, 8–11, 19–21, 23, 24, 26, 27, 29, 30, 41, 43, 45–58, 60–64, 66–76, 78–104, 106–114, 116–118, 122, 123, 147, 152–161, 163, 164, 166–168, 172–174, 184, 194–196, 202–205, 208–210, 217, 224, 226–250, 1915 – № 95, 176, 169; ЛННБ: 1912 – № 180, 182, 1913 – № 1, 1915 – № 64, 85, 88, 90, 92, 95, 97, 100, 104, 106–110; РДБ: 1912 – № 1–69, 71–171, 173–179, 181–189, 191–207, 209–210, 1913 – № 1–118, 120–236, 238–246, 248–264, 1914 – № 1–250, 1915 – № 1–36, 38–57, 59–78, 80–87, 89–170; РНБ: 1912 – № 1–210, 1913 – № 1–264, 1914 – № 1–250, 1915 – № 1–172; БАН: 1912–1915.

Газета мала християнське спрямування (до того ж і видавалась у друкарні Почаєво-Успенської Лаври), хоча не лишалась осторонь щоденних подій (рубрики "Телеграми", "Останні новини", "Оголошення"), огляду поточних суспільно-громадських, політичних і духовних подій. У період Першої світової війни газета фактично перетворилася в "інформатора з фронту". Навіть передові статті упродовж 1915 р. підпорядковувалися цій важливій темі ("Підступна зброя", "Небесний лист", "У конвульсіях агонії", "Свята тиша", "Огляд воєнних дій", "Втопаючий хапається за соломинку", "Католицька церква і війна", "Геройський дух", "Гарні ознаки", "Віра в кінцеву перемогу" тощо).

Друкувалися листи, нариси, звіти, звернення, огляди; серед них "Листи з театру війни про постачання солдат" М. Зуєва, "Лист із Кар-

пат" монаха Мартирія, "Моліться, воїни" та "Спілка Російського вояцтва з Небесним вояцтвом" ієромонаха Гаврила, "Німці в Росії" (історичний нарис) професора Дм. Позднеева.

В оголошенні-рекламі редакція акцентувала увагу на своєму спрямуванні "російської народної газети", відстоюванні інтересів релігійних, державних та економічних, згадуючи і про діяльність відділень Почаєво-Лаврської спілки російського народу та інших монархічних організацій. Зокрема стверджувалося: "На противагу лівим виданням, що засипають село наклепницькими газетами, спотворено висвітлюють поточну дійсність, ставить своєю метою давати народу правильне висвітлення подій із загальноросійського і міжнародного життя. Буде підтримувати безпосередні стосунки з правими членами Державної думи. Вміщуватиме: передові статті й телеграми, новини південно-західного краю, по Росії, повідомлення спілчанського адвоката, інструктора з торгівлі та кредиту, земський і сільськогосподарський відділи, оголошення, ілюстрації та малюнки". Тому, маючи за мету подавати народу правильне тлумачення поточних подій, редакція "Волынской земли" сподівалася на відгук, передплату і прочитання газети тими, кому "дороге пробудження російської народної самосвідомості".

Згодом, у наближенні фронту, виникла потреба висвітлювати воєнні події, підкреслюючи оперативність своєї інформації та дешевизну газети ("останньому бідняку по кишені – всього на рік 2 карбованці"; "дізнаєтесь, як добре мати щодня найновіші повідомлення. Не будете ходити по жидах допитуватися, "що чути про войну", ще й самі багатьом розповідатимете. І будете знати, як там Бог охороняє вашу рідню, яка пішла на війну... "Волынская земля" для Вас буде ніби лист від рідних із позиції" (1915. № 13). В анонсі на передплату було визначено мету цієї провінційної газети: дати селянському населенню Волині доступне видання, яке б повідомляло про поточні події, охороняло б народ від хибних і шкідливих чуток, стало б органом відображення місцевого народного життя з його світлими явищами і сутнісними потребами. 1915 р. збільшилась кількість агенційних телеграм про війну та подвиги російських воїнів. Із сіл Галичини й Волині телеграми сюди надходили швидше, ніж до петроградських, московських і київських газет.

Редакція змінювала місця свого перебування: Кременець, Почаїв, Здолбунів (Почаївське подвір'я). І хоча в останньому місті умови видання були кращі (швидше та зручніше отримувати телеграфні повідомлення і

здійснювати розсилання видання, бо Здолбунів – великий залізничний вузол), усе ж поліграфія виявилася значно гіршою, ніж раніше.

Останні номери "Волынской земли" заповнені здебільшого військовими повідомленнями (від штабу Верховного Головнокомандуючого, від штабу Кавказької армії) та фронтовою хронікою (на Балтійському морі, на Чорному морі, балканське питання, Румунія тощо).

Ціна на передплату, як зазначала редакція, у 1915 р. була призначена найнижча і пільгова порівняно з іншою пресою – 2 крб у рік; можна було передплачувати частинами, присилаючи по 50 к. Номер газети коштував 1 к.

Конкретну адресу не завжди було зазначено. Для листування й кореспондування просили писати таким чином: Кремінець, Братський дім при Богоявленському монастирі; Здолбунів, Почаївське подвір'я; Почаїв, редакція газети "Волынская земля". У січні 1915 р. контора і редакція розміщувалися у друкарні Лаври. Контору було відчинено щоденно з 9 до 17 год.

Більшість номерів газети було надруковано у друкарні Почаєво-Успенської Лаври.

№ 30

ВОЛЫНСКАЯ МЫСЛЬ: ежедневная политическая, общественная и литературная газета. Выходит ежедневно, кроме дней послепраздничных. Рівне, 1911. № 1, 10 квітня – 1912. № 164, 22 липня.

Ред.-вид.: Герман Г. М., Герман Ш. М. (тимчасовий ред. – № 154 за 1911, № 92–135 за 1912; тимчасовий ред.-вид. – № 155–194 за 1911).

Ред.: Шопник Л. Н. (з № 72 за 1911).

Прим.: із 12 квітня до 19 травня (№ 82–88) 1912 р. у зв'язку з переобладнанням друкарні замість щоденника видавалися "Телеграммы "Волынской мысли".

Дод.: Телеграммы (від 2 вересня 1911), спеціальні номери (1911, до № 82–88).

Наявність вид.: РДБ: 1911 – № 1–218, 220–222, дод., 1912 – № 1, 2 (225), 3–80, 89–164; РНБ: 1911 – № 1–223, 1912 – № 1–84, 89–164; БАН: 1911–1912.

У передплатному оголошенні вказувався характер газети: прогресивна, позапартійна; наголошувалося на інформаційних можливостях –

телеграми від власних кореспондентів і Санкт-Петербурзького телеграфного агентства; формат – великих столичних газет.

Метою служило всебічне висвітлення волинського життя, необхідність прислухатися до економічних і культурних потреб "різноплеменного населення" губернії, особливу увагу звертати на кооперативний рух, діяльність повітових і кредитно-ощадних кас та споживчих товариств.

Програма газети передбачала публікацію передових статей із питань загальнополітичних, земських і міських; оглядів столичної преси; злободенних фейлетонів у віршах і прозі на різноманітні теми; закордонної хроніки; Думських листів (від петербурзьких співробітників); літературних новинок; місцевої хроніки; біржових заміток, театральнo-музичних оглядів, довідкової інформації, оголошень тощо.

Газета послідовно й постійно висвітлювала життя міст і містечок Волинського краю – завдяки заміткам власних кореспондентів із Луцька, Ковеля, Володимира-Волинського, Дубно, Здолбунова, Кременця, Острога, Радзивилова, Ізяславля, Овруча, Славути, а також фейлетонам і подорожним нарисам із циклу "Путівцями", "Бризки пера", "Житомирські листи". Співробітники намагалися знайти животрепетні теми, щоб проаналізувати їх на сторінках преси. Серед злободенної проблематики виявилося життя євреїв (середньостатистичний містечковий обиватель), проблеми торгівлі "живим товаром", еміграція, виховання дітей, моральність провінційного мистецтва тощо.

Зокрема, читачів могла зацікавити велика стаття С. Гольденпфенніга "Проституція і аболіціонізм" (1911. № 47), де автор роздумував над тим, які знайти засоби лікування жінок, як створення Всеросійського товариства захисту жінок (на зразок західноєвропейських організацій) могло б вплинути на позитивні результати у боротьбі із проституцією як соціальним явищем. У матеріалі зазначався болісний факт: Росія –

"одне з найбільших вогнищ сифілісу в Європі", тому має зацікавити не тільки лікарів, а й учених-соціологів.

1912 р. "Волынская мысль" подала перелік своїх авторів, із-поміж яких вирізнялися імена членів Державної думи О. Купріна і П. Милюкова, професора І. Петрункевича, а також активних дописувачів І. Ізгоева, О. Васильєва, А. Южанина, К. Пономарева тощо. На сторінках газети зафіксовано чимало матеріалів про діяльність Державної думи ("Державна дума в 1911 році", "Петербурзькі листи", "В кулуарах Думи"), міжнаціональні відносини ("З берегів Вісли: єврейсько-польські стосунки" Я. Ханіна, "Єврейські метрики про народження" С. Шелухіна), літературних фейлетонів (зокрема "Творчість божевільних" і "Поворотний час" А. Южанина). Друкувалися поетичні та прозові твори І. Перетца, А. Тетельбаума, Є. Яновського, П. Вольніна, М. Бернштейна, М. Кохановського, М. Бліха тощо.

Доволі вигідне розташування міста на залізничному вузлі дозволяло редакції широко й завчасно розповсюджувати своє видання, тобто "Волынская мысль" часто потрапляла у пункти призначення раніше від інших щоденних житомирських і київських часописів. Редакція й головна контора розміщувалися у власному будинку Германа. Редактор-видавець Г. М. Герман був інженером-технологом (тимчасовим редактором-видавцем значився його рідний брат "учений агроном" Ш. М. Герман), а власною комерційною друкарнею газети завідував у Рівному З. Гассер.

Друкарня також приймала різноманітні замовлення: друкувала книги, звіти, конторські й канцелярські бланки, афіші, плакати, весільні й візитні картки тощо. Посаду агента із прийому передплати та уміщення оголошень на шпальтах "Волынской мысли" обіймав І. П. Зафран, завдяки якому численна реклама на першій і четвертій сторінках газети була доволі строкатою (готелі, виставки, першокласні ресторани, мінеральні води, книжкові магазини, склад роялів, годинникові магазини тощо).

Редакція розміщувалася за адресою: м. Рівне, вул. Шосова, будинок Германа. Часопис виходив у місцевих друкарнях З. М. Гассера, потім Хазанчука в Рівному.

ВОЛЫНСКАЯ МЫСЛЬ: ежедневная газета. Житомир, 1915. № 1, 16 вересня – № 21, 6 жовтня.

Ред.-вид.: Швеєц Я. Ш.

Наявність вид.: РДБ: 1915 – № 1–21; РНБ: 1915 – № 1–21; БАН: 1915.

В анонсі першого номера редакція пообіцяла подати читачам як-найповніше відображення політичного й суспільного життя Росії та закордону, а також волинських територій, які значною частиною опинились у вирі воєнних подій.

Завдання провінційного органу в час лихоліття редакція вважала "скромним, хоч і відповідальним"; при цьому сподівалася на тернистому складному шляху зустріти моральну підтримку читачів, які зможуть пробачити й деякі прорахунки.

Таким чином, основним словом і чільною рубрикою "Волинской мысли" стала війна. Висвітленню поточних подій підпорядковувалися телеграми, повідомлення, замітки, огляди у рубриках "Події у світі" (мобілізація у Греції, допомога Японії, наступ союзників), "На суші й на морі" (сфера воєнних дій, німецькі сподівання), "Навколо війни" (внутрішні повідомлення, останні новини, нічні телеграми, місцева хроніка, оголошення), "Телефонограми "Волинской мысли" (заворушення в Афінах, евакуація Чернівців, німці про російський фронт, успіх на Галичині).

Нечасто з'являлися фейлетони ("Штрихи" М. Аршаніна, "Записки наївної людини" Незнайомого), нариси ("За патронами" і "Після бою" В. Белова, "Зустрічний бій" Н. М.), статті ("Повітове земство й кооперація" А. Ізгоєва, "На черзі" І. Пригожія, "Страхова монополія"

Н. Григоровича). Передплатна ціна на рік становила 7 крб, на 6 міс. – 3,50 крб, на 3 міс. – 2 крб, 1 міс. – 75 к. Номер коштував 4 к.

Редакція розміщувалася за адресою: м. Житомир, вул. Київська, будинок Лібровича. Редакцію було відчинено для відвідувачів із 12 до 14 год та з 16 до 18 год, а контору – з 10 до 18 год.

Газета виходила у друкарні Н. О. Бродович.

№ 32

ВОЛЫНСКАЯ НЕДЕЛЯ: еженедельная газета-журнал; еженедельник политической, общественной и литературной жизни (з № 13). Житомир, 1911. № 1, 28 листопада – 1913. № 44, 3 липня.

Ред.-вид.: Морозов Н. Я., Палецкий Е. А. (з № 13).

Наявність вид.: РДБ: 1911 – № 15, 1912 – № 6–17, 19–25, 27–42, 1913 – № 44; РНБ: 1911 – № 1–5, 1912 – № 6–41/42, 1913 – № 43, 44; БАН: 1911–1913.

Основні завдання газети-журналу, як зауважувалося в оголошенні про передплату, – сприяти розвитку культурного й економічного життя краю шляхом з'ясування духовних запитів і матеріальних потреб населення; особлива увага мала звертатися на діяльність земств і місцевого самоуправління, умов праці та становища сільського господарства як основи добробуту Волині.

Програма "Волинської неділі" містила статті із суспільних, економічних, політичних і літературних питань; фейлетони на громадські теми; оповідання, нариси, вірші; обговорення дія-

ЖИТОМІРЬ. № 1. Ціна 5 коп.
Понедільникъ 28 Ноябрь 1911 г.

ВОЛЫНСКАЯ НЕДЕЛЯ

ПОДПИСНАЯ ЦЕНА:
На еженедельную газету – журнал
„ВОЛЫНСКАЯ НЕДЕЛЯ“:
Съ доставкой и пересылкой:
На год – 2 руб. 50 коп., на полу-годъ 1 руб. 25 коп.,
на 3 мѣсяца – 70 коп.
БЕЗЪ ДОСТАВКИ:
На год – 2 р., на полу-годъ 1 р., на 3 мѣсяца – 50 к.

ПЛАТА ЗА ОБЪЯВЛЕНІЯ:
За каждую строку пята или за ея мѣсто, чередъ текстовъ – 30 коп., послѣ текста – 15 коп. иже ищущихъ труда важное дешеле.
Торговыя фирмы приглашаются платить **жестко** по напечатаніи, согласно подлинному или заказу, **жестко** имену бланка заказа и счета за подписью Редактора-Издателя.
Всѣя другія платежныя будутъ считаться недѣйствит.

Временно адресъ редакціи и конторы: **Михайловская, типографія Гурфинкеля.** Контора открыта отъ 10 час. утра до 8 час. вечера. Личныя объясненія съ редакторомъ по Воскресеньямъ съ 12 до 2 час. **Рукописи** должны быть написаны четко, на одной сторонѣ листа и сопровождаться (для свѣдѣній редакціи) подписью и точными адресомъ автора. Рукописи безъ обмѣнныя условія не принимаются. **Безплатныя.** Мелкія рукописи и стихотворенія не возвращаются и въ перепику по поводу ихъ редакція не вступаетъ. Рукописи подлежатъ измѣненію и сокращенію по усмотрѣнію редакціи.

**Должнская Лубернская Земская
Касса Мелкаго Земаства**
(Владиміръ Владиміровичъ 16, телефонъ 167).

ПРИНИМАЕТЪ ВЪКЛАДЫ И ПЛАТИТЬ ПО НИМЪ:
По текущему счету 4%
По вкладнымъ до востребованія. 4%
По условнымъ срочнымъ вкладамъ отъ 1 до 3 лѣтъ . . . 5%
По вкладамъ на срокъ съ 3 до 5 лѣтъ 6%
На срокъ свыше 5 лѣтъ . . . 6%
Вкладчики Земской Кассы пользуются **всѣми** **льготами.**

Въ обязанности кассы каассъ обещиваются собственностью Волинскаго Земаства.
Касса открыта ежедневно, кромѣ воскресныхъ и праздничныхъ дней съ 10 часовъ утра до 2 часовъ дня.

Н о ч ь ю.

Что это звучитъ въ тишинѣ заунывно?
Не зыгаль-то востъ въ трубы?
То волли несуетъ по вѣтру призывные,
То скорбныя стоны звучать, переливные,
Голодныхъ въ холодной избѣ!

То просбы о хлѣбѣ работъ голодающихъ,
Работниковъ нивъ и полей,
То звуки рыданій, то крикъ умирающихъ,
Съ безплодной мольбой въ небеса прости-
рающихъ

Худая реченки дѣтей!..

То ночью безсонной деревня голодная,
Одѣтая ризой снѣговой,
Все бредитъ о хлѣбѣ съ тоской безмыслиной,
А вѣло разноситъ страданія народныя
Печальною пѣсней безъ словъ.

Инк. Морозовъ-Михуличъ.
1911 г. Ноябрь.

льності Державної думи; земські справи, кооперативний рух, тижневі огляди, хроніку в Росії та за кордоном, бібліографію, оголошення тощо.

У газеті-журналі було надруковано чимало статей на актуальні теми тогочасного життя, зокрема з питань освіти ("Народна освіта: становище народного вчителя", "Позашкільна освіта на Волині" Гр. Рата, "Про матеріальне становище вчителів початкової школи" А. Швая), релігії ("Церковні реформатори" К. Пономарьова, "Іліодор і Гермоген", "Патріаршество і сучасна громадянськість" та "Боротьба за віру" Н. Огнева, "Духовенство й алкоголізм" Ів. Озерова), внутрішньої політики ("Навколо Державної думи" Архіваріуса, "Життя і земства" Д. Морозова, "Спроби оживлення" А. Ізгоева, "Про пенсії для офіцерів" К. Обручева, "Із історії російського голоду" Ф. Д., "Подорожчання життя" М. Морозова), медицини ("Завдання земської медицини" І. С.), сімейних і жіночих проблем ("Відокремлене проживання подружжя" А. Васильєва, "Спадкоємні права жінок" І. Гессена, "Розширення жіночих прав" А. Ізгоева).

Знайшли своє місце на шпальтах видання і художні твори (нарис, вірші, оповідання, спогади), під якими стояли підписи: М. Морозов, Кинь-грусть, Д. М., Симон Токаржевський, О. Серафимович, Лель, П. Тавричанин, М. Вержбицький. Із № 13 за 28 лютого 1912 р. "Волынская неделя" мала кольорову обкладинку.

Передплата на газету-журнал з доправленням і пересиланням становила: на 1 рік – 2,50 крб, на 6 міс. – 1,25 крб, 3 міс. – 70 к. Номер коштував 5 к. Редакція і контора розміщувалися за такими адресами в Житомирі: вул. Михайлівська, згодом Іларіонівський пров. Контору було відчинено з 10 до 20 год. Особисті пояснення приймалися у редакції щонеділі з 12 до 14 год.

Газета-журнал виходила в електродрукарні Н. М. Гурфінкеля (Житомир, вул. Михайлівська, 21; потім – провулок Іларіонівський).

№ 33

ВОЛЫНСКАЯ НИВА: еженедельный иллюстрированный журнал жизни, политики, науки и искусства. Житомир, 1913. № 1, 22 червня – № 4, 16 липня.

Ред.-вид.: Палецкий Е. А.

Наявність вид.: РДБ: 1913 – № 1–4; РНБ: 1913 – № 1–4.

Більшу частину журнальної площі редакція відводила коротким повідомленням (рубрики "Закордонне життя", "Іноземна хроніка", "Російське життя", "Польське життя", "Єврейське життя", "Місцеве життя", "Земська хроніка", "Хроніка науки й техніки", "Українське життя", "Провінція", "На будь-які теми" і т. д.).

Надруковано кілька матеріалів про Державну думу ("Вплив Думи", "До виборів у Державну Раду", "Політичний екзамен"). Майже у кожному номері містилися "маленький фейлетон", художні твори (поезії – "Місячна соната (Бетховена)" М. Рильського, "Якщо гасне світило" Н. Ч.; оповідання – "Перші квіти" Софії Железняк, "Кінець" Вол. Обвинського, "Стіна" Роберта Бракко), а також фото

(православний собор у Житомирі до 1858 р., пам'ятник Пушкіну в губернському центрі, замок князів Любомирських у Рівному, річка Тетерів).

На обкладинці № 4 "Волынской нивы" контора редакції сповіщала, що це останній випуск, але невдовзі передплатникам надсилатиметься щоденна газета на той термін, у який передплачувався ілюстрований журнал. Передплата з доправленням і пересиланням становила на рік – 5 крб, на 6 міс. – 3 крб, на 3 міс. – 1,75 крб.

Редакція і контора розміщувалися за адресою: м. Житомир, вул. Базарна, 57. Контору було відчинено з 11 до 13 год. Особисте спілкування з редактором відбувалося щоденно з 12 до 14 год.

Журнал виходив у друкарні Х. М. Швеця.

ВОЛЫНСКАЯ НИВА

№ 2. Суббота 29 июня 1913 г. № 2.

ПОДПИСНАЯ ЦЕНА

на еженедельный журнал —

«Волынская Нива»

с доставкой и пересылкой

на год — 5 р., на полгода — 3 р., на 3 месяца — 1 р. 75 к.

ПЛАТА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ:

За каждую строку текста или за ее место около текста — 30 коп. Иной текст — 10 коп. на обложке перед текстом — 40 коп. Иной текст — 30 коп. Для лиц, купивших журнал вное место.

Торговая форма приглашает посетителя познакомиться с содержанием, а также за подписью редактора-издателя.

Всё остальное можно купить, считаясь наличными.

Адрес конторы и редакции: Базарная, 57. Контора открыта с 11 час. утра до 1 час. дня. Личные обращения к редактору — исключительно с 12 до 2 час. Рукописи должны быть написаны чётко, на одной стороне листа и сопровождаться (для издания в журнале) войскою и точным адресом автора. Рукописи без обозначения условий считаются безнадёжными. Малые рукописи и стихотворения не возвращаются и их возвращению по воле редакция не обязана. Рукописи подлежат изъятию и сокращению по усмотрению редакция.

Помещение Православного собора в г. Житомир до 1858 г.

ВОЛЫНСКАЯ ПОЧТА: ежедневная газета. Житомир, 1912. № 1, 8 січня – 1914. № 133, 25 травня.

Ред.: Конопко В. К., Кондрацкий В. Н. (1912. № 104–210, 1913. № 27 – 1914), Палецкий Е. А. (1912. № 211–240, 1913. № 270 – 1914. № 1–107), Паласинский М. А. (з № 241, з № 108 за 1914), Маресевич С. С. (з № 270).

Вид.: Издательское дело "Копейка" в лице Конопко В. К.; Конопко В. К. (1912. № 2–136), Кондрацкий В. Н. (з № 137), Паласинский М. А. (з № 105 за 1914).

Прим.: у період тимчасового призупинення газети у 1912–1913 рр. виходив "Волинский курьер" (див. № 42).

Наявність вид.: НБУВ: 1913 – № 12; ЛННБ: 1914 – № 52, ДАЖО: 1912 – № 19, 78, 83, 84, 108–111, 113, 116, 117, 119, 121, 124, 136, 254, 1913 – № 19, 103, 204, 1914 – № 56, 83, 89, 93–97, 101, 102, 104, 105, 107; РДБ: 1912 – № 1–143, 146–159, 161–296, 298–300, 302–326, 1913 – № 1–34, 36–337, 1914 – № 1–133; РНБ: 1912 – № 1–326, 1913 – № 1–337, 1914 – № 1–133; БАН: 1912–1914.

Структура щоденної газети була узвичаєною: на першу сторінку виносилися статті про поточні справи, на другу – телеграми, внутрішня та зовнішня інформація, хроніка; на третю – факти життєвого життя, фейлетони, нариси, замітки про культурно-духовні події, четверту сторінку заповнювали оголошення. В анонсі на передплату редакція зазначала, що видання за форматом не поступається багатом столичним газетам, а за ціною доступне всім прошаркам населення.

Планувалося, що зміст кожного номера становитимуть статті з усіх питань громадського й суспільного життя, фейлетони на місцеві та політичні теми, телеграми власних кореспондентів і ПТА, повідомлен-

ПРОДОЛЖАЕТСЯ ПОДПИСКА

на 1913 ГОД

2-й г. ИЗДАНИЯ

„Волынская Почта“.

По формату не уступает | По цене доступна для
многим столич. газетам | всем слоям населения

*„ВОЛЫНСКАЯ ПОЧТА“ отражает на своей
столбцах тщательно все заслуживающее внимания*

Ежедневно в текстѣ

СТАТЬИ по всем вопросам государственной и общественной жизни.
ФАКЕТЫ на историческую и политическую темы.
ТЕЛЕГРАМЫ со в. в. и Петербург. Тел. Агентств.
ПО РОССИИ все выдающиеся события русской жизни.
ИНОСТРАННЫЕ ИЗВЕСТИЯ: все наиболее выдающиеся мировые события.
ШИРОКО поставлен, проинформирован, отсылает для чего редакцией организована чужая сеть корреспондентов во всех городах и значительном населении, исток Волыни.
ЛИТЕРАТУРА И ИСКУССТВО куда обходят все новости литературы, науки и искусства.
ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ОТДЕЛ: все выдающиеся события торговой и промышленной жизни России.

Подписная цена на газету
На год 6 рубль, на 1/2 года 3 р., на 3 м. 1 р. 50 коп., 1 кв. 50 коп.
Адрес редакции и конторы: г. Житомир, Митавская, 19, телефон № 252.
Адрес для телеграмм: Житомир, Почта.

Редактор Е. А. Палецкий | Издатель В. Н. Кондрацкий.

ня про видатні події Росії й зарубіжжя, економічний відділ, кореспонденції з місцевого побуту, новини літератури, науки та мистецтва. Серед основних рубрик були такі: "Телеграми", "По Волині", "Житомир", "Останні новини", "По Росії", "За кордоном", "Листи в редакцію", "Пригоди", "Література і мистецтво" тощо. Як правило, більшість матеріалів підписана псевдонімами (Очевидець, Хронікер, Учитель, Євген Сно, Ехо, С. Невський, Бережанський, Комар, Дон-Хозе тощо). У № 5 за 6 січня 1914 р. редакція житомирського щоденника повідомляла про свій курс подальшого зближення із провінційним читачем, котрий би залишався її другом, здатним відчувати у газеті "щось рідне і за духом, і за побутом". Не забули тут згадати і про "терни провінційного видання", що не здатні заступити проблем рідної Волині.

Серед цікавих публікацій варто назвати фейлетони "Обмірювання й обважування" А. Гриневського, "У Міській думі" й "Туманний лікар" Дона-Хозе, "Ворона в павичевому пір'ї" та "Старі пісні" Комара; етнографічні замітки Бережанського, історичний нарис про відродження мирового суду Ів. Петрункевича, замітку про талановитого лектора, вченого й філософа К. Арабажина, статтю про народну освіту в 1913 р. тощо. Друкувалося чимало оголошень.

Передплатна ціна на газету в 1913 р. становила: на 1 рік – 6 крб, 6 міс. – 3 крб, 3 міс. – 1,50 крб, 1 міс. – 50 к. Номер коштував 3 к.

Редакція змінювала адреси свого перебування у Житомирі: вул. Велика Бердичівська, 45; вул. Київська, 20; вул. Михайлівська, 19; вул. Гоголівська, 10. Для друку контора "Волынской почты" теж випробувала різні друкарні, зокрема користувалася послугами електродрукарень: "Робітник" Р. Іваницького та М. Дененмана, Н. О. Бродович (товариства Н. О. Бродович), Х. М. Швеця, "Экономия" (У. Н. Ройтенберга).

№ 35

ВОЛЫНСКАЯ РЕЧЬ: ежедневная газета. Житомир, 1917. № 1, травень – № 79, 1 вересня.

Ред.: Стельников А. А. (№ 3–54), Есаков В. В. (з № 55).

Вид.: Сорокин С. О. (№ 3–54).

Дод.: спеціальні номери (напр., до № 66, 70) по 2 с.

Наявність вид.: РДБ: 1917 – № 56–79; РНБ: 1917 – № 3–79; БАН: 1917 – № 54, 56–79.

Більшість передових статей у газеті присвячено економічним і політичним темам (зокрема, "Зупиніть промови!" Vend'a, "Розгромлення економічного життя" і "Хто винен?" проф. І. Х. Озерова, "Темниці дипломатії" і "Перспективи миру" Б. Барта, "Після прориву" Б. Філатовича), подавалися також "Економічні нариси" В. Н. і публікація проф. М. Туган-Барановського про земельну реформу ("Скільки землі дасть селянам земельна реформа?"). Серед інших матеріалів варто звернути увагу на кореспонденцію "Стара гвардія" Ів. Соловйова, фейлетонний цикл "Лист до друга" Того Ер., статтю "З приводу "превосходительства" В. Гр.

Існували рубрики "Телеграми", "Нічні телеграми", "Зїзди і наради", "Польське життя", "Земське питання", "Продовольче питання", "Церква", "Хроніка", "Надзвичайні події", "Пошта", "Українське життя".

У додатку до № 66 представлено хроніку, що стосувалася питання фінансів, промисловості, війни; до № 73 – повідомлення про війну й поточні справи.

Передплатна ціна була такою: з 1 липня до кінця року – 8,50 крб, на 3 міс. – 4,40 крб, 1 міс. – 1,50 крб. Номер коштував у Житомирі 7 к., у провінції – 8 к.

Редакція і контора газети розміщувалися за адресою: м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 6. Редакція приймала відвідувачів щоденно з 13 до 15 год.

"Волынская речь" була дозволена воєнною цензурою, друкувалася в електродрукарні Волинського губерньського земства.

ВОЛЫНСКИЕ ГУБЕРНСКИЕ ВЕДОМОСТИ. Выходят еженедельно (1838–1867); выходят три раза в неделю; три раза в неделю по вторникам, четвергам и субботам; по вторникам, четвергам и субботам, кроме дней, следующих за праздниками (1867–1872, 1892, 1900, 1903–1905, 1911–1912); выходят два раза в неделю по средам и субботам (1871–1892); еженедельно по субботам (1901–1902). Житомир, 1838. № 1, 8 січня – 1917. № 42, 18 квітня.

Ред. різночасово: Перлштейн А. (з № 14 за 1855), Каменцов В. (1858, 1860), Братчиков А. (1859, 1866, 1867, 1880, 1882, з № 24 за 1866), Крушинский (1860), Китченко Ф. П. (1861–1865), Мацкевич М. (1865–1866), Авдеев В. А. (1880), Сабанеев (1880), Петровский П. В. (1892–1894), Капустин П. М. (1894–1896), Витковский В. К. (1896–1898), Горбачевский С. Г. (1898–1906), Шенио-вский В. И. (1899, 1902, 1904, 1906–1915), Конацкий Н. И. (1906–1916).

Вид.: Волынское губернское правление.

Дод.: Ведомость о ходе дел в уездных присутственных местах Волынской губернии (1843–1848, 1851–1854, 1865). Объявления о торгах (1855, 1859, 1864, 1899–1916). О розыске лиц, имущества и капиталов (1850–1857, 1859, 1864, 1907, 1913–1916). Отчет Микуличского сельского местного комитета Общества улучшения народного труда (1899–1902). Ведомость о ходе эпизоотий на домашних животных (1901–1904). Ведомость о ходе эпидемических болезней в Волынской губернии (1901–1903). Отчеты уездных местных комитетов Общества улучшения народного труда (1901–1905). Отчеты Волынского губернского попечительства детских приютов (1901–1903, 1906). Ведомость о ходе эпидемических болезней и о движении стационарных и амбулаторных больных в городских и заводских больницах (1901–1904, 1907). Отчеты о деятельности Волынского губернского статистического комитета (1902–1903, 1907–1908, 1910–1911). Списки нижних чинов убитых, раненых и без вести пропавших в войну с Японией (1905). Списки лиц, имеющих право участвовать в выборах в Государственную думу; Списки лиц, имеющих право участвовать в съезде уездных землевладельцев; Списки лиц, имеющих право участвовать в съезде городских избирателей ... для избрания выборщиков в Государственную думу и др. (1905–1907, 1912–1913). Объявления Крестьянского поземельного банка (1906–1909). Списки лиц, имеющих право участия в выборах членов Государственного совета по уездам... (1906–1909). Списки лиц, владеющих землею и другим недвижимым имуществом, имеющих право участвовать ... в земском избирательном собрании для избрания уездных земских гласных на трех-

Дод. і спец. номери: 1840 – прибавление (по 4–7 с.) до № 1... 52, особое прибавление (1 с.) – до № 4, 16, табель ценных бумаг по акцизу с табаку (1 с.) до № 4, Указ Правительствующему Сенату (10 с.) до № 13, штат, учрежденный в городе, Центральной ревизионной комиссии и канцелярии оной (2 с.) до № 13. 1841 – прибавление (по 2 с.) до № 1–52, особое прибавление (4 с.) до № 1, Ведомость Новогрудского уездного казначейства, учиненная из шнуровых книг и других сведений о лицах, производивших в сем казначействе ежемесячное свидетельство денежной казны с 1812 по 1827 г. (15 с.) до № 42. 1842 – прибавление (по 2 с.) до № 1 ... 51, особое прибавление (2 с.) до № 12, Указ Правительствующему Сенату (3 с.) до № 18, Список лиц, исключенных Центральною комиссиею из дворянской родословной книги (по 6–13 с.) до № 48, 51–52. 1843 – Манифест (4 с.) до № 29, Устав экспедиции государственных кредитных билетов (9 с.) до № 29, Такса для сбора страховых денег за отправляемые деньги и посылки (2 с.) до № 42, 1853 – особое прибавление (1 с.) до № 32. 1854 – Выписка из общей по Империи росписи сборов и расходов на земские государственные,

ВОЛЫНСКІЯ ВѢДОМОСТИ

Статьи за поминки на неофициальном отделе
хотят быть поставлены на пер. между редакторы на
из. редакци и должны быть за подписью и с адресом
адреса: по. редакци, редакци, редакци, редакци
на ст. редакци и без указания на редакци

Статьи, за спуск злобности, по редакци
редаки, подкати несправки на содержание,
описание программы официального отделе. Статьи, при
наличии неофициального отделе.

№ 2.

Частные объявления принимаются ежедневно, исключая
воскресенье и выходные дни, по адресу: «У
Губернских Выходных». С 9 часов утра до 4-х
часов вечера.

Условия оплаты и форма частные объявления
попадают за подписью официального отделе.

ХРОНИКА ИНОСТРАННОЙ ЖИЗНИ

[illegible][illegible][illegible]

В начале, от имени России, в Париже выступил французский философ-гуманист, глава французской полиции, охранявший безопасность короля, маркиз де Лафайет. Мимо французской столицы бегом пролетела французская революция, и Лафайет, как и все французские философы, был убежден, что человек — это животное, которое может быть воспитано. Он был не карьерный прохвост, а человек, который считал, что человек — это животное, которое может быть воспитано. Он был не карьерный прохвост, а человек, который считал, что человек — это животное, которое может быть воспитано. Он был не карьерный прохвост, а человек, который считал, что человек — это животное, которое может быть воспитано.

[illegible]

— Выходя из кабинета Виктора, Изг. Лопатова со-
щало в «Berliner Tageblatt», что у него возникли
серьезные сомнения относительно возможности
осуществления проекта. Но в тот же день он
получил известие, что профессор Гейсман, на-
ходясь в Берлине, изложил в беседе с ним
свои соображения относительно проекта. Он
выразил уверенность, что проект осуществим
и что он имеет все шансы на успех. Он
предложил Виктору, чтобы он вместе с ним
поехал в Берлин, чтобы ознакомиться с
проектом и с условиями его осуществления.
Виктор согласился и вместе с Изг. Лопатовым
поехал в Берлин. Там они встретились с
профессором Гейсманом, который подробно
рассказал им о проекте и о своих со-
мнениях. Он также сообщил им, что он
уже получил разрешение от своего
министра на то, чтобы он вместе с ними
поехал в Берлин, чтобы ознакомиться с
проектом и с условиями его осуществления.
Виктор и Изг. Лопатов были очень
рады, что получили такое разрешение.
Они вместе с профессором Гейсманом
поехали в Берлин. Там они встретились
с Виктором и Изг. Лопатовым, которые
уже были в Берлине. Они рассказали им
о своем путешествии и о том, что они
уже получили разрешение от своего
министра на то, чтобы они вместе с ними
поехали в Берлин, чтобы ознакомиться с
проектом и с условиями его осуществления.

губернские и частные повинности по Волынской губернии (11 с.) до № 14, Правила о найме помещичьих крестьян в земляные и другие черные работы (24 с.) до № 23. 1855 – Табель дорожного сбора по участку Киево-Брестского шоссе... (3 с.) до № 12. 1856 – Ведомость о ценах, утвержденных на сплавы водяные и перевозки сухопутные по Волынской губернии (9 с.) до № 5, Предметы расходов и доходов, утвержденных губернским правлением по городу Ровно на 1861 г. (2 с.) до № 5, Ведомость о справочных ценах провианту, фуражу и прочему, существовавших в Волынской губернии (3 с.) до № 5, О преобразованиях по банковым установлениям. Указ Правительствующему Сенату (10 с.) до № 41. 1859 – Правила о государственных непрерывно-доходных билетах (12 с.) до № 21. 1860 дод. до № 1, 3, 6, 18, 21, 24, 33, 41, 45, 47, 49. 1864 – О сибирской язве (2 с.) до № 33, прибавление (3 с.) до № 34, Ведомость о справочных ценах провианту, фуражу... (1 с.) до № 44. 1866 – Именная ведомость имениям (по 2 с.) до № 37 ... 50, Описи недвижимых имуществ, разрешенных для продажи за недоимки (2 с.) до № 44, 47–48. 1866 – От Волынской губернии по крестьянским делам присутствия объявления (2 с.) до № 52. 1899 – объявления (по 2 с.) до № 6, 7, 9, 15, Ответ о деятельности Волынского губернского статистического комитета за 1898 г. (40 с.) до № 36. 1900 – особое прибавление (12 с.) до № 118, объявления (2 с.) до № 128. 1901 – объявления (2 с.) до № 120, 123, приложение (с. 1–48, 177–192) до № 22. 1903 – Журнал ... Волынской губернии по воинской повинности присутствия (4 с.) до № 102, состояние счетов Луцкого общества взаимного кредита (4 с.) до № 115. 1904 – объявление (2 с.) до № 83. 1905 – объявление (2 с.) до № 1, Объявление. По оценке земель и лесов (8 с.) до № 27, Слово мирового посредника 2-го участка Житомирского уезда своим крестьянам (1 с.) до № 124, По выборам в Государственную думу. Именной высочайший указ (2 с.) до № 124. 1906 – Письмо крестьянам с. Эмельчина (2 с.) до № 7, 9, 10. По выборам в Государственную думу. Объявление (2 с.) до № 16, Раскладочная табель свечного сбора с евреев Волынской губернии (4 с.) до № 43, 126, Дополнительный список к спискам, припечатанным в № 64, 132 и 133 "Губернских ведомостей" за 1904 г. дворян землевладельцев Волынской губернии, сделавших пожертвования на устройство... госпиталей и складов для больных и раненых воинов на Дальнем Востоке (2 с.) до № 48, Правительственное сообщение (2 с.) до № 61, Такса рабочим и крестьянам за исправление железнодорожного пути и за перевозку пассажиров (2 с.) до № 66, Такса на лесе (2 с.) до № 66, Ответ Волынского губернского попечительства детских приютов за 1905 г. (4 с.) до № 104. 1907 – Список конфискованных брошюр, газет и других повременных изданий (по 2 с.) до № 1, 4. 1908 – Отчет Волынского статистического комитета за 1907 г. (11 с.) до № 48, Особые правила. Наказ Новоградволинского (Волынской губернии) местного ко-

митета Общества улучшения народного труда... (17 с.) до № 77. 1914 – Свод измененных и дополненных параграфов Урочного положения для строительных работ (59 с.) до № 61, Именной список учета раненым и без вести пропавшим чинам (16 с.) до № 121, Списки по луцкому уезду лиц, учреждений, обществ, товариществ и компаний, имеющих право участия в выборах земских гласных на трехлетие с 1914 г. (Житомир, 1913). 1915 – Именной список обществ, товариществ и отдельных лиц из австрийских, венгерских и германских выходцев, недвижимые имущества коих подлежат отчуждению... (7–27 с.) до № 42 ... 102. 1916 – 2-й дополнительный список (див. попередній) до № 23. 1917 – Положение Совета Министров об усилении полиции в 50-ти губерниях империи (30 с.) до № 2, дод. до № 16, 29.

Прим.: до 3 квітня 1904 р. "Волынские губернские ведомости. Отдел неофициальный" выходили окремо. З № 43 за 20 квітня 1917 р. почала видаватися газета "Вестник Волынского губернского комиссара Временного правительства" (див. № 5).

Покажчик змісту: Указатель статей, напечатанных в неофициальной части "Волынских губернских ведомостей" в период с 1867 по 1880 г., издающейся по разрешению г. Министром Внутренних дел, расширенной программе под ред. А. Б. Братчикова. – Житомир, 1880. – 76 с. (приплетено до неоф. части "Волынских губернских ведомостей". 1880. № 52); Указатель статей, напечатанных в неофициальной части "Волынских губернских ведомостей" в 1880 г., издающейся по разрешению г. Министром Внутренних дел, расширенной программе под ред. А. Б. Братчикова. – Житомир, 1881. – 6 с. (приплетено до неоф. части "Волынских губернских ведомостей". 1881. № 21).

Наявність вид.: НБУВ: 1839 – № 1–10, 15–26, 28–52, 1841 – № 1–5, 7–52, 1852 – № 1–52, 1853 – № 1–52, 1854 – № 1–52, 1855 – № 1–52, 1856 – № 1–52, 1857 – № 1–52, 1858 – № 1–52, 1859 – № 1–42, 44–52, 1860 – № 13–19, 21, 1866 – № 1–11, 15–36, 40–47, 49–51, 1867 – № 1–154, 1882 – № 34–97, 1893 – № 87, 94–99, 111–114, 116, 117, 120, 124, 1910 – № 65; ДНАБ: 1883 – № 44, 1903 – № 12, 46, 55, 1904 – № 7, 55, 1905 – № 9, 12, 35, 60, 1908 – № 19, 1911 – № 22, 46, 94, 1912 – № 131, 133, 1914 – № 44, 1917 – № 42; ЛННБ: 1900 – № 41; ЖОУНБ: 1842 – № 7–9, 37–44, 1861 – № 1–14, 16–52; ДАЖО: 1873 – №1, 2, 4–8, 10–21, 23–28, 30–72, 74–78, 80–88, 90, 1874 – № 1–21, 23–48, 50–69, 71–94, 1875 – № 1–12, 14–17, 19–24, 26–28, 30–40, 42–46, 48–88, 90–92, 1892 № 1–6, 13–50, 59–61, 63–73, 75, 79, 81, 84, 89, 92–112, 114–116, 118, 119, 121–125, 1893 – № 2–7, 9, 10, 13, 14, 16–44, 46–48, 51, 53–83, 1894 – № 1–10, 12, 14–16, 18–23, 25, 26, 28, 30–35, 37–64, 66–108, 111, 114–125, 1912 – № 84, 90, 92–112, 1914 – № 1–22, 24–143, 1915 – № 7, 11, 13, 15, 18–21, 23, 25–28, 40, 42–44, 46–59, 62–64, 66, 68, 70, 71, 76, 77, 80, 82, 84–89, 96–109, 111–135, 1916 – № 1, 6, 8–90, 93–101, 103–124, 126–132, 1917 – № 1–21, 23, 26, 30–36, 38–42; РДБ: 1838 – № 1–21, 23–52, 1840 – № 1–52, 1841 – № 1–52, 1842 – № 1–28, 30–52, 1843 – № 1–52, 1844 – № 1–37, 40–52, 1845 –

№ 1–18, 20–52, 1846 – № 1–52, 1847 – № 1–52, 1848 – № 1–52 (ч. оф.), 1–14, 16–24 (отд. 2), 25, 31, 33, 35, 37–39, 44, 46, 51 (ч. неоф.), 1849 – № 1–50 (ч. оф.), 1–37, 39–50 (отд. 2), 3–5, 11, 13, 15–17, 24, 25, 28–31, 46, 51 / 52 (ч. неоф.), 1850 – № 1–52, 1851 – № 1–52, 1852 – № 1–45, 47–52, 1853 – № 1–20 / 21 (ч. оф.), 22–52, 1854 – № 1–47, 49–52, 1855 – № 3–16, 18–37, 39–41, 43–52 / 53 (ч. оф., отд. 1), № 3–4, 6–9, 11–16, 18–37, 39–41 43–52 / 53 (ч. оф., отд. 2), № 1–52 / 53 (ч. неоф.), 1856 – № 1–52 (ч. оф., отд. 1, 2), № 1–48, 50, 52 (ч. неоф.), 1857 – № 2–51 / 52 (ч. оф., отд. 1), № 2–12, 14–51 / 52 (ч. оф., отд. 2), № 1–46, 48–52 (ч. неоф.), 1858 – № 1–28, 30–52 (ч. неоф.), 1859 – № 1–25, 27–52 (ч. оф., отд. 1, 2), № 1–52 (ч. неоф.), 1860 – № 1–11, 20–33, 35–53 (ч. оф., отд. 1), № 1–11, 14, 15, 20–33, 35–46, 48–53 (ч. оф., отд. 2), № 1–18, 20–53 (ч. неоф.), 1861 – № 1–35 39–48, 49–52 (ч. неоф.), 1864 – № 1–52, 1865 – № 1–52, 1866 – № 1–4, 6–7, 9–21, 23–25, 27–28, 30–53, 1899 – № 1–128, 1900 – № 1–128, 1901 – № 1–130, 1902 – № 1–130, 1903 – № 1–131, 1904 – № 1–135, 1905 – № 1–85, 88–97, 99–128, 1906 – № 1–37, 39–63, 65–133, 1907 – № 1–133, 1908 – № 1–11, 13–22, 24–61, 63–138, 1909 – № 1–131, 1910 – № 1–135, 1911 – № 1–62, 64–66, 68–134, 1912 – № 1–55, 57–139, 1913 – № 1–133, 1914 – № 1–143, 1915 – № 1–65, 67–137, 1916 – № 1–117, 119–135, 1917 – № 1–30, дод. до № 16, 21, 29; РНБ: 1838 – № 1–52, 1839 – № 1–52, 1840 – № 1–52, 1841 – № 1–52, 1842 – № 1–52, 1843 – № 1–52, 1844 – № 1–52, 1845 – № 1–52, 1846 – № 1–52, 1847 – № 1–52, 1848 – № 1–52, 1849 – № 1–52, 1850 – № 1–52, 1851 – № 1–52, 1852 – № 1–52, 1853 – № 1–52, 1854 – № 1–52, 1855 – № 1–52/53, 1856 – № 1–52, 1857 – № 1–51/52, 1858 – № 1–52, 1859 – № 1–52, 1860 – № 1–53, 1861 – № 1–52, 1862 – № 1–52, 1863 – № 1–62, 1864 – № 1–52, 1865 – № 1–52, 1866 – № 1–53, 1867 – № 1–130, 1868 – № 1–130, 1869 – № 1–130, 1870 – № 1–130, 1871 – № 1–130, 1872 – № 1–130, 1873 – № 1–130, 1874 – № 1–130, 1875 – № 1–130, 1876 – № 1–130, 1877 – № 1–130, 1878 – № 1–130, 1880 – № 1–130, 1881 – № 1–130, 1882 – № 1–130, 1883 – № 1–130, 1884 – № 1–130, 1885 – № 1–130, 1886 – № 1–130, 1887 – № 1–130, 1888 – № 1–130, 1889 – № 1–130, 1890 – № 1–130, 1891 – № 1–130, 1892 – № 1–130, 1893 – № 1–130, 1894 – № 1–130, 1895 – № 1–130, 1896 – № 1–130, 1897 – № 1–130, 1898 – № 1–130, 1899 – № 1–128, 1900 – № 1–128, 1901 – № 1–130, 1902 – № 1–130, 1903 – № 1–131, 1904 – № 1–135, 1905 – № 1–128, 1906 – № 1–133, 1907 – № 1–133, 1908 – № 1–138, 1909 – № 1–131, 1910 – № 1–135, 1911 – № 1–134, 1912 – № 1–139, 1913 – № 1–133, 1914 – № 1–143, 1915 – № 1–138, 1916 – № 1–135, 1917 – № 1–42; БАН: 1840, 1851, 1852–1861, 1862, 1864–1867, 1899–1917 – № 1–42.

У двох відділах газети – офіційному (загальному) та неофіційному (місцевому) друкувалися різні повідомлення (зокрема, про затвердження дворянських титулів, розмежування земель і т. п.), звіти офіційних установ, виклики до суду, розпорядження волинського губерньського керівництва, Волинської палати громадського суду тощо.

Висвітлювалися новини губернії та повітів, наводилися факти з історії, економіки, географії, етнографії. Цікавими були історичні нариси, серед яких "Матеріали для історії краю та етнографії. Опис Овруцького повіту та його пам'яток", "Короткий історичний погляд на Овруцький повіт", "Найдавніший монастир у селищі Ставках, поблизу містечка Турійська" (1854). У рубриці "Господарчі замітки" подавалися господарські новини, з-поміж яких було чимало нотаток для бджолярів ("Дещо про бджолярство в південній смузі Новгород-Волинського повіту").

Чимало публікацій стосувалося проблем освіти й виховання. Про ці суспільно-духовні аспекти розмірковували дописувачі газети, місцеві чиновники, навіть редактор неофіційної частини О. Перлштейн висловлював свої міркування. Знайшлося місце на шпальтах видання для театральної хроніки, оглядів і анонсів періодичних видань (здебільшого зустрічаються назви поважних часописів Російської імперії: "Сын Отечества", "Вестник Императорского русского географического общества", "Вокруг света", "Свет", дитячого журналу "Солнышко", трапляються згадки про місцеву пресу – "Воłyнь", "Жизнь Воłyни", "Воłyнские отклики" тощо).

У неофіційній частині, як правило, зауважувалось: "Статті для вміщення в неофіційному відділі можуть бути доставлені чи надіслані редактору або в редакцію і мають бути за підписом і з адресою автора; але за бажанням авторів можуть бути вміщені у "Ведомостях" і без позначення їхніх прізвищ. Статті у разі необхідності, на розгляд редакції, підлягають виправленню чи скороченню, відповідно до програми неофіційного відділу. Статті, визнані незручними для публікації, не повертаються".

Передплата на губернську газету приймалася у редакції та конторі видання, Губернському правлінні, всіх поштових конторах, у житомирського поліцеймистра та справників Волинської губернії.

Приватні оголошення приймалися щоденно, окрім неділь і святкових днів, у редакції "Ведомостей", з 9 до 16 год.

На початку ХХ ст. указувалася така адреса губернського видання: Житомир, вул. Велика Бердичівська, приміщення Губернського правління.

Газета виходила у губернській друкарні м. Житомира чи друкарні Волинського губернського правління.

ВОЛЫНСКИЕ ЕПАРХИАЛЬНЫЕ ВЕДОМОСТИ. Выходит 2 раза в месяц, 1 и 16 числа (1867–1906); вместе с "Почаевским листком" – три раза в месяц (1907). Кременець, Житомир (1901–1917), 1867. № 1, 11 вересня – 1917. № 10/11, 1 квітня.

Ред.: Акакий, иеромонах; Петров Николай, Прозоровский Виктор (1867, № 1–11), Соловьев Алексей (з № 12 за 1867), Беляев П. И. (1880, 1903–1904, 1906), Саплин З. Т.; Виталий, архимандрит (з 1904), Давидович Б. С. (з 1908), Кибардин П. К. (№ 25–28), Добровольский В. В. (1910, 1917), Митрофан, арх. (з 1910), Карпович И. П. (1911–1913), Казанский Ф. П. (з № 24 за 1915).

Вид.: Волынская духовная семинария (1905), Духовная Консистория (з 1912).

Дод.: 1870 до № 13–24, 1871 до № 1–6 – Амвросий [Лотоцкий Афанасий]. Сказание о Почаевской лавре. – [Житомир, 1870]. 1872 до № 13–24, 1873 до № 3–10, 13, 15, 21 – Рафальский Л. Путешествия по Острожскому уезду Волынской губернии в 1864/1865 году. – [Кременец, 1872]. 1874 до № 12 – Благодарная святыня Почаевской лавры. – [Кременец, 1874]. 1874 до № 5–7, 9–11, 14–19, 21–22 – Рафальский Л. Путешествие по Кременецкому уезду Волынской губернии в 1865 году. – [Кременец, 1874]. 1877 до № 10, 12, 14–15 – Хойнацкий А. Ф. Святая цельбоносная стопа божией матери в Почаевской лавре. – Почаев, 1877. 1879 до № 12–15, 1880 до № 13/14–15 Хойнацкий А. Ф. Описания святых икон и др. священных изображений, находящихся в большом соборном храме Успения божией матери в Почаевской лавре. Отд. 1–2. – Почаев, 1879. 1881 до № 27 – От Комитета по учреждению Женского епар-

Выходить вѣдомостѣ съ Почаевскими Листками ТРИ раза въ мѣсяцъ при Почаевской Лаврѣ, Волын. губ.

Цѣна годовому изданію съ пересылкою 6 руб., — безъ перес. 5 руб.

1 ноября № 31 1907 года.

ЧАСТЬ ОФИЦІАЛЬНАЯ.

І.

ПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫЯ РАСПОРЯЖЕНІЯ.

Копія.

Указъ Его Императорскаго Величества, Самодержца Всероссійскаго, изъ Святѣйшаго Правительствующаго Синода, Преосвященному Антонію, Архіепископу Волынскому и Житомирскому, Почаевския Успенскія Лавры Священно-Архимандриту.

По вопросу объ участіи духовенства въ учрежденіяхъ мелкаго кредита.

По указу Его Императорскаго Величества, Святѣйшій Правительствующій Синодъ слушалъ: представленное при рапортѣ Преосвященнаго Митрополита С.-Петербургскаго, отъ 13-го Августа 1907 г. за № 7302, письмомъ Министра Финансовъ отъ 1 Августа за № 77, съ просьбою о пересмотрѣ дѣла по вопросу объ участіи духовенства въ учрежденіяхъ мелкаго кредита и разъясненіи о томъ, что духовнымъ лицамъ не воспрещается принимать на себя званіе почетныхъ или honorary членовъ и что тѣ изъ нихъ, кои пожелаютъ, должны членовъ

хияльного училища в Кременце и воспитательно-ремесленной школы в с. Дермани. – [Кременец, 1881]. 1882 до № 29–34 – Каталог книг, продающимся в синодальных книжных лавках С.-Петербурга и Москвы. – [Кременец, 1882]. – 52 с. 1884 до № 11/12 – Каталог книг типографии Почаевской Успенской лавры. – [Кременец, 1884]. 1890 до № 35 – Фесенко Е. И. Каталог изображения святых икон издания хромотипографии и типографии Евфима Ивановича Фесенко. – Изд. 3-е. – Одесса, 1890. 1891 до № 32 – Каталог книжного и учебно-вспомогательного магазина В. В. Савчука в Житомире. – Житомир, 1891. – 20 с. 1899 до № 11/12–21 – Фотинский О. А. и Бурчак-Абрамович Н. М. Краткое описание памятников древности, поступивших в Волынское епархиальное древлехранилище от 1 августа 1894 по 1 ноября 1898 г. – [Кременец, 1899]. 1901 до № 14 – О созвании Волынского епархиального съезда в г. Кременце. – [Кременец, 1901]. – IV с. 1903 до № 28 – Антоний, епископ Волынский и Житомирский. Обращение преосвященного Антония, епископа Волынского и Житомирского к переезду и псаломщикам Волынской епархии. – [Почаев, 1903]. – 3 с. 1905 до № 9 – Временный каталог книг издания типографии Почаево-Успенской лавры. – Почаев, 1905. 1905 до № 26/27 – Шептицкий А. Об исправлении богослужбных книг. – Почаев, 1905. 1906 до № 33 – Устав общества "Вятская народная монархическая партия". – Вятка, 1906. 1906 до № 34 – Георгиевский В. Дружеский совет духовенству: К выборам в Государственную думу. – [Почаев, 1906]. – 3 с. 1907 до № 33 – Фесенко Е. И. Каталог изображения святых икон издания хромотипографии и типографии Евфима Ивановича Фесенко. – Изд. 22-е. – Одесса, 1907. 1909 до № 5/7 – О церковно-гражданских законодательных мерах против оскорбления святости христианских храмов. – [Житомир, 1909]. 1909 до № 3 – Журналы Клеванского духовно-училищного съезда сессии 1910 года. – Житомир, [1911]. 1911 до № 4 – Отчет о состоянии Волынского епархиального женского училища за 1909–1910 учебный год в училищно-воспитательном отношении. – Житомир, [1911]. 1911 до № 11 – Журналы Житомирского духовно-училищного съезда духовенства сессии 1910 года. – Житомир, [1911]. 1911 до № 14 – Отчет Волынского епархиального наблюдателя о состоянии церковных школ епархии в учебно-воспитательном отношении за 1909–1910 учебный год. – Житомир, 1911. 1911 до № 29 – Разрядный список воспитанников Волынской духовной семинарии, окончивших курс, переведенных в следующие классы, имеющих переэкзаменовки и экзамены и оставленных на повторительный курс в тех же классах. – Житомир, [1911]. 1911 до № 38 – Журналы Епархиального съезда о. о. депутатов сессии 1911 года. – [Житомир, 1911]. Православный календарь для духовенства Волынской епархии на 1912 год. – Житомир, 1911. – 112 с. 1912 до № 2 – Журналы Клеванского духовно-училищного съезда. – Житомир, [1912]. 1912 до № 9 – Журналы Жи-

томирского окружного духовно-училищного съезда 1911 года. – Житомир, [1911]. 1912 до № 13/14 – Православному христианину о шундовской вере. – Житомир, 1912 – 1 с. 1912 до № 15 – Журналы Мелецкого (в м. Мациове) окружного духовно-училищного съезда, бывшего 24 января 1912 г. – Житомир, [1912]. 1912 до № 31 – Разрядный список воспитанников Волынской духовной семинарии всех классов и отделений, составленный после переводных испытаний в 1911/1912 учебном году. – [Житомир, 1912]. 1912 до № 33 – Журналы Епархиального съезда духовенства сессии 1912 года. – [Житомир, 1912]. 1912 до № 35 – Протоколы заседаний законоучителей средних учебных заведений и городских училищ Волынской епархии на летних вакациях 1912 года. – Житомир, [1912]. 1912 до № 42 – Псаломщичьи курсы при Житомирском архиерейском доме. – [Житомир, 1912]. – 1 с. 1913 до № 13 – Отчет Правления Общества взаимного вспомоществования учащим и учившим в церковных школах Волынской епархии за 1911/1912 год. – [Житомир, 1912]. 1913 до № 12 – Отчет о движении сумм эмирительной кассы Волынского духовенства за 1912 год. – Житомир, 1913. 1913 до № 32 – Журналы Волынского епархиального съезда духовенства сессии 1913 года. – [Житомир, 1913]. 1913 до № 37 – Журналы заседаний 2-го съезда законоучителей средних учебных заведений 29–31 июля 1913 года. – [Житомир, 1912]. 1914 до № 30 – Евлогий, архиепископ Волынский и Житомирский. Волынскому епархиальному духовенству. – [Житомир, 1914]. – 1 с. "Проповеднический листок" (див. № 84).

Прим.: із 6 травня 1917 р. виходив журнал "Православная Волинь" (див. № 7).

Показчик змісту: Тиховский Ю. И. Указатель содержания неофициальной части "Волынских епархиальных ведомостей" за первые двадцать лет их существования, сент. 1867 – сент. 1887. – Почаев, 1882. – 258 с. (Дод. до ... – 1888. – № 4–29). Указатель статей, помещенных в неофициальной части "Волынских епархиальных ведомостей" за второе двадцатилетие их существования (с сент. 1887 – по дек. 1907 г. включительно). – Почаев, 1909. – 208 с.

Наявність вид.: НБУВ: 1869 – № 1–24, 1870 – № 1–23, 1871 – № 1–24, 1872 – № 1–24, 1873 – № 1–24, 1874 – № 1–24, 1875 – № 1–24, 1876 – № 1–24, 1877 – № 1–24, 1878 – № 1–23, 1879 – № 1–24, 1880 – № 1–34, 1881 – № 11–27, 29–36, 1885 – № 1–36, 1886 – № 13, 1896 – 1/2, 5–12, 14, 16, 17, 23–33, 1899 – № 1–18, 1900 – № 23, 1907 – № 24–36, 1911 – № 1–52, 1912 – № 1–52, 1913 – № 1–52; ЛННБ: 1867 – № 1–8 (ч. оф.), 1868 – № 9, 11–32 (ч. оф.), 1868 – № 1–32 (ч. оф.), 1869 – № 1–14, 16, 17, 19–23 (ч. оф.), № 1–12 (ч. неоф.), 1870 – № 1–24 (ч. оф. І неоф.), 1871 – № 1, 2, 4–8, 13–17, 19–24 (ч. оф. і неоф.), 1872 – № 2–16, 1873 – № 1–8, 11–24, 1874 – № 1–24, 1875 – № 1, 3–5, 7–11, 13, 15–19, 21, 1876 – № 1, 3–24, 1878 – № 1–24, 1879 – № 1–10, 12, 14–24, 1880 – № 1–36, 1881 – № 7–35, 1882 – № 1–36, 1–13, 16–36, 1883 – № 1/2, 3, 5–8, 10, 11, 12/13, 14–18, 20–24, 26–29, 1884 – № 1–18, 24–36, 1885 – № 5–8, 10/11, 12–15, 18–20, 24–36, 1886 – № 1–18, 1887 –

№ 1/2-36, 1888 – № 1-36, 1-5, 7-21, 24-32, 34-36, 1889 – № 1/2-36, 1890 – № 1/2-36, 1891 – № 1/2-36, 1892 – № 1/2-36, 1893– № 1-36, 1894 – № 1-36; 1895 – № 1-36, 1896 – № 1-36, 1897-1898 – № 1-36, 1899 – № 1/2, 3-18, 19, 20, 23/24, 25-28, 30, 32-36, 1900 – № 1/2-27, 29-34, 1901 – № 1-36, 1902 – № 1-36, 1903 – № 1-36, 1904 – № 1/2-18, 23-36, 1905 – № 1/2-36, 1906 – № 1/2-36, 1907 – № 1/2-9, 11-21, 23-36, 1908 – № 26-50, 1909 – № 1-52, 1916 – № 1-50; ЖОУНБ: 1879 – № 2-23, 1882 – № 3-36, 1886 – № 3-36, 1887 – № 1-36, 1888 – № 1-36, 1889 – № 1-36, 1890 – № 1-35, 1891 – № 3-35, 1892 – № 1-36, 1893 – № 20-36, 1894 – № 1-36, 1895 – № 1-36, 1896 – № 1-36, 1898 – № 1-36, 1899 – № 1-36, 1900 – № 1-36, 1901 – № 1-36, 1902 – № 18-36, 1903 – № 1-36, 1904 – № 1-20, 1905 – № 1-35, 1906 – № 3-35, 1908 – № 1-50, 1909 – № 25-50, 1911 – № 1-52, 1912 – № 1-52, 1913 – № 1-52, 1914 – № 1-52, 1915 – № 2-46, 1916 – № 2-52; ДАЖО: 1867 – № 3-8, 1968 – № 9-20, 25, 29, 30, 1869 – № 1-4, 6-10, 14, 16-24, 1870 – № 1-17, 20, 22, 24, 1871 – № 1-11, 15, 21, 23, 24, 1872 – № 1, 10-14, 17-24, 1873 – № 1-10, 13, 14, 16-24, 1874 – № 1-24, 1875 – № 1-3, 6-12, 1876 – № 1-24, 1877 – № 1-3, 5-19, 21-24, 1878 – № 1-24, 1879 – № 1-24, 1880 – № 1-24, 1881 – № 1-36, 1882 – № 1-36, 1883 – № 1-36, 1884 – № 1-17, 19-36, 1885 – № 1-36, 1886 – № 1-36, 1887 – № 1-36, 1888 – № 1-36, 1889 – № 1-36, 1890 – № 1-16, 18-36, 1891 – № 1-36, 1892 – № 1-36, 1893 – № 1-36, 1894 – № 1-36, 1895 – № 1-36, 1896 – № 1-26, 28-36, 1897 – № 1-36, 1898 – № 1-26, 1899 – № 1-36, 1900 – № 1-15, 17-33, 35, 36, 1901 – № 1-36, 1902 – № 1-36, 1903 – № 1-14, 16-36, 1904 – № 1-36, 1905 – № 18-27, 29-34, 36, 1906 – № 1, 2, 4-36, 1907 – № 1, 2, 4-36, 1908 – № 1, 30, 32-35, 37-50, 1909 – № 1-52, 1910 – № 1-26, 28-32, 34, 36-42, 44-48, 50-52, 1911 – № 1, 2, 6-52, 1912 – № 3, 6, 9-17, 19, 20, 23, 25-31, 33-50, 1913 – № 3, 41-52, 1914 – № 3, 5, 7, 13-16, 21, 25, 32, 34-38, 43, 1916 – № 5, 7, 14-17, 19, 20, 22-25, 27-33, 42-44; ПДБ: 1867 – № 1-8, 1868 – № 14-23, 27, 29-32, 1869 – № 1-24, 1870 – № 1-24, 1871 – № 1-24, 1872 – № 1-24, 1873 – № 1-11, 13-24, 1874 – № 1-4, 7-11, 13-24, 1875 – № 1-24, 1876 – № 1-24, 1877 – № 2-24, 1878 – № 1-24, 1879 – № 1-24, 1880 – № 1-36, 1881 – № 1-36, 1882 – № 1-36, 1883 – № 1-36, 1884 – № 1-36, 1885 – № 1-36, 1886 – № 1-36, 1888 – № 1-36, 1889 – № 1-36, 1890 – № 1-36, 1891 – № 1-36, 1892 – № 1-36, 1893 – № 1-36, 1894 – № 1-36, 1895 – № 1-36, 1896 – № 1-36, 1897 – № 1-36, 1898 – № 1-36, 1899 – № 1-36, 1900 – № 1-36, 1901 – № 1-36, 1902 – № 1-36, 1903 – № 1-36, 1904 – № 1-36, 1905 – № 1-36, 1906 – № 1-36, 1907 – № 1-36, 1908 – № 1-50, 1909 – № 1-52, 1910 – № 1-52, 1911 – № 1-52, 1912 – № 1-52, 1913 – № 1-52, 1914 – № 1-52, 1915 – № 1-52, 1916 – № 1-52, 1917 – № 1-10/11; РНБ: 1867 – № 1-8, 1868 – № 1-32, 1869 – № 1-24, 1870 – № 1-24, 1871 – № 1-24, 1872 – № 1-24, 1873 – № 1-24, 1874 – № 1-24, 1875 – № 1-24, 1876 – № 1-24, 1877 – № 1-24, 1878 – № 1-24, 1879 – № 1-24, 1880 – № 1-36, дод. до № 5, 1881 – № 1/2-36, 1882 – № 1-36, 1883 – № 1-36, 1884 – № 1-36, 1885 – № 1-36, 1886 – № 1-36, 1887 – № 1-36, 1888 – № 1-36, 1889 – № 1-36, 1890 – № 1-36, 1891 –

№ 1–36, 1892 – № 1–36, 1893 – № 1–36, 1894 – № 1–36, 1895 – № 1–36, 1896 – № 1–36, 1897 – № 1–36, дод. до № 36, 1898 – № 1–36, дод. до № 24/25, 28, 32, 34, 1899 – № 1–36, 1900 – № 1–36, дод. до № 7, 11/12, 1901 – № 1–36, 1902 – № 1–36, 1903 – № 1–36, 1904 – № 1–36, 1905 – № 1–36, 1906 – № 1–36, 1907 – № 1–36, №, 1908 – № 1–50, 1909 – № 1–51/52, 1910 – № 1–52, 1911 – № 1–52, 1912 – № 1–52, 1913 – № 1/2–52, 1914 – № 1–52, 1915 – № 1–52, 1916 – № 1–52, 1917 – № 1/2–10/11; БМДУ: 1878, 1881–1888, 1890–1895, 1898–1902.

Офіційна частина першого номера відкривалася Указом святішого правлячого Синоду від 16 січня 1866 р. за № 213 Превелебному Агатангелу, єпископу Волинському й Житомирському, про дозвіл на видання "Волинских епархиальных ведомостей", де затверджувалася програма цього журналу. Перша частина мала складатися з маніфестів і повелінь духовного відомства; розпоряджень святішого Синоду (загального характеру й тих, що адресувалися безпосередньо Волинській єпархії); наказів місцевого духовного начальства у справах єпархиальних і духовно-училищних відомств; розпоряджень світського начальства, що стосуються духовництва та його безпосередніх обов'язків.

До неофіційної частини входили два відділи: єпархиальний літопис і "суміш". У першому друкувалися: а) відомості про літописців та істориків, які розповідали про долю православної церкви на Волині, з цитатами й поясненнями оригінальних уривків; витягами з археографічних актів, архівів і бібліотек, зібрання давніх грамот та інших визначних документів – загалом підготовка матеріалів для історичного висвітлення подій Волинської єпархії; б) спроби самостійного викладу цих подій: огляди утвердження, боротьби та збереження православ'я у Волинській єпархії; дослідження про її приходи, церкви, монастирі, духовно-училищні та благодійні заклади, відомості про чудотворні ікони й інші пам'ятки місцевих святинь, біографії волинських ієрархів, визначних священнослужителів і подвижників благочестя всіх звань і станів – тобто всі статті з історично-статистичного опису єпархії; в) сучасну хроніку важливих для єпархії подій, некрологи осіб, які заслуговують особливої уваги з точки зору духовної служби і повчального життя, нариси морально-релігійного стану пастви тощо.

У другому відділі "Суміш" подавалися статті про служіння й життя православного духовництва, а саме: а) розкриття основних істин святої віри, правил богоугодного життя, пояснюючи православне богослужіння, святішу історію, деталі іконописання, уривки із творів святих

отців і духовних письменників, кращий досвід проповідництва місцевого духівництва, виклади церковних правил, відомості про гідні уваги події в інших країнах та єпархіях християнського світу, думки про виховання дітей і викладання у сільських школах, поради з народної медицини й сільського господарства; б) відомості про книги духовного змісту та інші релігійні видання, з короткими відгуками про найважливіші новини духовної літератури, а також світського письменства; повідомлення про місця придбання богослужбового начиння, ікон, дзвонів та інших предметів церковного використання із зазначенням цін та умов придбання.

Відповідно до цієї програми були публікації на шпальтах "Волинських єпархиальних ведомостей" упродовж усіх років існування. Приміром, офіційна частина заповнювалася розпорядженнями й повідомленнями загальнодержавного ("Положення про Навчальний комітет при Святішому Синоді", "Штаб Навчального комітету", "Статут Православних духовних семінарій: штатний розклад") та місцевого призначення, що стосувалося Волинської єпархії ("Пожертвування в Почаєво-Успенську Лавру на ікону Почаївської Божої матері, влаштовану киянами 1847 року", "Оголошення про школу бджолярства Великдана та про прийом у неї учнів за державний кошт", "Акти Кременецького училищного з'їзду", "Відомість про учениць Городищського монастирського дівочого училища за 1-шу половину 1868 року", а також повідомлення про нагороди й подяки, призначення пенсій і допомоги волинському духовенству, пересування по службі, наявність вакантних місць священнослужителів тощо).

Різноманітнішим був зміст неофіційної частини (складалася спочатку із двох розділів: "Церковний літопис" і "Суміш"), що друкувалася окремо. В № 1 у статті "Від редакції" повідомлялося: вже 20 єпархій у Росії розпочали видання своїх часописів, котрі сприяли розвитку духовно-літературної діяльності, служили засобом поширення знань, корисних для священників та їхніх підопічних. 12 листопада 1866 р. було підписано дозвіл на друкування у Житомирі при Житомирському духовному повітовому училищі "Волинських єпархиальних ведомостей"; відповідно призначено редактора, заготовлено папір, досягнуто згода з друкарнею, підібрано матеріал для публікації. Але у Житомирі не виявилося всіх необхідних для друку засобів, тому вирішили перенести редакцію до Кременя.

Таким чином, у першому розділі, що називався "Церковний" або "Єпархіальний літопис", друкувалися матеріали історичного циклу ("Історичне дослідження про єпископів Волинської єпархії з часу її заснування до 1867 року", "Древність Почаївського помешкання" тощо). Зокрема, у цій рубриці з'явилися матеріали "Короткі відомості про православні монастирі Волинської єпархії, що в наш час вже не існують" Н. Петрова (1867. № 2–8), "Полонські православні священники і банда Ружицького в 1863 році" А. Хойнацького (1867. № 9–10), "Матеріали для історико-статистичного опису православних церков Волинської єпархії" М. Шумовського (1867. № 22), "Спогади про минуле м. Кременця (від 1827 р. до сьогодні)" священника Стефана Барановського (1867. № 27), "Деякі риси ставлення поміщиків Південно-Західного краю Росії до священників, до часу приєднання цього краю до Росії" Н. П. (1867. № 28), "Розмова ректора Київської Академії Іоанікія Галятовського з єзуїтом Адріаном Пекарським про римську ієрархію (1863)" архимандрита Амвросія (1867. № 29), "Про фізичне виховання дітей" А. Глаголевського тощо.

У цьому самому розділі надруковано замітки про волинських єпископів, починаючи з 992 р., зокрема Стефана, Амфілохія, Сімеона, Іоасафа, Василя, Никифора, Федора. Подавалися й уривки з історично-документальних джерел (напр., з акту Луцького Ставропігійського братства про покладання в єпископський сан номінанта Луцької єпархії Діонісія Жабокрицького).

Час од часу з'являлися замітки з різних церковних приходів, існувала рубрика "Різні повідомлення" (часто дописував священник Жолтовський). Знайшлося також місце для оголошень про твори духовного змісту, передплату на видання; у рубриці "Повідомлення й оголошення" з'являлися дописи від редакцій журналів "Духовная беседа", "Церковная летопись", "Труды Киевской духовной семинарии", "Друг народа", "Трезвая жизнь", "Отдых христианина", "Церковный голос", "Русский псаломщик", "Воскресный благовест", "Природа и люди", "Нива", "Водынский вестник" тощо.

У відділі "Суміш" найчастіше подавалися твори проповідницького характеру ("Привітання преосвященного Агатангела, єпископа Волинського і Житомирського, при першому священослужінні його в волинському Кафедральному соборі 1866 року, серпня 26", "Слово в день Воздвиження Чесного й Животворного хреста", "Слово в неділю

Православ'я" А. Рафаїла, "Слово в день сходження на всеросійський престол Благодесного Государя Імператора Олександра Миколайовича", "Вчення про царство Боже, викладене в притчах...").

На початку ХХ ст. офіційна частина частіше заповнювалася розпорядженнями єпархіального начальства, повідомленнями про вакантні місця, подавалися журнали єпархіальних з'їздів різних сесій, зверталася увага на звіти емеритальної каси волинського духовництва, діяльність місцевих духовних семінарій, звернення архієпископа.

Водночас збільшилася кількість публікацій історично-духовного й літературно-морального призначення. Розширилася жанрова палітра (нариси, статті, огляди преси, відгуки, анонси, бібліографія, некрологи, промови, звернення, відозви тощо). Скажімо, з 1906 р. активно друкувався студент Санкт-Петербурзької духовної академії Микола Грисюк (криптонім Н. Г.), якому належали статті, огляди, промови ("Про живу проповідь", "Євангеліє, капітали, праця", "Промова в Хрестовській церкві", "Свята втеча", "Думки після прочитання книги Ренана «Життя Ісуса»", "Християнська лірика (мотиви світлої поезії)").

Доволі багато було різноманітних публікацій волинських священників. Наприклад, місцевий єпархіальний місіонер Н. Абрамов представив на шпальтах "Волинских єпархиальных ведомостей" низку своїх публікацій ("Про світле таїнство шлюбу", "З Божою допомогою", "Про святу православну віру на Русі (коротке повчання православному народу волинському)", В. Михалевич подав нотатки "Із щоденника богомільного", І. Тутовський висловлював "думки вголос" і давав поради з пастирської практики "Прислухайся до себе", А. Лотоцький оприлюднив історичну довідку "Про церковно-приходські братства", Л. Туркевич писав матеріали настановного спрямування ("Із пастирської практики", "Вчення й учитель, догма і пастирська справа", "Відкриті листи до духовного юнака, який уникає служіння церкви", "Рятуєче «колись»", "Сучасне облаштування християнських храмів у Константинополі").

З'явилося місце для короткої інформації та хроніки (з церковно-шкільної хроніки, замітки про поширення православ'я й католицизму в Литві чи розповсюдження християнства серед євреїв, різноманітні церковні свята, участь духовництва у виборах), цікавих повідомлень (на зразок "скільки витрачається грошей на залізо й одяг"), оглядово-літературних матеріалів (скажімо, "Огляд преси", "Пам'яті великого вченого (до 25-річчя з дня смерті Ф. М. Достоевського)" Л. Ненадкевича), публікацій у руб-

риках "Із відділу Товариства "Братська допомога" для допомоги раненим", "Про пожертвування" і т. п. Друкувалися анонси не тільки місцевої й загальноросійської преси та літератури, а й оголошення про іконостасну майстерню будівельника церков Йосипа Федоровича Косарева з Житомира (1906).

У 1917 р. увага змістилася на події у рубриках "По єпархії", "Із життя інших єпархій", "Преса", "Відгуки читачів"; їх подавали й робили огляди священники І. Литвинович, М. Струменський, Г. Семенов та інші автори. Друкувалися передові й актуальні статті на духовні теми ("На межі нового літа" С., "До питання про реформу приходу (проповідь у храмі)" Ст. Недельського, "Про народне видання" П. Антоновича, "Чому суспільство й преса докоряють духовенству в бездіяльності?" та "Дещо про церковні собори" І. Литвиновича, "Про те саме пекуче питання, але при нових умовах російського життя").

Наближення розв'язки війни та становище російських військовополонених і біженців також знайшли відображення на шпальтах часопису (напр., статті й огляди "Духовний зв'язок", "Як живеться російським військовополоненим у Німеччині", "Маленьке слово про велику справу", а також розлога хроніка "Відомості про нищення храмів, знеславлення святинь і блюзнірства, здійснені неприятелем у Дубенському, Кременецькому та Луцькому повітах Волинської губернії").

Не зникали зі сторінок журналу й історичні публікації, серед яких 1917 р. вагомими були "Промова, проголошена на акті в замку князів Острозьких 11-го серпня 1816 року" В. Леонтовича, "Музей, архів і бібліотека Братства імені князів Острозьких" М. Струменського.

У всіх номерах зазначено: дозволено цензурою (у час війни і до 1917 р. включно – дозволено воєнною цензурою).

У 1907 р. передплата на рік із пересиланням становила 6 крб, без пересилання – 5 крб.

Спочатку редакція подавала таку адресу: Кременець, Волинська духовна семінарія; потім було зазначено просто – редакція "Волинских єпархиальных ведомостей" у Кременці. Подальші адреси в Житомирі були такі: Богоявленський монастир; вул. Велика Бердичівська, архієрейський дім; Духовна консисторія (1915–1917).

Журнал друкувався спочатку в друкарні Почаєво-Успенської Лаври (1867–1907), потім у друкарні Є. А. Синкевича (1908–1910), Волинській губернській друкарні (1911–1914), Х. М. Швеця (з 1915 р.), електродрукарні Н. О. Бродович (1917) у Житомирі.

ВОЛЫНСКИЕ НОВОСТИ. Выходят временно от одного до трех раз в неделю. Житомир, 1912. № 1, 4 грудня – 1913. № 16, 17 січня.

Ред.-вид.: Скоморовский Я. И.

Прим.: видання розсилалося всім установам і торговим фірмам безкоштовно.

Наявність вид.: ДАЖО: 1912 – № 8, 9, 11; РДБ: 1912 – № 1–12, 1913 – № 13–16; РНБ: 1912 – № 1–12, 1913 – № 13–16; БАН: 1912–1913.

Окрім постійної хроніки, представленої у рубриках "Телеграми", "Надзвичайні події", "Останні новини", "Суміші", "Вісті з відсутності", "Гу-морески" і т. п., майже щоденно друкувалися оповідання й поезії (зокрема "Замітки великосвітського репортера" А. Аверченка, "Скрипка" М. Карпова, "Оратори" Тефі, "Доброволець" Лашкової-Вербінської, "Ресторан у Касриловці" Шолома Алейхема), фейлетони (найчастіше — "Бризки пера" Банкіра, "Записки найважливішого провінціала" Провінціала, "Відблиски" Житомирянина, "Форшмак із кропивы" Р. У., "Податок на музику" Urbanisa, "Еківоки й натяжки" Козюльки-Бодюльки, "Омнібус" і "Житомир похмурий, як в'язниця" Ес, "Як люди нудяться" — і я, "Що бачили, що чули" Льва Козодоева).

Зацікавлення викликали теми статей, оглядів і заміток (напр., "Торгівля живим товаром у Петербурзі", "Білі рабині", "Торгові книги й купецтво", "За лаштунками кінематографа", "Торжество Гомера", "До арештів серед учнів", "З'їзд викладачів нових мов", "Сучасний погляд жінки на чоловіка", "Бульварні романи" і т. п.).

Контору видання для приймання оголошень було відчинено із 10 до 18 год. За кожен рядок петиту на першій сторінці перед текстом треба було заплатити за оголошення 40 к., після тексту на останній

сторінці – 25 к. Для тих, хто потребував роботи, плата за таке оголошення становила 10 к. за чотири рядки.

Номер газети коштував 1 к. Видання надсилалось у всі установи й торговельним фірмам безкоштовно.

Редакція розміщувалася за адресою в Житомирі: вул. Велика Бердичівська, 41, при друкарні. Контору для приймання оголошень було відчинено щоденно з 10 до 18 год.

Газета виходила у друкарні Х. М. Швеця.

№ 39

ВОЛЫНСКИЕ ОТКЛИКИ: ежедневная общественно-политическая и литературная газета. Житомир, 1910. № 1, 21 листопада – 1911. № 246, 13 жовтня.

Ред.-вид.: Волкенштейн А. Ю., присяжн. повір. (до № 144), Морозов Н. Я. (№ 145–178), Бахрах Б. М. (№ 179–246).

Дод.: до окремих номерів. "Телеграммы", "Последние известия" – до № 6, 7, 65, 70 (1 с.), 72, 115 (по 2 с). 1911 (до № 70) – Высочайший указ; (до № 84) – "Из предисловия к труду, готовящемуся к выходу из печати еврейских собственных имен в России" (1 с.), (до № 87) – "Бердичевские зигзаги" (1 с.)

Наявність вид.: ДАЖО: 1911 – № 1, 6, 26, 31, 43, 46, 48, 49, 110, 112, 114, 123, 127, 136, 141, 142, 176; РДБ: 1910 – № 1–38, 1911 – № 39, 41–207, 209–238, 240–246, дод.; РНБ: 1910 – № 1–38, 1911 – № 1–246; БАН: 1910–1911.

Редакція газети намагалася подати на своїх шпальтах найактуальніші події краю, друкуючи їх у рубриках "Місцева хроніка", "Телеграми", "Земська хроніка", "Кореспонденції", "Єврейське життя", "Вечірні повідомлення", "Судова хроніка", "Бюлетень метеорологічної станції", "Відгомін преси", "Думки вголос". Місцевому читачеві призначалися публікації про становище єврейського ремесла в межах осілости, подорожні замітки Волинським краєм, нарис про Ф. Достоевського; цикл фейлетонів "Бердичівські зигзаги", "Бризки пера", "Начерки", "Замітки обивателя"; огляди преси у рубриці "Світло й тіні".

У № 62 за 1911 р. було надруковано лист-подяку В. Короленка своїм землякам-волинякам за їхні привітання; письменник просив їх прийняти "уверения в совершенном уважении". У квітні 1911 р. з'явилася

у газеті нова рубрика – бібліографія. Водночас редакція намагалася пояснити суть існування часопису – здійснення певних громадських справ, розвиток у читачів потреби у серйозній духовній їжі, спрямуванні їх на певний шлях до світла (№ 101).

Для середини травня 1911 р. стосовно "Волинских откликов" була характерна поява заміток у рубриці "З українського життя", де зокрема згадувалося про дозвіл харківського губернатора розпочати збір пожертв для видачі студентам премій за кращі праці з української літератури та етнографії, приурочені до 50-річчя з дня смерті Тараса Шевченка. В іншому повідомленні йшлося про арешт Антона Шабленка – редактора-видавця українського соціал-демократичного журналу "Вільна Україна" (Петербург) і закриття цього часопису назавжди. Далі повідомлялося про появу нового видання "Історія України" Михайла Грушевського (книга має 400 малюнків, чудово ілюстрована, дає можливість "ознайомитися з культурними пам'ятками відповідної епохи українського життя"). Одним рядком згадана й театральна подія – драматична цензура дозволила постановку п'єси "Страчена сила" М. Кропивницького.

Редакція розміщувалася за адресами у Житомирі: вул. Михайлівська, 22; потім вул. Велика Бердичівська, будинок барона де Шодуара.

Газета друкувалася в електродрукарнях: спочатку Товариства Н. О. Бродович, потім – Є. А. Синкевича.

№ 40

ВОЛЫНСКИЙ ВЕСТНИК: политическая, литературная и общественная газета; ежедневная газета. Ежедневное издание, кроме праздничных и воскресных дней. Житомир, 1904. № 1, 2 (15) czerwca – № 40, 19 липня.

Ред.: Лобановская М. П.

Вид.: Досинчук Ф. И.

Дод.: Екстренний випуск "Телеграммы "Волинского вестника" (Российское Телеграфное Агентство) – 16 липня. – 1 с.
Наявність вид.: РНБ: 1904 – № 1–40.

У вступній статті редакція повідомляла, що не виступатиме тлумачем і виразником партійних поглядів, а буде самостійним органом, який служитиме сутнісним потребам краю. Вона стверджувала, наскільки їй близькі інтереси всіх прошарків населення, тому кожна нація, без обмеження релігійного стану, знайде на сторінках цього молодого органу безпристрасне і чуйне ставлення до своїх проблем, водночас подаватимуться відгуки про зарубіжних братів-слов'ян.

Відповідно до цієї програми на шпальтах "Волинского вестника" друкувалися матеріали у рубриках "Телеграми", "Закордонне життя", "Внутрішні повідомлення", "Сільське господарство", "Слов'янське життя", "Урядові розпорядження", "Судова хроніка", "Оголошення". Тут можна знайти закордонні враження С. Прокоповича (три тижні у Німеччині) та А. Красильникова (на шляху до Далекого Сходу), огляди театального життя (В. Еразмов, Жеронімо і Сам-по-собі), есе й оповідання ("В місячну ніч" та розповідь із продовженням "Perpetum mobile" Сергія Полинського), нариси гімназійного життя (Жеронімо), міркування про релігійні традиції (М. Островський), фейлетони на злободенні теми ("Щоденник резонера" Самого-по-собі, "На випадкові теми" Козьми Друцького, "Невчасно" Талбея), огляди про події у краї та воєнні перипетії.

Кілька публікацій стосувалися російського письменника А. П. Чехова. Це, зокрема, некролог, написаний Олександром Тройнимом, вірш "На смерть А. Чехова" місцевого юриста-літератора М. Свободіна, нарис "Нова втрата" Т. Ганзулевича. Для цих творів була характерна творча правдивість відомого майстра пера, чутливість не лише таланту, а й людського серця.

До складу редакції входили: М. Вокотич, О. Глікберг, Дельта (псевдонім), Л. Д-й, В. Кандиба, Ланський (псевдонім), М. Лобановська, Мрійник (псевдонім), С. Полинський, С. Прокопович, К. Роше, Флорестан (псевдонім), В. Еразмов (псевдонім), Юрист (псевдонім), Яровий (псевдонім) тощо. Серед оголошень, що потрапляли на шпальти газети, можна прочитати й таке: "С. К. Прокопович, закінчив філологічний факультет Санкт-Петербурзького університету, після закордонної поїздки відновлює уроки французької, німецької, російської, давніх мов; історії музики, а також акомпанементу". Йому належала низка публікацій у місцевій газеті: вже згадані подорожні начерки про Берлін, кілька оглядів "По театрах Європи" (підпис С. П.).

Видавець Ф. І. Досинчук подав замітку "Від контори редакції" (№ 40), повідомляючи про "певні труднощі", що змушують на деякий час зупинити видання. Водночас він просив передплатників "не сумніватися, а вірити" в енергійні заходи видавців до якнайшвидшого відновлення "Волинского вестника", який би відповідав усім "вимогам кращої сучасної газети".

В екстрених випусках "Телеграмм "Волинского вестника" (дві шпальти з одного боку аркуша) друкувалися здебільшого повідомлення із фронтів, зокрема передавалася інформація з Лондона, Санкт-Петербурга, Токіо, Берліна та інших міст. Значна частина телеграм належала РТА.

Передплатна ціна з доправленням і пересиланням у Житомирі й інших містах Росії становила 5 крб, за кордоном – 8 крб. Можливою була розстрочка. Для навчальних закладів, повітових правлінь, поштових установ ціну було знижено до 4,50 крб. Номери коштували по 3 к.

Редакція і контора розміщувалися за адресою: Житомир, ріг вулиць Київської та Петербурзької, будинок Варварова. Були відкриті щоденно з 9 до 20 год, а у святкові дні – із 14 до 16 год. Редакція чекала відвідувачів у справах газети щоденно з 15 до 16 год. Редактор вів прийом від 15 до 16 год у понеділок, вівторок, середу і четвер.

Часопис виходив у друкарні "Труд и искусство".

ВОЛЫНСКИЙ ИСТОРИКО-АРХЕОЛОГИЧЕСКИЙ

СБОРНИК: издание распорядительного комитета Волынского Церковно-археологического общества. Почаїв; Житомир, 1896. Вип. 1 – 1900. Вип. 2.

[Вид.: Распорядительный комитет Волынского Церковно-археологического общества].

Прим.: вип. 2 вийшов у Житомирі. Частину матеріалів (оригінальні рукописи) було опубліковано польською мовою.

Наявність вид.: ЛННБ: 1896 – вип. 1, 1900 – вип. 2.

У передмові зазначалося, що цим збірником відкривалася діяльність Волинського церковно-археологічного товариства, яке намагалися щорічно своїми випусками інформувати про цікаві й оригінальні знахідки, які стосуються минулого не тільки Волині, а й усього південно-західного краю Росії. До участі запрошувалися вчені, етнографи, шанувальники рідної старовини (наголошувалося: таких більшість серед духовенства). Видавці просили вибачити за певні недоліки, зважаючи на несприятливі умови друку.

Подавалися матеріали (зокрема звіти) про стан церковно-археологічного товариства, діяльність сховища старожитностей та бібліотеки, пропонувався Статут товариства. Деякі статті передруковувалися з "Волынских епархиальных ведомостей". Найбільше досліджень О. Фотинського ("Юрій Немирич: епізод із історії Волині XVII століття", "До літературної історії південно-руських апокрифів", "Житіє і страждання великомученика Григорія", "Житіє преподобного отця нашого Агапіта", "Звичайні люди старої Волині" тощо. Протоієрей Н. Трипольський подав краєзнавчі розвідки "Сказання про чудотворну ікону Божої Матері Дерманської та пісні на її честь", "Дерманський архімандрит Мелетій Смотрицький, його твори і надгробний напис на його могилі в Дермані", "Документи, що стосуються давньої історії православного Почаївського монастиря на Волині", "Волинське рукописне Євангеліє XVI століття", "Історичні відомості про Житомир" тощо. Зустрічаються також дослідження М. Істоміна ("Начерки до іконографії Волинського епархіального сховища старо-

житностей"), повідомлення й замітки священників І. Конашинського, В. Волосевича. Окрім загальних досліджень духовної старовини краю, зверталася увага на польські рукописи, історію монастирів і церков Волині; для цих оглядів відводилися рубрики "Varia", "Miscellanea", "Із історії давньоволинської писемності". Зокрема, читачі мали змогу ознайомитися з текстом польсько-базиліанського рукопису "Monastyr skit" (1732) як історичним документом, де представлений життєпис Мефодія Почаївського (пояснення Н. Трипольського); польськомовними архівними знахідками Жидачівського й Загорівського монастирів (повідомлення О. Фоми Донського). Новознайдені матеріали про давню волинську писемність запропонували священники Н. Бурчак-Абрамович, А. Бордюговський, Іларій Дубинський. Перший випуск мав додаток, до якого увійшли історико-діалектологічні нариси "Рукописне Євангеліє Волинського єпархіального сховища старожитностей" Г. Крижановського.

За дозволом Преосвященного єпископа Волинського й Житомирського збірник виходив у друкарні Почаєво-Успенської Лаври, а потім у Житомирі, друкарні та літографії М. Дененмана (вул. Михайлівська, 3).

№ 42

ВОЛЫНСКИЙ КУРЬЕР: ежедневная газета. Житомир, 1912. № 1, 16 вересня – 1913. № 25, 11 березня.

Ред.-вид.: Кондрацкий В. Н.

Прим.: часопис виходив під час призупинення газети "Волинская почта" (див. № 34).

Наявність вид.: ДАЖО: 1912 – № 1, 2, 1913 – № 12; РНБ: 1912 – № 1–9, 1913 – № 12–16, 20–25; БАН: 1912–1913.

Газета друкувала телеграми, новини місцевого й закордонного життя, кореспонденції із Житомира та міст Волині; не залишилися поза увагою редакції подорожні замітки ("По провінції" Хоми Д-кого, "В місті (малюнки з натури)" Кл. Лавріновича), огляди театральномузичних подій, статті про вибори уповноважених, діяльність Державної думи, проблеми багатства та бідності; оголошення тощо. Особливої популярності тут набули фейлетони, з-поміж яких варто згадати

Передплатна ціна на газету з доправленням становила: на 1 рік – 4 крб, на 6 міс. – 2,20 крб, 3 міс. – 1,15 крб, 1 міс. – 40 к. Номер коштував 1–2 к.

Газета виходила в електродрукарні Х. М. Швеця.

No 43

ВОЛЫНСКОЕ СЛОВО: ежедневная газета с иллюстрациями в тексте; ежедневная газета (з № 465). Житомир, 1913. № 1, 8 березня – 1916. № 292, 11 жовтня.

Ред. різночасово: ВЬГОВСКИЙ К. С. (1913), Зац Ш. И. (1913–1914), Зац Б. И. (1913–1916), Зац Б. О. (з № 120 за 1916), Вакс А. Б. (1916), Зац Б. М. (1916).

Вид.: Зац Б. И., Зац Б. О. (з № 120 за 1916).

Наявність вид.: ДАЖО: 1913 – № 229, 328, 449; РДБ: 1913 – № 1–279, 1914 – № 280–410, 412–494, 496–538, 540–568, 570–595, 599–625, 1915 – № 1–119, 1916 – № 120–128, 130–218, 220, 222–275, 277–292; РНБ: 1913 – № 1–279, 1914 – № 280–625, 1915 – № 1–119, 1916 – № 120–292; БАН: 1913–1916.

Подаючи оголошення про передплату, редакція називала себе "найдоступнішою і найобізнанішою газетою", де друкуються статті й фейлетони на животрепетні теми, огляди подій поточного моменту, широко представлений відділ телеграм од власних кореспондентів і

Петербурзького телеграфного агентства. "Волинское слово" обіцяло читачам політичні шаржі й карикатури "на злобу дня", щоправда, цей пункт виявився фактично невиконаним, та й ілюстративного матеріалу було обмаль (частіше – у рекламних оголошеннях).

Найбільше місця належало телеграмам звідусюди та останнім новинам, де заголовки мали такий лаконічний вигляд: "Агітація в Персії", "В Туреччині", "Бої Чорноморського і турецького флотів", "Австрійські обози й कुлемети на собаках", "В міському театрі", "Драма на Дніпрі", "Молебень новоліття" і т. п. Часто інформаційні замітки друкувалися без підписів. У роки війни газета належну увагу звертала на воєнні події, тому шпальти були заповнені замітками, спогадами, оповідями, поезіями очевидців та учасників боїв (матеріали на зразок "Бій у хмарах", "Оповідання полковника", "Я вмер! Я живий!", "Малолітній доброволець", "Війна народів").

Доволі часто подавалися фейлетони С. Колосова, Оси, Недоліна, Ніко-Ніки ("Тіні", "Секвестри вовни", "Лайливе слово", "Свята ніч", "Торговельно-промислова комедія"), новели й нариси Тамари Грузинської про жінок на війні, їхнє милосердя та благодійність.

23 квітня 1915 р. "Волинское слово" вийшло у світ із традиційним гаслом на розвороті: "Сьогодні день "Білої ромашки". Жертвуйте!". Тут подано роздуми С. Колосова, огляд Недоліна, есе Т. Грузинської; один із цих авторів охарактеризував білу ромашку – символ боротьби з туберкульозом "блідюю квіткою", що схожа на тих "блідих і тендітних істот, над якими доля насміхається".

Під оголошення відводилася вся четверта сторінка й частина першої, де можна було дізнатися про передплату російських видань, вихід у світ "сенсаційних романів", відкриття кулінарії під керівництвом власника театральних буфетів В. С. Горлова, продаж економічних лампочок кращих фірм, продукцію аптечного складу "Старовина й розкіш", величезний вибір новітніх маскарадних костюмів "безпосередньо з Москви" тощо.

№ 138

Житомир, Четверг 1-го августа. 1913 г.

Волинское слово

Ежедневная газета
с иллюстрациями и текстом.

Цена отд. номера ОДНА коп.

Временный адрес редакции и конторы: В.-Петербургская ул. № 6, по двор.

ВЫДАЧА БИЛЕТОВ

на 1 руб. ... 10 коп.

на 2 руб. ... 15 коп.

на 3 руб. ... 20 коп.

на 4 руб. ... 25 коп.

на 5 руб. ... 30 коп.

на 6 руб. ... 35 коп.

на 7 руб. ... 40 коп.

на 8 руб. ... 45 коп.

на 9 руб. ... 50 коп.

на 10 руб. ... 55 коп.

на 11 руб. ... 60 коп.

на 12 руб. ... 65 коп.

на 13 руб. ... 70 коп.

на 14 руб. ... 75 коп.

на 15 руб. ... 80 коп.

на 16 руб. ... 85 коп.

на 17 руб. ... 90 коп.

на 18 руб. ... 95 коп.

на 19 руб. ... 100 коп.

на 20 руб. ... 105 коп.

на 21 руб. ... 110 коп.

на 22 руб. ... 115 коп.

на 23 руб. ... 120 коп.

на 24 руб. ... 125 коп.

на 25 руб. ... 130 коп.

на 26 руб. ... 135 коп.

на 27 руб. ... 140 коп.

на 28 руб. ... 145 коп.

на 29 руб. ... 150 коп.

на 30 руб. ... 155 коп.

на 31 руб. ... 160 коп.

на 32 руб. ... 165 коп.

на 33 руб. ... 170 коп.

на 34 руб. ... 175 коп.

на 35 руб. ... 180 коп.

на 36 руб. ... 185 коп.

на 37 руб. ... 190 коп.

на 38 руб. ... 195 коп.

на 39 руб. ... 200 коп.

на 40 руб. ... 205 коп.

на 41 руб. ... 210 коп.

на 42 руб. ... 215 коп.

на 43 руб. ... 220 коп.

на 44 руб. ... 225 коп.

на 45 руб. ... 230 коп.

на 46 руб. ... 235 коп.

на 47 руб. ... 240 коп.

на 48 руб. ... 245 коп.

на 49 руб. ... 250 коп.

на 50 руб. ... 255 коп.

на 51 руб. ... 260 коп.

на 52 руб. ... 265 коп.

на 53 руб. ... 270 коп.

на 54 руб. ... 275 коп.

на 55 руб. ... 280 коп.

на 56 руб. ... 285 коп.

на 57 руб. ... 290 коп.

на 58 руб. ... 295 коп.

на 59 руб. ... 300 коп.

на 60 руб. ... 305 коп.

на 61 руб. ... 310 коп.

на 62 руб. ... 315 коп.

на 63 руб. ... 320 коп.

на 64 руб. ... 325 коп.

на 65 руб. ... 330 коп.

на 66 руб. ... 335 коп.

на 67 руб. ... 340 коп.

на 68 руб. ... 345 коп.

на 69 руб. ... 350 коп.

на 70 руб. ... 355 коп.

на 71 руб. ... 360 коп.

на 72 руб. ... 365 коп.

на 73 руб. ... 370 коп.

на 74 руб. ... 375 коп.

на 75 руб. ... 380 коп.

на 76 руб. ... 385 коп.

на 77 руб. ... 390 коп.

на 78 руб. ... 395 коп.

на 79 руб. ... 400 коп.

на 80 руб. ... 405 коп.

на 81 руб. ... 410 коп.

на 82 руб. ... 415 коп.

на 83 руб. ... 420 коп.

на 84 руб. ... 425 коп.

на 85 руб. ... 430 коп.

на 86 руб. ... 435 коп.

на 87 руб. ... 440 коп.

на 88 руб. ... 445 коп.

на 89 руб. ... 450 коп.

на 90 руб. ... 455 коп.

на 91 руб. ... 460 коп.

на 92 руб. ... 465 коп.

на 93 руб. ... 470 коп.

на 94 руб. ... 475 коп.

на 95 руб. ... 480 коп.

на 96 руб. ... 485 коп.

на 97 руб. ... 490 коп.

на 98 руб. ... 495 коп.

на 99 руб. ... 500 коп.

на 100 руб. ... 505 коп.

на 101 руб. ... 510 коп.

на 102 руб. ... 515 коп.

на 103 руб. ... 520 коп.

на 104 руб. ... 525 коп.

на 105 руб. ... 530 коп.

на 106 руб. ... 535 коп.

на 107 руб. ... 540 коп.

на 108 руб. ... 545 коп.

на 109 руб. ... 550 коп.

на 110 руб. ... 555 коп.

на 111 руб. ... 560 коп.

на 112 руб. ... 565 коп.

на 113 руб. ... 570 коп.

на 114 руб. ... 575 коп.

на 115 руб. ... 580 коп.

на 116 руб. ... 585 коп.

на 117 руб. ... 590 коп.

на 118 руб. ... 595 коп.

на 119 руб. ... 600 коп.

на 120 руб. ... 605 коп.

на 121 руб. ... 610 коп.

на 122 руб. ... 615 коп.

на 123 руб. ... 620 коп.

на 124 руб. ... 625 коп.

на 125 руб. ... 630 коп.

на 126 руб. ... 635 коп.

на 127 руб. ... 640 коп.

на 128 руб. ... 645 коп.

на 129 руб. ... 650 коп.

на 130 руб. ... 655 коп.

на 131 руб. ... 660 коп.

на 132 руб. ... 665 коп.

на 133 руб. ... 670 коп.

на 134 руб. ... 675 коп.

на 135 руб. ... 680 коп.

на 136 руб. ... 685 коп.

на 137 руб. ... 690 коп.

на 138 руб. ... 695 коп.

на 139 руб. ... 700 коп.

на 140 руб. ... 705 коп.

на 141 руб. ... 710 коп.

на 142 руб. ... 715 коп.

на 143 руб. ... 720 коп.

на 144 руб. ... 725 коп.

на 145 руб. ... 730 коп.

на 146 руб. ... 735 коп.

на 147 руб. ... 740 коп.

на 148 руб. ... 745 коп.

на 149 руб. ... 750 коп.

на 150 руб. ... 755 коп.

на 151 руб. ... 760 коп.

на 152 руб. ... 765 коп.

на 153 руб. ... 770 коп.

на 154 руб. ... 775 коп.

на 155 руб. ... 780 коп.

на 156 руб. ... 785 коп.

на 157 руб. ... 790 коп.

на 158 руб. ... 795 коп.

на 159 руб. ... 800 коп.

на 160 руб. ... 805 коп.

на 161 руб. ... 810 коп.

на 162 руб. ... 815 коп.

на 163 руб. ... 820 коп.

на 164 руб. ... 825 коп.

на 165 руб. ... 830 коп.

на 166 руб. ... 835 коп.

на 167 руб. ... 840 коп.

на 168 руб. ... 845 коп.

на 169 руб. ... 850 коп.

на 170 руб. ... 855 коп.

на 171 руб. ... 860 коп.

на 172 руб. ... 865 коп.

на 173 руб. ... 870 коп.

на 174 руб. ... 875 коп.

на 175 руб. ... 880 коп.

на 176 руб. ... 885 коп.

на 177 руб. ... 890 коп.

на 178 руб. ... 895 коп.

на 179 руб. ... 900 коп.

на 180 руб. ... 905 коп.

на 181 руб. ... 910 коп.

на 182 руб. ... 915 коп.

на 183 руб. ... 920 коп.

на 184 руб. ... 925 коп.

на 185 руб. ... 930 коп.

на 186 руб. ... 935 коп.

на 187 руб. ... 940 коп.

на 188 руб. ... 945 коп.

на 189 руб. ... 950 коп.

на 190 руб. ... 955 коп.

на 191 руб. ... 960 коп.

на 192 руб. ... 965 коп.

на 193 руб. ... 970 коп.

на 194 руб. ... 975 коп.

на 195 руб. ... 980 коп.

на 196 руб. ... 985 коп.

на 197 руб. ... 990 коп.

на 198 руб. ... 995 коп.

на 199 руб. ... 1000 коп.

на 200 руб. ... 1005 коп.

на 201 руб. ... 1010 коп.

на 202 руб. ... 1015 коп.

на 203 руб. ... 1020 коп.

на 204 руб. ... 1025 коп.

на 205 руб. ... 1030 коп.

на 206 руб. ... 1035 коп.

на 207 руб. ... 1040 коп.

на 208 руб. ... 1045 коп.

на 209 руб. ... 1050 коп.

на 210 руб. ... 1055 коп.

на 211 руб. ... 1060 коп.

на 212 руб. ... 1065 коп.

на 213 руб. ... 1070 коп.

на 214 руб. ... 1075 коп.

на 215 руб. ... 1080 коп.

на 216 руб. ... 1085 коп.

на 217 руб. ... 1090 коп.

на 218 руб. ... 1095 коп.

на 219 руб. ... 1100 коп.

на 220 руб. ... 1105 коп.

на 221 руб. ... 1110 коп.

на 222 руб. ... 1115 коп.

на 223 руб. ... 1120 коп.

на 224 руб. ... 1125 коп.

на 225 руб. ... 1130 коп.

на 226 руб. ... 1135 коп.

на 227 руб. ... 1140 коп.

на 228 руб. ... 1145 коп.

на 229 руб. ... 1150 коп.

на 230 руб. ... 1155 коп.

на 231 руб. ... 1160 коп.

на 232 руб. ... 1165 коп.

на 233 руб. ... 1170 коп.

на 234 руб. ... 1175 коп.

на 235 руб. ... 1180 коп.

на 236 руб. ... 1185 коп.

на 237 руб. ... 1190 коп.

на 238 руб. ... 1195 коп.

на 239 руб. ... 1200 коп.

на 240 руб. ... 1205 коп.

на 241 руб. ... 1210 коп.

на 242 руб. ... 1215 коп.

на 243 руб. ... 1220 коп.

на 244 руб. ... 1225 коп.

на 245 руб. ... 1230 коп.

на 246 руб. ... 1235 коп.

на 247 руб. ... 1240 коп.

на 248 руб. ... 1245 коп.

на 249 руб. ... 1250 коп.

на 250 руб. ... 1255 коп.

на 251 руб. ... 1260 коп.

на 252 руб. ... 1265 коп.

на 253 руб. ... 1270 коп.

на 254 руб. ... 1275 коп.

на 255 руб. ... 1280 коп.

на 256 руб. ... 1285 коп.

на 257 руб. ... 1290 коп.

на 258 руб. ... 1295 коп.

на 259 руб. ... 1300 коп.

на 260 руб. ... 1305 коп.

на 261 руб. ... 1310 коп.

на 262 руб. ... 1315 коп.

на 263 руб. ... 1320 коп.

на 264 руб. ... 1325 коп.

на 265 руб. ... 1330 коп.

на 266 руб. ... 1335 коп.

на 267 руб. ... 1340 коп.

на 268 руб. ... 1345 коп.

на 269 руб. ... 1350 коп.

на 270 руб. ... 1355 коп.

на 271 руб. ... 1360 коп.

на 272 руб. ... 1365 коп.

на 273 руб. ... 1370 коп.

на 274 руб. ... 1375 коп.

на 275 руб. ... 1380 коп.

на 276 руб. ... 1385 коп.

на 277 руб. ... 1390 коп.

на 278 руб. ... 1395 коп.

на 279 руб. ... 1400 коп.

на 280 руб. ... 1405 коп.

на 281 руб. ... 1410 коп.

на 282 руб. ... 1415 коп.

на 283 руб. ... 1420 коп.

на 284 руб. ... 1425 коп.

на 285 руб. ... 1430 коп.

на 286 руб. ... 1435 коп.

на 287 руб. ... 1440 коп.

на 288 руб. ... 1445 коп.

на 289 руб. ... 1450 коп.

на 290 руб. ... 1455 коп.

на 291 руб. ... 1460 коп.

на 292 руб. ... 1465 коп.

на 293 руб. ... 1470 коп.

на 294 руб. ... 1475 коп.

на 295 руб. ... 1480 коп.

на 296 руб. ... 1485 коп.

на 297 руб. ... 1490 коп.

на 298 руб. ... 1495 коп.

на 299 руб. ... 1500 коп.

на 300 руб. ... 1505 коп.

на 301 руб. ... 1510 коп.

на 302 руб. ... 1515 коп.

на 303 руб. ... 1520 коп.

на 304 руб. ... 1525 коп.

на 305 руб. ... 1530 коп.

на 306 руб. ... 1535 коп.

на 307 руб. ... 1540 коп.

на 308 руб. ... 1545 коп.

на 309 руб. ... 1550 коп.

на 310 руб. ... 1555 коп.

на 311 руб. ... 1560 коп.

на 312 руб. ... 1565 коп.

на 313 руб. ... 1570 коп.

на 314 руб. ... 1575 коп.

на 315 руб. ... 1580 коп.

на 316 руб. ... 1585 коп.

на 317 руб. ... 1590 коп.

на 318 руб. ... 1595 коп.

на 319 руб. ... 1600 коп.

на 320 руб. ... 1605 коп.

на 321 руб. ... 1610 коп.

на 322 руб. ... 1615 коп.

на 323 руб. ... 1620 коп.

на 324 руб. ... 1625 коп.

на 325 руб. ... 1630 коп.

на 326 руб. ... 1635 коп.

на 327 руб. ... 1640 коп.

на 328 руб. ... 1645 коп.

на 329 руб. ... 1650 коп.

на 330 руб. ... 1655 коп.

на 331 руб. ... 1660 коп.

на 332 руб. ... 1665 коп.

на 333 руб. ... 1670 коп.

на 334 руб. ... 1675 коп.

на 335 руб. ... 1680 коп.

на 336 руб. ... 1685 коп.

на 337 руб. ... 1690 коп.

на 338 руб. ... 1695 коп.

на 339 руб. ... 1700 коп.

на 340 руб. ... 1705 коп.

на 341 руб. ... 1710 коп.

на 342 руб. ... 1715 коп.

на 343 руб. ... 1720 коп.

на 344 руб. ... 1725 коп.

на 345 руб. ... 1730 коп.

на 346 руб. ... 1735 коп.

на 347 руб. ... 1740 коп.

на 348 руб. ... 1745 коп.

на 349 руб. ... 1750 коп.

на 350 руб. ... 1755 коп.

на 351 руб. ... 1760 коп.

на 352 руб. ... 1765 коп.

на 353 руб. ... 1770 коп.

на 354 руб. ... 1775 коп.

на 355 руб. ... 1780 коп.

на 356 руб. ... 1785 коп.

на 357 руб. ... 1790 коп.

на 358 руб. ... 1795 коп.

на 359 руб. ... 1800 коп.

на 360 руб. ... 1805 коп.

на 361 руб. ... 1810 коп.

на 362 руб. ... 1815 коп.

на 363 руб. ... 1820 коп.

на 364 руб. ... 1825 коп.

на 365 руб. ... 1830 коп.

на 366 руб. ... 1835 коп.

на 367 руб. ... 1840 коп.

на 368 руб. ... 1845 коп.

на 369 руб. ... 1850 коп.

на 370 руб. ... 1855 коп.

на 371 руб. ... 1860 коп.

на 372 руб. ... 1865 коп.

на 373 руб. ... 1870 коп.

на 374 руб. ... 1875 коп.

на 375 руб. ... 1880 коп.

на 376 руб. ... 1885 коп.

на 377 руб. ... 1890 коп.

на 378 руб. ... 1895 коп.

на 379 руб. ... 1900 коп.

на 380 руб. ... 1905 коп.

на 381 руб. ... 1910 коп.

на 382 руб. ... 1915 коп.

на 383 руб. ... 1920 коп.

на 384 руб. ... 1925 коп.

на 385 руб. ... 1930 коп.

на 386 руб. ... 1935 коп.

на 387 руб. ... 1940 коп.

на 388 руб. ... 1945 коп.

на 389 руб. ... 1950 коп.

на 390 руб. ... 1955 коп.

на 391 руб. ... 1960 коп.

на 392 руб. ... 1965 коп.

на 393 руб. ... 1970 коп.

на 394 руб. ... 1975 коп.

на 395 руб. ... 1980 коп.

на 396 руб. ... 1985 коп.

на 397 руб. ... 1990 коп.

на 398 руб. ... 1995 коп.

на 399 руб. ... 2000 коп.

на 400 руб. ... 2005 коп.

на 401 руб. ... 2010 коп.

на 402 руб. ... 2015 коп.

на 403 руб. ... 2020 коп.

на 404 руб. ... 2025 коп.

на 405 руб. ... 2030 коп.

на 406 руб. ... 2035 коп.

на 407 руб. ... 2040 коп.

на 408 руб. ... 2045 коп.

на 409 руб. ... 2050 коп.

на 410 руб. ... 2055 коп.

на 411 руб. ... 2060 коп.

на 412 руб. ... 2065 коп.

на 413 руб. ... 2070 коп.

на 414 руб. ... 2075 коп.

на 415 руб. ... 2080 коп.

на 416 руб. ... 2085 коп.

на 417 руб. ... 2090 коп.

на 418 руб. ... 2095 коп.

на 419 руб. ... 2100 коп.

на 420 руб. ... 2105 коп.

на 421 руб. ... 2110 коп.

на 422 руб. ... 2115 коп.

на 423 руб. ... 2120 коп.

на 424 руб. ... 2125 коп.

на 425 руб. ... 2130 коп.

на 426 руб. ... 2135 коп.

на 427 руб. ... 2140 коп.

на 428 руб. ... 2145 коп.

на 429 руб. ... 2150 коп.

на 430 руб. ... 2155 коп.

на 431 руб. ... 2160 коп.

на 432 руб. ... 2165 коп.

на 433 руб. ... 2170 коп.

на 434 руб. ... 2175 коп.

на 435 руб. ... 2180 коп.

на 436 руб. ... 2185 коп.

на 437 руб. ... 2190 коп.

на 438 руб. ... 2195 коп.

на 439 руб. ... 2200 коп.

на 440 руб. ... 2205 коп.

на 441 руб. ... 2210 коп.

на 442 руб. ... 2215 коп.

на 443 руб. ... 2220 коп.

на 444 руб. ... 2225 коп.

на 445 руб. ... 2230 коп.

на 446 руб. ... 2235 коп.

на 447 руб. ... 2240 коп.

на 448 руб. ... 2245 коп.

на 449 руб. ... 2250 коп.

на 450 руб. ... 2255 коп.

на 451 руб. ... 2260 коп.

на 452 руб. ... 2265 коп.

на 453 руб. ... 2270 коп.

на 454 руб. ... 2275 коп.

на 455 руб. ... 2280 коп.

на 456 руб. ... 2285 коп.

на 457 руб. ... 2290 коп.

на 458 руб. ... 2295 коп.

на 459 руб. ... 2300 коп.

на 460 руб. ... 2305 коп.

на 461 руб. ... 2310 коп.

на 462 руб. ... 2315 коп.

на 463 руб. ... 2320 коп.

на 464 руб. ... 2325 коп.

на 465 руб. ... 2330 коп.

на 466 руб. ... 2335 коп.

на 467 руб. ... 2340 коп.

на 468 руб. ... 2345 коп.

на 469 руб. ... 2350 коп.

на 470 руб. ... 2355 коп.

на 471 руб. ... 2360 коп.

на 472 руб. ... 2365 коп.

на 473 руб. ... 2370 коп.

на 474 руб. ... 2375 коп.

на 475 руб. ... 2380 коп.

на 476 руб. ... 2385 коп.

на 477 руб. ... 2390 коп.

на 478 руб. ... 2395 коп.

на 479 руб. ... 2400 коп.

на 480 руб. ... 2405 коп.

на 481 руб. ... 2410 коп.

на 482 руб. ... 2415 коп.

на 483 руб. ... 2420 коп.

на 484 руб. ... 2425 коп.

на 485 руб. ... 2430 коп.

на 486 руб. ... 2435 коп.

на 487 руб. ... 2440 коп.

на 488 руб. ... 2445 коп.

на 489 руб. ... 2450 коп.

на 490 руб. ... 2455 коп.

на 491 руб. ... 2460 коп.

на 492 руб. ... 2465 коп.

на 493 руб. ... 2470 коп.

на 494 руб. ... 2475 коп.

на 495 руб. ... 2480 коп.

на 496 руб. ... 2485 коп.

на 497 руб. ... 2490 коп.

на 498 руб. ... 2495 коп.

на 499 руб. ... 2500 коп.

на 500 руб. ... 2505 коп.

на 501 руб. ... 2510 коп.

на 502 руб. ... 2515 коп.

на 503 руб. ... 2520 коп.

на 504 руб. ... 2525 коп.

на 505 руб. ... 2530 коп.

на 506 руб. ... 2535 коп.

на 507 руб. ... 2540 коп.

на 508 руб. ... 2545 коп.

на 509 руб. ... 2550 коп.

на 510 руб. ... 2555 коп.

на 511 руб. ... 2560 коп.

на 512 руб. ... 2565 коп.

на 513 руб. ... 2570 коп.

на 514 руб. ... 2575 коп.

на 515 руб. ... 2580 коп.

на 516 руб. ... 2585 коп.

на 517 руб. ... 2590 коп.

на 518 руб. ... 2595 коп.

на 519 руб. ... 2600 коп.

на 520 руб. ... 2605 коп.

на 521 руб. ... 2610 коп.

на 522 руб. ... 2615 коп.

на 523 руб. ... 2620 коп.

на 524 руб. ... 2625 коп.

на 525 руб. ... 2630 коп.

на 526 руб. ... 2635 коп.

на 527 руб. ... 2640 коп.

на 528 руб. ... 2645 коп.

на 529 руб. ... 2650 коп.

на 530 руб. ... 2655 коп.

на 531 руб. ... 2660 коп.

на 532 руб. ... 2665 коп.

на 533 руб. ... 2670 коп.

на 534 руб. ... 2675 коп.

на 535 руб. ... 2680 коп.

на 536 руб. ... 2685 коп.

на 537 руб. ... 2690 коп.

на 538 руб. ... 2695 коп.

на 539 руб. ... 2700 коп.

на 540 руб. ... 2705 коп.

на 541 руб. ... 2710 коп.

на 542 руб. ... 2715 коп.

на 543 руб. ... 2720 коп.

на 544 руб. ... 2725 коп.

на 545 руб. ... 2730 коп.

на 546 руб. ... 2735 коп.

на 547 руб. ... 2740 коп.

на 548 руб. ... 2745 коп.

на 549 руб. ... 2750 коп.

на 550 руб. ... 2755 коп.

на 551 руб. ... 2760 коп.

на 552 руб. ... 2765 коп.

на 553 руб. ... 2770 коп.

на 554 руб. ... 2775 коп.

на 555 руб. ... 2780 коп.

на 556 руб. ... 2785 коп.

на 557 руб. ... 2790 коп.

на 558 руб. ... 2795 коп.

на 559 руб. ... 2800 коп.

на 560 руб. ... 2805 коп.

на 561 руб. ... 2810 коп.

на 562 руб. ... 2815 коп.

на 563 руб. ... 2820 коп.

на 564 руб. ... 2825 коп.

на 565 руб. ... 2830 коп.

на 566 руб. ... 2835 коп.

на 567 руб. ... 2840 коп.

на 568 руб. ... 2845 коп.

на 569 руб. ... 2850 коп.

на 570 руб. ... 2855 коп.

на 571 руб. ... 2860 коп.

на 572 руб. ... 2865 коп.

на 573 руб. ... 2870 коп.

на 574 руб. ... 2875 коп.

на 575 руб. ... 2880 коп.

на 576 руб. ... 2885 коп.

на 577 руб. ... 2890 коп.

на 578 руб. ... 2895 коп.

на 579 руб. ... 2900 коп.

на 580 руб. ... 2905 коп.

на 581 руб. ... 2910 коп.

на 582 руб. ... 2915 коп.

У № 88 за 4 квітня 1915 р. з'явилося оголошення, що незабаром газета почне виходити другим вечірнім виданням, де поряд із телеграмами ПТА друкуватимуться повідомлення, передані телефоном. Напевно, своїх планів редакції не вдалося виконати, бо жодного подібного випуску не виявлено.

Редакція розміщувалася за адресою: м. Житомир, вул. Велика Петербурзька, 6. Газета змінювала друкарні: послідовно зверталася до послуг електродрукарні "Економия", Х. М. Швеця, І. А. Даєнмана, друкарні "Волинского слова" тощо.

№ 44

ВОЛЫНЬ: газета политическая, литературная и общественной жизни; ежедневная газета (1909–1910, 1913–1916); ежедневная газета с еженедельными иллюстрированными приложениями (1910–1912); ежедневная газета с ежедневными иллюстрациями (з № 188 за 1917). Выходит по вторникам и пятницам (1882–1883), по средам и субботам (1884–1885); три раза в неделю по вторникам, четвергам и субботам (1886–1888), ежедневно, кроме праздничных дней и после оных (1889–1890), ежедневно, кроме дней воскресных и послепраздничных (1891–1895), ежедневно, кроме дней послепраздничных (1896–1906, № 1), ежедневно, кроме понедельников (1906, № 2–190), дважды в день: утренним и вечерним изданиями (1916, № 48–303). – Житомир, 1882. № 1, 22 січня – 1918. № 197.

Ред. різночасово: Блонский С. А. (з № 71 за 1882), Блонский А. (з № 23 за 1883), Коровицкий И. И. (1884), Коровицкий Г. И. (з № 110 за 1892, 1901–1906), Фидлер Е. А. (1898), Кошлаков П. Е. (1905–1906), Щербицкий Е. И. (1906), Бортников Т. П. (1908–1912, 1915), Выговский К. С. (1910–1912), Бородзич В. Ф. (1912), Бортникова В. П. (1913), Волинский И. С. (1913, 1915), Вакс А. Г. (1914), Езерский С. А. (1915–1917).

Вид.: Коровицкая Е. В. (з № 111 за 1892), Коген А. М. (1898–1902), Коровицкий Г. И. (1901–1905), Щербицкий Е. И. (1905–1906), Бортников Т. П. (1908–1912, 1916), Бортникова В. П. (1912), Волинский И. С. (1913, 1915), Вакс А. Г. (1914), Бортникова В. А. (1915–1917).

Прим.: до № 6 за 1882 р. видання мало назву "Житомирский листок" (див. № 59). На № 300 від 11 грудня 1906 р. випуск "Волини" призупинений на час дії у губернії становища про посилену охорону, у перерві виходили газети "Голос Волини" (див. № 47) та "Вестник Волини" (див. № 19).

Дод.: "Телеграммы "Волыни" (1901–1916). "Волынь: Вечерний выпуск. – Выходит ежедневно в 5 часов пополудни" (1906 – до № 9, 11, 12). Щотижнево – "Иллюстрированное приложение к газете "Волынь" по 4 с. (1910 – до № 161–350, 1911 – до № 1–349, 1912 – до № 9–212; 1910 – 25 вип., 1911 – 45 вип., 1912 – 23 вип.).

Наявність вид.: НБУВ: 1886 – № 87, 1898 – № 24, 25, 1901 – № 24, 1902 – № 3, 4, 7, 42–49, 216, 1903 – № 22, 23, 77, 201, 1906 – № 113, 1908 – № 2–24, 26–29, 1909 – № 99, 100, 106, 110, 1910 – № 40; ДНАБ: 1917 – № 63, 91, 102, 147, 176, 206, 228, 232–233, 237, 293, 295, 310; ДАЖО: 1891 – № 230, 1892 – № 14, 19, 20, 23, 25–27, 29, 31–39, 41, 45, 46, 48–52, 56, 58–64, 68, 69, 72, 73, 75, 77–89, 91, 94–99, 101, 102, 104–111, 122, 139, 140, 145, 151, 168–170, 181, 182, 185, 187, 189, 191, 195, 197, 199, 202, 203, 205, 207, 209, 210, 212, 215, 217, 218, 220, 221, 225, 226, 1893 – № 24–27, 36–38, 42, 45, 47, 51–54, 56, 62, 66–68, 73, 75, 79, 81–83, 85, 93, 96, 99, 100–103, 105, 106, 125–128, 132–134, 139, 140, 144–149, 171, 179–181, 183, 186, 187, 204, 205, 208–221, 224–230, 232, 233, 1895 – № 22, 24, 35–41, 43, 56, 67–69, 71–73, 75–77, 87, 101, 112, 114, 139, 143, 152, 153, 156–159, 161, 162, 167, 169–187, 190–192, 194, 196–201, 203–219, 221–228, 230–232, 236, 238–241, 244, 245, 248, 250, 251, 253, 1896 – № 5, 8–29, 39, 60, 61, 65–70, 75, 78–80, 83–92, 94–104, 107, 110–112, 114, 117–120, 123, 128, 130–133, 135–137, 140, 142–160, 162–165, 167–171, 173–188, 190–193, 195–198, 204, 205, 207–209, 211, 213–216, 220–223, 226, 231–236, 239–246, 248–265, 271, 276–279, 1897 – № 4–7, 9, 17–78, 80, 81, 83–86, 91, 106, 108, 112–114, 117, 121, 123, 141, 144, 149, 154, 156, 173, 175, 181, 191, 208, 220, 221, 223, 225, 229, 232, 235, 1898 – № 11, 12, 14, 18, 25, 26, 29, 30, 33–35, 37, 39–41, 46, 55, 56, 61, 67, 75, 77, 84–87, 90, 91, 94, 102, 103, 112, 125, 1899 – № 1–14, 16–25, 28, 29, 31, 33, 34, 40, 43, 47, 48, 50–53, 55–58, 62–76, 78–82, 84–87, 90, 92, 93, 96, 97, 100, 101, 105, 109, 110, 112, 117–119, 126, 127, 131–137, 139, 141, 143–146, 149, 150, 153, 157, 160, 162, 164, 169, 172, 177, 178, 186, 188, 190–193, 1900 – № 6–9, 12, 14–16, 18–20, 22, 24, 30, 33, 36, 39, 40, 42, 48, 50, 51, 53–65, 69–72, 77, 79, 81–86, 88–95, 98, 99, 101, 102, 105, 106, 110, 111, 113–115, 118, 124, 125, 127, 128, 130–134, 136–140, 143–148, 150–157, 159–161, 163–165, 169, 175, 177, 181, 182, 185–187, 191, 193–195, 205, 209, 211, 215, 217, 225, 226, 228, 231, 234–240, 245, 256, 258–267, 286, 1901 – № 17, 19–22, 24, 110, 111, 128, 151–154, 160, 161, 163, 165–167, 193–196, 201–204, 1902 – № 145, 150, 243, 1904 – № 1, 47, 118, 123, 169, 179, 1906 – № 14, 24, 66, 1909 – № 260, 1912 – № 6, 8–17, 20–24, 26–28,

30–33, 35, 36, 39–46, 49–51, 53, 54, 56–59, 63, 66–70, 75, 77–79, 82, 84–86, 88–92, 96, 104, 107, 108, 110–112, 114–116, 121–129, 131, 133, 134, 138, 140, 144, 145, 147–156, 159–169, 171–174, 176–193, 294, 299–301, 1917 – № 24, 47, 49, 51, 43, 59–61, 67, 68, 70, 72–81, 84–86, 90, 94–96, 98–106, 108, 109, 112–119, 122, 124–131, 133–141, 143, 144, 146–148, 150–152, 154–160, 163–166, 168–171, 173–175, 177–180, 182–190, 193, 195–197, 200, 202, 203, 208, 210, 213, 214, 219, 222–225, 232, 234, 236–242, 245, 247, 251, 252, 254, 256–258, 260, 267, 270–274, 276–278, 281, 282, 288, 292–296, 298, 302, 304, 308, 309 (ранк. вип.), 1917 – № 93, 124, 125, 128, 139 (веч. вип.); БКМ: 1895, 1897, 1898; РДБ: 1882 – № 7–45, 47–55, 57–102, 1883 – № 1–102, 1884 – № 1–32, 34–39, 41–51, 53, 54, 56–72, 74–102, 1885 – № 2–51, 53–69, 71–99, 1886 – № 1–70, 72–144, 1887 – № 70–131, 133–144, 1889 – № 1–167, 1890 – № 1–221, 223–229, 1891 – № 1–25, 27–55, 57–59, 61–83, 85–177, 179–198, 200–231, 1892 – № 1–14, 16–31, 33–91, 93–234, 1893 – № 1–238, 1894 – № 1–149, 151–197, 199–203, 205–207, 209–214, 216–236, 1895 – № 1–137, 142–257, 1896 – № 1–79, 81–126, 128–148, 150–152, 154–158, 161–222, 224–241, 243–281, 1897 – № 1–194, 196–204, 206–211, 213–216, 218–243, 1898 – № 1–9, 11–15, 17–18, 20, 23–155, 1899 – № 1–31, 33–197, 1900 – № 1–286, 1901 – № 1–283, 1902 – № 1–281, 1903 – № 1–262, 1904 – № 1–68, 70–83, 86–146, 148–193, 196–218, 1905 – № 1–263, 1906 – № 101–130, 132–225, 227–300; № 9, 11, 12 – веч. вип., 1908 – № 1–29, 1909 – № 1–357, 1910 – № 1–175, 177–358, 1911 – № 1–39, 41–232, 234–242, 244–272, 274–358, 1912 – № 1–149, 152–165, 167–210, 212–319, 321–323, 325–332, 1913 – № 1–2, 1915 – № 1–95, 97–288, 1916 – № 1–65, 68–207, 209, 211–328, 330–361, 1917 – № 1–38, 40–58, 60–61, 188–190, 192–229, 231–235, 237–288, 290–291, 293–295, 1918 – № 135–136, 197; РНБ: 1882 – № 1–102, 1883 – № 1–102, 1884 – № 1–144, 1885 – № 1–99, 1886 – № 1–144, 1887 – № 1–144, 1888 – № 1–144, 1889 – № 1–167, 1890 – № 1–229, 1891 – № 1–231, 1892 – № 1–234, 1893 – № 1–238, 1894 – № 1–236, 1895 – № 1–257, 1896 – № 1–281, 1897 – № 1–243, 1898 – № 1–197, 1899 – № 1–197, 1900 – № 1–286, 1901 – № 1–283, 1902 – № 1–281, 1903 – № 1–262, 1904 – № 1–218, 1905 – № 1–263, 1906 – № 1–300, 1908 – № 1–29, 1909 – № 1–357, 1910 – № 1–358, 1911 – № 1–358, 1912 – № 1–332, 1913 – № 1–2, 1915 – № 1–288, 1916 – № 1–361, 1917 – № 1–28, 30–35, 37–58, 60–61, 188–190, 192–295; БАН: 1882–1884, 1894–1897, 1899–1906, 1908, 1909–1913, 1917 – № 1–61, 188–294.

Часопис активно висвітлював суспільно-політичні події волинського краю. Друкувалися матеріали різної тематики і жанрів, починаючи від офіційних повідомлень і документів, закінчуючи нарисами та рекламними оголошеннями й анонсами. Упродовж усього часу існування газети тут функціонували рубрики "Волинська пошта", "Вісті й факти", "Місцева хроніка", "По рідних закутках", "Іноземний відділ", "Довідко-

вий відділ", "Вечірня пошта", "Театр" тощо. До них у різні роки додавалися "Відгомін преси", "Парламентська хроніка", "Телеграми «Волини»", "Політичний огляд" і т. п. Зокрема, 1906 р. "Петербурзькі листи", що повідомляли про роботу Державної думи, надсилали з міста на Неві Михайло Могилянський, Євген Анічков, А. Вергежський (а ще раніше писав редактор Є. Ф. Козловський-Фідлер). Популярними того часу стали й політичні огляди, до яких удавалися Л. Чолганський, І. Брусиловський ("Мобілізація реакції", "Захід про Росію", "«Акушери» визвольного руху", "Китайський лист", "Виборці й розбещувачі", "Протиріччя", "Шаленіюче безсилля"). Закордонні новини та огляди здійснювали Семен Герасимов, Мих. Безсонов, інші дописувачі.

Злободенні огляди часто друкувалися під рубриками "Маленький фейлетон", "Щоденник обивателя", "Випадковий фейлетоніст", "Із моїх спостережень" тощо.

Чимало в газеті подавалося літературних зарисовок, заміток, рецензій, оглядів. У бібліографічному відділі активним кореспондентом зарекомендував себе Опанас Васильович П'ясецький (користувався також псевдонімами і криптонімами А. П., Шимченко), який звертався до таких видань, як українські оповідання Олекси Стороженка, "Розмови про сільське господарство" Євгена Чикаленка, оповідання Марії Загірньої, історична драма "Богдан Хмельницький" Михайла Старицького, етнографічні матеріали Бориса Грінченка, "Драми і комедії" Івана Тобілевича (І. Карпенка-Карого), "Від чого вмерла Мелася" Гр. Коваленка, монографія "История Переяславской земли" Василя Ляскоронського, журнали "Киевская старина", "Літературно-науковий вісник", альманах "Складка" тощо. Чимало рецензій і літературних оглядів у 1906 р. належало М. Могилянському.

Не залишилися поза увагою художні твори – здебільшого перекладена російською мовою проза зарубіжних письменників. Читачі мали змогу познайомитися на шпальтах "Волини" з працями польських літераторів – новелами Марії Конопніцької ("За книгою", "Ще один номер". "Онуфрій"), оповіданнями Стефана Жеромського ("На полюванні"), Казимира Тотмаєра ("Барин"), Яна Рутковського ("Невдаха"), Свентоховського ("Із життя польських євреїв"), нарисом А. Шиманського ("Тужіння за батьківщиною"), уривками "Із переказів давнього Єгипту" Болеслава Пруса. Серед інших авторів – Марсель Прево, Редьярд Кіплінг, Леон Фралья, Еміль Золя.

З-поміж вітчизняних літераторів варто згадати нариси, легенди, оповідання Г. Мачтета, Українця, П. Луганського, Б. Писаревського, Ольги Семенової, М. Квітки, Миколи Білоруса. Оригінальністю характеризувалися оповідання з малоросійського побуту "Приборкання непокірного" (1898. № 12–13) без підпису та "полтавська ідилія" "Управська задумливість" А. Наливка, що подавалася з використанням елементів української мови (1898. № 123).

Редакція постійно друкувала історично-етнографічні нариси, зарисовки південноросійського життя (напр., у рубриках "По Волині", "По волинському Полісся", "По Полісся", "З натури", "Із екскурсій по Волині"), зацікавлювала читачів "подорожніми начерками", як-от "Від Одеси до Житомира" Скитальця, "Вулицями Житомира" Хронікера тощо. До оглядів театрального-мистецького життя на сторінках житомирського часопису зверталися різного часу Т. Бортников, І. Мор, М. К-ша, Allegro. Зокрема, привертає увагу оголошення вистави "Суєта" у театрі "Аркадія", що ставила трупа українських артистів під орудою М. К. Саксаганського у губернському центрі (грудень, 1906).

У газеті друкувалися аналітичні матеріали, що стосувалися важливих питань. Це й інтерв'ю "В аптечного комірника" Хронікера, "Із заміток про сільські читання" Ів. П., "З приводу річниці смерті Т. Г. Шевченка" В. С. та "Річниця смерті Т. Г. Шевченка" Гр. Мачтета, "Неомарксисты й народники", "Російські жінки колись і тепер" І. Радецького, "Помер Ібсен" Марії Лужицької, "Замітки про санітарію і медицину в Волинській губернії" Л. Тарасевича, "До питання про студентські заворушення в Західній Європі" Українця, "Боротьба з голодом" М. Косцеші, "Наука й народна освіта" В. М. Любанського, низка політичних оглядів М. Могилянського ("Міністерство не збирається у відставку", "Народження істини", "Потреби", "Міністри не поспішають", "Аграрне болото", "Маски відкинута", "Зі спадщини декабристів", "Захисники смертної кари", "Уряд і преса").

Співробітниками газети різного часу були Г. Мачтет, О. Купрін, Саша Чорний (О. Глікберг), В. Немирович-Данченко, М. Коцюбинський, М. Могилянський, О. П'ясецький. Скажімо, Г. Мачтет (користувався також псевдонімом Чорномор) запропонував низку статей, оповідань, фейлетонів, об'єднаних у цикли й рубрики "З диких місць", "Летючі замітки", "Казки справжнього життя". Подаючи на розсуд читачів художній твір (сатиру на тогочасну дійсність) під назвою "Доброчесна сорока" (з № 241 за 1898 р. до № 32 за 1899), письменник надіслав до

редакції "Волини" листа, де попереджав, що у своїй "казці для будь-якого віку" відобразив виключно "абстрактні типи суспільного характеру із суспільними рисами, а не окремі існуючі особи", тому будь-яке "впізнавання" близьких чи знайомих залишається на совісті самих читачів (1898. № 4). Чимало кореспондентів зверталися до автора з надокучливим запитанням: кого ж конкретно він мав на увазі, яких реальних прототипів увів у свою казку; усе ж Г. Мачтет попереджав: "Істинна доброчесність в підсумку перемагає, а неістинна буде зганьблена...".

М. Коцюбинському (як співробітнику "Волини" із жовтня 1897 до березня 1898 р.) належить добірка оглядів у рубриці "Світло й тіні російського життя", а також матеріали "Организация общественных развлечений", "К полемике о самостоятельности малороссийского языка", "К годовщине смерти П. А. Кулиша", "Русский" язык в Галиции", "Школьное дело", "Времена не те", "Галицький літературно-науковий вісник" (деякі без підпису).

Не лишалися остороень проблеми українського життя, зокрема з цією метою було введено 1898 р. рубрику "Українське життя", де автори свої повідомлення, замітки, статті підписували символічними псевдонімами: Українець, Марк Квітка і т. п. Час від часу з'являлися матеріали, присвячені українському селу, подавалися анонси українських видань. В одному з номерів було надруковано лист до редакції "До уваги українців", де накреслювалися принципи партійного об'єднання українців.

Тематика видання змінилась 1917 р., адже більшість матеріалів підпорядковувалася революційним подіям і політичним змінам у суспільстві. Постійні співробітники (Яків Морозов, Семен Бренберг та інші) повідомляли про зміни національно-патріотичних настроїв у Росії та на Волині. Збільшилася редакційна пошта, зросла кількість фотографій та ілюстрацій.

Редактори газети теж іноді вдавалися до кореспондентської діяльності. Зокрема, Є. Ф. Козловський (Фідлер, Еф, Е. Ф.) друкував огляди місцевого й закордонного життя ("Листи з дороги", "Від Відня до Рів'єри"), звертався до жанру редакційної статті (напр., "П'ятдесятиліття смерті В. Г. Белінського"), пропонував читачам свої петербурзькі листи (1898), час од часу писав статті на зразок "З приводу введення земства в неземських губерніях" (1898. № 26) чи "Що гальмує розвиток Житомира" (1898. № 60); редактору-видавцю Євгену Щербицькому в 1906 р. належала велика стаття "Причини безпорядків у с. Солотвин Житомирського повіту" (№ 125).

На 20-му році свого існування редакція "Волини" повідомляла про збільшений наклад: у грудні 1897 та січні 1898 газета мала розійтися у збільшеній кількості примірників (для ознайомлення читачів не тільки у Волинській губернії, а також у Подільській, Київській та інших) – 10 тис.

Газета мала також додатки – найчастіше подаючи телеграми актуального змісту. Але при цьому назви випусків могли бути різними: скажімо, вечірній випуск "Волини" у 1906 р. (13, 15 і 16 червня), що мав обсяг 2 с., коштував 3 к. і подавав власні телеграми, парламентську й загальну хроніку.

Редакція "Волини" уважно ставилася до реклами. Як правило, перша та четверта сторінки відводилися під оголошення (вистави місцевих театрів і гастрольних труп, концерти й кінематограф, послуги лікарів і хіміко-бактеріологічного кабінету, галантерейні магазини й мануфактурні склади, готелі та ресторани тощо).

1908 р. передплата газети на рік становила 7 крб, 6 міс. – 4 крб, на 3 міс. – 2,30 крб, 1 міс. – 85 к. Номер коштував 5 к.

У 1898 р. редакція і головна контора розміщувалися за адресою: Житомир, вул. Бердичівська; київське відділення – у Києві на вул. Лютеранській; відповідно бердичівське – у Бердичеві, у помешканні Гаєвського, на розі Садової та Малої Юрдівки, навпроти саду "Сан-Сусі". Серед інших адрес "Волини": приміщення жіночої гімназії, Духовне училище, архієрейський дім, Товариство взаємного кредиту (вул. Велика Бердичівська), на цій самій вулиці – у будинках Лашкевича, Рубінштейна, Лихардової, Любинецької; на вул. Михайлівській у будинках Герлгола, Германа, Д. Черкеса, навпроти кондитерської "Франсуа". Деякий час редакція працювала на вул. Гоголівській (№ 10 і 14) та Київській, 4.

Цілий перелік становлять місцеві друкарні, до послуг яких звертався керівництво газети "Волинь" за час свого існування: Волинська губерньська друкарня, типолітографія С. Бродовича (згодом – спадкоємців С. Бродовича, типолітографія Н. О. Бродович, Товариства Н. О. Бродович), С. І. Соколова, А. О. Штерензона, Є. В. Коровицької, Перша типолітографія Житомирської етикетної фабрики Угер і Блох, друкарня Волинського губерньського правління, електродрукарня Є. А. Синкевича, Ш. Л. Висоцького, Х. М. Швеця, Б. Заца, М. М. Катерберга, А. М. Розенблата тощо. Газета також виходила у друкарні Є. І. Щербицького (1906), згодом перейменованій в електродрукарню "Волинь" Є. І. Щербицького.

ВРАЧЕБНО-САНИТАРНАЯ ХРОНИКА ВОЛЫНСКОЙ ГУБЕРНИИ. Выходит раз на місяць. Житомир, 1910. № 1, січень – 1916. № 11, листопад.

Ред.: Маниловский И. В., Добровольский И. И. (з № 5 за 1911), Дверницкий В. Е. (1912. № 8–10), Прокося К. Ф., Немоловский Ф. И. (з № 11), Соколовский К. В., Немоловский Ф. И. (з № 6 за 1914).

Вид.: Волынская губернская земская управа.

Наявність вид.: НБУВ: 1911 – № 8, 10–12, 1913 – № 2, 4, 1914 – № 12, 1915 – № 12, 1916 – № 11; РНБ: 1910 – № 1–12, 1911 – № 1–12, 1913 – № 1–12, 1914 – № 1–12, 1915 – № 1–3.

Журнал мав офіційну й неофіційну частини. У першій подавалися редакційні статті, циркуляри та розпорядження, протоколи засідань лікарсько-санітарної ради того чи іншого регіону (Дубно, Кременець, Луцьк, Заславль, Новоград-Волинський), зміни у складі земського медичного персоналу, звіти про перебіг епідемічних захворювань, журнали Волинської губернской земської управи у справах земського господарства. Тут оприлюднювалися звіти та короткі огляди діяльності земських медиків за певний місяць, друкувалися списки виконаних операцій (скажімо, у серпні 1909 р. земські лікарі зробили 37 операцій у Волинській губернії), таблиці, доповнення тощо.

Особливе занепокоєння на початку ХХ ст. викликало поширення й боротьба з такими пошестями, як віспа, скарла-

тина, кір, коклюш, дифтерія, різні види тифу (висипний, черевний, поворотний, невизначений і змішаний), грип, кровавий понос, туберкульоз, сибірка. На шпальтах видання представлено таблиці розповсюдження цих хвороб за повітами та кількісними показниками.

Невипадково у редакційній статті, підписаній редактором І. Маніловським, відповідальним губерньської управи у справах земського господарства, наголошувалося, що за поширеністю епідемій Волинь посідає одне з перших місць у Російській імперії. Це завдає значних утрат, але причини такого гіркого становища малодосліджені, медичні недоліки не аналізуються вчасно. Тому подібне видання має стати "живим органом земства", щоб кожний гласний і лікар могли висловитися, спонукати до обговорення наболілих проблем (1909. № 1).

У неофіційному відділі "Врачебно-санитарной хроники" публікувалися огляди, статті, кореспонденції ("Черевний тиф у Волинській губернії за десятиріччя з 1899 по 1909 р." І. А. Соболевського, "Про карткову реєстрацію хворих", "Колодязі й колодязна вода" А. Г. Позднякова, "Про тимчасові лікувальні заклади як засіб боротьби з епідемією висипного тифу" І. В. Хрущика і т. п.). У деяких матеріалах порушувалися проблеми пошуку надійних методів подолання скарлатини (№ 4), упровадження стрептококової вакцини (№ 5), відкриття літніх ясел-притулків (№ 6). З № 4 з'явився "Ветеринарний відділ", де описувалися головні ознаки тих чи інших хвороб та заходи боротьби з ними, подавалася статистика ("Відомість про заразні хвороби тварин..."), короткий огляд лікарської діяльності ветеринарного персоналу Волині.

Знайшлося місце для оприлюднення наукових звітів земських медиків про відрядження: лікар Звонников із Дубно робив висновки про перебування на курсах із епідеміології й бактеріології холери при Інституті експериментальної медицини (№ 1), медики К. Цеханович із Радомишля і Н. Давидов із Умані поділилися власним досвідом і здобутками після відрядження (№ 6). У журналі траплялися огляди періодичних земських лікарсько-ветеринарних видань (№ 1), уривки із санітарної хроніки інших губерній, зокрема Київської та Подільської (№ 3).

"Врачебно-санитарная хроника Волинской губернии" виходила в електричній друкарні товариства Н. О. Бродович, потім І. Д. Гершенгорна у Житомирі.

№ 46

ГОЛОС ВОИНА. Волочиськ, 1917.

Джер.: Ильинский Л. К. Список повременных изданий за 1917 год. – Пг., 1919. – С. 35; Периодические издания в России в 1917 г. – Л., Ч. 1. – С. 126.

№ 47

ГОЛОС ВОЛЫНИ: газета политическая, литературная и общественной жизни. Выходит ежедневно. Житомир, 1907. № 1, 16 січня – № 141, 9 червня.

Ред.-вид.: Щербицкий Е. И.

Прим.: "Голос Волыни" виходив у перерві видання газети "Волынь" (див. № 44). З 1 серпня 1907 р. видавалася газета "Вестник Волыни" (див. № 19).

Наявність вид.: ДАЖО: 1907 – № 39; РДБ: 1907 – № 1-124, 126-141; РНБ: 1907 – № 1-141; БАН: 1907.

Основним завданням редакція називала всебічне висвітлення особливостей економічного, культурного та громадського розвитку краю, захист великих і малих, значних та другорядних духовних і матеріальних потреб його населення. Різноманітна тематична палітра знайшла своє відображення у рубриках "Загальна хроніка", "Іноземні повідомлення", "Театр і музика", "Місцева хроніка", "Кореспонденції", "З польської преси", "З єврейської преси", "До виборів на Волині", "Судова хроніка" тощо. Питання виборів і діяльності Державної думи порушували у своїх публікаціях А. Горін ("Сіоністи й Державна дума"), Ювеналій Тиховський ("До останніх виборів до Державної думи на Волині"),

Г. К-ій ("Думські враження"), С. Котляревський ("Революційний час і Державна дума"), Тарас Трясило ("Росія" і народні представники", "Мрії могильників") тощо.

Чимало тут і фейлетонів про місцеве життя, серед яких цикли "Відгуки дня" Карбонарія, "Житомирські дрібниці: зі спостережень приїжджого" Бірюка, маленькі фейлетони Тараса Трясила, а також "Світло й тіні російського життя: пастирі духовні" Тимофія Смиреного, "Щоденник обивателя" Печеніга, "Платіж" та "Разом 217 карбованців..." Т. Бортникова.

"Голос Волини" мав постійну рубрику "З українського життя і преси", де друкувалися статті, замітки й огляди, до яких належать такі публікації, як "Галицька Україна напередодні виборів у парламент" Січовика, "Шевченко і Некрасов (декілька паралелей)" Тараса Трясила тощо. На шпальтах видання наявні анонси українських часописів ("Рада", "Україна", "Рідний край"). Тут опубліковано й таке цікаве оголошення про проведення "Українського вечора" у приміщенні "Товариства взаємного кредиту" у вівторок, 27 лютого 1907 р., у 46-ті роковини смерті українського поета Тараса Шевченка. Отримані кошти спрямовувалися "на користь голодних". Ширшу інформацію можна було отримати з афіш та програм. Завчасно квитки продавались у будинку Королькевича, у "покоях" зазначеного Товариства. Впорядники вечора Л. Т. Пластунова та О. М. Кравченкова підкреслили: "Бенефіції на користь голодних приймаються зі щирою подякою".

Передплатна ціна з доправленням і пересиланням для місцевих та іногородніх читачів становила: на 1 рік – 7 крб, 6 міс. – 4 крб, 3 міс. – 2,30 крб, 1 міс. – 85 к. Зазначалося також, що в містах і містечках, які розташовані на лінії залізниць, "Голос Волини" отримується в день виходу в світ (зокрема в Бердичеві – о 5-й год, Козятині – о 6-й, Вінниці – о 10-й, Полонному – об 11-й, Проскурові й Рівному – о 14-й, Ковелі та Луцьку – о 19-й і т. п.

Газета виходила в електродрукарні Євгена Івановича Щербицького, редактора "Голоса Волини".

№ 48

ГОЛОС ВОЛЫНИ: ежедневная общественно-литературная газета; вечерняя газета. Экстренный выпуск; утренняя газета (з № 135 за 1915 р. різночасово існували різні підзаголовки). Выходит ежедневно. Рівне, 1914. № 1, 1 березня – 1915. № 200, 3 серпня.

Ред.: Прессен-Штейнберг А. М.

Ред.-вид.: Дененберг А. Ш. (з № 141 за 31 травня 1915).

Вид.: Кацнельсон И. А., Ровенский биржевой комитет.

Дод.: до окремих номерів.

Наявність вид.: РДБ: 1914 – № 1–54, 56–116, 133–143, 1915 – № 132, 134–146, 148–154, 156–162, 164–165, 250, веч. вип. від 19 і 14 квіт.; РНБ: 1914 – № 1–143, 1915 – № 1–200; БАН: 1914.

Значну частину газетної площі було відведено "Телеграммам "Голоса Волыни" від ПТА та власних кореспондентів, які найбільшу увагу звертали на воєнні події поточного моменту, часто подавали хроніку в рубриках "Від штабу ... армії", "Наші успіхи за останні дні".

Огляди місцевої діяльності було представлено у рубриці "Рівненське життя", де друкувалися замітки про поточне суспільно-політичне життя, освіту, театральномистецькі заходи; також подавалися фейлетони на актуальні теми.

Номер газети коштував 2 і 3 к. відповідно у 1914 і 1915 рр.

Адреса газети в Рівному: вул. Шосейна, друкарня М. Бояр. Відповідно, саме ця друкарня надавала поліграфічні послуги для виходу в світ "Голоса Волыни".

ГОЛОС ВОЛЫНСКОГО ОБЩЕСТВА ГРАМОТНОСТИ:

еженедельная народная газета. Житомир, 1906. № 1, 21 листопада – № 4, 10 грудня.

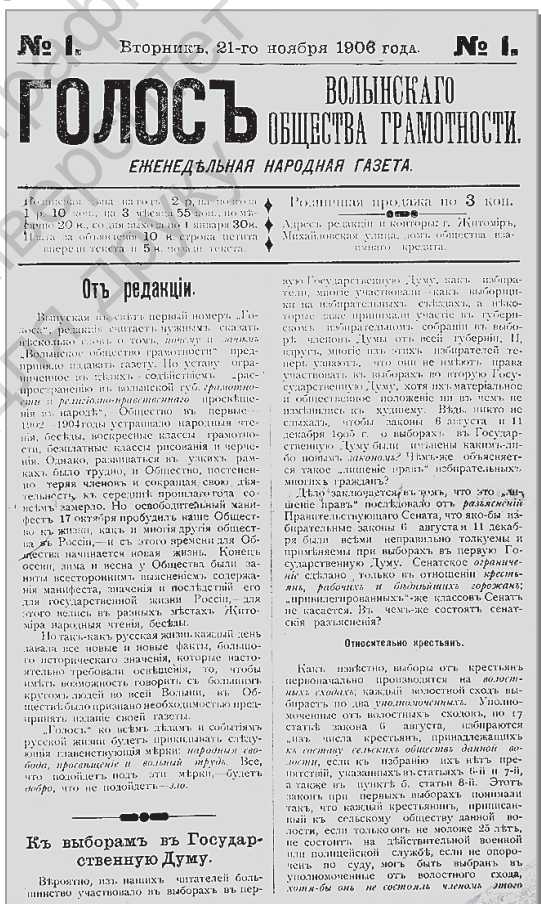
Ред.: Курбатов В. А.; Шумский М. Е. (з № 3).

Вид.: Волинское общество грамотности; Таран П. О., пред. Об-ва (з № 3).

Наявність вид.: РДБ: 1906 – № 1-4; РНБ: 1906 – № 1-4; БАН 1906.

Основне гасло газети — поширення грамотності та релігійно-моральної просвіти серед народу. Відповідно, головними критеріями всіх справ мають виступати: народна свобода, просвіта й вільна праця. Редакція вважала за необхідне роз'яснювати своїм читачам політичні події на настрої у державі. Цій темі було присвячено статті "Стійте на виборах за правду" Українця, "З почутих розмов" Косцеші, казка-складка "Невігластво, голод і п'янство" В. Марусина, спогади Ф. Поступаєва, а також замітки у рубриках "Селянські розмови", "Про робочий день", "Справи й події російського життя" тощо. Оглядач Довгаль запропонував читачам декілька матеріалів про політичні партії й потребу усвідомленого підходу на виборах ("Готуйтеся до виборів", "Голод і вибори", "Скажи мені, з ким ти знайомиш, і я скажу, хто ти").

Замітка під назвою "Нова газета" від власного кореспондента надрукована на сторін-

ках київського щоденника "Рада" (1906. № 62), де повідомлялося про наміри випустити у світ двомовне видання. Та "українська половина" не народилася, бо не було охочих писати українською мовою, до того ж безкоштовно. Дописувач наголошував: "Справжнього газетного матеріалу – звісток, кореспонденцій тощо газеті дуже бракує... Можливо, газета стане поступовою – у місті, де завелася чорносотенна газета "Волынская жизнь" – попихач "Киевлянина", і де вже давно заміряються закрити "Волынь", проти якої діяльно заходжується рясоформна та мундирна чорна сотня...".

Передплатна ціна на 1 рік становила 2 крб, на 6 міс. – 1,10 крб, 3 міс. – 55 к., 1 міс. – 20 к. Номер газети коштував 3 к.

Адреса редакція була такою: приміщення Товариства взаємного кредиту на вул. Михайлівській.

Газета виходила в електродрукарні Є. І. Щербицького.

№ 50

ГОЛОС ПЧЕЛОВОДА: ежемесячный деловой, пчело-промышленный журнал; двухнедельный пчело-промышленный журнал (з 1914). Житомир, 1913. № 1, січень – 1915. № 16, серпень.

Ред.-вид.: Ковалев И.

Дод.: Ковалев И. И. Медовые пряники. Руководство к домашнему и фабричному производству медовых пряников. Житомир, 1915. – 46 с.

Показчик змісту: Буткевич А. С. Пчеловодное обозрение журналов за [1912–1916] год. – Тула, 1913–1917. – Беспл. прилож. к журн.: Опытная пасека / изд. Тульск. Об-ва пчеловодства. Вып. 1: Обозрение пчеловодных и сельскохозяйственных журналов за 1912 год.

Наявність вид.: НБУВ: 1913 – № 8–11; РДБ: 1913 – № 1–12, 1914 – № 1–24, 1915 – № 1–16; РНБ: 1913 – № 1–12, 1914 – № 1–24, 1915 – № 1–16.

У передовій статті визначалися такі завдання: створити в Росії серйозний бджолярський орган, що мав би винятково практичний характер, став корисним керівництвом для широкого кола читачів, розробляв питання наукового, практичного та промислового бджолярства, сприяв поширенню і збуту бджолиних продуктів, щоб вітчиз-

Цій меті підпорядковува-
лася робота спеціальних ко-
респондентів у різних місце-
востях європейської й азіатсь-
кої частини Росії та за кордо-
ном. Оголошуючи про перед-
плату, "Голос пчеловода" за-
свідчував наявність своїх агентів
у багатьох великих торгових
центрах у межах держави (Мо-
сква, Петербург, Омськ, Ниж-
ній Новгород, Київ, Могилів,
Луцьк, Владивосток, Воронеж,
Казань), а також мережу спів-
робітників у Болгарії, Німеч-
чині, Данії, Персії, Англії, Авс-
трії, Сербії, Франції, Фінляндії
та інших країнах.

Позволено войсному цензурой. Цена отдельного номера 25 к.

ТРЕТИЙ
ГОДЪ ИЗДАНИЯ

ГОЛОСЪ ПЧЕЛОВОДА.

ДВУХНЕДЕЛЬНЫЙ

ПЧЕЛООПРОМЫШЛЕННЫЙ

ЖУРНАЛЪ.

ПОДПИСНАЯ ЦЕНА:

мартъ 2 р.
на полгода 1 р. 50 к.

Адресъ:

Редакция и Контора:
г. Житомиръ,
С.-Томаринск. пер.,
№ 35.

Редакторъ-Издатель И. Ковалевъ.

№ 1.

Январь 1915 г.

Продажа и покупка.

Въ этомъ номерѣ печатаются объявленія читателей о покупке и продаже "Голоса Пчеловода" на одну или несколько летъ впередъ: за первый петръ годовая подписка платится 0 коп., полгода — 3 коп.

Къ тексту объявленія необходимо приложить адресныя билеты (канцелярск. ярлыки) на которомъ указывается журналъ, много подписчиковъ. Билеты не возвращаются.

Открыта подписка

на 1915 годъ на журналъ

"Голосъ Пчеловода"

съ приложеніемъ

Подписная цена — прежняя.

Подробности на 4-й страницѣ обложки.

Проспекты высылаются без-
платно.

МЕДОВЫЕ ПЯНИНИ

Практическое руководство по приготовленію вкусныхъ медовыхъ пряниковъ и прочихъ домашнимъ и фабричнымъ сладостямъ. Сост. И. И. Ноздеевъ.

Цена съ пересыл. 25 к.
заказъ, бандеролью 35 к.,
наложеннымъ плат. 45 к.

Книга поступила въ про-
дажу во второй половинѣ января
1915 г. Заказы просить на-
правлять: г. Житомиръ, Редак-
ція журн. "Голосъ Пчеловода".

На шпальтах видання побачили світ такі публікації, як "Роль і значення бджолярських кооперативів" І. Ковальова, "Кочівне бджолярство у Росії" В. Касяненка, цикл статей "Бджоли та догляд за ними" німецького викладача Манглера, практичні поради М. Федорова, І. Петренка, М. Попова, А. Будного, цікаві повідомлення у рубриці "Наука і практика" тощо. Для інформування про події у бджолярському світі редакція подавала матеріали у рубриках "Із практики для практики", "Звістки й чутки", "Чергові питання", "Наша торгівля", "Інструкторська справа". Важливим був і відділ бібліографії та анонсів книжково-журнальних видань у Росії та за кордоном (напр., представлений "Короткий каталог книжкового складу при головній конторі журналу "Голос пчеловода"). Читачі спілкувалися з редакційним колективом у рубриках "Деякі з відгуків..." і "Товариські листи".

Аби залучити якомога більше потенційних читачів і рекламодавців, редакція з першого числа запровадила тексти-звернення та заклики, спонукаючи подавати оголошення, що стосувалися продукції бджолярства. Згодом було сповіщено про упорядкування адресної та довідкової книги "Пчело-промышленный мир", водночас при конторі журналу з'явилося бджоло-промислове бюро, що мало широкі інформаційно-довідкові, посередницькі й видавничі функції.

Передплатна ціна на 1 рік становила 2 крб, на 6 міс. – 1,50 крб. Номер коштував 25 к.

Адреса редакції у Житомирі: Старий Гончарний провулок, 33. Журнал виходив в електродрукарні С. М. Штеренберга.

№ 51

ДВУХНЕДЕЛЬНЫЙ БЮЛЛЕТЕНЬ №... ОБ ЭПИДЕМИЧЕСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЯХ В ВОЛЫНСКОЙ ГУБЕРНИИ

с ... по ... 1917 г. Житомир, 1917. № 1 – № 21, 1–15 вересня.

[Ред.: Немоловский, врач, заведующий Врачебно-санитарным бюро].

Вид.: статистический отдел губернской земской управы.

Наявність вид.: РДБ: 1917 – № 20, 21.

Видання складалося здебільшого з таблиць, де було представлено місцевості губернії (скажімо, подано дільниці Житомирського повіту, якот: Коднянська (села Закусилівка, Солотвин, Вертиківка), Кутузівська, Чуднівська, Черняхівська, Березівська), а також кількісні показники за видами захворювань (тиф, скарлатина, віспа, дизентерія, кір тощо). Наприклад, з 13 до 31 серпня 1917 р. у Волинській губернії зареєстровано три випадки висипного тифу, 44 – черевного, 506 випадків дизентерії, 22 – дифтериту, 4 – скарлатини і т. п. Зазначалося, в яких населених пунктах працювали епідемічні фельдшери, дільничі лікарі чи епідемічні загони.

Адреса редакції: м. Житомир, вул. Петроградська, 17, де розміщувалося лікарсько-санітарне бюро.

№ 52

ДОРОЖНАЯ ХРОНИКА ВОЛЫНСКОГО ГУБЕРНСКОГО ЗЕМСКОГО УПРАВЛЕНИЯ. Житомир, 1910. № 1, червень.

[Вид.: Волинская губернская управа по делам земского хозяйства].

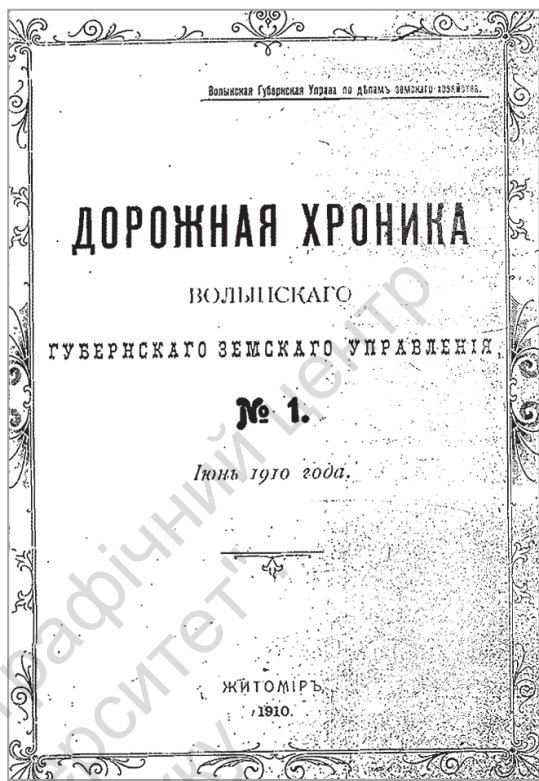
Наявність вид.: РДБ: 1910 – № 1; РНБ: 1910 – № 1.

Номер відкривався оглядами про організацію земського шляхового господарства у Волинській губернії, діяльність дорожньо-будівельного відділу (з 1 липня 1909 р.), розподіл кредитів шляхового капіталу на

ВОЛЫНСКАЯ ГУБЕРНСКАЯ ЗЕМСКАЯ УПРАВА								
Двухнедельный Бюллетень № 20								
объ эпидемических заболеванийъ въ Волинской губернии								
съ 16 по 31 августа 1917 г.								
Житомиръ, Петроградская, 17. Статистический Отдѣлъ Врачебно-Санитарнаго Бюро.								
Название пораженныхъ мѣстностей.	Т И Ф Ы				Оспа натуральная.	Дизентерія.	Дифтеритъ.	Скарлатина.
	Сыпной.	Брошной.	Везикулярн.	Неопред.				К о р а
Житомирскій уѣздъ.								
Коднянскій участокъ.								
а. Закусилівка Коднянской вол.	—	3	—	—	—	1	—	—
б. Половецкое Солотвинской вол.	—	1	—	—	—	1	—	—
в. Солотвинъ "	1	—	—	—	—	3	—	—
г. Рудна Городище Трояновск. вол.	—	2	—	—	—	1	—	—
д. Кодня " Коднянской вол.	—	1	—	—	—	2	—	—
е. Желѣзняки Трояновской вол.	—	—	—	—	—	19	—	—
ж. Ляховицы Коднянской вол.	—	—	—	—	—	21	—	—
з. Гвоздава Солотвинской вол.	—	—	—	—	—	2	—	—
и. В-Михайловы Коднянской вол.	—	—	—	—	—	6	—	—
к. Вертиківка "	—	—	—	—	—	1	—	—
л. Трояновъ Трояновской вол.	—	—	—	—	—	2	—	—
м. Криука "	—	—	—	—	—	1	—	—
н. Пряхівъ Коднянской вол.	—	—	—	—	—	2	—	—
Янушпольскій участокъ.								
а. Янушполь Янушпольской вол.	—	3	—	—	—	—	2	—
б. Демиди Озаводской вол.	—	2	—	—	—	—	—	—
в. Півня Краснопольской вол.	—	—	—	—	—	—	3	—
Примечанія. Въ населенныхъ пунктахъ, названія которыхъ подчеркнуты, имѣются эпидемич. фельдшери; въ пунктахъ отнѣченныхъ —								

1910 р., зміни в особовому складі інженерів (призначення, переміщення, звільнення). Інженер В. Єсаков подав звіт "Що зроблено у Волинській губернії з питання про перехід натуральної дорожньої повинності до грошової", старший інженер А. Ф. Безпальчев – кореспонденцію "Перший досвід видачі грошової допомоги для полегшення населенню при відбуванні ним натуральної повинності у Волинській губернії та бажаних змінах у послідовності складання плану роботи".

Представлено також матеріали (огляди, звіти, програма, тексти доповідей, кошторис, висновки) з'їзду інженерів, які працювали при технічному відділі Волинської губернської управи у справах земського господарства. Матеріали підписувалися членом Волинської губернської земської управи, завідувачем дорожнього відділу Є. А. Синкевичем.

№ 53

ДУБЕНСКИЙ ВЕСТНИК: еженедельно. Дубно, 1907.

Джер.: Возрождение (Кременець). – 1906. – № 7/8.

Всередину № 7/8 кременецького часопису за 1906 р. було вкладено листівку-програму відкриття передплати на газету "Дубенский вестник" – газету політичного, літературного та громадського життя; "єдиний у Росії орган російського хмелярства", що мав видаватись у Дубно що-

тижнево. Передплата на 1907 р. приймалася в Дубно, у редакції газети, у будинку Колосовської та в конторі редакції при книжковому магазині Маршалковича.

Інші відомості про цей тижневик відсутні.

№ 54

ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ БЮЛЛЕТЕНЬ МЕТЕОРОЛОГИЧЕСКОЙ СЕТИ ВОЛЫНСКОГО ГУБЕРНСКОГО ЗЕМСТВА. Житомир, 1913. № 1, січень – 1915. № 6, червень.

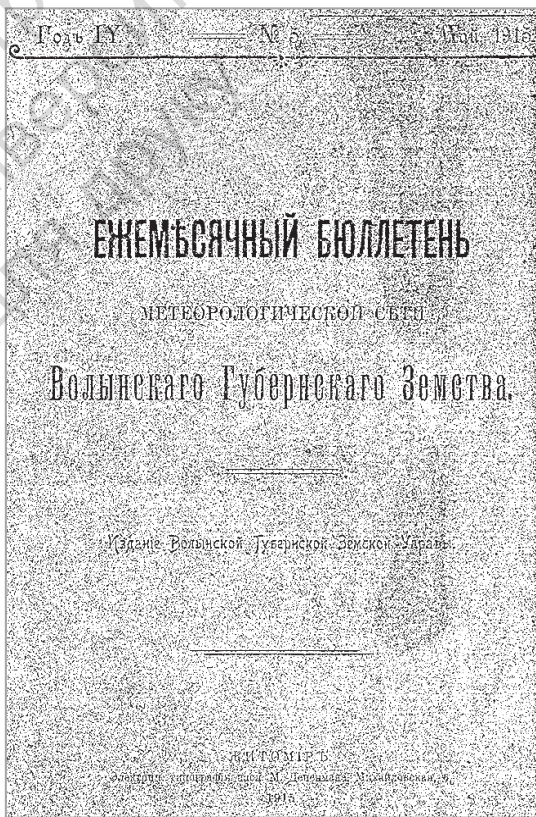
Вид.: Волинская губернская земская управа.

Прим.: раніше видавалися "Труды метеорологической сети Волинского земства" (1911–1912) (див. № 102).

Наявність вид.: НБУВ: 1913 – № 1–12, 1914 – № 1–12, 1915 – № 1–6; РДБ: 1915 – № 5–6.

За інформацією спостерігачів, наводилися таблиці, до яких подавалися відомості в такій послідовності: назва станції, дата (за новим стилем), температура повітря (середня, найбільша, найменша, за тиждень і за місяць), вологість повітря (зокрема абсолютна й відносна), температура на поверхні ґрунту, кількість годин сонячного світла, хмарність (середня за п'ятидення та за місяць), опади.

Окремо робилися заміри вітрів, опадів, температурних перепадів; указувалися конкретні дні – ясні та похмурі (взимку – без відлиги чи з мо-

розом, влітку – грозіві, віддалені грози, сполохи тощо). Скажімо, здійснювалися "спостереження над градом" за той чи інший місяць у такій послідовності: дата, місце спостереження, звідки прийшла хмара із градом, величина та форма граду, примітки.

Бюлетень виходив в електричній друкарні спадкоємців М. Дененмана (Житомир, вул. Михайлівська, 6).

№ 55

ЖИЗНЬ ВОЛЫНИ: ежедневная политическая, общественная и сельскохозяйственная газета; ... с еженедельным иллюстрированным приложением (1911– 1912); ежедневная газета. Житомир, 1909. № 1, 1 (14) січня – 1917. № 67, 12 березня.

Ред.-вид.: Красильников А. М., Петрович М. А. (з № 48 за 1909), Лобановская М. П. (1912–1914).

Прим.: раніше газета мала назву "Волынская жизнь" (див. № 28).

Дод.: 1911–1912 – Жизнь Волыни: бесплатное иллюстрированное приложение к газете "Жизнь Волыни" (див. № 56). 1909 – Телеграммы от ПТА (до № 20–23, 25–27, 29, 32–34). Списки лиц и учреждений по выборам в Городскую Думу (1909). 1910 – дод. (по 2 с.) до № 237. 1911 – дод. (по 1–2 с.) до № 5, 7, 11–20, 21–36, 38–50, 93. 1912 – дод. до № 79 (4 с.). 1914 – веч. вып. до № 204–206, 213, 215 (по 2 с.).

Наявність вид.: НБУВ: 1911 – № 207, 208, 218, 1912 – № 16, 66, 1915 – № 304, 305, 1917 – № 57–59, 62, 67; ДНАБ: 1917 – № 1–2, 4, 8, 21, 24, 37, 43, 46, 49–51, 56–60, 64–67; ДАЖО: 1910 – № 143, 149, 150, 202, 307, 308, 323, 1911 – № 4, 5, 7–13, 15–20, 22, 23, 25, 28, 31–33, 35, 37, 39–42, 44–48, 52–54, 56–60, 63, 66, 71, 73, 74, 76, 77, 79, 81, 94–96, 126, 129, 131, 134, 135, 138, 139, 143, 144, 146, 147, 149, 155–157, 160, 162–165, 169, 179, 184, 186–188, 194, 195, 201, 202, 207–209, 211, 213–215, 218, 219, 223, 229, 230, 232, 233, 236, 237, 239, 240, 246–250, 256, 258, 1912 – № 9, 18, 26, 28, 88, 249, 250, 282, 285, 1913 – № 47, 144, 236, 248, 283–330, 1914 – № 2–45, 47–55, 58–67, 69–149, 151–162, 166–342, 1915 – № 2, 6, 7, 9, 13, 16–25, 31–33, 40, 41, 45–48, 52, 53, 59–62, 80, 84, 86–93, 109, 117, 121, 134, 136, 141, 150, 151, 155, 157, 158, 168, 170, 171, 174, 175, 177, 178, 181, 209, 219–225, 228, 229, 234, 239–280, 283–287, 289–294, 296–301, 303–349, 351–353, 356, 1916 – № 1–47, 49–145, 147–169, 172, 217, 225, 228, 236, 238, 239, 245, 246, 252, 259, 263, 265–321, 323–335, 337, 338, 340–344, 346–350, 352–354, 1917 – № 1–67; РДБ: 1909 – № 1–174, 176–293, 295–336, 1910 – № 1–332, 1911 – № 1–35, 37–42, 44–252, 254–

332, 1912 – № 1–141, 144–157, 159–334, 1913 – № 1–330, 1914 – № 1–343, 1915 – № 1–163, 165–187, 189–203, 205–222, 224–357, 1916 – № 1–65, 68–83, 85–111, 113–204, 206, 208–357, 1917 – № 1–54, 56–57; РНБ: 1909 – № 1–336, 1910 – № 1–332, 1911 – № 1–332, 1912 – № 1–334, 1913 – № 1–330, 1914 – № 1–343, 1915 – № 1–357, 1916 – № 1–356, 1917 – № 1–57; БАН: 1909–1917.

Редакція сповідувала гасло: "Цар, дума і народ – єдність Росії – свобода, порядок, право і власність". У статті-зверненні до читачів повідомлялося про спадкоємність традицій часопису "Волинская жизнь", припиненого за три місяці до появи нового часопису; у "відновленому виданні" співробітники обіцяли підтримувати православну віру населення Волині. Ще чіткіше ці принципи відстоювалися у матеріалі "До відродження газети" за підписом К.: служити правді, істині й добру в душі любові Христової; газета – орган високопатріотичний і суто православний; відстоюватиме віру православну, царське самодержавство і Росію ("єдину неподільну Росію"), боротиметься з крамолою і розбратом (1909. № 1).

Як повідомлялося в анонсі на передплату, окрім усебічного й детального огляду місцевого життя в численних статтях і замітках, газета подає на своїх шпальтах таке: *власні телеграми* зі столиць і різних міст Росії та закордону про всі видатні події дня; *власні кореспонденції* з усіх міст і містечок Волинської губернії, *злободенні фейлетони* під назвою "Влада півми" (листи до тітоньки з міста Хабаріхапаєвська гр. фон Танова), *самостійні статті* відомих столичних публіцистів, *широкий сільськогосподарський відділ* (статті, замітки, поради).

Газета мала офіційний і неофіційний відділи. Номер відкривався, як правило, офіційними й урядовими повідомленнями (імператорські укази, телеграми, останні новини губернії), подавалися рекламні оголошення. Значна частина газетної площі присвячувалася суспільно-політичній інформації, де чільне місце посідали теми російсько-японської війни (1911), реформам Православної церкви, освітнім проблемам, справам переселення з Волині (зокрема, на неосвоєні території Сибіру) тощо.

Постійні рубрики мали такі назви: "Місцеве життя", "Новини губернії", "Новини з Росії", "Єпархіальна хроніка", "Іноземні повідомлення", "Петербурзькі вісті", "Народна освіта", "Хроніка", "Церковне життя", "Столична преса", "За кордоном", "Телеграми", "По Росії", "Довідковий відділ", "Суміш", "Оголошення" тощо.

Друкувалися передові статті на актуальні теми, зокрема "Поточні справи й думки" П., "Що день прийдешній мені готує", "Законодавці й народ", "Слово правди", "Розірвання шлюбу", "Злочин і нетактовність" тощо. Чимало тут публікацій місцевих авторів, зокрема священників, які обговорювали проблеми освіти ("Школа і життя", "Церковно-шкільним працівникам на межі нового року" Ф. Казанського, "Школа й інтелігенція" Я. Б., "Пам'яті слов'янських першовчителів" С. В. М.), історичної пам'яті ("Допетровське військо (до 200-ліття Полтавської битви)" А. І. Федотова, "Полтавські врочистості"), віри й міжнаціональних відносин ("Ще про віросповідувальне питання" Б. Юзефовича, "До питання про російсько-польські стосунки в західному краї" П. Березовського).

Чимало місця відводилося роботі Державної думи (протоколи зібрань, звіти, коментарі, дискусії). Ця інформація часто виносилася у випуски "Телеграм", де на одній-двох сторінках у два стовпчика подавався перебіг державних подій. В окремих випусках також наводилися списки депутатів до Державної думи.

Світ побачили також художні твори – найактивнішими авторами тут були Марко (друкував доволі великі за обсягом новели, волинські легенди, перекази, оповідання: "Чорний єзуїт", "Злочинниця", "Ренегат") та Марія Шеліго-Марковська (вірші "З Новим роком", "До Вітчизни"). Не залишилася газета без відділу бібліографії, анонсів періодичних видань і популярної літератури. У 1915 р. основне місце на шпальтах газети відводилося воєнним подіям: друкувалися телеграми власних кореспондентів і Петербурзького телеграфного агентства, воєнні повідомлення, фронтові епізоди, листи з діючої армії, списки вбитих і поранених героїв. Постала і нова рубрика "Життя Галичини", що територіально була найближчою до Волині, де розгорталися бурхливі події Першої світової війни; кореспонденти газети працювали у Львові та інших містах. Як і сподівалася редакція, "виняткове зацікавлення" у той важкий час мала публікація нового фантастичного роману "Звільнення світу" Герберта Уелса.

У випусках телеграм (серед них – екстрені випуски) друкувався терміновий поточний матеріал, що стосувався актуальних подій, насамперед – оголошення важливих державних рішень і повідомлення про розгортання воєнних дій на різних фронтах. Приміром, 4 березня 1917 р. читачам волинської газети повідомлялося про прийняття "Височайшого маніфесту" у Росії, розпорядження головного начальника Київського військового округу; в інших випусках публікувалися короткі телеграми з Петербурга, Москви, Лондона, Берліна, Миколаєва і т. п. Телеграми мали вигляд довгих вузьких смужок, де матеріал подавався у дві шпальти, часто з одного боку аркуша. При редакції "Жизни Волини" було відкрито кабінет для читання газет і журналів (понад 100 назв періодики), які отримувала контора видання.

Правом безплатного читання тут користувалися передплатники газети, а також ті бажаючі, які при вході купували свіжий номер часопису.

Передплатна ціна на 1 рік становила відповідно у 1912 і 1917 рр. 4,80 і 8,30 крб, на 6 міс. – 2,50 і 4,50 крб, 1 міс. – 40 і 90 к. Для ознайомлення зі змістом газети поточний номер вислався безплатно.

Редакція розміщувалася за кількома адресами в Житомирі, зокрема в архієрейському домі; на цій самій вулиці Великій Бердичівській під № 33 і 38 працювала редакція у 1913–1917 рр.

Газета виходила у друкарні Волинського губернського правління.

№ 56

ЖИЗНЬ ВОЛИНИ: бесплатное иллюстрированное приложение. Выходит раз на неделю. Житомир, 1911. № 1, 6 січня – 1912. № 52 (102), грудень.

Ред.: Петрович М. А.

Вид.: Красильников А. М.

Прим.: приплетено безпосередньо до газети "Жизнь Волини" (див. № 54).

Наявність вид.: НБУВ: 1912 – № 16; РДБ: 1911 – № 1–2, 7, 11–36, 38–50, 1912 – № 1, 2 (52)–12, 14–24, 26–35, 37–41, 43, 45–47, 49–52 (102); РНБ: 1911 – № 1–50, 1912 – № 2 (52), 52 (102); БАН.

Ілюстрований додаток з'являвся у світ щотижнево, по четвергах, і надсилався безплатно всім передплатникам газети "Жизнь Волини".

Передбачалося, що основу додатка становитимуть малюнки та портрети, пов'язані з поточними подіями, нарисами, статтями, суміш, шаради, завадання для дозвілля, загадки тощо. Наприкінці року з таких публікацій можна було скласти загальний том обсягом понад 200 с. журнального формату.

У додатку здебільшого друкувалися матеріали художньо-ілюстративного характеру, такі, як фото (будівля Сенату, Ф. Ф. Трепов, П. Століпін у родинному колі), репродукції картин (К. Маковського, П. Суботіна, М. Реріха), оповідань і віршів вітчизняних і зарубіжних письменників ("Степан Іванович" Бур-Димова, "Чортеня в дзеркалі" А. Фогаццаро, "Тіточка валіза" Н. Батальної, "Перші сльози" Шарля Фолі, "Правда про зозулю" і "Весняні пародії" Еф, "Жабки" Д. Ш., "Спіріт" О. Сологова, "Туз чирви" Жана Рішпена, "Децю про щось" та "Алізарові чорнила" Еф-Еф і т. п.), а також відомості з медицини, статистики, господарського життя, шаради, анекдоти, гумор.

У № 42 за 1911 р. надруковано повідомлення про відкриття кабінету безплатного читання газет і журналів при редакції (вул. Велико-Бердичівська, архієрейський будинок), подавався перелік наявних видань.

10 квітня 1912 р. додаток вийшов у світ з нагоди Великодня на гарному крейдяному папері; першу сторінку прикрашала репродукція з картини Васильєва на релігійну тематику та повідомлення під гаслом "Воскресіння господа нашого Ісуса Христа". Цю тему продовжено у рядках поезії та прози, зокрема у віршах "Христос воскрес!" Сергія Плаксіна та Бориса Кохманського, старовинній біблійній легенді й оповіданні "Вище номера" Калініча.

Вихідні дані безплатного ілюстрованого додатку такі самі, як і в газеті "Жизнь Вольни".

ЖИТОМИРСКАЯ МИНУТА: газета литературная и общественной жизни; (1915–1916 – без підзаголовка); вечерняя газета (1915. № 3–1916). Выходит неvizначено; щоденно (з № 20 за 1910). Житомир, 1908. № 1, 26 грудня – 1916. № 41, 18 листопада.

Ред.-вид.: Выговский К. С., Езерский С. А. (з 1915).

Вид.: Бортников Т. П (з № 140 за 1916).

Прим.: у 1912–1914 рр. видання не виходило.

Наявність вид.: НБУВ: 1908 – № 1; РДБ: 1908 – № 1, 2, 1909 – № 3–7, 9, 1910 – № 12–27, 1915 – № 2–5, 1916 – № 6, 8–33, 35–36, 38–41; РНБ: 1908 – № 1, 2, 1909 – № 3–9, 1910 – № 12–27, 1911 – № 28–41.

На шпальтах газети "Волинь" 20 грудня 1908 р. з'явилося повідомлення, що 26 і 27 грудня поточного року вийдуть у світ перші номери газети "Житомирская минута", оскільки у ці дні ані вищезазначений часопис, ані київські газети не друкуються. Передбачуваний тираж 7–9 тис. пр. при вартості у 2 к. принесуть редакції не тільки значне поширення, а й певний прибуток. Тимчасово редакція нової газети розмішувалася у конторі "Волини" (м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, дім Фельденкрайзе).

Перший номер відкривався статтею Кондака-Тропаревського "Будемо займатися благодійністю!", що має критичне забарвлення. Власне, окрім місцевої хроніки (арешт, зібрання, накази житомирського поліцеймейстера, музичні класи Артистичного товариства, ювілей "Одесского листка", крадіжка курей, видовища та розваги і т. п.), невеликих повідомлень у рубриках "Із єврейського життя", "Термінова пошта", "Телеграми",

"Світовий відгомін", "Земське життя", "В сусідніх губерніях" та деяких інших, більшість матеріалів мали гумористично-сатиричний характер.

З 1915 р. з'явилося позначення "Дозволено военной цензурою"; почали друкуватися повідомлення з театру війни, військові огляди, накази від штабу Верховного головнокомандуючого, "бойові епізоди". З № 14 газета зменшила формат, час від часу виходила з білими плямами (вірогідно, що цензура викреслювала ті чи інші місця, а то й цілі матеріали).

З № 3 на шпальтах "Житомирской минуты" виокремилось місце для "газети в газеті" під назвою "Свисток" – газети щоденної, щохвилинної, щосекундної; редактор-видавець – Свистунов із "Ревізора", на шпальтах якої існували свої рубрики: телеграми, оголошення, передові статті, гумористика, листування, фейлетони. У № 5 редакція сповіщала про спрямування свого органу: "І тільки ми, свистуни, не приєднуємось до жодного з партійних таборів, тримаємося своєї лінії веселої насмішки й наскоку на обивательську сплячку. Крізь призму незначного блазнювання гірка правда визирає..." (с. 3). Поряд із традиційним "Свистком", у № 34 за 1910 р. на с. 3 було представлено "Бердичевский свисток" (редактор-видавець Реб. Пепселе), де подано програмну статтю "Бердичів. XX століття, рік поточний, місяць розпочатий, день минулий", де мініредакція висловила свої причини щодо появи нового критичного погляду "Свистка" і потреби зробити його "гучним, гулким, розлогим. Наш свисток буде звучати скрізь і повсюди. Свисне він у міському домі та скличе нових гласних, пробереться в єврейську лікарню й замінить хворому дзвінок для виклику екстреної допомоги, свисне й розсудить вічні суперечки, ким має бути попечитель... Із гоном донесеться до міщанської управи та до інших різних місць, де тільки знадобиться проникливий погляд і гучний свист...".

Як правило, перша сторінка відводилася під рекламу, оголошення також публікувалися на останній сторінці. Тут можна знайти інформацію про театр "Електро-біограф", музичні класи, продаж взуття "за фабричними цінами", унікальні й удосконалені калоші "Колумб", нові платівки екстракласу із записами голосу Ф. Шаляпіна на складі та в агентстві акціонерного товариства "Грамофон" і т. п.

Спочатку газета коштувала 2 к., а з № 13 за 8 вересня 1910 р. – 1 к. (причому слово "копейка" виділялося жирно, чіткіше, ніж сам заголовок, щоб привабити читача). Вартість передплати у 1916 р. на 1 рік становила 5 крб, 6 міс. – 3 крб, 1 міс. – 65 к. Номер коштував 3 к. Редак-

ція сповіщала, що розміщується в Житомирі на вул. Великий Бердичівській, поряд із кондитерською "Франсуа"; контору було відчинено з 6 до 21 год. Тимчасовою у 1916 р. була адреса в Житомирі: вул. Київська, 4 (там, де редакція газети "Волинь").

Номери виходили в електродрукарні Н. О. Бродович (1908–1910), потім Є. А. Синкевича (1910–1911).

№ 58

ЖИТОМИРСКИЙ ВЕЧЕРНИЙ ЛИСТОК: ежедневно между 4 и 5 ч. вечера. Житомир, 1908. № 1, 3 вересня – № 6, 9 вересня.

Ред.-вид.: Грембовский В. В.

Наявність вид.: РДБ: 1908 – № 1–6; РНБ: 1908 – № 1–6; БАН: 1908.

У вступній статті редакція визначала своє завдання – відобразити, як у фокусі, "вчорашній вечір і сьогоднішній ранок обивателя", адже це – безпосередня праця хронікера, фейлетоніста, репортера. Крім традиційних для провінційної газети рубрик ("Телеграми", "Останні повідомлення", "По Росії", "Сільське господарство"), газета друкувала хроніку під заголовком "У місті за двадцять чотири години" та постійні злободенні фейлетони Анядь-Орабіна, Мінора тощо.

Для сатиричного змалювання місцевого побуту редакція пропонувала досвід "житомирського тлумачного словника" (пояснення своєрідним чином таких слів, як "алкоголізм", "асенізація", "єврейська лікарня", "ліквідація", "мудрість" тощо), афоризми "Легка філософія", "Прислів'я в особах (за-

Подписная цена: Одноразовый: 1 руб. 2 " " " " 20 " 3 " " " " 30 " 4 " " " " 40 " В год: 1 руб. 3 " " " " 25 " 2 " " " " 50 " 3 " " " " 75 " 4 " " " " 1 руб.	ЖИТОМИРСКИЙ Вечерний Листок № 2. Выходит в г. Житомир ежедневно между 4 и 5 ч. вечера.	1-й год издания. Плата за объявления: За 1 строку, первая неделя по 2 строки 15 к. За 2-ю неделю 10 к. За 3-ю неделю 5 к. За 4-ю неделю 2 к. За 5-ю неделю 1 к. За 6-ю неделю 50 коп. За 7-ю неделю 25 коп. За 8-ю неделю 12 коп. За 9-ю неделю 6 коп. За 10-ю неделю 3 коп. За 11-ю неделю 15 коп. За 12-ю неделю 7 коп. За 13-ю неделю 3 коп. За 14-ю неделю 15 коп. За 15-ю неделю 7 коп. За 16-ю неделю 3 коп. За 17-ю неделю 15 коп. За 18-ю неделю 7 коп. За 19-ю неделю 3 коп. За 20-ю неделю 15 коп. За 21-ю неделю 7 коп. За 22-ю неделю 3 коп. За 23-ю неделю 15 коп. За 24-ю неделю 7 коп. За 25-ю неделю 3 коп. За 26-ю неделю 15 коп. За 27-ю неделю 7 коп. За 28-ю неделю 3 коп. За 29-ю неделю 15 коп. За 30-ю неделю 7 коп. За 31-ю неделю 3 коп. За 32-ю неделю 15 коп. За 33-ю неделю 7 коп. За 34-ю неделю 3 коп. За 35-ю неделю 15 коп. За 36-ю неделю 7 коп. За 37-ю неделю 3 коп. За 38-ю неделю 15 коп. За 39-ю неделю 7 коп. За 40-ю неделю 3 коп. За 41-ю неделю 15 коп. За 42-ю неделю 7 коп. За 43-ю неделю 3 коп. За 44-ю неделю 15 коп. За 45-ю неделю 7 коп. За 46-ю неделю 3 коп. За 47-ю неделю 15 коп. За 48-ю неделю 7 коп. За 49-ю неделю 3 коп. За 50-ю неделю 15 коп. За 51-ю неделю 7 коп. За 52-ю неделю 3 коп.
4 Сентября 1908 г.	Адрес: Михайловская ул. д. Бравера 2-ой этаж (рядом с коммерческим собранием).	4 Сентября 1908 г.
Отдельный номер 2 коп.		
МАЛЫЙ ТЕАТРЪ А. МЯНОВСКАГО Сегодня колоссальная интереснейшая программа Все последние новизны Начало в 6 час. вечера. БЪДЕТЪ ЗНАМЕНИТЫЙ БУБНОВЪ. Управляющий В. САВИЦКИЙ		
Отъ конторы. 50% СКИДКИ съ цѣвъ, взимаемыхъ за объявленія другими мѣстными изданіями. Личнымъ, ищущимъ туръ, большая скидка съ объявленія въ заголовкѣ газеты тарифа. Доставка подписчиковъ газеты на домъ въ день выхода №№ не позже шести часовъ вечера. Принимается подписка на ежедневную вечернюю газету.	ВЪ КНИЖНОМЪ МАГАЗИНѢ С. КЕНИСА на В.-Бердичевской улицѣ принимается подписка на „Вечерний Листокъ“ а также и объявленія, тамъ же продаются отдѣльные №№ „Листка“.	РЕСТОРАНЪ (ОБЯЗАТЕЛЬНАЯ СТОЛОВАЯ) Житомирская ул. д. НАТА... ЗАВТРАКИ, ОБѢДЫ, И УЖИНЫ Ежедневно съ 9 часовъ вечера до 1 ч. ночи. играетъ концертный оркестръ СЛАВНЫХЪ

стосовується до Житомира)" Мурлики, "Тари-бари (що в місті говорять)" Коко тощо.

Адреса редакції: м. Житомир, вул. Михайлівська, будинок Бравера. Газета виходила у друкарні М. М. Катерберга.

№ 59

ЖИТОМИРСКИЙ ЛИСТОК: газета для города и уездов. Выходит по вторникам и пятницам; по средам и субботам (1880. № 1–104). Житомир, 1879. № 1, 2 січня – 1882. № 6, 19 січня.

Ред.-вид.: Зифферман Б.

Прим.: раніше видання мало назву "Житомирский листок объявлений" (див. № 60), з 1882 р. – "Волянь" (див. № 44).

Наявність вид.: РДБ: 1880 – № 1–104, 1881 – № 1–102, 1882 – № 1–6; РНБ: 1879 – № 1–104, 1880 – № 1–104, 1881 – № 1–102, 1882 – № 1–6; БАН: 1880–1882.

Указувалися такі завдання: знайомити читачів із поступом суспільного життя на Волині, подавати факти про видатні події міського й повітового розвитку, потреби населення, друкувати серйозні кореспонденції та легкі нарис, які б характеризували місцевий побут, звичаї, громадську поведінку. Знайдеться місце для оголошень, адже у краї відсутні будь-які комісіонерські чи довідкові контори.

Основні рубрики видання:

"Судові повідомлення", "Різні новини", "Іноземні повідомлення", "Наші газети і журнали", "Міські повідомлення", "Телеграми", "Протоколи Житомирської Державної думи", "Повідомлення від Державного банку", "Цікаві дані", "Суміш", "Загальнокорисні знання", "Довідковий відділ" тощо. Більшість заміток мали такий характер, як ішлося у газеті від 29 березня 1880 р.: "Не завадило б звернути увагу на стан переходу біля приміщення жіночої гімназії. Ще в січні місяці,

при проведенні водостічного каналу біля архієрейської будівлі, розрита була бруківка й тільки для проїзду на швидку її заклали, а пішоходи досі вимушені місити багнюку, особливо кепсько доводиться маленьким ученицям гімназії, пробираючись через перевал, не одна з них залишала у в'язкій багнюці калоші й тільки при допомозі сторонніх витягувала їх..." (1880. № 26).

Одне з повідомлень узагалі мало детективний сюжет "повітового масштабу". У № 31 сповіщалося: "В ніч на 11 квітня в ковбасній лавці Громадецького оригінальним чином здійснена крадіжка. Зловмисник заліз у піч, проламав стінку й безперешкодно здійснив свій план: забрав гроші з каси, фартухи, серветки, столові прибори тощо, з істівного ні до чого не доторкнувся, що дає привід здогадуватися, що крадіжка вчинена євреєм, так як злодій з християн не встояв би, щоб не захопити до свята окіст і ковбаси". Щоправда, згодом ця версія не підтвердилася: винуватцем виявився неповнолітній на ім'я Франц, за походженням німець (№ 41).

Щономера, як правило, третя і частина четвертої сторінок відводилися для публікації оголошень ("Объявления Житомирского листка №..."), де можна знайти повідомлення про страхування життя, магазини жіночих капелюшків, продаж будинків, анонси концертів, а також подяки, розшук, оренду і т. п.

"Житомирский листок" не позбавив своїх читачів нарисів, ліричних етюдів, кореспонденцій із повітів, розповідей про книжкові новинки й торгівлю ними, санітарних заміток лікаря В. Кржечковського, анекдотів, побутових порад. Вирізняються тут оповіді "Про рабина і Балагулу (з єврейського життя)" Т. Ар. Навського (№ 6, 7), нарис "Житомирський Спасо-Преображенський храм" (1879. № 70, 71; 1880. – № 32, 34, 35), "Ліси волинського Полісся" М. Орловського-Волотовського, кореспонденції з повітів Меленевського і Г. Ш. тощо.

Оголошуючи передплату на 1881 р., редакція пропонувала розширену програму, плануючи вихід газети у вівторок і п'ятницю, збільшивши формат, подаючи щотижневі фейлетони, повісті, оповідання, нариси тогочасного життя Волині, кореспонденції з усіх міст губернії, а також публікації етнографічного, історичного, географічного, статистичного характеру, комерційну хроніку та біржовий показчик. Свого спрямування "Житомирский листок" намагався дотримуватися й надалі.

Передплатна ціна на 1 рік становилала 3,30 крб, 6 міс. – 1,80 крб, 3 міс. – 1 крб, 1 міс. – 40 к.

Редакція розміщувалася на вул. Великій Бердичівській, у приміщенні Жіночої гімназії, у конторі Петербурзького страхового від вогню товариства. Для відвідувачів редакцію було відчинено з 9 до 16 год. Окремі номери можна було придбати у книжкових магазинах Будкевича, Кириченка й Західно-Російському.

Газета друкувалась у Волинській губернській друкарні.

№ 60

ЖИТОМИРСКИЙ ЛИСТОК ОБЪЯВЛЕНИЙ. Выходит два раза в неделю. Житомир, 1878. № 1 – № 99.

Ред.-вид.: Оттокар Келлер.

Прим.: далі видання мало назву "Житомирский листок" (див. № 59).

Джер.: Лисовский Н. М. Русская периодическая печать 1703–1900: Библиогр. и граф. табл. – Пг., 1915. – № 182.

№ 61

ЖУРНАЛЫ ВОЛЫНСКОГО ГУБЕРНСКОГО ЗЕМСКОГО СОБРАНИЯ. Рівне, 1913. Б. н., 9–13 лютого – 1915. Б. н., 1–8 лютого.

Дод.: до окремих випусків.

Наявність вид.: ЛННБ: 1913 – 9–13 лют., 1914 – 28 лип., 5 верес., 1915 – 1–8 лют.

В основу "Журналов" було покладено записи засідань чергових сесій Волинського губернського земського зібрання. Скажімо, у випуску за лютий 1913 р. зафіксовано: виступ голови зібрання, асигнування 1 тис. крб на влаштування в Житомирі свят із нагоди 300-річчя царствування Романових, вибори депутації для привітання з цієї нагоди імператора.

Опубліковано доповіді В. Є. Дверницького про земський кошторис, голови Кошторисно-ревізійної комісії Д. Ф. Андро. Розглянуто низку

поточних питань, зокрема про передачу до відомства губерньського земства греблі в с. Хрінники, установлення зборів із тих, хто користується земськими (грунтовими) дорогами у містах Порицьке й Горохове, необхідність будівництва переправи через річку Стир біля Рафалівки.

На V-й Надзвичайній сесії 28 липня 1914 р. порушувалися питання про боротьбу з епідеміями, участь Волинського земства у постачанні продуктів для армії та організацію Продовольчого комітету, допомогу родинам тих, хто перебував у лавах діючої армії, участь земства в організації широких заходів для допомоги пораненим, асигнування різних коштів на підтримку Червоного Хреста, передачу 100 ліжок у земській лікарні військовому відомству тощо.

Подібні питання вирішувалися упродовж чергових і надзвичайних сесій Волинського губерньського земства 1914–1915 рр. Цікавим є рядок: "Об 11 годині 20 хв. ночі Голова Зборів оголошує лист Управляючого губернією за № 744 про закриття IV чергової сесії земського зібрання...".

Додатками служили такі матеріали: "Особливі думки...", "Стан страхових капіталів на 1-ше липня 1914 року", а також різні звіти.

Видання мало різний обсяг, друкувалось випусками по 138 (1913), 36, 7, (1914), 74 сторінки (1915); виходило у друкарні Рівненського повітового земства (1913), а також в електричній друкарні товариства Н. О. Бродович (1914–1915).

№ 62

ЗАКОНОУЧИТЕЛЬ: церковно-педагогический и общественный журнал. Выходит два раза в месяц, кроме двух летних (июнь – июль) месяцев. Житомир, 1912. № 1, 20 грудня – 1917. № 92/94, липень/серпень.

Ред.-вид.: Голосов А. А., протоієрей.

Прим.: 1916 р. у складі журналу друкувався другий відділ – "Миссионер-законоучитель" (№ 1, 1 січня – № 20, 15 грудня; всього 61 с.).

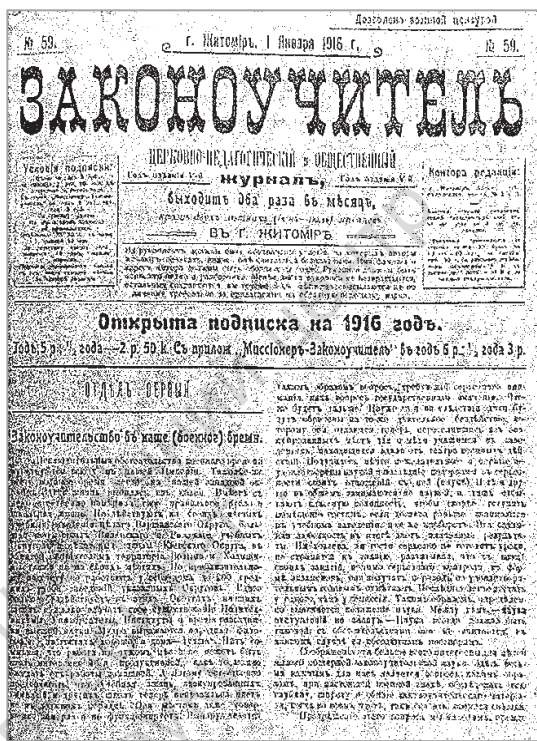
Показчик змісту: Оглавление статей, находящихся в журнале "Законоучитель" за 1916 г. – 4 с. (окр. вип.).

Наявність вид.: РНБ: 1912 – № 1, 2, 1913 – № 3–21, 1914 – № 22–40, 1915 – № 41–58, 1916 – № 59–78, 1917 – № 79–92/94.

Часопис передбачає публікацію передових статей з церковно-педагогічних і громадських питань, урядових розпоряджень та роздумів щодо шкільної справи, повідомлень про законовчительство в межах держави, огляд становища Закону Божого за кордоном, кореспонденцій із Росії, огляд преси, відповідей редакції про юридично-законовчительські новини, а також бібліографії, оголошень тощо. Цієї визначеної тематики редакція дотримувалася упродовж усього періоду існування журналу.

У вступній статті "Назріла справа" редактор О. Голосов зауважував: "У висвітленні й аналізі питань законовчительської справи ми будемо винятково опиратися на цілісну безпристрасність і правдивість, розбираючись у думках з погляду суто наукового, позбавленого будь-якої партійної об'єктивності та різних крайнощів".

Друкувалися здебільшого священники, які писали у своїх статтях і повідомленнях про освітні, організаційні, навчальні проблеми у сфері релігійно-духовного виховання. Наприклад, архієпископ Антоній поділився своїми думками про викладання Закону Божого у старших класах гімназій, професор А. Бронзов подав бібліографічну замітку "Засторога законовчителям", викладач І. Л. висловив міркування про необхідність вивчення свято-вітчизняної літератури у середній школі, стаття священника Автонома Волкова присвячувалася ролі законовчителя у здійсненні культурно-історичного покликання Росії, гімназійний законовчитель А. Вилков поширював художній метод Шаррельмана у релігійному середовищі, священник Яків Мултановський накреслював шляхи релігійно-патріотичного виховання військового юнацтва і т. п.

На шпальтах видання точилися також дискусії про молодь, її поведінку, виховання сповіддю, прилучення до церкви, здобуття духовності й освіти; постійно обговорювалися питання обов'язків і можливостей законоучителя у шкільному процесі, християнських засад спілкування батьків і дітей, методів проповідування Закону Божого тощо.

У додатку (другий відділ) під назвою "Міссіонер-Законоучитель" друкувалися матеріали настановного характеру, як, скажімо, "Законоучитель у боротьбі з антирелігійним спрямуванням учнів" (№ 11/12).

Передплатна ціна на рік становила 5 крб, на 6 міс. – 2,50 крб; з окремим додатком "Міссіонер-законоучитель" відповідно 6 і 3 крб.

Редакція журналу розміщувалася у Житомирі за двома адресами: спочатку на вул. Дмитрівській, 24, кв. 1; потім – на Іларіонівській, 2, кв. 3.

Поліграфічні послуги надавали друкарні Х. М. Швеця і Н. Н. Крижановського.

№ 63

ИЗВЕСТИЯ ВОЕННО-РЕВОЛЮЦИОННОГО КОМИТЕТА ЮГО-ЗАПАДНОГО ФРОНТА:

виходять ежедневно, кроме понедельников. Діюча армія [Рівне], 1917. № 1, 21 листопада – 1918. № 2 (5).

Ред.: редакционная комиссия.

Прим.: видається замість газети "Голос фронту". № 6 за 1917 р. вийшов у Бердичеві Київської губ. Вказівка на те, що газета виходила у Рівному, подана в покажчику Л. Ільїнського.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 6; РНБ: 1917 – № 1–6.

Друкувалися передові статті та інші матеріали, що стосувалися характеристики політичного становища ("До моменту", "Лемент буржуазії", "Положення про демократизацію армії", "Диктатура імперіалізму і диктатура пролетаріату" Н. Б., "Знову корніловщина" солдата Симона, "Де істина?" Б. Сломницької, "Пробуджуйте від заляття весь світ!" Байрака). Чимало місця на шпальтах газети відводилося наказам, розпорядженням, витягам із протоколів різних нарад, зверненням Верховного головнокомандуючого. Існували рубрики "Російські радіо-

телеграми", "Хроніка солдатського життя", "По Росії", "Питання й відповіді", "Листи до редакції", "Довідковий відділ".

Публікації мали здебільшого антиукраїнський характер, про що свідчать такі матеріали, як кореспонденція "Хто винен" Українця Байрака (про III-й Універсал), його ж вірш "Привіт Росії", звернення "До українців. Брати українці", де однозначно обстоювалася ідея вільної України як республіки у складі Російської республіки Рад робітників і селян; висловлювалися звинувачення українському уряду в тому, що він "пропускає війська козаків на допомогу бунтівним генералам", забирає українські полки з північного фронту, послаблюючи спільну боротьбу, захоплює установи на фронті тощо.

Цій самій темі присвячена і критична репліка за підписом "Солдат із фронту", який звинуватив Голову Української військової ради Південно-Західного фронту Певного в самочинному оголошенні себе комісаром цього фронту, перекичуванні цифр (мовляв, 75 % у лавах армії на цьому фронті – це українці. Дописувач цікавився: "а куди ж поділися 2 мільйони великоросів, які складали основу Південно-Західного фронту?").

Деякі номери газети мали обсяг 2 с. (№ 1, 2, 4), інші – 4 с. Номер коштував 10 к.

Адреса редакції чи друкарні ніде не вказувалася, зазначалося: Діюча армія. Але за назвами адрес (вулиць), які містилися в оголошеннях, можна "реставрувати" відомості про ті міста, де розміщувалися штаб і редакція.

№ 64

ИЗВЕСТИЯ ВОЛЫНСКОГО ГУБЕРНСКОГО ЗЕМСТВА:

еженедельное издание Волынского губернского земства; еженедельная газета (1914). Житомир, 1912. № 1, 1 червня – 1914. № 12, 25 березня.

Ред.: Дверницкий В. Е., исп. обязан. предс. губ. земской управы; Яницкий Л. И. (з № 20), секр. губ. земской управы; Никитин А. Г. (з № 35/36 за 1913), член губ. земской управы.

Вид.: Волынское губернское земство.

Дод.: Матеріали земських зібрань (1912–1913), зокрема: 1912 (до № 29) – Дубенское уездное земское собрание... 2-й очередной сессии (10–12 ноября 1912 года). 1912 (до № 31), 1913 (до № 1) – Владимир-Волынское земское собрание 2-й очередной сессии (15–17 ноября 1912 года): Доклад. – Житомир, [1913]. 1913 (до № 2) – Журнал Волынского губернского земского собрания ... 2-й очередной сессии. Заседание 1 февраля 1913 года. – 4 с. Ровенское и Новоградволынское уездные земские собрания... 2-й очередной сессии: [Материалы]. – Житомир, 1913. – 32 с.

Прим.: передбачене безплатне розсилання земським установам, посадовим особам Волинської губернії.

Наявність вид.: НБУВ: 1912 – № 1–31, 1913 – № 1–49/50, 1914 – № 1/2–12; ЛННБ: 1912 – № 1–25, 27, 30, 1913 – № 3–6, 7/8–11/12, 15/16–37/38, 47/48, 49/50; РДБ: 1912 – № 1–31, 1913 – № 1–49/50, 1914 – № 1–12; РНБ: 1912 – № 1–31, 1913 – № 1–49/50, 1914 – № 1/2–12.

В оголошенні про вихід нового часопису зазначалися основні завдання: вивчення й розроблення земських питань, ознайомлення населення Волинської губернії з діяльністю земства. Програма складалася із 11-ти відділів: 1) нові закони, розпорядження уряду, що стосуються земств; 2) статті та замітки із земських питань; 3) спеціальні статті із сільського господарства, медицини, ветеринарії, кустарного промислу, кредиту і т. п.; 4) земські відомості з Волинської губернії; 5) земські новини в Росії; 6) кореспонденції; 7) запитання та відповіді із земських, економічних і юридичних питань; 8) бібліографія – відгуки на нові книги, огляди преси; 9) довідкові відомості; 10) поштова скринька; 11) оголошення.

У статті "Наша газета" (1912. № 1. С. 4–5) редакція підкреслила потребу відповісти на громадські й місцеві запити, пропагувати земську спра-

ву в усіх її аспектах; зверталася до читачів із проханням повідомляти про цікаві факти, не обмежуючись ні обсягом, ні формою. Основним принципом мало стати ділове розроблення сутнісних проблем, безпристрасне висвітлення життя. Таким чином, більшість публікацій газети присвячувалося земським питанням. Серед них варто назвати такі матеріали популярно-роз'яснювального характеру: "Що таке земство і що воно дає населенню" Р. Ренінга, "Завдання земської агрономії у Волинській губернії" Г. П. Іванова, "Звідки земства беруть кошти, як і на що їх витрачають", "До питання про хлібну торгівлю на Волині", "Міські прибутки і витрати по Волинській губернії" А. Дядиченка,

"Про земське страхування від вогню" Ф. Носова, "До питання про організацію земської адвокатури" М. Могилянського, "Земство і дрібний кредит" М. Баранцова, "Нагальні потреби ветеринарної справи Волинської губернії" Е. Гофмана, "Земство і народні бібліотеки" Б. Веселовського, "Значення статистики загалом і земської зокрема" В. Кошевого, "Страхова статистика на Волині", "Про нові тарифи з обов'язкового страхування", "Нові страхові норми забезпечення з обов'язкового земського страхування" Є. Голіцинської тощо.

Чимало друкувалося статей, що стосувалися сільського господарства: агрономічні потреби, поради тваринникам, новаторство бджолярів, заснування професійних товариств. Зокрема, агроном Н. А. Логінов ділився досвідом використання мінеральних добрив (№ 1), агроном Н. Ф. Любочка закликав боротися з паразитом конюшини – конянькою (№ 6), Є. Сербін розповідав про культуру боліт (№ 12), І. Ковальов про-

ИЗВѢСТІЯ
ВОЛИНСКАГО ГУБЕРНСКАГО ЗЕМСТВА

Содержаніе.

Т. Г. Шевченко.
В. Телишевъ. Школа и крестьяне.

ПОЗНАНИЕ ВОЛИНЫ.
С. А. Бризовскій. Къ вопросу о познаніи Волины.

ИНТЕРАТУРНЫЙ.
Изъ „Фауста“ Гете.
Г. А. Т. „Вырята вступаютъ яма глубокая“.

ХРОНИКА.
По Волини:
— Уго-Западному краю.
— Россіи.
Заграницей.

ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО И ЖИЗНЬ.
СПЕЦІАЛЬНЫЙ ОТДѢЛЪ.
И. Соболевскій. Пути распространенія брѣшного тѣла.
В. Х. Самойловъ. О деревенскихъ нововведеніяхъ.

КООПЕРАЦІЯ.
В. Масюковъ. О районахъ кредитныхъ кооперативовъ.
П. Муравъ. Мѣхласская контрольная сессія.
Роль агронома въ кооперации.
Равныя сообщенія.

СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО.
В. Док-ская. Какъ улучшить сѣменной товаръ, обра-
щавшейся въ торговлю.
А. Землякъ. Борьба съ плѣніемъ.
И. Зиничевъ. Курсы для крестьянъ.
Равныя сообщенія.

ВЕСТИ СЪ МѢСТЪ.
БИБЛИОГРАФІЯ.
Письмо въ редакцію.
Вопросы и ответы.
Почтовый ящикъ.
ВОЛИНСКОЕ ГУБЕРНСКОЕ ЗЕМСКОЕ СОБРАНІЕ.
Объявленія.

ЖИТЬМІРЬ. 25-го февраля 1914 г., № 8. Годъ издаванія 3-й.

вадив інструктаж для бджолярів (№ 12, 13, 16–19, 22, 23), Хмелевод розповідав про свою галузь (№ 27). Зустрічалися також матеріали агрономів А. Митруківського, Н. Васьківського, М. Амбули, В. Хойнацького, О. Єленевського, Вс. Левитського, Вс. Вержбицького, І. Ястржембського. Читання для селян започаткували на шпальтах "Известий Волинського губернського земства" Кооператор і М. Борисов. Активно писав про споживчі товариства інструктор Є. Лотоцький (№ 2, 12, 15).

Газета постійно подавала кореспонденції дописувачів із різних місцевостей, які ділилися своїми враженнями про земські справи. Одним із найактивніших можна вважати Кліма Поліщука з м. Краснополя Житомирського повіту. Певно, псевдонім К. Краснопольський також належав йому. Серед основних тем майбутнього письменника – заснування і розвиток споживчих товариств, створення бібліотек (одна з них виникла як філія Харківського товариства грамотності), популяризація газети "Світова зірниця" (№ 2), огляд діяльності кредитних товариств (№ 7, 12) тощо. У № 3 дописувач змалював старовинний замок у помісті Мазаракі, де збереглося чимало цікавих предметів старовини (картини, гравюри, книги, польські та литовські рукописи). Звернув автор увагу і на портрет воєводи Адама Киселя, вважаючи, що дослідникам Волині просто необхідно знати цей мистецький твір, адже він може прикрасити будь-який музей краю (№ 3). Редакція не лишилася осторонь актуальних проблем здоров'я, культури, освіти. Це статті та замітки про туберкульоз І. Соболевського та Є. П. Ш., повідомлення Фармацевтова про відкриття аптеки у Житомирі, цикл Т. Б-ова ("не лікаря") про розвиток медицини у губернії, кілька публікацій Н. Дияконенка про заходи боротьби з алкоголізмом і широкий статистичний матеріал із заголовком "Споживання горілки на Волині". Гр. О. надіслав до редакції кореспонденцію про позашкільну освіту, де обстоював ідею постійного накопичення знань, звертався до земських діячів за допомогою, наголошував: "Благо народу – щастя нації залежить винятково від розумового розвитку і добробуту його..." (№ 12. С. 9). Цю думку підтримав також дописувач В. Дворжицький у публікації "Про якісний бік народної школи" (№ 22). Ф. Рейн представив свій матеріал про роль фотографії у земській справі (№ 31).

Розширенню світогляду читачів сприяла рубрика "Бібліографія", де анонсувалися літературно-наукові та періодичні новинки, оглянуті Є. Шевченком (Ш., Е. П. Ш., Е. Ш-ко). Можливо, підпис Є. Сербін та-

кож належав йому, адже ним позначені деякі бібліографічні новини. Серед рецензованих і згаданих видань (зокрема у рубриках "Огляд земської преси", "Про книги", "Книги, доставлені в редакцію для відгуку") – книга про вітряні двигуни П. Федорова, брошура про вулики Є. Архипенка, журнали й газети "Болотоведение", "Листок хмелевода", "Юго-Западная Волянь", харківський "Хлібороб" тощо. Є. Шевченко опублікував також статті: "Сільськогосподарські товариства на селі" (№ 11), "Товариський збут хліба" (№ 12), "Селянські товариства в Данії" (№ 12), "Товариства у Фінляндії" (№ 13), "Для чого влаштовуються у селах сільськогосподарські товариства" (№ 17), "Водопостачання в селі" (№ 21), "Як дрібні господарі можуть користуватися дорогими машинами?" (№ 22).

У № 31 за 1912 р. редакція підбивала підсумки роботи, водночас констатувала: газета стала суто місцевим земським органом завдяки підтримці читачів, на яких і надалі покладалися надії, адже "лише в тісному єднанні з живими силами губернії і може існувати живий земський орган".

На початку 1914 р. редакція дещо змінила зовнішнє оформлення та змістове наповнення. У логотипі з'явився малюнок-символ: глобус, трикутник, розгорнена книга; засніжена дорога попід хатами; плугатар, жниця, орач, навантажений віз в обрамленні серпа й коси – як кадри волинського життя. Водночас збільшився обсяг видання – 30–50 с., від 4 до 8 с. оголошень у кожному випуску. До традиційних рубрик, що стосувалися хроніки, кооперації, місцевих новин, запитань і відповідей, бібліографії тощо, додалися деякі нові, зокрема: "Пізнання Волині", "Законодавство і життя", "Земство і вибори" тощо.

У передовій статті "1912–1914 гг." редакція повідомляла, що тільки п'ять губернських земств на той час мали свої періодичні видання (Нижній Новгород, Казань, Перм, Київ і Житомир). За попередній рік тираж "Известий" на Волині зріс до 4500 пр., а обсяг майже вдвоє (до 2 друк. арк.). Більшість читачів і дописувачів – це селяни, агрономи, вчителі й земські службовці, тому варто було і надалі дбати про популярність викладу та мову газети.

Чимало матеріалів стосувалися сутнісних проблем тогочасного волиняка: умови існування, освіта, кооперація, господарство, культура. Серед таких публікацій відомі статті "Земство і народна освіта" А. П-ва, "Кожен коваль свого щастя" Н. Борисова, "Який потрібен учитель?" А. Ш-го, "Земська статистика" та "Земство і переселення" А. М. тощо.

Краєзнавчий та етнографічний дух підтримували публікації про Волинь, зокрема "Селянське господарство в Ізяславському повіті" К. Голіцинської, "До вивчення етнографії Волині" А. К., "До питання про пізнання Волині" та "Під землею" С. Бржозовського, "Забутий край" М. Луцкевича, "Народна освіта на Волині і земське управління" Б. Боренка тощо. Вісті з місць надсилали численні кореспонденти, з-поміж яких найчастіше зустрічалися підписи: Михайло Степаненко, Г. С. Соловей, Дідоренко, Глаголь.

Цікавими були також матеріали у рубриці "Белетристика" (пізніше – "Література", "Літературний відділ"), де представлені "Легенди і повір'я волинського села" Стороннього, "Листи з села" Миколи Раскольникова, "Боже покарання" М. О. О-ського тощо.

У січні 1914 р. на сторінках газети було подано базарні та ярмаркові ціни (у вигляді таблиці) із зазначенням місцевості, виміру товару (пуд, штука, десяток) і середньої ціни у губернії на таку продукцію, як пшениця, ячмінь, овес, гречка, просо, горох, картопля, борошно, мед, кури, дрова (дуб, граб, береза, сосна, вільха), пара робочих волів, корова, порося і т. п. Наприклад, "гусак відгодований" у цей час був найдорожчим у Ковельському повіті (2,66 крб), а найдешевшим – у Житомирському та Ізяславському повітах (1,50 крб). Таким чином, його середня ціна становила на Волині 1,79 крб.

Передплатна ціна на рік становила 1,50 крб, на 6 міс. – 75 к., 3 міс. – 40 к. Газета розсилалася безплатно всім земським установам: посадовцям у Волинській губернії, повітовим земським управам, лікарням, лікувальним і фельдшерським амбулаторіям, учителям земських і міністерських народних училищ, земським агрономам, страховим агентам, шляховим технікам, кореспондентам статистичного бюро, міським управам, волосним правлінням і кооперативним установам губернії.

Редакція тижневика розміщувалася у Житомирі за кількома адресами: спочатку в приміщенні губернської земської управи; потім – на вулиці Великій Бердичівській, 16; згодом – на Михайлівській, 19.

Часопис виходив у друкарні Волинського губернського земства, Волинській губернській друкарні, друкарні Товариства Н. О. Бродович.

№ 65

ИЗВЕСТИЯ ВОЛЫНСКОГО ГУБЕРНСКОГО ИЗБИРАТЕЛЬНОГО КОМИТЕТА. Житомир, 1917. № 1, листопад.

Джер.: Ильинский Л. К. Список повременных изданий за 1917 год. – Пг., 1919. – С. 64; Периодическая печать в России в 1917 году: Библиографический указатель. – Л., 1987. – Ч. 1. – С. 217.

№ 66

ИЗВЕСТИЯ ВРЕМЕННОГО ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО КОМИТЕТА ОБЪЕДИНЕННЫХ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ г. ОВРУЧА И УЕЗДА. Овруч, 1917. № 1, березень.

Вид.: Овручский Временный исполнительный комитет.

Наявність вид.: РДБ: 1917 – № 1; РНБ: 1917 – № 1.

Редакція повідомляла про необхідність видавати газету для ознайомлення жителів Овруцького повіту з перебігом подій і розпорядженнями Тимчасового уряду; ця місія покладалася на новостворений у місті Тимчасовий виконком. У передовій статті "Збулась велика справа..." наголошувалося на потребі бути мужніми, виявляти спокій, спільно обдумувати й вирішувати загальні справи, відкинути небезпечні суперечки, прислухатися до голосу Тимчасового уряду, який працює "на благо Батьківщини".

У газеті подавалася низка повідомлень у рубриці "Хід подій", де йшлося про розпуск чергової Державної думи, термінові телеграми, заклики до армії та флоту, звернення деяких установ щодо забезпечення фронту.

Указувалося, що газета мала поширюватися безплатно.

"Известия" (перший номер містив 6 с.) виходили у місцевій друкарні А. Д. Герценштейна.

ИЗВѢСТІЯ

ВРЕМЕННОГО

ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО КОМИТЕТА

Объединенных общественных организаций г. Овруча и уезда.

№ 1.

Мартъ 1917 г.

БЕЗПЛАТНО.

ОТЪ РЕДАКЦІИ.

Для ознакомления читателей Овручскаго уезда съ ходомъ событий и распоряженіями Временнаго Правительства образованъ въ г. Овручѣ Исполнительный Комитетъ приступать къ изданію настоящихъ «Извѣстій».

Свершилось великое дѣло. Волей народа свергнута власть, давившая народное сознание и мѣшавшая свободному развитію страны. Старый строй во главѣ котораго стояло Царское Правительство, довелъ Россию до многоглаголюющей бѣдственности. Народная воля и народнаго гнѣва не чувствовали царские министры и не хотѣли слушать, когда о нихъ говорили народные представители въ Государственной Думѣ. Они боялись голоса народа и не разъ распускали Гос. Думу, чтобы она не могла имъ мѣшать дѣлать ихъ злое дѣло. Всѣмъ извѣстно, что среди царскихъ министровъ и въ самой царской семьѣ были измѣнники. Бывшіе министры Штюрмеръ, Сухомлиновъ и др. предавали Россію измѣнцамъ.

Отступленіе арміи отъ Карпатъ подъ напоромъ врага въглубъ Россіи было дѣломъ измѣнническаго поведенія военнаго министра Сухомлинова, не даваго арміи снарядовъ. Всѣ мы знаемъ, сколько горя и матеріальныхъ потерь принесло бѣгство изъ занятыхъ непріятелемъ мѣстностей. А продовольственная неурядица, доведшая богатую хлѣбомъ и продуктами страну до страшной дороговизны, — почти голода! — И это было дѣломъ стараго правительства.

Народъ понималъ, что только при участіи самого народа — его представителей — возможно спасти страну отъ гибели, привести къ побѣдѣ надъ врагомъ. Народные представители требовали, чтобы министрами были назначены люди, пользующіеся довѣріемъ народа, чтобы Государственная Дума непременно участвовала въ рѣшеніи Государственныхъ дѣлъ.

Послѣ долгаго перерыва Дума собралась 14 февраля; но когда она снова повторила свои требованія, ее опять распустили. Народъ не стерпѣлъ этого; со всѣхъ фабрикъ и заводовъ, отъ вышешъ на улицы Петрограда и, подстрекаемый войсками, потребовалъ удаленія стараго

Правительства. Старый строй палъ и нѣтъ теперь никого, кто бы пожелалъ о немъ. Жалеть только нашего врага, который, по слухамъ, хочетъ всѣми силами устремиться на насъ, т. е. думаетъ, что у насъ внутри страны начнутся безпорядки. Есть еще опасность, что приверженцы стараго строя, которымъ послѣдній былъ выгоденъ, начнутъ дѣйствовать изъ-за угла, чтобы вернуть его. Ихъ немного, но они страшны своими коварствами.

Въ такое трудное время сколько нужно силы воли каждому гражданину, чтобы дѣлать только то, что сейчасъ нужно дѣлать. Зарный смыслъ русскаго человѣка его издавна извѣстная любовь къ родинѣ придаетъ къ нему на помощь.

Въ такое трудное время отъ каждого гражданина требуется много мужества, чтобы сохранить спокойствіе, чтобы лучше разобратся въ томъ, какія нужды надо прежде всего удовлетворить. А нужды накопились много, много горя и лишеній надылъ народъ. Надо имѣть и спокойно обдумать и сообща, все рѣшить.

Всѣмъ раздоры и споры теперь опасны. Всѣ мы знаемъ, что малѣйшій беспорядокъ — это искра въ пороховомъ погребѣ. Это на руку только врагамъ нашихъ, это наша окончательная гибель. Теперь нужна только согласная работа. Каждый, работая на себя, принесетъ пользу всему обществу. Мало того — одинъ, безъ помощи другого не могъ бы прожить; землепашецъ доставляетъ зерно, мельникъ перемалываетъ его въ муку, мельницу строятъ рабочіе и инженеры, а все имъ нужное перевозятъ железнодорожники; каждый изъ нихъ учится своей работѣ; ремесленники, заводчики, фабриканты даютъ необходимыя машины, инструменты, матерію для одежды, торговцы продаютъ ихъ, водятъ защищать всѣхъ отъ врага, врачъ лечитъ и т. д., словомъ всѣ другъ другу нужны. Всѣ должны быть добрыми соседями.

Теперь ничего бояться того, что кто-нибудь будетъ обиженъ. Дѣло всего народа перешло въ надежныя руки, въ руки самого народа. И пахарь и рабочій, и инженеръ, и учитель, и врачъ, и торговецъ и ремесленникъ — всѣ безъ всякаго различія: и бѣдные, и богатые и умные, и неграмотный — всѣ соберутся и обсудятъ, какъ устроить, чтобы

№ 67

ИЗВѢСТІЯ ВЫБОРНЫХЪ ОСОБОЙ АРМІИ: выходятъ ежедневно, кроме понедельниковъ. Луцьк, 1917. № 1 — № 180, 22 листопада.

Ред.: Бельскій, поруч.; Преснов, солдат (з № 90).

Прим.: із 24 листопада 1917 р. видавалася газета "Бюллетень бюро исполнительного комитета Особой армии" (див. № 15).

Наявність вид.: РДБ: 1917 — № 4–24, 26, 17, 29, 30, 32, 33, 35–58, 60–74, 76–92, 92а, 93–96, 98–114, 116–139, 141–148.

16 квітня у повідомленні "Від редакції" було зазначено: адреса правління виборних Армії й культурно-просвітньої комісії, що опікувалася

виданням часопису, була такою: м. Луцьк, навпроти костелу. Водночас комісія наголошувала, що "Известия" безплатно розсилаються тільки солдатам із такого розрахунку: у піхотний полк – 30 пр., кавалерійський – 15, артилерійську бригаду – 12, важку дивізію – 8, мортирну дивізію – 6. Офіцерів, лікарів, чиновників і сестер милосердя, які бажають читати таку періодику, просили внести передплату.

Згодом, 19 серпня, було ширше розписано місцезнаходження окремих комісій Особой Армії. Приміром, Бюро армії й культурно-просвітня комісія розміщувалися за попередньою адресою (вул. Костельна), юридична комісія на вул. Домініканській, 3; освідоча – вул. Тренітарська, 14; технічна – Кредиторська, 6, 2-й поверх і т. п. До культурно-просвітньої комісії входили: редакція, експедиція, друкарня, бібліотека, книжковий склад, школа, курси, гуртожиток співробітників, їдальня тощо.

З діяльністю армійської культурно-просвітньої комісії тісно пов'язані публікації Віталія Шишакова "Поїздка на фронт (думки і враження)" та "Преса в нашій армії", де автор висловив побажання читачів: більше друкувати матеріалів про місцеве життя й військову хроніку; окреслив надії: "Ми знаємо ціну нашій газеті в очах солдат, це дає нам бадьорість і віру, що при загальній підтримці ми, нарешті, виб'ємося з путівців на широку дорогу. Ми твердо переконані в цьому". Разом із тим автор звернув увагу на поліграфічну базу, "недостатні технічні умови для друку" у Луцьку: 6 набірних кас, одна маленька ручна машинка, 3 складальника, відсутність різноманітних шрифтів, перевантаженість друкуванням лекцій і брошур. Серед основних рубрик газети були такі: "Від Державної думи", "Із газет", "Повідомлення із Ставки", "Телеграми", "Хроніка", "Критика і бібліографія", "Оголошення" тощо. Найбільше тут було публікацій, пов'язаних із військовим життям. Наприклад, "Війна без анексій і контрибуцій" та "Мрія, дійсність і знову мрія" солдата Преснова, "Про завдання поточного моменту" Н. П. Сичова, "Свято свободи в полку" поручника Куліша, "Про державу" Г. Арнольдї, "Протверезіння" солдата П. Могилки, "Стратегія і снаряди" та "Цілі війни" капітана Бабіна, "Із вражень і спостережень над життям в армії" голови інформаційної комісії К. Ф. Галкіна. Опубліковано чимало віршів, зокрема: "Червоний прапор" поручника Куліша, "Вільна пісня" солдата Сквознова, "Вони не даремно страждали" гусара Б. Осінського, "Голови ми не схилимо" прапорщика Успенського, "Після звільнення" солдата Борисова, "Земля і воля" солдата Євстратія Крупка

тощо. 21 квітня на шпальтах армійської газети надруковано уривки з "Казок" Максима Горького; у примітках зазначено, що передрук здійснено з дозволу автора. Редакція дбала про культурно-освітній рівень своїх читачів, публікуючи матеріали такого спрямування. Серед них замітки, статті та кореспонденції: "Потреба в культурному знанні" Р. Зленка, "До товаришів-учителів" народного вчителя, солдата М. Рогова, "Думки про церкву" і "Летючий університет" Миколи Тихомирова.

Армійські турботи не були позбавлені національного характеру. Приміром, Луцька українська громада подала на сторінках "Известий" своє звернення, розповідаючи про заходи навесні 1917 р.: проведення маніфестації, збір коштів на заснування української школи в Луцьку, постановка національних вистав у місцевому театрі, панахида по Шевченкові та борцях, які полягли за свободу (№ 23). Українською мовою надруковано оголошення про загальне зібрання членів місцевої української громади (25 квітня, о 5-й год вечора, у будинку Залівського, біля замку Любарта). Обговорювалися такі основні питання: розповсюдження української літератури, видавнича справа, вибори (голова Ради, ревізійна комісія), затвердження нових членів, привітання Тимчасового уряду та київської Центральної Української Ради, біжучі справи.

Адреса редакції та друкарні Штабу Особой Армії: м. Луцьк, вул. Костельна, навпроти костелу.

Известия Луцкого и Владимир-Волынского сельскохозяйственных обществ – див. "Известия Луцкого общества сельского хозяйства" (№ 115).

Известия Луцкого общества сельского хозяйства (див. № 115).

№ 68

ИЗВЕСТИЯ ОБЩА[Е]ГО ПРОФЕССИОНАЛЬНА[О]ГО СОЮЗА РАБОЧИХ м. ПОЛОННО[А]ГО. Полонне, 1917. № 1, 23 червня.

Ред.: Бейгельман.

Вид.: Правление профессионального союза Полонного.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 1.

Газета мала надзаголовок: "Пролетарі всіх країн, єднай-теся!". У статті "Від редакції" наголошувалося на необхідності мати свою пресу для розроблення тих численних питань, що виникали з розвитком робітничого руху. Усі проблеми мали знаходити відгук на шпальтах пролетарських видань, адже "пролетаріат не повинен бути німим". Звучав заклик до читачів приєднати свій голос до могутнього хору "будівників нового життя", піднести вгору знамена, на яких накреслені основні гасла: від великої російської революції до миру та братерства народів.

У передовій статті редакція порушувала питання розгортання "грандіозного робітничого руху", друкувалися стаття А. Бебеля "Вожді робітничого руху про професійні спілки", кореспонденція "Живий труп" М. Б., маленький фейлетон "Диспут" Учасника, замітка про діяльність місцевого комітету "Бунду" тощо.

Номер газети коштував 10 к.

Редакція просила надсилати статті, фейлетони, замітки для робітничої хроніки. Редактор у справах редакції приймав щоденно з 12 до 13 год у бюро "Загальної професійної спілки". Прийом приватних оголошень відбувався у друкарні Келлера. Саме тут друкувалося й видання.

Пролетарии всех стран, соединитесь!

№ 1. **ИЗВѢСТІЯ** Ч. 10 к. 1
ОБЩАГО
ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СОЮЗА
РАБОЧНИХЪ м. Полонного.
Пятница. 23-го Июня 1917 года.

Отъ редакціи.

Давно уже завершався первый, наиболее острый периодъ революціи, когда въ разгаръ переворота, вся демократія была слитая единою мыслию, единымъ стремленіемъ—не дать опомниться чернымъ силамъ, паразитамъ, мстителямъ безъ остатка все полицейскому, и тогда всѣмъ намъ казалось, что штурвалъ и революція въ нашихъ рукахъ, чуждъ перо...

Давно уже, рожденная изъ мулъ народнаго гора, революція наша перешла въ новую, созидательную фазу своего развитія, и творимъ новой жизни, исторически признаннымъ неустойчивъ на началахъ справедливости, съ современнымъ обществомъ, явился пролетаріатъ, тотъ классъ угнетенныхъ и эксплуатированныхъ, который имъ противъ ищетъ, рука объ руку съ народною рѣшью, вытѣснить всю тяжесть и черноту перваго революціоннаго боя.

Итакъ, передъ нами стоитъ борьба пролетаріата и всѣхъ угнетенныхъ классовъ буржуазнаго класса, старѣющаго въ свои силы, отстаивающаго дальнейшее развитіе нашей революціи и охраняющаго свои утѣренныя позиціи, рабочий классъ, объединенный въ мощныя политическія и професіональныя организаціи, долженъ развить свои силы и исчерпать все свои средства борьбы. Теперь настало время примѣнить наше испытанное орудіе борьбы—рабочую пресу (газеты, журналы), способную отъ всякаго вліянія буржуазнаго и преданную интересамъ пролетаріата.

Намъ необходима своя пресса для разработки и освѣщенія тѣхъ многоисленныхъ вопросовъ, которые возникаютъ съ развитіемъ рабочаго движенія, въ каждомъ дѣлѣ политическомъ въ борьбу все болѣе широкія народныя массы. Политическія выступленія, экономическія борьба, развитіе формъ рабочихъ организацій—все это требуетъ отклика на страницахъ пролетарской печати. Тѣмъ болѣе необходима она теперь, въ тяжелый и отвѣтственный историческій моментъ, когда формы мирной демократіи съ надеждою обращены на російскій пролетаріатъ, которымъ въ ту минуту противъ захватились стремленія буржуазіи, противъ ея желанія затѣвовать до безконечности ровную бойню,—тѣмъ болѣе теперь не можемъ и не должны пролетаріаты становиться пассивны. Присоединить же и мы свой голосъ къ мощному голосу строящихся новой жизни и съ иерою, что наша революція есть лишь первое звено въ цѣпи газетнаго пролетаріата, смѣло и гордо поднимаемъ нашу боевую знаменъ съ начертанными на нихъ пролетарскими лозунгами.

Да здравствуетъ Великая Россійская революція!
Да здравствуетъ демократическая республика!
Да здравствуетъ возрожденный Интернаціональ!
Да здравствуютъ миръ и братство народовъ!

ІЗВЕСТІЯ СОВЕТА СОЛДАТСКИХ, КРЕСТЬЯНСКИХ И РАБОЧИХ ДЕПУТАТОВ г[орода] ОВРУЧА И УЕЗДА.

Овруч, 1917. № 1, 2 липня.

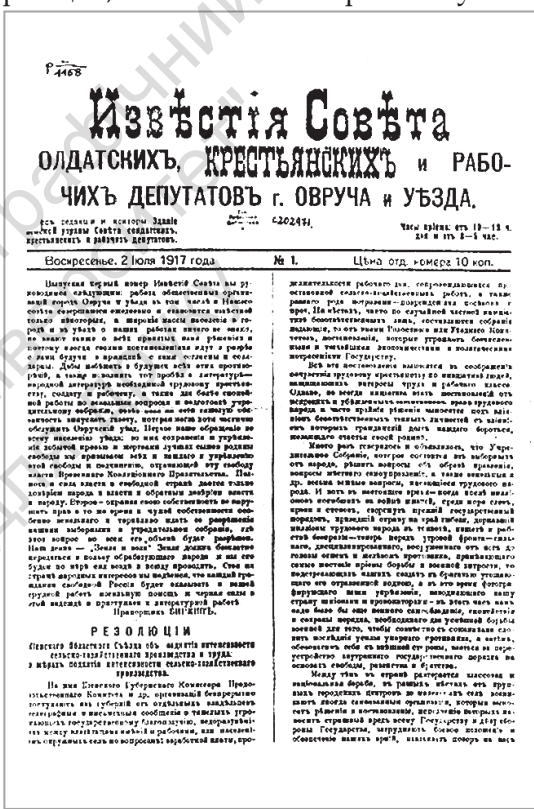
Вид.: Совет солдатских, крестьянских и рабочих депутатов.

Наявність вид.: РНБ: 1917 – № 1.

У передовій статті за підписом прапорщика Біркіна йшлося про потребу подавати подієву інформацію, заповнювати "прогалину в літературі – літературі народній, необхідній трудовому селянству, солдатам і робітникам", котра б допомагала спокійній праці й підготовці до Установчих зборів. Звучав заклик до зміцнення свободи, виконання рішень Тимчасового уряду.

Девіз редакції: земля і воля. Відстоюючи інтереси народу, газета розпочинала "літературну працю", подаючи поточний політичний матеріал: резолюції київського обласного з'їзду про підвищення інтенсивності сільськогосподарського виробництва, організації праці, виробництво цукру тощо.

Почесне місце відводилося засіданням Виконавчого комітету Ради солдатських, селянських і робітничих депутатів під головуванням прапорщика Біркіна (18 червня 1917 р.), документам президії Овруцької Ради у присутності представників Іскоростенського, Велико-Фосенського, Татарновицького та Гладковицького повітових виконкомів.

Священник П. Добровольський опублікував статтю про поточні події й підготовку до Установчих зборів, назвавши Тимчасовий уряд "новим Мойсеєм", оскільки державний переворот подарував "свободную годину"; він закликав читачів: "... Поки Бог вустами всього Російського народу не проголосить свого закону, доти будьте слухняні Його мудрому Вождю – нашому Тимчасовому Уряду. Бережіть свою честь і своє те земне існування, яким Ви користувались до цього часу".

Номер газети коштував 10 к.

Редакція розміщувалася за адресою: м. Овруч, приміщення земської управи, Рада солдатських, селянських і робітничих депутатів. Відвідувачів тут приймали з 10 до 12 та з 15 до 17 год.

Газета виходила у друкарні А. Д. Герценштейна (м. Овруч, вул. Велика Петроградська).

№ 70

ИЗВЕСТИЯ СОЮЗА СЛУЖАЩИХ И РАБОЧИХ ЖИТОМИРСКОЙ ЖЕЛ[ЕЗНОЙ] ДОР[ОГИ]:

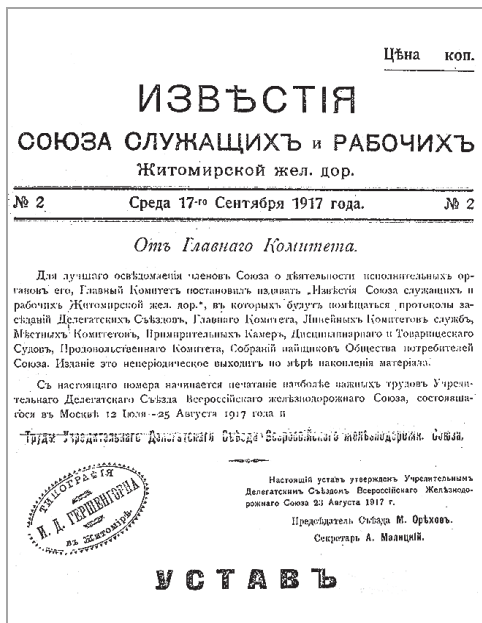
[неперіодически, по мере накопления материала]. Житомир, 1917. № 1 – № 2, б. д. [17 вересня].

Наявність вид.: РДБ: 1917 – № 2; РНБ: 1917 – № 2.

У "Зверненні" Головного комітету спілки йшлося про потребу видавати часопис для ознайомлення членів із діяльністю організації, протоколами засідань делегатських з'їздів, головних, місцевих і лінійних комітетів, дисциплінарних і товариських судів, продовольчого комітету тощо.

Всі 10 сторінок № 2 присвячені працям Установчого делегатського з'їзду Всеросійської залізничної спілки, що відбувався у Москві з 12 липня по 25 серпня 1917 р. Тут опубліковано завдання та цілі Спілки, склад, права й обов'язки членів, органи управління, порядок виборів і т. п.

На номері, що зберігається у РДБ, стоїть оригінальний штамп друкарні І. Д. Герценгорна у Житомирі.

№ 71

ИЗВЕСТИЯ СОЮЗА ТРУЖЕНИКОВ НАРОДНОЙ ШКОЛЫ ВОЛЫНИ. Выходят по мере накопления материала. Житомир, 1917. № 1, 2 травня – № 3.

Вид.: Союз труженников народной школы Волини.

Наявність вид.: НБУВ: 1917 – № 1; ДНАБ: 1917 – № 1; РНБ: 1917 – № 1-3; БАН.

Більшість матеріалів № 1 – звернення (до всіх учнів народних шкіл Волині, членів Спілки трудівників народної школи), резолюції секцій державного облаштування та шкільної освіти з'їзду Спілки (4–9 квітня 1917 р.), телеграми, подяки тощо.

Подано замітку "Інцидент на з'їзді", широко представлено інформацію про педагогічні курси. Зокрема, у проспекті курсів, які передбачала влаштувати Спілка в Житомирі влітку 1917 р., з огляду на "майбутню українізацію народної школи Волині", наголошувалося на потребі ознайомлення з історією, географією, етнографією України,

особливостями рідної літератури, подати поглиблений курс української мови, запропонувати методику її викладання. Кошторис витрат для курсів підписали голова Спілки К. Коченовський і секретар В. Ястржембський.

Ціна номера становила 10 к.

Комітет Спілки трудівників народної школи Волині мав адресу: Житомир, вул. Іларіонівська, 6 (певно, тут містилася й редакція).

Видання виходило у друкарні Волинського губерньського земства.

Иллюстрированное приложение к газете "Волянь" (зокрема, відомі 25 випусків за 1910 р., 45 випусків за 1911 р., 23 випуски за 1912 р.) – див. газету "Волянь" (№ 44).

№ 72

ИСТИНА: ежемесячный богословско-апологетический, религиозно-нравственный и церковно-общественный журнал. Житомир, 1907. № 1, липень – 1908. № 5, грудень.

Ред.-вид.: Дашкевич И.

Наявність вид.: РНБ: 1907 – № 1–2/3, 1908 – № 1–5.

Своєю метою редакція журналу називала відстоювання істинної віри, боротьбу з вадами й моральною розпустою суспільства, порятунком від деградації та спокус, утілення у життя щирих християнських засад. У передовій статті було підкреслено: "Прагнучи до досягнення накресленої мети, журнал "Истина", у поступовому своєму розвитку, не залишить без уваги висвітлення, з погляду вищого – християнського та філософського, видатних подій і новин із сучасного державного й суспільного життя Росії та закордону, а також зі світу науки й мистецтв".

Відповідно, публікації мали релігійно-духовний зміст: від постанов Святого Синоду, проповідей Іоанна Кронштадтського та інших святих отців до циклу статей на кшталт "Як переконати в істинності християнства", "Проти невіри" ("У душі людини вроджене почуття віри в Бога", "Тільки один істинний Бог може задовольнити розум людини, яка

шукає винуватця світу", "Найкращий доказ буття Божого", "Значення віри"), а також "Дівчина за серцем Божим" І. Жилова, "Дорогоцінна книга" А. Євдокимова, "Свідчення з потойбічного життя" Липовецького жителя тощо.

Деякі номери мали таку рубрикацію: "Проти невіри", "Христос воскрес!", "Римсько-католицька пропаганда" (№ 2/3).

Передплатна ціна на рік становила 2,40 крб, на 6 міс. – 1,20 крб, 1 міс. – 60 к. Номер коштував 20 к.

Читачам і передплатникам пропонувалась така адреса: Житомир Волинської губ., редакція журналу "Истина", редактору-видавцю Івану Дашкевичу.

Журнал виходив у Волинській губернській друкарні.

№ 73

КАДИМА: двухнедельный сионистский журнал. Рівне, 1917. № 1, грудень – ?

Джер.: Яшунский И. В. Еврейская периодическая печать в 1917 и 1918 гг. – Пг., 1920. – № 127; Периодическая печать в России в 1917 году: библиограф. указатель. – Л., 1987. – Ч. 1. – С. 309.

КРЕМЕНЕЦКАЯ ИСКРА: сатирический ежемесячный журнал; сатирический журнал, касающийся всех вопросов общественной жизни в духе величавых всеобъединяющих и всеустраивающих трех нерушимых и беспартийных идей: Православия, Самодержавия и Русской народности; сатирический журнал, касающийся многих вопросов частной и общественной жизни (№ 2); без підзаголовку (з № 3). – Кременець, 1910. № 1, січень – 1914. № 13, б. д.

Ред.-вид.: Деденко К. К.

Прим.: з № 2 видання друкувалося літографічним способом.

Дод.: 1911–1914, до № 2, 3, 6 (по 16 с.), 7 (8 с.), 8 (2 с.), 10–13 (по 4 с.) – Суть бытия (фантазия): поема в стихах.

Наявність вид.: РДБ: 1910 – № 1, 1911 – № 2–5, 1912 – № 6, 1913 – № 9–11, 1914 – № 12, 13, дод.; РНБ: 1910 – № 1, 1911 – № 2–6, 1912 – № 7, 8, 1913 – № 9–11, 1914 – № 12, 13, дод.

На обкладинці першого номера журналу, що зберігається у РНБ, олівцем подано текст редактора: "До Канцелярії Імператорської бібліотеки. На № 8/9 від 27 квітня 1912 р. нумерація Кременецкої іскри одна й та сама з дня заснування журналу, а тому № 1 існує тільки цей, за 1910 рік, а за 1911 рік першого № взагалі нема".

Девіз видання: "Гуртуйся, Русь свята, воєдино!". Редакція зазначала, що статті та всілякі повідомлення, надіслані авторами, мають бути короткими, але "сильними й багатими думкою і змістом..." (1910. № 1. С. 2). Водночас у № 1 містилося оголошення про передплату журналу з таким закликком: "Іскра запалена. Публіко, підтримай! Інакше зблисне й погасне!". Але у № 2 за 1911 р. зафіксовано: "Співробітництво в Кременецкої іскре дармово".

Цілеспрямована тематика об'єднання руського народу пов'язувалася із програмою часопису: статті з політичних питань, що тісно перепліталися з інтересами місцевого населення й місцевими умовами; розгляд проблем релігійної моральності, громадських обов'язків і сімейного життя, виховання й освіти молодого покоління; висвітлення ситуації у галузі науки, літератури та мистецтва; статті з господарських справ; огляд військового побуту, церковних братств і товариств тощо.

Більшість публікацій мали такий характер, як, скажімо, замітка І. Сусанінова про спілку руського народу, сатиричний виступ Обивателя "Непередбачуване блюзнірство над російським національним прапором", критична стаття Наблюдателя "Безправний і повноправний", анонімний матеріал "Скарги і ремствування одного з ображених і обійдених народних учителів".

Траплялися на шпальтах кременецького журналу твори (вірші, байки) незначної художньої вартості, зокрема самого редактора Кирила Карповича Деденка (підписувався псевдонімами і криптонімами: Дед Енко, К. Д., К. Д-ко, Д. Д. Н-ко, О. К. Недед, Кочубеец К. Д-ко). Він був автором доволі гнівної замітки "Пару слів про Т. Г. Шевченка" (№ 12).

Складається враження, що й поема у віршах (фантазія) "Суть буття", представлена в додатках (1911–1914), написана також Кирилом Карповичем, який у передмові не без самокритики й самоповаги занотував: автор побажав залишитися невідомим, але його ім'я пролунає в усьому світі, тоді й відкриється його інкогніто. Редакція рекомендує читати твір перед сном, особливо тим, хто страждає від безсоння, використувати "як чудовий зміцнюючий засіб", адже сон сприяє "відновленню сил, а душа знаходить спокій".

Передплатна ціна становила 1 крб у рік.

Адреса редактора-видавця була простою: м. Кременець. Перший номер часопису видрукуваний у місцевій друкарні Л. Д. Шумського, всі наступні – у домашній літографії К. К. Деденка.

КРИВОЕ ЗЕРКАЛО: полуночная, благотворительная, антиобщественная нелитературная газета; веселый орган прогрессивного внепартийного бального бессмыслия, выходящего из себя по всякому поводу и без всякого повода. Рівне, 1910. № 1, б. д.

Ред.: Блих М.

Вид.: Сток Д.

Наявність вид.: ЛННБ: 1910 – № 1; РДБ: 1910 – № 1.

Про дату своєї появи редакція вказувала: "Рік невизначений, місяць холодний, число парне, № перший і останній", щодо періодичності жартувала: "Виходить після дощику в четвер, за прикладом місцевих "розумних" і "великих" газет, із тією самою кількістю огріхів та інших друкарських непорозумінь". При цьому передплата приймалася як "грошима, так і натурою".

Оригінально зазначені співробітники гумористичної газети та їхні функції: Леонід Андреев, О. Купрін, М. Горький, О-р Амфітеатров, Ілля Рєпін, О. С. Пушкін (зав. віршованим відділом), Гоголь (провінційний відділ), Г. Гейне (з Парижа), Мікель Анджело (Рим), Христофор Колумб (листи з Америки), Лукреція Борджіо (домашні поради), Герострат (театральні рецензії), Вольтер (Женева), Рамзес II (археологічний відділ), князь Тугонівський (бризки, слани).

Подано телеграми, хроніка, листи до редакції, маленький фейлетон, біржові справи, метеорологічні спостереження ("з пожежної каланчі"), кінематограф ("сатирично-гумористичні куплети"), оголошення мали

[illegible]

відповідний дошкульний чи веселий відтінок. Прикладом може бути повідомлення місцевого прогнозу: "Погода в театрі вітряна від легко-важних дам і дівичь. У головах дме сильний ост-вест. У кишнях очікується значна обміль" (с. 3–4).

Газета виходила у рівненській друкарні З. М. Гассера.

№ 76

ЛИСТОК ХМЕЛЕВОДА: официальный орган Волынского общества хмелеводства (з № 1 за 1913); официальный орган Волынского общества хмелеводства и Житомирского ссудо-сберегательного товарищества хмелеводов (з № 2 за 1916). Выходит раз в 2 месяца; в сезон продажи хмеля, с 15 августа по 1 октября, не меньше трех раз в неделю; ежемесячно (з № 11/12 за 1915). – Житомир, 1911. № 1, 23 червня – 1917. № 10, серпень.

Ред.-вид.: Засухин И. И.

[Вид.: Волынское общество хмелеводства].

Наявність вид.: ЖОУНБ: 1911 – № 1, 1916 – № 4/5, 1917 – № 5/6 – 8, 10; РДБ: 1911 – № 1–9, 1912 – № 10–12, 1912/1913 – № 1–8, 1913 – № 9–12, 1913/1914 – № 1–9, 1914 – № 10–12, 1914/1915 – № 1–4, 1915 – № 5/6 –11/12, 1915/1916 – № 1–3, 1916 – 4/5–8/9, 1916/1917 – № 1–3/4, 1917 – № 5/6–7; РНБ: 1911 – № 1–9, 1912 – № 10–12, 1912/1913 – № 1–8, 1913 – № 9–12, 1913/1914 – № 1–9, 1914 – № 10–12, 1914/1915 – № 1–4, 1915 – 5/6–11/12, 1915/1916 – № 1–3, 1916 – 4/5–8/9, 1916/1917 – № 1–3/4, 1917 – № 5/6 –10.

Програма журналу передбачала служіння інтересам вітчизняного, зокрема волинського, хмелярства, публікацію спеціальних даних (бюлетенів) про становище на ринку хмелю в Росії і за кордоном (ціни на хміль, прогнози врожаю), статистики, побуту та умов праці хмелярів; поліпшення техніки культури вирощування, сушіння й боротьби зі шкідниками хмелю; висвітлення питань поточної діяльності спеціалізованих товариств і суміжних організацій тощо.

Зазначалася, що Товариство хмелярів при Волинському відділенні Імператорського Російського товариства садівництва вже мало досвід видання бюлетенів (двічі-тричі на рік, у невеликій кількості) про ціни

на хміль, становище на ринку тощо; ця інформація безкоштовно розповсюджувалася серед фахівців Волинської та інших губерній країни.

Редактором нового видання був І. І. Засухін, якому належала і більшість передових та спеціалізованих статей у журналі (серед них постійні повідомлення "Урожай хмелю в цьому році і ціни на хміль" або "До нинішнього становища хмелевого ринку", статті "Про облаштування духових сушок і сушіння на них хмелю", "Вапнування ґрунтів на хмільниках", "Куди йде волинський хміль", "Хмелевий силос і значення його в господарстві" і т. п.). Існували

постійні рубрики "Види на врожай хмелю", "Ціни на хміль", "Світовий урожай хмелю", "Як перезимували хмелярські плантації" і т. п.). Майже в кожному номері подавалися повідомлення кореспондентів і дописувачів, зокрема такого характеру: "Ріст хмелевих плантацій хороший. У найближчому районі весь старий хміль уже проданий" (С. М. Лоскот, Семидуби Дубненського повіту), "Торгові обороти нікчемні, незначні замовлення пивоварних заводів фірми покривають власними запасами, уникаючи закупівлі на місцях. Погода жарка, волога, сприятлива для росту паростків на плантаціях. Град випав неподалік, тому особливої шкоди не завдав" (Здолбунів, 30 травня), "Я радив би всім хмелярам продавати хміль, як у Чехії і Баварії, у два терміни, одну половину відразу після обривання, а іншу – за бажанням самого хмеляра. Таким чином, ризик ніколи не буде значним" (В. Постл., Околки Житомирського повіту).

Вже у другому півріччі 1911 р. редакція пообіцяла подавати списки місцевостей і маєтків, де розвивалося хмелярство, друкувати зведення про пивоварні заводи, пропонувати телеграми із закордону. Постійно у журналі були наявні оголошення та матеріали рекламного характеру, що здебільшого стосувалися сільськогосподарського знаряддя та хмелярських видань.

Житомирь. Пятница 29-го Июля 1911 г. № 2.

ЛИСТОКЪ ХМЕЛЕВОДА

Программа листа — служить интересамъ отечественнаго и въ частности Волынскаго хмелеводства. Съ этой цѣлью въ немъ будутъ помѣщаться статьи по слѣдующимъ вопросамъ: Сѣдѣнья (бюллетени) о положеніи хмелевого рынка въ Россіи и за границей. (Цѣны на хмѣль, виды на урожай и пр.) Статистика хмелеводства. Вопросы по облегченію условий сбыта хмеля хмелеводцами и по экспорту русскаго хмеля за границу. Текущая дѣятельность обществъ и другихъ общественныхъ организацій по хмелеводству. Вопросы по техникѣ культуры хмеля, по его сушкѣ, по борьбѣ съ вредителями хмеля. Вопросы и ответы и т. д.

Подписка цѣны: 1 р. 50 к. въ годъ (съ 1-го июля 1911 года по 30 июня 1912 года). За границу 2 р. 50 к. Подписка принимается только на годъ. Листокъ будетъ высылать въ обыкновенное время по почте заказавъ за два мѣсяца, а въ сезонъ продажи хмеля хмелеводцами съ 15-го августа по 1-е октября по почте трехъ разъ въ мѣсяць.	Директ. редакцій и конторы: Житомиръ, Хмѣльная улочка, д. № 17. Помѣщеніе хмелевой ярмарки и Житомирскаго Осуда обратительнаго Товарищества хмелеводства. Контора открыта ежедневно, кроме праздниковъ, съ 11 ч. до 2 ч. дня.	Плата за объявленіе: Всего объявленій: на 1 строку — 30 руб., 1/2 стр. — 11 руб., 1/4 стр. — 6 руб., 1/8 стр. — 3 руб., 1/16 стр. — 1 руб. 50 коп. Подача текста: за 1 стр. — 10 руб., 1/2 стр. — 5 руб., 1/4 стр. — 3 руб., 1/8 стр. — 2 руб., 1/16 стр. — 1 руб. 50 коп. При многократныхъ объявленіяхъ скидка. Къ: Прислать текстъ объявленій почтовымъ переводомъ или наличными.
--	---	--

Въ Дубно подписка принимается въ Дубенскомъ О-вѣ Хмелеводства.	Въ виду приближающагося сезона продажи хмеля, просимъ обращаться съ подпиской.	Слѣдующій номеръ „Листокъ Хмелевода“ выйдетъ 15-го августа, потомъ 25 августа, 5 сентября и т. д.
---	---	--

Къ: Убѣдительно просимъ гг. хмелеводцевъ присылать свѣдѣнія въ поддержку хмелевого листка въ г. Житомиръ о состояніи хмелевыхъ насажденій, о покровительствѣ листковъ отъ вѣсовитовъ, боялей, урядовъ и пр. о продажныхъ цѣнахъ на хмѣль и т. д.

Урожай хмеля въ этомъ году и цѣны на хмѣль. 29 июля.

Сухая и жаркая погода во второй половинѣ июня и въ июль во всѣхъ хмелевыхъ районахъ Европы и Америки сильно повредила росту растущихъ расей и способствовала распространѣнію тли, жуковъ, мѣловой гари и другихъ болезней. Въ виду этого поспѣвство урожая ожидается ниже средняго, і въ Чехіи, наприкуръ, половинный сборъ. Очень высока бѣда, что урожай, по причинѣ продолжавшейся въ границѣ засухи, еще болѣе уменьшился и цѣны на хмѣль дойдутъ до небывалыхъ размѣровъ. Если же, съ другой стороны, и побудятъ поспѣвство дождей, то все таки получится недостатокъ хмеля, такъ какъ трудно ожидать, чтобы растенія совсѣмъ оправданысь.

Россія, и въ частности Волынь и Польша, также не избыла общей участи и хотя на Волыни поспѣвствіе дѣйствительно шло дождями, которые отчасти поправили хмѣль, но все таки будетъ большой недостатокъ хмеля.

Въ Дубно подписка принимается въ Дубенскомъ О-вѣ Хмелеводства.

Въ виду приближающагося сезона продажи хмеля, просимъ обращаться съ подпиской.

Слѣдующій номеръ „Листокъ Хмелевода“ выйдетъ 15-го августа, потомъ 25 августа, 5 сентября и т. д.

Передплатна ціна на рік становила 1,50 крб (із 1 липня 1911 до 30 червня 1912 р.), за кордон – 2,50 крб.

Редакція і контора "Листка хмелевода" розміщувалися за адресою у Житомирі: вул. Хлібна, 17, приміщення хмелярської ярмарки і Житомирського позико-ощадного Товариства хмелярів. Контору було відчинено щоденно, крім свят, із 11 до 14 год.

Журнал виходив в електродрукарнях – спочатку М. Дененмана, потім – "Робітник" Р. Іваницького і М. Даєнмана.

Метеор: бердичевский [летучий] листок – Бердичів Київської губ., 1893. № 1 – № 2, б. д. [дозволений цензурою 2 липня 1893 р.].

Ред.-вид.: Шпильберг Борис.

Наявність вид.: РНБ: 1893 – № 1–2; БАН: 1893 – № 1.

Прим.: газета виходила у друкарні та літографії М. Дененмана у Житомирі. Дозволено цензурою у Києві. Деякі дослідники вважають, що газета видавалася на Волині, хоча територіально Бердичів належав до Київської губернії.

Миссионер-законоучитель – другий відділ у журналі "Законоучитель" (1916. № 1–20) (див. № 62)

№ 77

НАША ВОЛЫНЬ: ежедневная газета. Житомир, 1913. № 1, 16 серпня – 1915. № 232, 23 серпня.

Ред.: Выговский К. С.

Вид.: Чоловский-Грейц Л. С.

Дод.: 1913 (до № 39–40) – Обвинительный акт о мещанине Михаиле-Менделе Тевьеве Бейлисе (6 с.). Телеграммы газеты "Наша Волянь" (1 с.) від 9 вересня. Додатки (по 1 с.) до № 62, 69. 1914 – Экстренный выпуск телеграмм (1 с.) від 15 вересня.

Наявність вид.: НБУВ: 1914 – № 213–225; ДАЖО: 1913 – № 98–103, 112–114, 1914 – № 3–39, 41–47, 49–70, 72–91, 93–98, 100–109, 112–117, 120, 122–131, 133–138, 172, 194–210, 212–215, 223–230, 232–346, 1915 – № 22, 37, 98, 100, 132, 146, 147, 149–151, 153–159, 162, 166, 169, 179, 180, 192, 194, 196, 197, 199–201, 203–208, 210, 211, 213, 216, 218, 219; РДБ: 1913 – № 1–129, 1914 – № 1–110, 112–349, 1915 – № 1–126, 130–142, 144–165, 169–189, 191–202, 204–217, 219–224, 226–232; РНБ: 1913 – № 1–129, 1914 – № 1–349, 1915 – № 1–231; БАН: 1913–1915.

Редакція газети обіцяла особливу увагу звертати на висвітлення питань політики, місцевого й земського життя, подавати ілюстровані додатки. Як правило, перша сторінка розпочиналася рубрикою "Житомир [з позначенням конкретної дати]", де йшлося про події загально-державного значення. Інколи подавалися фото: Сара

Бернар, генерал По, граф Вітте, королі, царі, актори, а також репортажні знімки з театру війни (скажімо, у Карпатах чи "слон у воєнних подіях").

В анонсі на передплату серед чільних співробітників редакція називала: Я. Ш. (воєнні огляди), Вадим Белов і Семенов-Волзький (статті про війну); А. Говоров, Новгородський, Ліров, Сумський (внутрішня політика); інші теми – Дон-Хозе, Ег, С-кий, Младо-Земець (1915. № 10).

Чимало новин і заміток знайшли місце у рубриках "Телеграми" (серед яких вечірні, нічні та екстрені), "Місцева хроніка", "Кореспонденція", "Хроніка польського життя", "Театр та мистецтво", "Суміш", "Серед журналів" тощо. З наближенням фронту зросла кількість матеріалів про воєнні перипетії (телеграмні повідомлення, рубрики "Навколо війни", "Із воєнних оглядів", "Війна"). Цій важливій тематиці присвячено цикл "Bloc Notes" Макса Агора, зарисовки "Син лазарету" та "Ідилія смерті" Ега, "Із бойових малюнків" А. Маріна, "Перемишль" Ш., велика стаття "Війна і карикатура" тощо. Редакція уважно стежила за місцевими подіями. Цикл зарисовок "По Житомиру" подав Джигіт, проблеми води розглянув у кореспонденції "На міські теми" Ег., постійно друкувалися замітки й огляди у рубриці "В міській думі", звіти про губернські земські зібрання та діяльність торговельно-промислового товариства, їхні рішення, існував "Бюлетень метеорологічної станції". Важливе значення мали такі статті й кореспонденції: "Чергові культурно-громадські завдання губернського земства на Волині" В. Василька, "Статистичний діагноз" Д. Ангерта, "Дошкільне виховання" А. Говорова, "Винокуріння і господарство" Н. Григоровича, "Голос життя" І. Пригожого, земські огляди Младо-Земця (М. З., М-З.).

Редакція уважно відслідковувала судовий процес Бейліса (з номера в номер публікувалися повідомлення "До справи Бейліса", "З залу су-

ду" тощо), значна газетна площа відводилася для розгляду справи про пограбування службовця Іванківського цукрового заводу і т. п. Прагнення до сенсаційності змушували шукати матеріал кримінального характеру, тому такі повідомлення часто мали заголовки: "Ліліпути на суді", "Таємниця трупа в кошику", "Аристократка і денщик", "Два повітряних гіганти", "Полювання на людей" тощо.

Увазі читачів пропонувалися фейлетони (цикл "Відблиски", "Уривки", "Арабески", "На кінчику пера", "Рими", "Дрібниці провінційного життя", "Нове про старе", "І нудно, і сумно", "Про телефон" та інші публікації, зокрема й ті, що з'явилися у рубриці "Маленький фейлетон"), авторами яких були В. Верін, Яго, Бухвурм, М-З., Бобиль, Соцерцатель (С-тель). Критичний тон притаманний більшості публікацій останнього автора ("Житомирський Азеф", "Істерика і лихослів'я", "На сторожі", "В домі "азарту", "Союзна" легковажність", "Оперетки", "Гостинний начальник", "А хто судді?"). Їх доповнювали сатиричні вірші на злободенні теми Джигіта ("Сторінки життя", "Синя квітка", "Перше квітня").

Огляди театральнo-музичного життя пропонували Дж. (Джигіт), Слоский, др. К. Ноель, Івін.

Статті поінколи мали дискусійний і досить гострий характер – наприклад, "Консерватизм" (у центрі уваги монархіст В. Шульгін – "ворог за переконанням"), "Націоналізм" (його витоки – "почуття боягузтва та невпевненості"), "Боротьба германізму зі слов'янством" (особливо актуально звучали ці проблеми у період Першої світової війни). Елементи полеміки наявні також у виступі "Pro domo sua" К. Виговського (редактор "Нашей Волини" тут виступив проти свого колеги – редактора місцевої газети "Волынское слово").

Час від часу з'являлися матеріали, присвячені подіям українського життя, зокрема згадувалися факти, пов'язані зі святкуванням ювілею Тараса Шевченка, розвитком української літератури, становищем галицьких письменників.

Передплатна ціна на рік становила 5,50 крб, на 6 міс. – 2,90, 3 міс. – 1,50 крб, на 1 міс. – 50 к. Номер газети коштував 2 к. Стабільні були й ціни на рекламні оголошення. Приміром, один рядок на першій сторінці коштував 50 к., на останній – 30 к., для тих, хто шукає роботу – 10 к.

Редакція розміщувалася у Житомирі за кількома адресами: вул. Гоголівська, 4; вул. Михайлівська, 10.

Часопис неодноразово змінював друкарні, іноді виникали "трагічні ситуації", пов'язані з використанням матеріалів "Нашей Волини" іншою

газетою – "Волынская почта", що друкувалася в тому самому приміщенні (запозичення готових гранок та інформації). Про неприємності технічного характеру та творчі непорозуміння зі співзасновником і власниками друкарень повідомлялося в низці матеріалів за 1914 р.

Спочатку налагодилося співробітництво з друкарнею Х. М. Швеця (вул. Бердичівська, 41), електродрукарнею М. М. Катерберга (вул. Михайлівська, будинок Усановича), потім довелося перейти до друкарні У. Н. Ройтенберга (вул. Гоголівська, 10), згодом знайшлося ще одне поліграфічне підприємство – Н. О. Бродович, де вдалося досягнути кращої якості друку, чіткості ілюстративного матеріалу тощо.

№ 78

ОБЗОР АКЦИЗОВ. Выходит еженедельно по субботам. Житомир, 1883. № 1, 8 січня – № 12, 26 березня.

Ред.-вид.: Соколов С. И.

Наявність вид.: РДБ: 1883 – № 1–7, 9–11; РНБ: 1883 – № 1–12.

Програма журналу містила вісім розділів, серед яких були: 1) спеціальні статті й замітки, як оригінальні, так і перекладні, з питань виноробства, цукроваріння, вирощування та приготування тютюну, пива й медоваріння, виробництва вина та горілки, а також директивні матеріали, що стосувалися акцизної системи. Публікації про відкриття, винаходи й удосконалення технічної сфери промисловості, що підлягала акцизному збору; звіти і повідомлення про становище акцизної справи в різних місцевостях Росії; 2) статистичні дані про акцизи, діючі фабрики, заводи та інші заклади, кількість виробленої та проданої продукції (вина, тютюну і цукру), а також суми, що надійшли з цього продажу; 3) законодавчі й урядові розпорядження щодо акцизів; важливі службові зміни, нагороди, стягнення; 4) судова хроніка з питань акцизів, звіти про судові засідання: касаційна практика Сенату щодо справ про порушення акцизних статутів і правил; 5) кореспонденції внутрішні та іноземні; чутки й новини (з газет і журналів, за винятком політичного змісту), звіти позиково-ощадній касі чиновників акцизних

Висвітлюючи у передовій статті першого номера важливе значення акцизів у сфері державного й народного господарства, редакція відстоювала за розвитком і вдосконалювати в своєму журналі не з'являються як у нас, так і за сприяло б підвищенню рівня морозуміння з читачькою аудію установити між читачами і журналістами, які входять у програму видання, і читачів, і читальний їхній розробці; так самі й повідомлення" (№ 1. С. 3).

[illegible]

ких ягідних вин", "Потреби винокуріння" Л. Р., "Майбутнє російського винокуріння" тощо). Деякі публікації мали дискусійний характер, зокрема це стосувалося виховання культури споживання алкогольних напоїв у Росії та боротьби з пияцтвом ("П'янство і питна торгівля в Росії", "Старе питання").

Щономера подавалися кореспонденції та хроніка (з Харкова, Ченстохова, Нікополя, Корсуня, Кишинєва, Одеси, Самари, інших містечок). Були наявні на сторінках журналу "Обзор акцизов" і "телеграмні новини" на зразок: **Харків:** тут сильна повінь: базарні та багато інших площ затоплено. **Париж:** сьогодні арештована Луїза Мішель, яку звинувачують у пограбуванні булочних на чолі озброєної злочинної зграї. **Ташкент:** вранці був сильний землетрус..." (№ 12). Телеграми для "Обзора акцизов" надходили з Петербурга, Парижа, Тифліса, Берліна.

На шпальтах журналу містилися такі рубрики: "Дані щодо акцизів", "Постанови і розпорядження уряду", "Кореспонденції", "Чутки й новини", "Повідомлення Державного банку", "Біржові новини", "Відповіді редакції", "Повідомлення і заяви", "Нові книги". Цікавою була рубрика "Із наук і мистецтв", де йшлося про новітні винаходи: підводний телефон, мікрофон, ліхтар Вагнера, підробку кави і кавових бобів, фальсифікацію продуктів тощо.

Оголошення наприкінці кожного номера, як правило, стосувалися передплати й поширення періодичних видань, серед яких київська газета "Заря", "Черниговские губернские ведомости", "Свет" та інша преса.

26 березня 1883 р. редакція повідомила: наказом Міністра фінансів від 4 березня того самого року редактора-видавця – ревізора волинського акцизного управління С. І. Соколова переведено на посаду ревізора департаменту невідкладних зборів. У зв'язку з цим було "тимчасово призупинено" випуск журналу; при його відновленні передплатники мали отримати подальші випуски "у збільшеному обсязі". Але № 12 виявився останнім і надалі не відновлювався.

Передплатна ціна на рік (52 номери) без пересилання і доправленням становила 7 крб, а з пересиланням і доправленням – 7,50 крб. Передплата та оголошення приймалися у конторі редакції, а також у відділенні редакції Санкт-Петербурга (вул. Коломенська, біля Кузнечного пров., № 7, кв. 15).

Контора редакції розміщувалася у Житомирі на вул. Хлібній, 17: відділення – у Санкт-Петербурзі, за вищезазначеною адресою.

Деякі номери журналу "Обзор акцизов" виходили в електродрукарнях М. Дененмана та "Робітник" Р. Іваницького і М. Дененмана, а також у приватній друкарні редактора-видавця С. І. Соколова.

Объявления "Житомирского листка" – подавалися як с. 3–4 (інколи — с. 3–6) у газеті "Житомирский листок" (газета у газеті) у 1879–1881 рр. (див. № 59).

№ 79

ОТКЛИКИ СВОБОДНОЙ ШКОЛЫ: ученический, литературный и научно-популярный журнал (№ 1); художественно-литературный и научно-популярный ученический журнал, издаваемый Житомирской ученической организацией "Свободная школа". Житомир, 1917. № 1, 15 травня – № 2/3.

Ред.-вид.: Комиссия, зав. изд-вом Нусинов И.

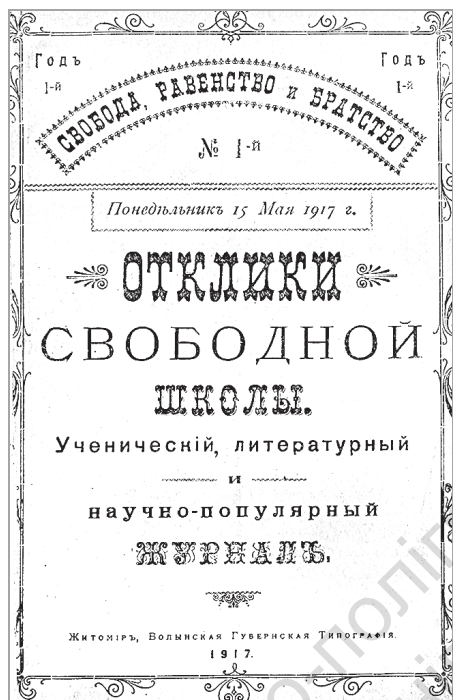
Наявність вид.: РНБ: 1917 – № 1.

Гасло видання: свобода, рівність, братерство. У передовій статті редакційна колегія зауважувала: "Ми всі були обмежені вузькими рамками, в які вкладали нашу совість, наші думки, почуття і бажання, хоча "прагнули до сонця", щоб досягнути "світлого царства", стати людиною. Нарешті "заповітне бажання" здійснилось. Ми вільні! У молоді з'явилося багато простору для хороших починань, але з чого почати? Жодна організація, жодна дружна робота неможливі без зникнення національних незгод... Поховати назавжди національну ворожнечу й пліч о пліч вирушити до храму знання і світла... Перший крок до національного об'єднання – це журнал, в якому беруть участь громадяни, а не представники окремих національностей" (с. 1).

На шпальтах журналу опубліковано кілька статей ("Кілька слів про один афоризм", "Організація учнів"). Здебільшого сторінки "Откликів свободной школы" заповнені віршованими ("Вільна Росія" Г. П., "Війна" А. Стаховського, "Вночі" М. Л., "Степова мелодія" А. Гойхмана, "Вперед, вперед!" С. Ярославського) та прозовими творами ("Передсмертний зойк" і "Втрачені мрії" М. Солов'я, "Осінь" Такського, "Плавець" Х. Є. Рузвінова). Наявна тут і рубрика "Шахмати" за редакцією І. Нусінова.

Редакція часопису розміщувалася у Жіночій гімназії на вул. Пушкінській.

Журнал виходив у Волинській губернській друкарні.

№ 80

ПОСЛЕДНИЕ ВОЛЫНСКИЕ ИЗВЕСТИЯ: бюллетень. Выходит два раза в день. Житомир, 1914. Вип. 1, 3 вересня.

Ред.-вид.: Дененман М., Иваницкий Р.

Прим.: зазначено, що це вечірній випуск.

Наявність вид.: НБУВ: 1914 – № 1.

Основна рубрика видання – "Європейська війна", де подано телеграми від власних кореспондентів і Петроградського телеграфного агентства. Лаконічні інформації з Петрограда, Києва, Москви, Парижа та інших міст світу стосувалися в основному воєнних подій. Наприклад,

у замітці "Лука Приходько" від власного кореспондента з Києва 3 вересня 1914 р. було лише 5 рядків: "Газети повідомляють, що Лука Приходько, який проходив свідком у справі Бейліса, вбитий на війні".

На першій шпальті зазначено: "Дозволено военной цензурой". Стоїть також штамп "Просмотренно военной цензурой".

Ціна номера становила 2 к.

Бюлетень виходив в електродрукарні "Робітник" Р. Іваницького і М. Дененмана.

Почаевские вести. Прибавления к "Почаевскому листку" (1904–1905, 1906–1909) – див. "Почаевский листок" (№ 82).

№ 81

ПОЧАЕВСКИЕ ИЗВЕСТИЯ. Выходят ежедневно, кроме дней воскресных и послепраздничных. Почаїв, 1906. № 1, 1 вересня – 1909. № 792/793, 1 липня.

Ред.: Иллиодор, иеромонах (1909); Виталий, архимандрит.

Прим.: замість "Почаевских известий" виходили "Прибавления к "Почаевскому листку" (див. № 82).

Наявність вид.: НБУВ: 1907 – № 33, 34, 37, 50–56, 83, 89, 92, 96, 97, 100, 103, 141, 143, 144, 169, 170–172, 183, 1908 – № 1–150, 526–601, 604–607, 609–624, 626, 628–630, 632, 635–642, 644, 645, 647, 649, 650, 652, 653, 1909 – № 691–793; РДБ: 1906 – № 1–73, 75–77, 79–94, 1907 – № 33, 34, 37, 41–47, 54–58, 63–65, 67, 83–85, 88, 89, 93–97, 107, 110–114, 116–121, 123–126, 128–129, 131, 141–143, 148, 150–152, 1909 – № 709–750, 752–754, 756–757, 761–773, 776, 791; РНБ: 1906 – № 1–88, 1907 – № 1–149, 1909 – № 709–791; БАН: 1906–1909.

Щономера подавалося монархічне гасло: "Стійте за самодержавство Російських царів. За віру в царя й Вітчизну. Прокиньтесь, рятуйте тисячолітню працю батьків ваших. Рятуйте ваше щастя, вашу душу. Бережіть, Російські люди, самодержавство Російських Царів – захисників святого православ'я". Інколи газета відкривалася закликом: "Волинський народе! Об'єднайся в один російський Союз, щоб тобі бути завжди в єдності зі своїми депутатами, підтримувати й допомагати їм. Будемо діяти через Почаїв" (1907. № 33/34).

Друкувалися урядові укази, циркуляри, офіційні документи, історичні нариси та статті здебільшого релігійного спрямування на зразок "Участь духовенства в дрібних кредитах і товариствах", "Промова архієпископа Антонія при представленні Государю Імператору депутації від Почаївського Союзу". Авторами матеріалів найчастіше виступали священники (Д. Баранович, Шишмарьов), публікувалися вірші Марії Шелиго-Марковської, Л. Г. Чемисова, Є. Черкашина. З'являлася інформація про землеробство, господарювання; рубрика "Новини техніки" пропонувала замітки про досягнення у цій сфері (скажімо, удосконалення бджолиного вулика); читачі могли знайти необхідну хроніку в розділах "Новини", "По нашому краю", "Остання пошта".

Часопис ілюстрований, привертають увагу святкові номери. Наприклад, великодній випуск за 27 березня 1909 р., окрім малюнків, подавав матеріали про традиції освячення пасок, святкові звичаї та обряди, вірші І. Манжури, виступи священників В. Кашубського та О. Тюменєва.

Передплатна ціна на газету з тижневими "Почаевськими листками", додатками, календарем та Євангелієм 1907 р. становила 3 крб, без зазначених додатків – 2,50 крб. Гроші можна було переслати за адресою: м. Почаїв, друкарня Лаври.

Видання виходило у друкарні Почаєво-Успенської Лаври.

ПОЧАЕВСКИЙ ЛИСТОК: журнал духовный (1911); религиозно-патриотический журнал (1912). Выходит еженедельно; два раза в неделю (1909, 1912). Почаїв, 1887. № 1, 3 квітня – 1914. № 26, (1917. № 8, 28 лютого).

Ред.: Христофор, иеромонах (1887. № 1–27), Софроний, иеромонах (1887. № 28 – 1888, № 26), Владимир, иеромонах (1888. № 27 – 1891, № 38), Тихомиров Иван (Иоанн) (1891. № 39 – 1893, 1903), Крупский М. (1894 – 1895. № 38), Крыжановский Г. (1895. № 39 – 1902. № 38); Виталий, архимандрит (1903. № 28 – 1910); Иллиодор, иеромонах (1907. № 1–9); Алексей, иеромонах (з № 25/26 за 1911–1917).

Вид.: Почаево-Успенская лавра; Виталий, архимандрит (з № 6 за 1910).

Дод.: Прибавления к "Почаевскому листку" (у 1909. № 27–38, назва: "Почаевские вести. Прибавление к "Почаевскому листку"), выходили щотижнево під однією обкладинкою з "Почаевским листком" (1904–1905, 1907–1909). Временный каталог книг, изданий типографии Почаево-Успенской лавры. – Почаев, 1904. – 32 с. Почаевский настольный календарь на [1910–1915] гг. (1910–1915). Книги, брошюры, листки церковного та релігійно-морального змісту – "Союзная библиотека" (1911–1912), "Служебный апостол" (1911), "Служебник" (1912), Бесплатное приложение к "Почаевскому листку" – Молитва. № 1 за 1915. Иеромонарх Христофор. Престная песнь [брошура]. – Почаев, 1913. Каталог книг и листов издания Почаево-Успенской лавры. – Почаев, 1913. Пенсии и пособия нижним воинским чинам и их семействам. – Почаев, 1915. – 24 с. Святой Николай Чудотворец верующих прибежище (Рассказ волостного писаря). – Почаев, 1915 – 26 с. Марии из-за Буга. Варшавские заутренни. – Почаев, 1915. – 40 с. Школьник: [журнал], 1915 (див. № 110).

Прим.: із № 27 за 1914 р. тижневик "Почаевский листок" виходив у Самгородку Київської губ.

Наявність вид.: НБУВ: 1904 – № 19, 1906 – № 4, 33, 1909 – № 27, 29–66, 1911 – № 1–52, 1913 – 27–31, 43–46, 49, 1914 – № 10–12, 16, 19–27, 29, 30, 33/34, 39/40–43 / 44, 1917 – № 1–4; ЛННБ: 1900 – № 1–30, 1901 – № 1–20, 22–41, 43–52, 1902 – № 1–34, 36–38, 40–48, 50, 52, 1904 – № 9, 19, 33, 34, 47, 1905 – № 22, 24, 1910 – № 5, 13, 15, 17, 19, 20, 22, 33, 35, 40/41, 1911 – № 11, 27/28, 1912 – № 62/63, 1913 – № 1–52, 1914 – № 1–44, 1915 – № 1, 5, 7, 8, 10–21; ДАЖО: 1894 – № 6, 12, 14–20, 22–33, 36–52, 1895 – № 1–52, 1896 – № 1–7, 10–12, 14–19, 21–39, 42–52; РДБ: 1887/1888 – № 1–38/39, 40–51, 1888 – № 1–12, 1889 – № 1–39, 1890 – № 1–52, 1891 – № 1–52, 1892 – № 1–52, 1893 – № 1–52, 1894 – № 1–52, 1895 – № 1–52, 1896 – № 1–52, 1897 – № 1–52, 1898 – № 1–52, 1899 – № 1–52, 1900 –

№ 1-52, 1901 – № 1-52, 1902 – № 1-53, 1903 – № 1-52, 1904 – № 1-52, 1905 – № 1-52, 1906 – № 1-52, 1907 – № 1-52, 1908 – № 1-52, 1909 – № 1-78, 1910 – № 1-52, 1911 – № 1-52, 1912 – № 1-94/95, 1913 – № 1-51/52, 1914 – № 1-43/44, 1915 – № 1-22, 24-40, 1916 – № 1-52, 1917 – № 1-8; ПНБ: 1887 – № 1-38/39, 1887 / 1888 – № 40-51, 1888 – № 1-12, 1889 – № 1-39, 1890 – № 1-52, 1891 – № 1-52, 1892 – № 1-52, 1893 – № 1-52, 1894 – № 1-52, 1895 – № 1-52, 1896 – № 1-52, 1897 – № 1-52, 1898 – № 1-52, 1899 – № 1-52, 1900 – № 1-52, 1901 – № 1-52, 1902 – № 1-53, 1903 – № 1-52, 1904 – № 1-52, 1905 – № 1-52, 1906 – № 1-52, 1907 – № 1-52, 1908 – № 1-9, 11-14/15, 17-52, 1909 – № 1-78, 1910 – № 1-11, 13-52, 1911 – № 1-51/52, 1912 – № 1-94/95, дод. до № 1-95, 1913 – № 1-51/52, дод. до № 1-51/52, 1914 – № 1-43/44, дод. до № 2-5, 8, 9, 15-16, 19-23, 25, 27, 33-38, 40-44, 1915 – № 1-24, 26-40, дод. до № 1-5, 7, 8, 11-24, 26-28, 30-39, 1916 – № 1-52, дод. до № 1-15, 17-31, 33-34, 46-49, 51-52, 1917 – № 1-8, дод. до № 1-8; БУА: 1910.

Часопис видавався при Почаївській Лаврі, редакція обіцяла послідовно дотримуватися священного гасла російського народу "За віру, Царя і Вітчизну" з метою сприяння поліпшенню добробуту й побуту народу, висвітлення його бід, потреб, образ, сповіщаючи про них "безхитрісними словами своїх кореспондентів-селян". Переважаючи частину публікацій становлять проповіді, житія, перекази, вірші релігійної тематики. Скажімо, передові статті мали такі заголовки: "В чому сила народу" (№ 1), "Слов'янське питання" В. Орлова (№ 3), "Де шукати здоров'я душі й тілу" (№ 5), "Жертва покаяного тіла" (№ 8), "Головні властивості віри" (№ 16), "Святий рівноапостольний князь Володимир (до 900-річчя з дня його смерті)" (№ 23) тощо.

Значну увагу в роки Першої світової війни редакція релігійного часопису звертала на повідомлення з фронту, перебіг воєнних подій, надаючи слово воїнам чи священникам. Скажімо, 1915 р. з'явилася низка таких публікацій: "Лист воїна на батьківщину", "Повітряний флот" А. Вакуловського, "Галицька Лавра (з діючої армії)" А. Ч. Єсаула, "Втішся! (Слово раненому воїну)", "Люби батьківщину, захищай її до останньої краплі крові, не здавайся в полон ворогу!", "Тримайтесь!", "Мир, мир, мир!", "На допомогу біженцям" і т. п. Абсолютно проросійський характер видання дозволяв і навіть вимагав заперечення українських ідей (скажімо, такі антиукраїнські "проповіді" були відчутні у кількох зверненнях до галичан, а саме: "Чи суть православні християни? (Братерське слово галичанам)" і статті "Кінець мазепинству!").

Газета мала постійні безкоштовні додатки (до 4-х сторінок невеликого формату), де подавалися за тією самою редакцією подібного змісту та жанрів публікації (про релігійні свята, звичаї, тексти молитов і проповідей, поточна хроніка, настанови, пояснення до релігійних текстів).

Неодноразово редакція "Почаевского листка" відчувала у своїй діяльності труднощі різного видавничого характеру: відсутність необхідних матеріалів для друку (брак паперу, фарб) та їхнє подорожчання (напр., у 1915 р. на 300 % і навіть більше), порушення термінів доставки поліграфічних засобів ("блокованість залізничних шляхів") та самого видання у відповідні пункти, переміщення власної друкарні ("розгорнена в чистому полі") і т. д. Але незважаючи на ці причини, духовний журнал у Почаєві продовжував своє життя.

Передплатна ціна "Почаевского листка" на рік становила 4 крб, на півроку – 2 крб.

Адреса редакції була простою: Почаїв Волинської губ. Журнал виходив у друкарні Почаєво-Успенської Лаври.

Прибавление к "Почаевскому листку" (1909) – див. "Почаевские известия" (№ 81), а також "Почаевский листок" (див. № 82).

ПРОВИНЦИАЛЬНАЯ МЫСЛЬ: политическая, общественная и литературная газета. Дубно. 1913. № 1 [3 липня] – № 3, 8 серпня.

Ред.-вид.: Роттенберг В. Е.

Наявність вид.: РДБ: 1913 – № 3; РНБ: 1913 – № 2, 3; БАН: 1913 – № 2, 3.

Уже в № 2 редакція обійшла запитоси до співробітництва такі ви-
датні сили, як Аркадій Аверченко, Осип Димов, Дм. Цензор, а також із
1 серпня налагодити регуляр-
ний випуск свого видання.
Щоправда, труднощів так і не
вдалося позбутися: в остан-
ньому, третьому номері статті
"Від редакції" повідомлялося
про "одвічні проблеми (не-
своєчасне отримання паперу і
додаткових матеріалів, замов-
лень ще у червні) та нама-
гання їх подолати. Очевидно,
що "заходи для уникнення на майбутнє дефектів" не дали втішних ре-
зультатів і газета на цьому припинила своє існування.

Але в кількох реалізованих номерах надруковано статті "Мир" В. Р. і "Записка рівненському біржовому комітету" М. Бліха, "дубенський фейлетон" "Монолог єврейки" Старого та споріднені виступи в цьому самому жанрі – "Думки вголос" фон Айнта та "Обездолені" С. Чужого. Подавалися інформаційні повідомлення у рубриках "Місцеве життя", "Хроніка", "Єврейське життя", "Надзвичайні події", "Наш район" (Кременець, Рівне, Верховичі), "Життя кооперації", бюлетені "Хмелярського відділу".

В огляді провінційної преси доктор М. Литвак подавав ретроспективу місцевої періодики, вітав появу нового дубненського органу, що ставив за мету "служіння істині, справедливості" (№ 3). Частина (майже половина) четвертої сторінки відводилася оголошенням (готелі, друкарні, магазини, театри, книги тощо).

Передплатна ціна на газету з пересиланням і доправленням становила: на рік – 4 крб, на 6 міс. – 2,50 крб, 3 міс. – 1,50 крб, 1 міс. – 55 к. Номер коштував 2 к.

Точної адреси редакції не було вказано, але було зазначено, що вона відчинена з 10 до 15 год. Редактор приймав особисто лише з 14 до 15 год. Контора приймала відвідувачів з 10 до 19 год, а у святкові та недільні дні – з 11 до 14 год.

Газета виходила у місцевій друкарні І. М. Гассера (Дубно, вул. Імператора Олександра, 11).

№ 84

ПРОПОВЕДНИЧЕСКИЙ ЛИСТОК: приложение к "Волинским епархиальным ведомостям". Выходит щотижнево. Житомир, 1912. № 1, 15 січня – № 58, 25 грудня.

Прим.: виходить як додаток до журналу "Волинские епархиальные ведомости" (див. № 37).

Наявність вид.: РДБ: 1912 – № 1–48, 50–58; РНБ: 1912 – № 1–44, 48, 50–58.

Видання мало наскрізну нумерацію; кожен випуск складався з 2–4 с., всього за рік – 232 с. У змісті були наявні проповіді й повчання до тієї чи іншої релігійної події: № 1 – "Неділя про митарства і Фарисея", № 2 – "Неділя по блудному сину", № 4 – "Стрітєння Господнє", № 8 – "Неділя Христопоклонна", № 11 – "Вхід Господній в Єрусалим", № 21 – "День святої Трійці", № 57 – "Думки для літургійних повчань у час Різдвяних свят", № 58 – "Повчання перед збором пожертв на церковно-приходські школи в день Різдва Христового" і т. д.

Таким чином, друкувалися такі тексти: у світлу неділю Господа Ісуса Христа: "Но никто да не упадет в уныние! Исправься, кто чувствует свою вину, очисти свою душу и сердце, а Милосердный Спаситель с любовью прощает тебя. Как бы ни была велика вина твоя, но любовь спасителя к нам неизмеримо больше. Как бы ни были многочисленны твои грехи, но милости Сына Божия неизреченны! Все простит Милостивый Господь, все покроет своею всеобъемлющей любовью. Да не будет же ни в ком ни печали, ни уныния: ныне вся исполнившаяся света,

небо же и земля, и преисподня: да празднует ибо вся тварь восстание Христа, Бога нашего. Ему же будет честь и слава во веки веков. Аминь" (№ 13. С. 52).

"Проповеднический листок" виходив у губерньській друкарні Житомира.

Проповеднический листок "Православной Волини" (див. № 10).

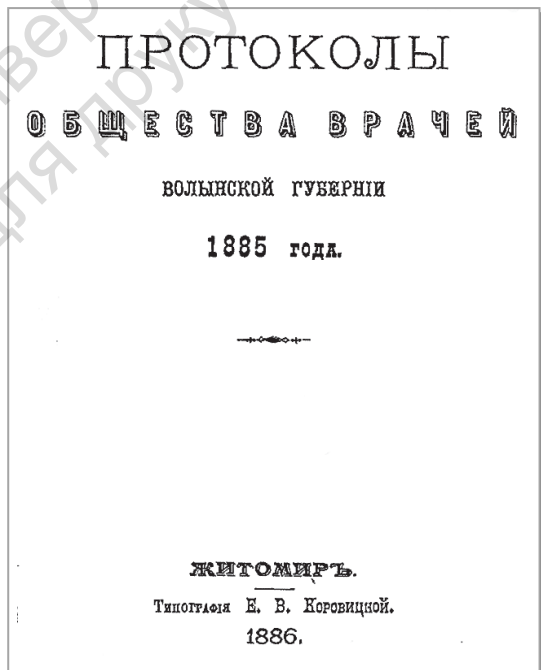
№ 85

ПРОТОКОЛЫ ОБЩЕСТВА ВРАЧЕЙ ВОЛЫНСКОЙ ГУБЕРНИИ. Житомир, 1885. № 1 – № 5 (1886).

Наявність вид.: РДБ: 1885 – № 1–5 (1886).

До протоколів засідань Товариства лікарів Волинської губернії подавались додатки, в яких було вміщено окремі статті, наприклад: "Про походження і лікування тифу на підставі паразитарної теорії" доктора Куницького, "Наслідки операції обрізання євреїв" Г. Ф. Брунка. Надруковано звіт про стан каси Товариства, біографічні дані про померлих членів Товариства. Окремі сторінки присвячено повідомленням "До історії епідемій холери у Волинській губернії", "Проект постачання чистої води мешканцям міста Житомира".

Друкувалось видання у житомирських друкарнях: спочатку типолітографії нащадків С. Бродовича (1885), потім – Є. В. Коровицької (1886).

РАБОЧИЙ ГОЛОС: орган Житомирської організації РСДРП. Виходить неперіодически (№ 13-15). Житомир, 1917. № 1, 27 червня – № 15, 23 серпня.

Ред.: Ільницький І.

[Вид.: Житомирська організація Р. С. - Д. Р. П.].

Наявність вид.: РДБ: 1917 – № 8-11, 13-15; РНБ: 1917 – № 8-15.

У газеті подано два гасла: "Російська соціал-демократична робітничка партія" і "Пролетарі всіх країн, єднайтеся!". У більшості номерів звучали звернення голосувати за кандидатів до житомирської міської думи – список № 1, за РСДРП і "Бунд"; друкувалися також списки висуванців під гаслом: "Рятуйте країну і революцію!", окремо – звернення до солдат, робітників, прислуги, жінок – із роз'ясненням необхідності голосувати.

На шпальтах видання містилися статті на актуальні політичні теми ("Кінець кризи", "Де небезпека" Н. Костя, "Установчі збори і наші міські вибори" А. Т., "Факти з передвиборчої агітації" М. Медведєва, "Демобілізація і міські думи" С. Горелика, "Поза революційною демократією" Солігора, "Духовенство і царі" В. Н. Кондрацького), дискусійні матеріали І. Ільницького ("Де вихід?", "Мозок демократії", "Монополія охороняється"), І. Вороніцина ("Партія куди дме..." "Закріплення позицій"), А. Тарасевича ("До уваги тих, хто здатний визнати свою помилку", "Від слів до діла"), а також замітки, огляди й повідомлення у рубриках "Хроніка", "Професійний рух", "Преса" тощо.

У багатьох статтях і замітках (чи стосувалися вони політичного моменту, життя робітників, їхнього харчування, розвитку шкільної справи і "шкільної мови") звучала думка: революція у небезпеці, варто підносити робітничий голос на захист своїх прав. Зокрема, обговорюючи у № 15 ситуацію щодо припинення існування деяких видань, оглядач С. Г. (певно, С. Горелик) зазначав про передчасне закриття газети "Знамя труда" в Києві: "Погас світильник живої робітничої думки... Байдужість може знищити і "Голос труда". Бережіть робітничу пресу!", а далі йшов черговий заклик: "Товариші! Якщо Ви хочете, щоб "робітничий голос" звучав голосно, сповідував ідеї братерства, рівності, свободи, підтримуйте свою робітничу газету!".

Номер газети коштував 5 к.

Редакція розміщувалася за адресою: м. Житомир, вул. Київська, 15. Газета виходила у Волинській губернській друкарні.

№ 87

РУССКИЙ ИНОК: журнал для православного монашества; монашеский журнал. Виходить двічі на місяць. Почаїв, 1910. № пробний, № 1, січень – 1915. № 11 (вип. 126), червень.

Ред.-вид.: Виталий, архимандрит (1910–1914. № 1 – 1916, № 18).

Ред.: Тихон, ієромонах (1914. № 19–24 – 1915. № 1–20).

[Вид.: Почаево-Успенская Лавра].

Прим.: зміст пробного номера та

№ 1 за 1910 р. однакові. З № 12/13 (вип. 127) за 1915 р. журнал видавався на Червоно-Андріївському хуторі, потім у Самгородку Київської губ.

Дод.: 1911 – Канон умиленный к Господу нашему Иисусу Христу по вся дни иноку наедине в келии. – 8 с. 1911 – Стенная библиотека (до № 1–3, 7–8, 9 (2 вип.), 10–14, 16–18, 20, 22–23; 1911 – На благословение (до № 5–6, 8–10, 13–14, 39, 41, 44–45/46). 1912 – На благословение (до № 51, 56, 58, 61, 63–70, 72). 1912 – Стенная библиотека (до № 2–5, 56–61, 63, 70, 72). 1913 – На благословение (до № 74–75, 77–79, 81–89, 91–93, 95–96). 1910 – (до вип. 4) Антоний (Храповицкий А. П.). Доклад преосвященного Антония, архиепископа Вольнского и Житомирского, св. Синоду по вопросу о помещении в монастыри малолетних преступников. – [Почаев, 1910]. (до № 16) – Каталог книг и листов издания Почаево-Успенской Лавры и других издателей и типо-

графий, продающихся в книжных лавках Почаевской Лавры. – Почаев, 1907 (до № 24) – Филарет Глинский, игумен. До и после пострига. – Почаев, 1910. 1912 (до № 4) – Амфилохий, архимандрит. Покаянный канон падшего, а потом покаявшегося инокa. – Почаев, 1912. (до № 5) – Иноческое исповедание грехов. – Почаев, 1912. (до № 6) – Последования о усопших. – Почаев, 1912 [текст старослов'янською мовою]. (до № 7) – Антоний (Храповицкий А. П.). Возстановление патриаршества. – Почаев, 1912 (до № 14) – Чин основания и освящения нового монастыря. – Почаев, 1912. [текст старослов'янською мовою]. 1913 (до № 5) – Прокимены великого поста на паремнах 6 часа и вечерни. – Почаев, 1913 [текст старослов'янською мовою]. (до № 9) – Каталог изданий Козельской Введенской опытной пустыни. – Почаев, 1913. (до № 17) – Величания на праздники господни, богородичны, чудотворных икон и в дни нарочитых святых, в порядке церковного года, который начинается с месяца сентября. – Почаев, 1913.

Показчик змісту: За 1913 р – піврічні показчики (окремі вип. по 10–12 с.).

Наявність вид.: РДБ: 1910 – № 1–24, 1911 – вип. 15 (39) – 24 (48), 1912 – № 1 (вип. 49) – 24 (вип. 72), 1913 – № 1 (вип. 73) – 24 (вип. 96), 1914 – № 1 (вип. 97) – 23/24 (вип. 115), 1915 – № 1 (вип. 116) – 20 (вип. 153); РНБ: 1910 – № пробн., № 1–24, 1911 – вип. 15 (№ 39)–24 (48), 1912 – № 1 (вип. 49) – 24 (вип. 72), 1913 – № 1 (вип. 73) – 24 (вип. 96), 1914 – № 1 (вип. 97) – 23/24 (вип. 115), 1915 – № 1 (вип. 116) – 20 (вип. 153).

Пробний (програмовий) номер, а також перший номер (друге видання) за 1910 р. відкривалися зверненням "До російських православних іноків" архімандрита Віталія, який починав із епіграфа: "Христос серед нас, отці і брати, Російські православні інокі!". Автор відстоював необхідність створення подібного журналу: потребу згадувати заповіді святих наставників, ділитися один із одним своїм досвідом ченців, перебуваючи в келії, "знати, як рятуються брати наші", прислухатися до настанов, прилучитися через журнал до "духовних скарбів" задля взаємного духовного збагачення.

Програма "Русского инока" та клопотання про його видання були надіслані для затвердження до Святого Синоду. У редакційній статті "Заповіді старців" йшлося: "Нам, монахам, слід міцніше триматися святих отців, – і буде з нас. Навіть не в суворих монастирях добрим послухникам забороняють читання періодичних видань, щоб не з'явилась звичка читати періодичні новинки й не відлучались би від святих отців. Так думають старці". Цей принцип покладений в основу "Русского инока": не розвивати у братії пристрасть до мирських новин,

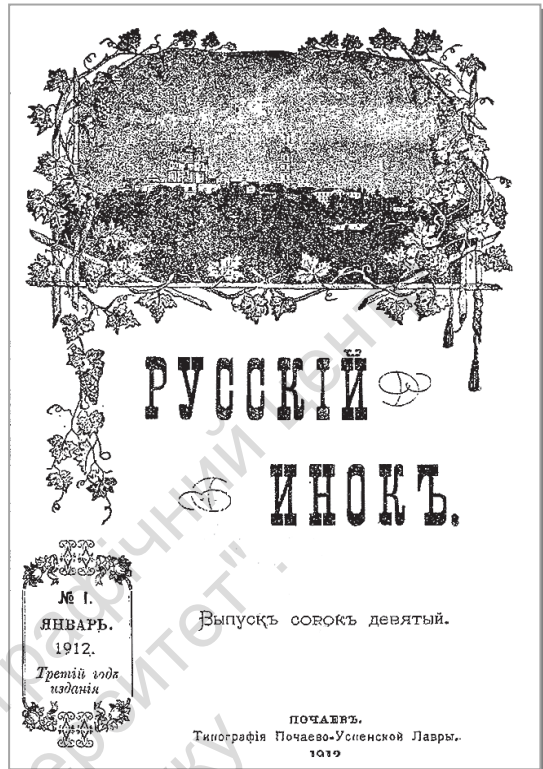
а виховувати любов до читання святих отців, давати таке читання, котре полегшувало б шлях розвитку чернецтва; не вдаватися до жодної полеміки (цим часто грішить повсякденна преса). При цьому журнал мав стати лише "передальною станцією у духовному спілкуванні іноків між собою, підтриманні й підбадьорюванні ними один одного на подвиг" (1910. № 1. С. 70).

Фактично, як і було заплановано, журнал складався з 15-ти розділів, які упродовж наступних років зазнали незначних змін. Відкривався "Русский инок" щомісяця уривками із творів святих отців

("Із творінь св. отців"); це була своєрідна хрестоматія роздумів відомих у православному світі авторів. Тут друкувалися св. Федір Студит ("Іноки, пильнуйте простоту"), блаженний Макарій Олександрійський (послання "Слава монаха"), Авва Нинуфаїл ("Як наблизитися до досконалості"), Ігнатій Брянчанинов ("Про оберігання від знайомства з жінками"), розповідь про життя святого Нифонта Цареградського тощо.

До другого розділу "Із творінь святих подвижників і вчителів іноцтва" включені твори митрополита Московського Філарета, святителя Тихона Задонського ("Настановлення пошедшему в монастирь, что ему наблюдать должно", "Совет и наставления некоему брату"), листи єпископа Феофана Затворника та інші твори подібного змісту. Скажімо, замітки отця Арсенія під промовистою назвою "Зброя монаха" містили такі духовні афористичні настанови: "Той день втрачений, коли не плакав монах. Досягнувши плачу, всіма силами стримуй його, бо він досить зручно уникає тілесних турбот... Пост має два крила: духовне й тілесне".

Уривки з настанов на зразок "Про покаєння", "Про сповідь" становили третій розділ під назвою "Виписки". Тут наявні також уривки із творів святих отців та аскетів-подвижників. Поміж ними можна знай-

ти афористичні вислови християнського змісту: "В закриті двері можна стукати лише з молитвою, а з порадами слід входити у двері відчинені", "Остерігайся друзів. Існують удавані друзі, вони як перелітні птахи, що прилітають у найкращу пору року, а в гіршу відлітають" (митрополит Московський Філарет), "Душа наша схожа на меч. Якщо її не випробувати подвигами вимушеними й невимушеними, то не буде вона ні загартованою, ні непереборною, як меч не може бути непохитним, якщо при обробці не пройде через вогонь і воду" (блаженний Августин). Практикувалося також публікування "виписок" окремих монахів (напр., монахиня Августа запропонувала журналу свою підбірку цінних думок і висловів святих отців, об'єднавши їх під заголовком "На кожен день року для православного інока" (1910. Вип. 16)).

"Правила и уставы для иночествующих" (розд. 4) пропонували монахам ознайомитися з такими творами, як, скажімо, "Статут Преподобного Корнилія Комельського", "Правила для новоначальних", "Статут спільного монастиря, писаний для Коневської обителі (Про стриманість у вбранні. Про посаду наглядача загального сховища одягу та взуття)".

"Уставщик" наводив послідовність апостольських і євангельських читань на літургіях у недільні дні. Для розділу "Монастирський старець" підбиралися роздуми про духовний досвід. Приміром, у кількох номерах із продовженням у 1910 р. друкувалися розповіді старця ігумена Філарета Глинського, а в 1915 р. подавалися "розмови про молитву" – діалоги Учня і Старця. Оповіді історичного характеру включені були до сьомого розділу "Історія Божого царства".

"Монахська ліра" – назва для поетичного розділу, де монахи й монахині мали змогу подати на суд читачів свої твори. Найчастіше тут друкувалися Пилип Тамілов ("Привіт на постриг іноку", "Спокушання Христа в пустелі"), а також Августина Щукіна (інакше – "інокія Августа") ("Заклик до покаяння", "До душі своєї", "Хвала Богу", "Єдина надія", "За Русь святу...", "Гімн", "За віру, Царя й Вітчину", "Отець і син"). Траплялися вірші без підпису ("Велич Богоматері", "На Богомилля", "Осінь") або позначені псевдонімами: Странник, Пустынник, Инок. Одна з поезій звернена до початкуючих літераторів: "О братья-писатели "Русского инок"! Господь да свершит всем на благо Ваш труд! Трудитесь усердно на ниве Господней: Таланты Вам даны – не прячьте под спуд!" (1910. Вип. 4. С. 50). Можна зустріти й пісні з нотами, як-от у № 2 за 1910 р. – "Келейная умирительная песня «Песнь Богородицы»".

"Училище благочестя" – спроба осмислити, "чи так ми вивчаємо слово Боже, як потрібно". Тут друкувались уривки з відомих і невідомих творів, зокрема "Із життя преподобного Памви", "Дивні випадки" інок Костянтина Мулевського, праці святителя Питирима Тамбовського, "оповідання воїна", "Святитель Йоасаф-хранитель від смерті під час війни" штабс-капітана Горленка тощо.

Розділ "По святих обителях" пропонував читачам віртуально здійснити подорож в інші місцевості, познайомитися з історією, розвитком, побутом монахів у різних краях. У цьому контексті цікаві статті "Перші кроки виховної боротьби з п'янством у Росії", "Великдень на Афоні", замітка "Чудотворна ікона Знамення Божої Матері" К. Шарاپова, "Чим жили й чим цікавились монахи 70 років тому (з келійних записок)" Оптинського інок, нарис "Святині Сибіру", замітки І. Коневського ("Погляд на працю іноків", "Тих, хто ненавидить і ображається, прости, Господи!"). Часто подавалися й некрологи з підзаголовком "Згаслий світильник" (приміром, у № 1 згадувався життєвий і духовний шлях настоятеля Олександрівського монастиря архімандрита Агатангела).

У розділі 12-му "Розпорядження духовного начальства по монастирях" подавалися відповідні поточні документи та їхні тлумачення.

13-й розділ містив різні зображення (зображення святих, копії чудотворних ікон, види монастирів і святинь, хресних ходів, святкувань, портрети церковних діячів тощо). Ілюстрації вміщені на окремих аркушах на початку, у середині чи наприкінці випуску "Русского инок". Зауважимо: журнал був щедро і дбайливо оздоблений, кожен розділ супроводжувався малюнками й цікавими заставками відповідно до тематичного наповнення тексту. Зокрема, розділ перший відкривався зображенням літописця з пером у руці та сувоєм паперу, на якому закарбовувалися рядки історичних писань; назва другого розділу була органічно поєднана з малюнком книжкової полиці, четвертий розділ символізував герб із постатями святих, п'ятий – розкриту книгу з кадилом і скіпетром в обрамленні троянд, шостий – краєвид церковної огорожі на фоні дерев. Для історичних текстів редакція обрала складніший малюнок: дві ікони – Ісуса та Богородиці з дитям, а поміж ними – запалена лампада.

Редколегія журналу висловлювала надію, що з-поміж читачів знайдеться чимало художників, які власноруч прикрасять своє видання

штриховими (а не "тушовими") малюнками. Відразу подавалася порада для тих, хто володів цим мистецтвом: малюнки виконувати пером або за допомогою китайської туші; фотографічні знімки й малюнки олівцем необхідно відтворити чорнилом, щоб приготувати і надрукувати зображення. Щодономера друкувалося кілька ілюстрацій, серед яких були й такі: ікона "Покрова Божої Матері" (1910. № 1); вигляд Почаєво-Успенської Лаври, облога Троїце-Сергієвої Лаври, келія оптинського старця о. Амвросія, сюжет "Преподобний Сергій Радонізький благословляє князя Дмитрія Донського на брань із татарами" (1910. № 2) тощо.

Додатком до журналу "Русский инок" була так звана "Стенная библиотека" – окремі аркуші з короткими настановами або молитвами, надруковані з кіновар'ю або бронзою, щоб наклеювати їх на стіни. Серед інших були тексти: "Бодрствуйте, иноки!", "Про служби церковні", "Про послушання". Кожен із них мав свою нумерацію; щодономера могло бути кілька текстів. Наприклад, до № 5 за 1910 р. подані: "13. Давні сказання про тютюн. 14. Оповідь преподобного отця нашого Єфрема Сіріна про непослух і нарікання", у вип. 13 – "№ 33. Правила монастирському дзвонарю. № 34. Молитва келійна". Із цього самого випуску (1910. Вип. 13) упроваджено розділ "Пояснення ілюстрацій" (інколи мав назву "Пояснення малюнків", "Опис картин").

Другий додаток мав назву "На благословення від святої обителі богомольцям" – окремі аркуші з настановними повчаннями власних творів монахів чи святих отців для роздавання на благословення від монастиря богомольцям. Кожен такий додаток мав свою нумерацію, часто супроводжувався ілюстраціями (напр., у № 3 – фрагмент картини "Тайна вечеря"), подавався один або кількома текстами духовного змісту: "Про перетворення хліба в Тіло й вина в кров Господа нашого Ісуса Христа (із творінь святого Димитрія Ростовського)", "Про молитву (з 4-го слова Іоанна Златоустого про Анну)", "Доповідь преосвященного Антонія, архієпископа Волинського і Житомирського, святому Синоду з питання про розміщення в монастирях малолітніх злочинців", "Надія наша невідступна", "Шукач заблукалої вівці: іномовне сказання з коротким поясненням" (переклад із грецької), "Повчання перед причастям (з приводу великого напливу сповідників)", "Труд і молитва сумісні", "Дивний приклад працелюбства", "Що важливіше – тілесний труд чи оберігання серця?" і т. п.

У перших номерах існував розділ "Рукоділля монастирське", де стверджувалася думка: найпоширеніший спосіб рукоділля ченців – виготовлення кошиків і рогожі з очерету, але "найсвященнішим і тим, що рятує душу, вважалося списування книг"; тому тут подавалися нариси про заснування та розвиток друкарень при монастирях. На шпальтах "Русского инокa" виникло навіть специфічне словосполучення – "друковане рукоділля".

Час від часу з'являлася рубрика "Корисні для іноків книги" або "Корисні книги" з інформацією про адреси, де ті чи інші видання можна придбати й передплатити. Деякі розділи трансформувалися. Приміром, із часом, на сторінках журналу "Русский инок" постали назви: "Сучасні подвизники" (1914, з вип. 9/10), "Із життя сучасних іноків" (1914, вип. 23), "Іноцьке повчання"(у 1915 р.), "Листи в редакцію" (1914, вип. 23).

У таких листах до редакції найчастіше висловлювалися втішні враження про часопис, давалися пропозиції та поради. Скажімо, вже у пробному номері вміщено "Благопобажання "Русському иноку" – лише одне з численних побажань майбутній редакції, де ігумен Сергій, настоятель Свято-Троїцького Миколаївського монастиря в Уссурийську, сповіщав своє бачення часопису: "... Цілком бажано, щоб журнал вирізнявся, як і належить кожному іноку, покірністю й сумирністю, терпінням і послухом, повідомляючи свій мирний настрій читачам його... Нехай журнал прагне до одностайності, ... буде сіячем лише чистої пшениці, без будь-яких домішок інших злаків, хоч і корисних, але не для іноцького життя" (1910. Пробний номер. С. 4). Ієромонах Володимир уважав, що ліпшою для журналу була б назва "Шлях іноцького життя", а ієромонах Сильвестр радив включити у зміст розділ "Питання й відповіді", адже часто у повсякденному житті виникають непорозуміння, які складно вирішити на самоті, необхідно запитати, порадитися (1910. Вип. 4. С. 60). Справді, ця пропозиція знайшла своє втілення; у такий спосіб редакція періодично надавала читачам змогу висловити свої запитання та знайти відповідь.

Новою у травневому випуску за 1910 р. була рубрика "Досвід іноцтва", де друкувався "Короткий словник загально використовуваних слів (складений за "новими скрижалями" архієпископом Веніаміном)", який опублікував І. Коневський. Під епіграфом "Духовні книги – монахів їжа" подавалися тлумачення таких понять, як: "прагнучий і жадаючий", "антихрист", "постоли", "олтар", "аскет", "догмат", "утрення", "інок" і т. п.

Наприклад, пропонувалися пояснення: "Ангел – вісник, дух безплотний, осяяний розумом, волею і могутністю", "Віск – складається з багатоманіття кольорів, – як наше всездійснення, дарунок і пожертва від усіх", "Сумирність – це спокійна прихильність духу, поєднана з обережністю, аби нікого не дратувати і нічим не дратуватися" (1910. № 9/10. С. 113, 115, 119). У цьому самому розділі опубліковано й великий нарис "Про південноросійський штундобаптизм", що належав архімандриту Харитону (1914. Вип. 22/23).

Святкові номери (різдвяні, великодні) журналу друкувалися з використанням червоного кольору й додатковим оздобленням сторінок (використання квіткового орнаменту тощо).

Відкриваючи передплату на 1915 р., редакція "Русского инокa" обіцяла надіслати спеціальний настінний календар для монахів та одну з "настільних для ченців книг". Календар мав вийти у трьох випусках (по чотири місяці в кожному: до Різдва (№ 1), Великодня (№ 2), Успіння (№ 3). В одній книзі (передбачалося подати повні святці, богослужбні замітки, уривки із праць святих отців і тогочасних учителів про духовне життя – приблизно 720 с.) такий матеріал здавався би надто громіздким, тому його вирішено було розбити на кілька випусків. Щодо настільної книги, то вона мала визначитися більшістю голосів передплатників (1914. Вип. 24).

А в першому номері (вип. 116) за 1915 р. редакція підтвердила видання "Іноцького відривного календаря" (обсяг – 45 друк. с.), водночас пообіцявши передплатникам на друге півріччя збірник загальнодоступних повчань і сказань із "Прологу". Висловлена також думка продовжувати розпочатий напрям духовного журналу (хоча й меншого за обсягом): "... Продовжуватиме покладений на нього послух перед російським монашеством; служитиме органом для його взаємоспілкування, для заохочення один одного до підвищення вдосконалення монахів, для керівництва старшими й досвідченими молодшими, які щойно починають іноцьке життя" (1915. № 1 (вип. 116). – Обкл.).

Передплата журналу з додатком становила 4 крб, за кордон – 6,50 крб. Журнал виходив у друкарні Почаєво-Успенської Лаври. Тут же містилася й редакція. Цензуру здійснював ієромонах Євсевій. З розгортанням воєнних подій редакція змушена була змінити місце видання – з № 12/13 (вип. 127) за 1915 р. На обкладинці позначено ту саму друкарню, але зі зміненою адресою: Червоно-Андріївський хутір Київ-

ської губернії, ще через кілька номерів з'являється нове розташування: Самгородок на Київщині. Постають і нові, відповідні до сучасних подій рубрики, зокрема "Іронічний досвід", "Війна і духовенство" тощо.

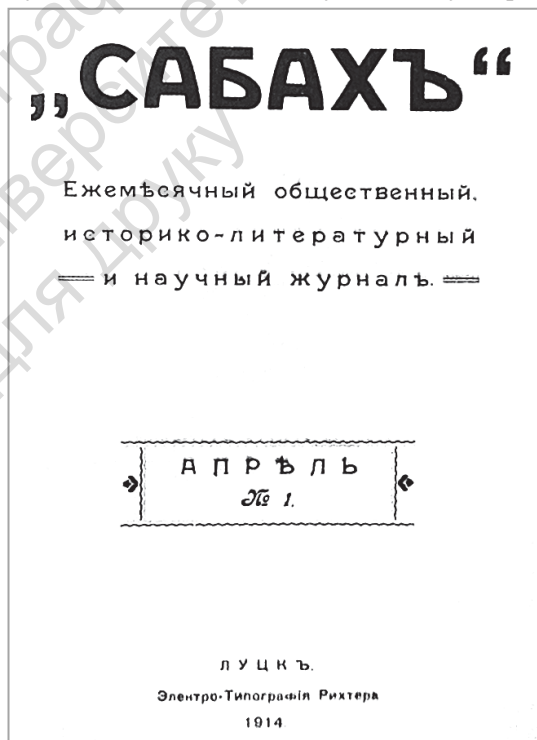
№ 88

САБАХ: ежемесячный общественный, историко-литературный и научный журнал. Луцк, 1914. № 1, квітень.

Ред.-вид.: Рудковская Э. И.

Наявність вид.: РНБ: 1914 – № 1.

Редакція зауважувала, що журнал має стати дзеркалом караїмського життя в усіх його сферах, тому надаватиме місце будь-якому караїмському голосу – навіть такому, який би не зустрів співчуття редакції. Водночас журнал не друкуватиме матеріалів антиурядового спрямування, аморальних чи тих, що ображають гідність особи; не користуватиметься анонімними листами. Публікувалося запрошення всім братам і сестрам-караїмам, які володіють пером, долучитися до праці – "сіяти розумне, добре і корисне" (с. 2 обкл.). Дописувачами журналу були передусім місцеві караїми та жителі Криму. Тому в рубриках "Із Севастополя" і "В Севастопольській караїмській общині" наводилися факти з газети "Крымский вестник"; старший газзан Севастопольської кенаси Т. С. Леві пропонував статтю "Олімпійські ігри на висотах Чуфть-Кале" (національні свята у краї, що став справж-

ньою караїмською Меккою, пропозиція заснувати тут "музей караїмських старожитностей"); у хроніці були представлені повідомлення з Луцька та Севастополя. Очевидно, що син редакторки Емілії Йосипівни Рудковської – С. З. Рудковський (він же С. Р-кий) був одним із найактивніших авторів цього єдиного випуску луцького місячника, де йому належать есе "Кожному свій час", повідомлення "До виборів Гахам-баши" та "Маленький караїмський роман" (із вкрапленням караїмських слів і фраз). Відомо, що цей журналіст був попередньо кореспондентом журналу "Караимская жизнь" (Москва). Представлена також дискусія із журналом "Караимское слово" (стаття "Невідкладне питання" Р. Ф-ч) і новела "Зустріч" Ксенії Абкович.

"Сабах" опублікував некролог Авраама Фірковича зі словами: "Кожна втрата живої одиниці в маленькій луцькій караїмській общині надзвичайно тяжка... Земля тобі пухом, чесний караїм і син Луцького Джимату!".

Зазначимо, що подібних видань на території Росії існувало на початку ХХ ст. лише три: окрім луцького журналу "Сабах", у Москві виходив місячник "Караимская жизнь" (1911–1912, всього 12 номерів), а у Вільно – "Караимское слово" (1913–1914, всього 12 номерів) із таким самим підзаголовком, як і "Сабах".

Передплата журналу з пересиланням коштувала: на 1 рік – 4,80 крб, на 6 міс. – 2,40 крб, 3 міс. – 1,20 крб. Номер можна було придбати за 40 к. Передплату приймали в різних містах Російської імперії, зокрема в Луцьку (в конторі журналу), Бахчисараї, Євпаторії, Катеринославі, Києві, Москві, Одесі, Севастополі, Сімферополі, Харкові, Феодосії, Галичі.

Редакція журналу розміщувалася за адресою: м. Луцьк, вул. Караїмська, будинок Адекса Фірковича.

Журнал виходив у місцевій електродрукарні Ріхтера.

№ 89

СВОБОДНОЕ СЛОВО: известия Волынского губернского земства. Житомир, 1917. № 1, березень – № 10, 31 квітня.

Ред.: Гулари Я. П. (№ 5), Стельников А. А. (№ 6).

Вид.: Янковский С. З. (№ 5), Волынное губернское земство (з № 6).

Прим.: далі з 15 травня видавався журнал "Волинские народные известия" (див. № 12); деякі оголошення публікувалися польською мовою.
Наявність вид.: ДНАБ: 1917 – № 5–7, 9.

Земське видання мало від 8 до 12 с., де широко подавалися матеріали в рубриках "По Волині" (скажімо, звіти із засідання Ради об'єднаних громадських організацій м. Житомира, акції із підготовки подарунків на позиції воїнам тощо) і "Телеграми ПТА". Щономера у газеті друкувались передові статті з аналізом поточного політично-економічного моменту, кореспонденції, нариси, замітки, серед яких "Забудемо про себе..." І. Гродзинського, "Суперечка про майбутнє" Г. Ядіна, "Сергій Павлович Глазкін – республіканець" Багрова, "Польський гімн" К. Роше, "Всього лише одну копійку" Е. П., "До моменту" та "Вічна пам'ять" І. Пригожія, "Розгубленість" робітника Є. Панасюка, "Перемогою збережемо свободу" Рци, "Українські полки", "Мистецтво старого ладу", "Спілка військових поляків" і т. п.

По кілька публікацій запропонували читачам Кубанець ("Рятуйте Вітчизну", "Чи можливо?", "Остерігайтесь злодіїв") і Ян Аугустинович ("Нова Росія і Нова Польща", "Життя, що народжується", "Забуте революцією"). Із продовженням подавався "Щоденник журналіста" М. Зозулі. Критичні оцінки суспільних справ містили фейлетони Аркадія Стрельникова ("Політичні пустуни", "Ліліпути"), І. Пригожія (криптоніми І. П., І. Пр.) ("Сфінкс заговорив", "Час і тут "смег свое суждение иметь"), Громадянина ("На теми дня"), юнкера Я. Белунковського ("Кохання, дружба і революція"). Редакція виступила проти діяльності на Волині архімандрита Віталія та очолюваного ним журналу "Почаевский листок". Зокрема, наводилися такі характеристики:

"жалюгідний" часопис, "головний орган переслідування жидів, поляків, жидо-кадетів". Тому повідомлення про арешт релігійного почаївського діяча дало привід кореспонденту "Свободного слова" написати такий висновок: "Волинь – інтелігентна, розумна, свідомо Волинь – зітхне..." (1917. № 7).

Існували рубрики "Огляд преси", "Єврейське життя", "Навчальне життя", "Кооперативне життя", "Земське життя", "По Росії", "Кореспонденції". Траплялися також різноманітні оголошення.

Передплата на рік становила 6 крб, на 6 міс. – 3,50, 3 міс. – 2 крб, на 1 міс. – 75 к. Номер коштував 10 к.

Редакція розміщувалась за адресою у Житомирі: вул. Київська, 35. Прийом відвідувачів тут відбувався щоденно з 15 до 17 год. У цьому самому приміщенні працювала й контора "Свободного слова"; для приймання оголошень і передплати відвідувачі запрошувалися щоденно з 10 до 18, а в неділю та святкові дні – з 12 до 15 год.

Видання виходило у друкарні Волинського губерньського земства.

№ 90

СВОБОДНОЕ СЛОВО: народный журнал-газета. Выходит еженедельно. Изяслав, 1917. № 1, 9 липня – № 2, 16 липня.

Ред.: Лашкова-Вербинская Н. И. Вид.: Миронов С. П.

Наявність вид.: РНБ: 1917 – № 1, 2.

Газета подавала заклик: "Хай живе Революційна Армія!". Кілька матеріалів у часописі належали С. Миронову (С. М.), зокрема статті "До майбутніх виборів у міське самоуправління", "Про повітове земство", "Про більшовиків"; редактор Н. Лашкова-Вебинська подала оповідання із продовженням "Зі щоденника ката". Окрім місцевої хроніки, заміток політичного характеру, розгляду проблем земельної реформи, було надруковане звернення міністра землеробства та виступ "Нормування цін на робочі руки в сільському господарстві" повітового комісара П. Лавренюка, а також кілька дописів і листів до редакції.

Автор, який сховався під псевдонімом Космополіт, проаналізував основні завдання моменту, закликаючи сконцентрувати енергію, силу

волі та глибокі переконання, аби відчинити ті "заповітні двері", що ведуть у нову епоху, де кожен має стати гідним громадянином. Публіцист зазначав: "Бути патріотом... Творіть життя нове й прекрасне, відкрито та світло, з сяючим обличчям, а не коліться з-за рогу шпилькою. Адже не боляче, а соромно! За вас соромно!" (1917. № 1. С. 8).

Ціна номера становила 15 к. Частина номерів була призначена для безкоштовного відправлення на фронт.

Газета виходила у місцевій друкарні Л. Кирчика, який був секретарем редакції.

№ 91

СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННАЯ ХРОНИКА ВОЛЫНСКОЙ ГУБЕРНИИ: сельскохозяйственная текущая статистика Волынской губернской земской управы (1915). Выходит ежемесячно. Житомир, 1910. № 1, б. д. – 1915. № 6, червень.

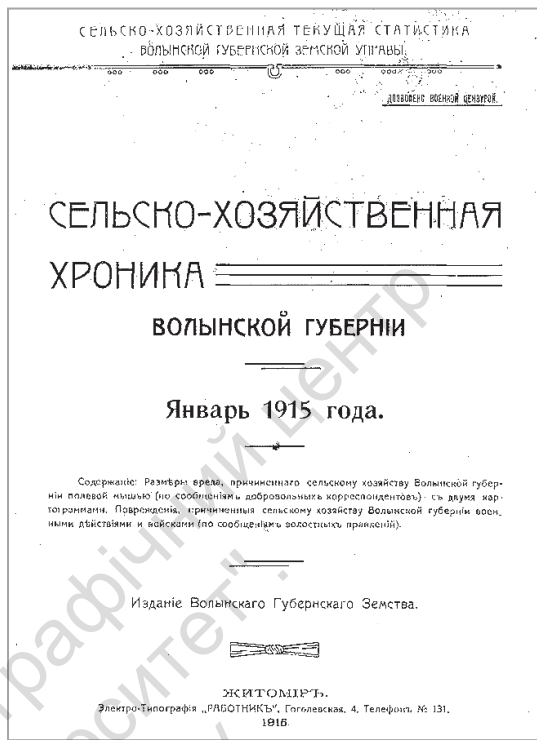
Ред.: Дверницкий В. Е., пред. губ. упр. по делам земск. хоз. (1910. № 1).

Вид.: Волынская губернская управа по делам земского хозяйства, Волынское губернское земство (1915).

Наявність вид.: НБУВ: 1910 – № 1, 1915 – № 1–5; ЖОУНБ: 1915 – № 1, 2, 4–6; БМДУ: 1910; ЛННБ: 1910 – № 1, 1915 – № 1, 6; РДБ: 1910 – № 1, 2, 1915 – № 1–6; РНБ: 1910 – № 1, 2, 1915 – № 1–6.

Перший номер мав поділ на офіційну та неофіційну частини. У першій друкувалися програмові матеріали ("Проект витрат Волинської земської управи на сільсько-господарські заходи на 1910 рік), циркуляри, а також хроніка. Друга частина містила статті, огляди, хроніку. Але вже з № 2 цей поділ зник. Основна увага зверталася на точну хроніку: проведення нарад агрономів у Рівному й Ковелі, огляди погоди та зростання цін, перспективи врожайності, негативний вплив війни, погіршення обробки землі тощо. У виданні надруковано чимало фахових статей оглядово-аналітичного характеру: "Дрібний кредит у Волинській губернії" Р. Ф. Ренінга, "Перший хмелярський ярмарок у Житомирі" та "Про становище хмелярства на Волині і заходи щодо його поліпшення і розвитку" І. Засухіна, "Земська агрономія та її необхідність" Є. Панфілова, "Розподіл сільськогосподарських культур у Волинській губернії" та "Урожай ярових хлібів у 1909 р." В. Янкевича тощо.

Кореспонденти зауважували на потребах місцевих господарств, необхідності осушення боліт, відкриття складів сільськогосподарських машин і знарядь, насіння та добрив, розвитку травосіяння, поліпшення тваринництва, енергійного розгортання селянського землеробства, поширення просвіти та спеціальних знань серед населення краю. Деякі факти повідомлялися також у рубриці "Дрібні повідомлення". Певного розголосу набули переселенські справи вглиб Росії. Зокрема, за даними Челябінського комітету реєстрації населення, у Сибір із Волинської губернії упродовж 1897–1909 рр. переїхало 47 885 осіб, із яких 77,6 % – за останні три роки. Лише 858 сімей (тобто 11 %) повернулися на батьківщину (1910. № 2. С. 66, 72). У період війни з'являються матеріали,

присвячені негативному впливу фронтових дій на стан сільського господарства. Добровільні кореспонденти й повітові правління повідомляли про значні збитки у сільському господарстві, наводили діаграми, картограми, ціни. Зокрема, порушувалися питання нестачі робочих рук, зростання кількості незасіяних полів (найбільше у Новоград-Волинському та Володимир-Воїнському повітах – 23–24 % усіх площ під озимину; найменше – у Дубненському та Ізяславському повітах – приблизно 4–5 %), незібраного чи необмолоченого врожаю (від 3 до 17 %), погіршення якості обробки землі. Скажімо, кореспондент із Кам'яного Броду на Житомирщині повідомляв: чимало землі не зорано, бо жінки продали запасних коней, а коли кинулися, то вже мороз ударив (1915. № 4. С. 3).

Передплатники й читачі все частіше зверталися до видання за порадою. Селянин із Левковців Старокостянтинівського повіту зауважував: "Думки то много, но нет средств и не знаем, с чем начать дело". Тому редакція започаткувала рубрику "Відповіді на питання кореспондентів", де фахівці (І. Засухін, А. Унруг) радили, як доглядати за "рамочним" вулицком, що регулює ринкові ціни на хміль, як краще зробити щеплення дикій груші, яку траву корисно сіяти поміж плодовими деревами тощо. Спеціальні кореспонденти повідомляли про базарні та ярмаркові ціни на продукти сільського господарства у Волинській губернії. У таблицях подано стан озимих посівів у краї на той чи інший період.

"Сельскохозяйственная хроника Волынской губернии" виходила в електричній друкарні товариства Н. Бродович (1910) та друкарні "Робітник" (1915).

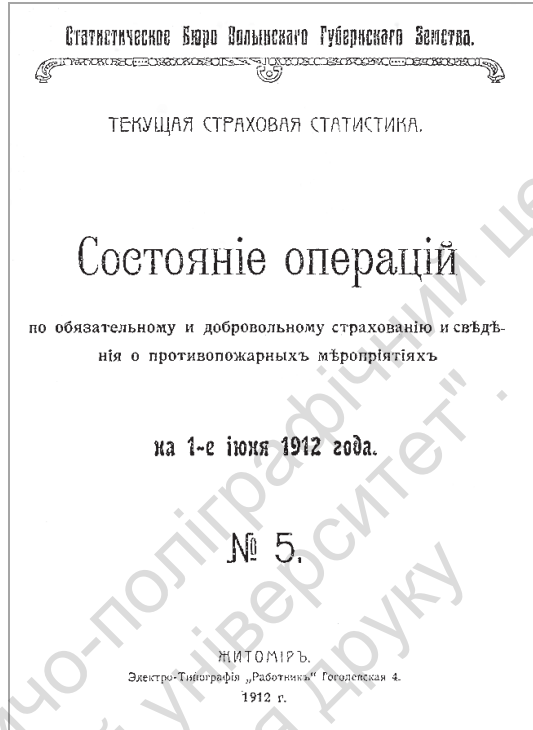
№ 92

СОСТОЯНИЕ ОПЕРАЦИЙ ПО ОБЯЗАТЕЛЬНОМУ И ДОБРОВОЛЬНОМУ СТРАХОВАНИЮ И СВЕДЕНИЯ О ПРОТИВОПОЖАРНЫХ МЕРОПРИЯТИЯХ. Текущая страховая статистика. Житомир, 1912. № 1, 1 лютого – 1913. № 12, 1 січня.

Вид.: [Волинское губернское земское статистическое бюро].

Наявність вид.: РНБ: 1912 – № 1–11, 1913 – № 12.

Часопис інформував про роботу Бюро страхової статистики за точний місяць. Наводилися таблиці з даними про обов'язкові й добровільні страхування громадян і установ у Волинській губернії, протипожежні заходи, діяльність страхових агентів краю.

Видання виходило в електродрукарнях: спочатку Товариства Н. О. Бродович, потім – "Робітник".

№ 93

СОЦИАЛ-ДЕМОКРАТ: орган Р[оссийской] С[оциал]-Д[емократической] Р[абочей] П[артии] (объединенной) Особой Армии. Луцьк, 1917. № 1, 8 листопада.

Ред.: ред. коллегия.

Наявність вид.: РДБ: 1917 – № 1; РНБ: 1917 – № 1; БАН: 1917 – № 1.

Газета виходила під традиційним гаслом "Пролетарі всіх країн, єднайтеся!". У редакційній статті висловлювалася потреба допомагати у виданні газети, яка б стала "живим провідником вашого настрою, політичних сподівань, ваших устремлінь до остаточної перемоги світового пролетаріату в його боротьбі з істинними ворогами – капіталістами". Ішлося про основні видавничі проблеми: необхідні матеріальні засоби, варто підтримати часопис передплатою, сприяти у підготовці публікацій до друку (кореспонденції з місць, замітки про партійне життя, оповідання, вірші тощо).

Редакція стверджувала: "... Все приймемо з вдячністю й усе гідне буде надрукованим. За роботу, товариші! Хай кожний пам'ятає, що в нашому органі він завжди знайде відображення своїх революційних побажань і що безпосередня участь у виданні є обов'язок кожного. Дайте йому [виданню] можливість стати на ноги і бути міцним бійцем за наш великий девіз: «Пролетарії...»".

На кожній сторінці газети міститься заклик голосувати на виборах за список № 2, тобто за представників РСДРП (об'єднаної). Тут самодрукувалися звернення від партійного комітету та список кандидатів в Установчі збори від Південно-Західного фронту. Кілька статей також було присвячено цим політичним подіям, зокрема "Установчі збори і поточний момент" Дорогойченкова, "Питання миру й Установчі збори" Івана Волкова, "Партійне життя в *** девізії" П. Л., "Соціал-демократія і селянство" А. Мухіна. Два фейлетони були спрямовані проти публікацій газети "Революционная неделя" ("Мели Ємеля" Ол. Трояновського та "Папір усе витримає" Д. Р.). Публікувалися оповідання й вірші ("Осінь" Дорогойченкова, "Біля вогнища" Боголюбова).

Номер газети коштував 20 к.

Редакція розміщувалася за адресою: м. Луцьк, Виконком Особої Армії, соціал-демократична фракція, для "Соціал-Демократа".

Газета виходила у друкарні культурно-просвітньої комісії.

СТАТИСТИЧЕСКИЙ ЕЖЕГОДНИК ВОЛЫНСКОГО ГУБЕРНСКОГО ЗЕМСТВА на 1912 г.: текущая земско-экономическая статистика. Житомир, 1913.

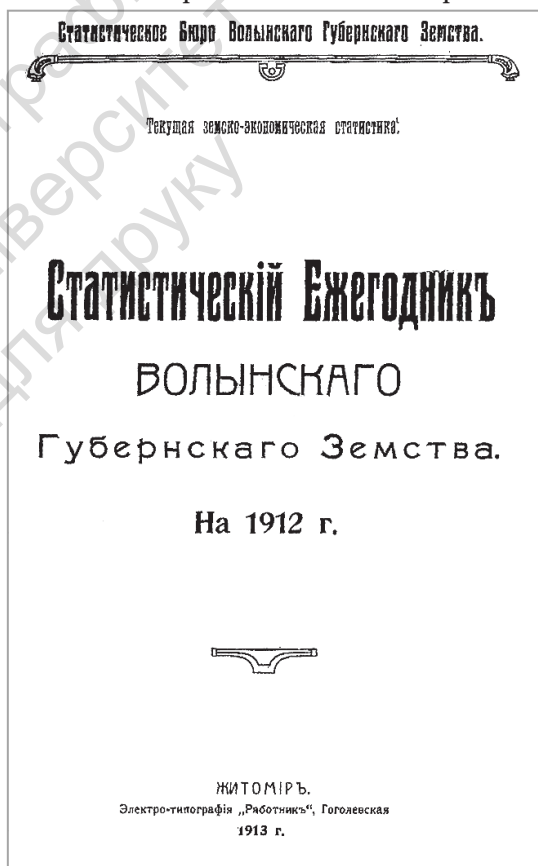
Ред.: Коневий В., зав. статист. бюро.

Вид.: статистическое бюро Волынского губернского земства.

Наявність вид.: РДБ: 1913.

У передмові завідувач статистичним бюро В. Коневий обґрунтував обставини створення відповідних відділів і пояснив внесок у підготовку матеріалів збірника окремих фахівців. Таким чином, 15 грудня 1911 р. було засновано у Житомирі статистичне бюро для виконання робіт із поточної сільськогосподарської, земельної й економічної статистики, оцінної та страхової, для розроблення матеріалів подвірного перепису, обстеження поселень і загалом для статистичного дослідження та вивчення губернії. Участь у виданні брали такі місцеві статисти: Н. А. Цишкевич (розд. I, відділ 1), завідувач бюро В. П. Коневий (розд. I, IV; V, відділ 2), статист Є. Е. Голіцинська (розд. II, відділ 2), А. С. Клепер (розд. III, відділ 2). Їм також належало загальне керівництво виконаними роботами та редакція видання.

"Статистический ежегодник" мав два відділи: дані щодо земельного господарства та загальноекономічний, який,

у свою чергу, поділявся на окремі розділи (землеволодіння, ліси, вантажообіг (за даними Міністерства торгівлі та промисловості), кустарні промисли (за даними повітових обстежень поселень), візницький промисел у Волинській губернії).

Більшу частину збірника займала таблиця "Земельні витрати і прибутки за кошторисом на 1912 рік" і пояснення до неї. Зокрема, представлені цікаві дані про національний склад землевласників Волинської губернії: росіяни (українці окремо не виділялися) становили 56,8 тис. осіб, поляки – 154,6, євреї – 129,8, представники інших народів – 30,9 тис. Зазначалося, що євреї та поляки в середньому краще забезпечені землею, аніж росіяни й інші представники; при цьому в руках поляків були більш значні землеволодіння. Таблиця свідчила, що росіянам належали великі землеволодіння, здебільшого в Ковельському, Овруцькому, Кременецькому, Луцькому, Житомирському й Новоград-Волинському повітах; полякам – в Ізяславському, Рівненському, Дубненському, Острозькому, Володимир-Волинському повітах. У додатку представлено карту "Стан забезпечення населення лісом у повітах Волинської губернії".

Щорічник виходив в електродрукарні "Робітник", що розміщувалася у Житомирі за адресою: вул. Гоголівська, 4.

№ 95

СТРАХОВАЯ ХРОНИКА ВОЛЫНСКОГО ГУБЕРНСКОГО ЗЕМСКОГО УПРАВЛЕНИЯ. Житомир, 1910. № 1, січень.

Ред.: Дверницький В. Е., предс. Вол. губ. управы по делам земского хозяйства; Логиновский Д. В., член губ. управы, зав. Страховым отделом.

Вид.: Волынская губернская управа по делам земского содействия.

Наявність вид.: РДБ: 1910 – № 1, РНБ: 1910 – № 1; БМДУ: 1910 – № 1.

У передмові до видання член губернської управи Д. Логіновський визначив основні завдання "Страховой хроники": висвітлювати явища страхового середовища, умови "пожежності та загорання", що визначали раціональну земську політику стосовно страхувальних і проти-

пожежних заходів. Адже без періодичного видання складно провадити цілеспрямовану політику в цьому напрямі, орієнтуватися у доцільності планів місцевих установ. Страховий відділ затвердив сім розділів: закони й розпорядження, службові зміни, місцева страхова хроніка, місцева протипожежна хроніка, повідомлення місцевих діячів про страхові заходи, страхове життя в інших губерніях, спеціальні статті тощо. Таким чином, на сторінках видання мали друкуватися закони, роз'яснення, розпорядження місцевого керівництва, постанови Кабінету Міністрів, циркуляри губернської управи

("Про страхову агентуру", "Про введення квитанцій по збору страхової плати", "Кошторис витрат із страхового управління на 1910 р.", "Про зміну тарифів щодо добровільного страхування"); списки особового складу службовців страхового відділу губернської управи та агентур і дані про їхнє відрядження; широка тематична хроніка (страховий портфель, платежі, недоплати, пожежі й відшкодування збитків, добровільне страхування рухомого та нерухомого майна, діяльність місцевих страхових агентів, випробування пожежних насосів, забезпечення населення Волині покрівельним залізом), звіти тощо.

Опубліковано також три статті з фахових питань, а саме: "Спільна закупівля покрівельного заліза земствами" Д. В. Логіновського, "Вогнетривкі глиняно-солом'яні дахи за способом селянина Адамова" С. Веселовського, "Поширення цементно-піщаної черепиці" А. Нікко.

"Страховая хроника" виходила в електродрукарні Товариства Н. О. Бродович.

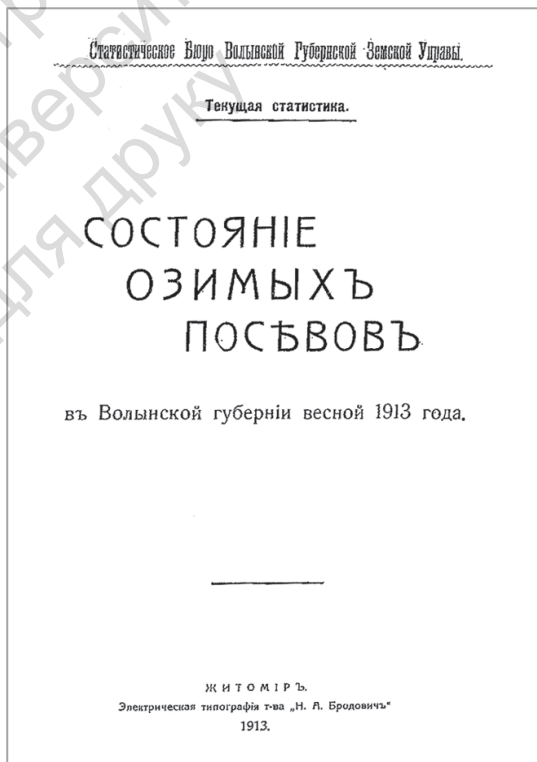
ТЕКУЩАЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННАЯ СТАТИСТИКА

[по состоянию озимых и яровых посевов]: издание Волинского губернского земства (1914. № 8–12 – 1915. № 13). Житомир, 1912. Вип. 1 – 1915. Вип. [13].

[Вид.: Статистическое бюро Волинского губернского земства (1912. № 1–4 – 1913. № 5), Статистическое бюро Волынской земской управы (1913. № 6–7 – 1914. № 8–12)].

Прим.: відбувалися зміни заголовка: Текущая сельскохозяйственная статистика (1912. № 1–4 – 1913. № 5; Текущая статистика (1913. № 6–12), загальний заголовок відсутній (1914. № 13 – 1915); Сельскохозяйственная текущая статистика (1915. № 13). Кожен номер мав також тематичне і хронологічне забарвлення, наприклад, № 1 – Состояние озимых посевов в Волынской губернии к 15 апреля 1912 года (1912), № 2 – Состояние сельского хозяйства в Волынской губернии к 15 мая 1912 года (1912), № 3 – Состояние сельского хозяйства в Волынской губернии на 1-е июня 1912 года (1912), № 4 – Урожай озимых и ранних яровых хлебов и трав в Волынской губернии в 1912 г. (1912), № 5 – Состояние озимых посевов в Волынской губернии осенью 1912 года (1913), № 6 – Состояние озимых посевов в Волынской губернии весной 1913 года (1913), ... № 11 – Состояние урожая озимых и яровых хлебов в Волынской губернии к 1 августа 1914 года (1914); № 12 – Состояние озимых и яровых хлебов и трав в Волынской губернии к 1 сентября 1914 года (1914), № 13 – Состояние сельского хозяйства Волынской губернии к концу осени 1914 года (1915).

Наявність вид.: РНБ: 1912 – № 1–4, 1913 – № 5–7, 1914 – № 6–12, 1915 – № 13.

Основний зміст видання визначено в назві окремих випусків, що стосувалися стану сільського господарства Волинської губернії, урожаю озимини чи ярини на той чи інший період.

Випуски виходили у житомирській друкарні Товариства Н. О. Бродович.

№ 97

ТЕКУЩАЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННАЯ СТАТИСТИКА [по ценам на продукты]. Житомир, 1911. № 1 – 1914. № 7 (?).

[Вид.: Волинское губернское статистическое бюро].

Прим.: Видання змінювало заголовки: Текущая сельскохозяйственная статистика (1911. № 5 – 1913. № 1), Текущая статистика (1913. № 2 – 1914. № 4), Сельскохозяйственная текущая статистика Волинского губернского земства (1914. № 5–7, цены на продукты сельского хозяйства на базарах Волинской губернии за май – июнь, сентябрь – декабрь 1911 г. (1911. № 1, 2, 5, 6–8). Цены ... на ярмарках Волинской губернии за май – июнь, сентябрь – декабрь 1911 г. (№ 1 [1], 2 [1], 5 [1]–8 [1]. Цены ... на базарах Волинской губернии за январь – декабрь 1912 г. (1912, 24 нenum. вип.). Цены на продукты сельского хозяйства на базарах Волинской губернии за январь 1913 года (1913. № 1, 4). Цены ... на базарах и ярмарках Волинской губернии за апрель 1913 года (1913. № 4), цены ... на базарах и ярмарках Волинской губернии за март – май – декабрь 1914 года (1914. № 1–7). Змінювалися також надзаголовки: Агрономический

Статистическое Бюро Волинскаго Губернскаго Земства.

Текущая сельскохозяйственная статистика.

СОСТОЯНИЕ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

въ Волинской губерніи на 1-е июня
1912 года.

№ 3.

ЖИТОМІРЪ.
Типографія т-ва „Н. А. Бродовичъ“
1912.

отдел Волынского губернского земства (1911. № 5–6), Статистическое бюро Волынского губернского земства (1911. № 7 – 1913. № 2, 1914. № 1–4).

Наявність вид.: РНБ: 1911 – № 1–8, 1912 – № 1–8, [1]–[8], 24 ненум. вип., 1913 – № 1–4, 1914 – № 1–7.

Випуск за другу половину липня (після мобілізації) і за серпень 1914 р. мав підзаголовок: "Цены на продукты сельского хозяйства на базарах и ярмарках Волынской губернии". Зазначено, що інформація відображена за повідомленнями добровільних кореспондентів.

Поточна статистика друкувалась у житомирській друкарні Н. О. Бродович.

№ 98

ТЕКУЩАЯ СТРАХОВАЯ СТАТИСТИКА. Житомир, 1912. № 1 – № 5, червень.

Вид.: статистическое бюро Волынского губернского земства.

Прим.: випуски мали підзаголовок: "Состояние операций по обязательному и добровольному страхованию и сведения о противопожарных мероприятиях".

Наявність вид.: РНБ: 1912 – № 5.

Друкувався статистичний матеріал, пов'язаний з операціями страхування та протипожежною безпекою у Волинській губернії.

Збірник виходив у світ в електродрукарні "Робітник", що розміщувалася за адресою в Житомирі: вул. Гоголівська, 4.

№ 99

ТЕЛЕГРАММЫ. Житомир, 1915. № 227, 28 березня – № 250, 29 квітня.

Відп. ред.: Ковалев Л. Ф.

Вид.: Житомирская уездная Земская Управа на усиление средств Комитета скорой помощи семьям запасных.

Наявність вид.: РНБ: 1915 – № 227–237, 239–246, 248, 250.

Більшість випусків незначного обсягу – 1 с., де містилося одне або два повідомлення, набраних великим шрифтом, як, наприклад: "Карпати взято" (№ 227), "Перемоги російської армії" (огляд "Армейского вестника" від 29 березня) (№ 228), "Розгром турецької армії (від штабу Кавказької армії (офіційно)" (№ 229) і т. п. Деякі випуски мали кілька дрібніших за обсягом інформацій (скажімо, у № 240 вміщено кількарядкову хроніку про успіхи союзників, бої в Галичині, повідомлення від Штабу Верховного Головнокомандуючого тощо). Вся інформація зосереджувалася навколо розгортання воєнних подій.

Видання виходило у друкарні Н. Крижановського, київське відділення (вул. Михайлівська, 20, тел. 325).

Телеграммы "Волыни": додаток до газети "Волынь" (1901–1916)
(див. № 44).

Телеграммы "Волынской мысли" (Рівне, 1912. № 82, 12 квітня – № 88, 19 травня) – див. газету "Волынская мысль" (№ 30).

Телеграммы газеты "Наша Волынь" – див. газету "Наша Волынь" (№ 77).

№ 100

ТЕЛЕГРАММЫ: ежедневное издание бюллетеней Петроградского Телеграфного Агентства. Кременець, 1914. № 1, 10 вересня – 1915. № 261, 21 червня.

Відп. ред.: В. Тоцкий, зам. предс. Кременецкой Уездной Земской Управы. За отв. ред. В. Тоцкого – член Зем. Управы И. Родович (№ 21, 22).

Вид.: Кременецкое уездное земство.

Прим.: на деяких випусках зазначено: "Утренние телеграммы" (№ 2), "Дневной выпуск" (№ 39), "Вечерний выпуск" (№ 21, 28).

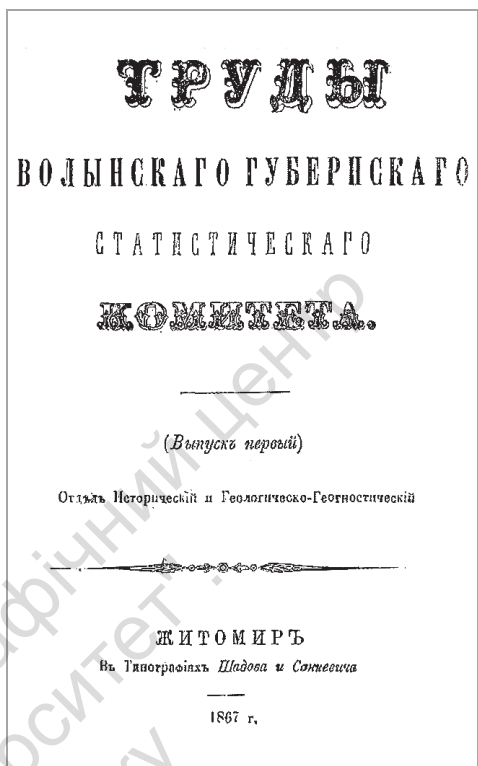
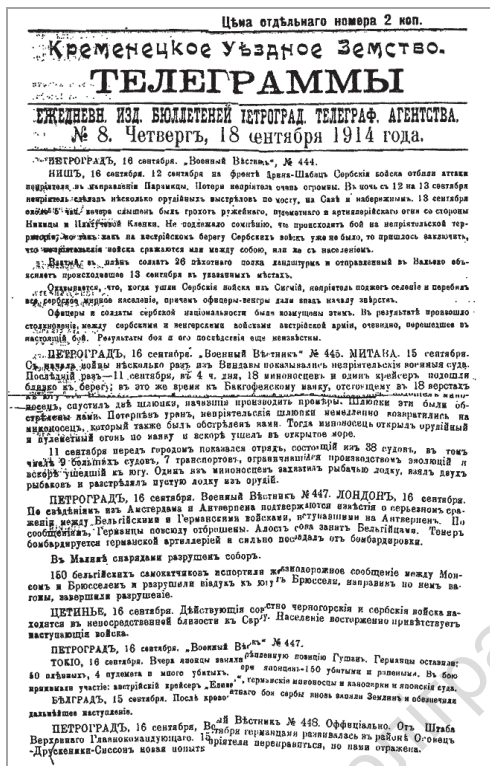
Наявність вид.: РНБ: 1914 – № 1–84, 86–90, 93–102, 105, 1915 – № 106–108, 110–112, 114–118, 121–132, 134–137, 139, 141–147, 150–155, 157–162, 165–172, 175, 179–184, 186–193, 196–216, 218–221, 223–235, 237–247, 249–261; БАН: 1914 – № 8, 94, 1915 – № 234, 249, 250.

Випуски телеграм друкувалися на папері різного формату (найчастіше, це довгі вузькі смужки), різного кольору (блакитні, рожеві, білі, фіолетові, зелені). Обсяг не однаковий: від однієї до двох сторінок.

Повідомлення стосувалися перебігу воєнних подій у світі, складалися за надісланими новинами Петроградського телеграфного агентства та мали такий зміст: "Салоники. Продовжується грабіж і вигнання греків із побережжя Мармурового моря, в Радосно прибуло 1500 утікачів", "Петроград, 10 вересня. Падіння Ярослава, у значенні позбавлення Перемишля активного значення, перетворює останню фортецю в технічному відношенні в мертву точку" (№ 3). Інформація надходила також із Токіо, Бордо, Копенгагена, Варшави, Амстердама, Лондона та інших міст світу.

Ціна номера – 2 к.

Телеграми виходили у Кременці у друкарні Б. А. Горінштейна (вул. Романівська, власний будинок).

№ 101

ТРУДЫ ВОЛЫНСКАГО ГУБЕРНСКАГО СТАТИСТИЧЕСКОГО КОМИТЕТА. Житомир, 1867. Вип. 1.

Вид.: [Волынский губернский статистический комитет].

Наявність вид.: РНБ: 1867 – вип. 1.

У першому випуску (на обкладинці зазначено, що це відділ історичний і геологічно-геогностичний) представлено дві праці: "Історичний нарис Волині" Л. Крушинського та "Геологічно-геогностичний нарис Волинської губернії" Г. Осовського. Зокрема, перший автор зазначає, що Волинь вже відома віддавна, вона населена слов'янами, як і землі київські, подільські, галицькі. До другого нарису, присвяченого виявленню місцевих корисних копалин, додано також два літографічні

креслення у тексті та вперше спеціально складені геогностичні карти Волинської губернії.

Праці опубліковано у друкарнях Шадова і Санкевича.

№ 102

ТРУДЫ МЕТЕОРОЛОГИЧЕСКОЙ СЕТИ ВОЛЫНСКОГО ЗЕМСТВА. Житомир, 1911. Вип. 1 [серпень] – 1912. Вип. 17, грудень.

Ред.: Бржозовский С. А.

Вид.: Волынская губернская земская управа.

Прим.: із січня 1913 р. виходив "Ежемесячный бюлетень метеорологической сети Волынского губернского земства" (див. № 54).

Наявність вид.: НБУВ: 1911 – № 1–4, 1912 – № 6–16.

У кожному випуску подавався короткий огляд погоди за той чи інший період. За повідомленнями кореспондентів (спостерігачів) склалися таблиці, в яких було відображено такі показники в різних населених пунктах: опади, висота снігового покриття, температура повітря (середня, найменша, найвища), температура на поверхні ґрунту чи на глибині, відносна вологість, напрям і швидкість вітру, хмарність тощо.

Видання виходило у житомирській електричній друкарні спадкоємців М. Дененмана (вул. Михайлівська, 6).

№ 103

ТРУДЫ ОБЩЕСТВА ИССЛЕДОВАТЕЛЕЙ ВОЛЫНИ. Житомир, Київ, 1902. Т. 1 – 1915. Т. 11.

Ред.: Коровицкий Г. И. (т. 1), Яроцкий Я. В., Фотинский О. А.

Дод.: Предварительный отчет Волынскому губернскому земскому собранию об организации, исполнении, результатах почвенных, геологических и ботанических исследований Волынской губернии, произведенные летом 1913 г. (до т. 7). – Киев, 1913. – 71 с. Ботанико-топографические очерки бо-

лот Волынской губернии и предварительный отчет Горынской экспедиции по обследованию лугов (до т. 7). – Житомир, 1914. – 179 с. Задачи и пределы географии (Вступительная лекция проф. П. А. Тутковского) (до т. 7). Предварительный отчет о почвенно-геологических исследованиях Волынской губернии, произведенных летом 1914 года. – 1915 (до т. 12).

Покажчики змісту: Труды Общества исследователей Волыни. Т. 1–12. – 4 с. Отчет о деятельности Общества исследователей Волыни и Волынского центрального музея за 1913 год. – Житомир, 1915. Общее оглавление "Трудов Общества исследователей Волыни" (т. 1–6, 8, 1902–1912) // Труды Общества исследователей Волыни. – 1912. – Т. 8. – С. 1–4.

Наявність вид.: РДБ: 1902 – т. 1, 1910 – т. 2–4, 1911 – т. 6, 1912 – т. 8–10, 1914 – т. 5, 12, 1915 – т. 11.

Кожен том, як правило, був збірником статей наукового характеру одного або кількох авторів. Наприклад, часто тут друкувалися статті П. Тутковського, зокрема дослідження "Карстові явища та самобутні артезіанські джерела у Волинській губернії" (т. 4), "Родовища будівельного каменю в Луцькому повіті Волинської губернії" (т. 9), "Післятретичні озера в північній смузі Волинської губернії" (т. 10).

Т. 8 за 1912 р. складався з кількох публікацій: продовження дослідження П. Тутковського, а також "Визначення відхилень магнітної стрілки влітку 1911 року в деяких пунктах Житомирського, Новоград-Волинського та Овруцького повітів" С. Бельського, тексту доповіді "Заснування постійної фотографічної комісії при Товаристві дослідників Волині" Ф. Ф. Рейна тощо.

Праці опубліковано у типолітографії М. Дененмана (вул. Михайлівська, 3).

ТРУДЫ	
„ОБЩЕСТВА ИССЛЕДОВАТЕЛЕЙ ВОЛЫНИ.“	
томъ I-й	
съ 11-ю литографированными рисунками.	
СОДЕРЖАНІЕ:	
стр.	стр.
Очеркъ исторіи учрежденія Общества исследователей Волыни. О. А. Фотинскаго	Введеніе въ жизнь, посвященіе при изученіи первобытныхъ древностей Волыни. И. В. Ярицкаго
Уставъ Общества исследователей Волыни	Ванна волынскаго князя Владимира Васильевича изъ Каменецъ-Польскаго П. П. Ашмарина
Протоколъ перваго учредительнаго собранія Общества исследователей Волыни	Реченія Владимірскаго Иваніиловскаго князя въ 1888 году. И. В. Ярицкаго
Протоколъ засѣданій Совета Общества	Дорогобужъ-Волынскій. О. А. Фотинскаго
Протоколъ засѣданій I секціи Общества	Краткій отчетъ о раскопкахъ кургановъ Рѣчицкаго замка. И. В. Ярицкаго
Протоколъ засѣданій II секціи Общества	Смѣды ю. с. Куропатъ. В. Г. Крайченко
Протоколъ засѣданій III секціи Общества	Докладъ о изысканіяхъ на Волыни. И. В. Ярицкаго
Протоколъ засѣданій IV секціи Общества	
Списокъ членовъ Общества	
ЖИТОМІРЬ.	
Типо-литографія М. Дененмана, Михайловскаго, № 3.	
1902.	

УЕЗДНЫЙ ВОИНСКИЙ НАЧАЛЬНИК: журнал военный и литературный; журнал военно-литературный (№ 12 за 1907). Выходит ежемесячно. Житомир, 1907. № 12, грудень – 1909. № 12, грудень.

Ред.-вид.: Ульянов Н. Г.

Прим.: у 1902–1904 рр. журнал видавався у Новомосковську Катеринославської губернії, потім у Тирасполі Херсонської губернії (з № 2 за 1904) Показчик змісту: за 1902–1903 рр. річні показники в останньому номері відповідного року.

Наявність вид.: РНБ: 1902 – № 1-12, 1903 – № 1-12, 1904 – № 1-12, 1907 – № 1-12, 1908 – № 1-12, 1909 – № 1-12.

Фактично за новітнім виглядом, логотипом, структурою журнал залишався з однаковим "обличчям", незалежно від місця його видання й адреси перебування редакції. Окрім розпоряджень, роз'яснень про військову службу, публікації списків складу управління повітових військових начальників, подавалися замітки (зокрема, про новобранців, їхні права й обов'язки, писарські класи, військову мобілізацію), трактування нових документів, поширення страхування тощо. Існувала рубрика "Запитання і відповіді".

Серед публікації – замітки, кореспонденції, статті, як-от: "Про новобранців" і "Писарські класи" Р. Б., "З приводу застосування закону 24 квітня 1890 року" Н. Федулова, "Про способи збереження послужних списків" Д'Емеса тощо. Деякі матеріали були без підписів або позначені криптонімами і псевдонімами.

Передплата з доправленням і пересиланням за рік становила 3 крб, за кордон – 5 крб.

Журнал виходив у житомирській електропаровій друкарні М. Дененмана.

№ 105

ХРОНИКА ЗЕМСКИХ ПОВИННОСТЕЙ И УЧРЕЖДЕНИЙ ОБЩЕСТВЕННОГО ПРИЗРЕНИЯ ВОЛЫНСКОЙ ГУБЕРНИИ. Житомир, 1910. № 1, [січень].

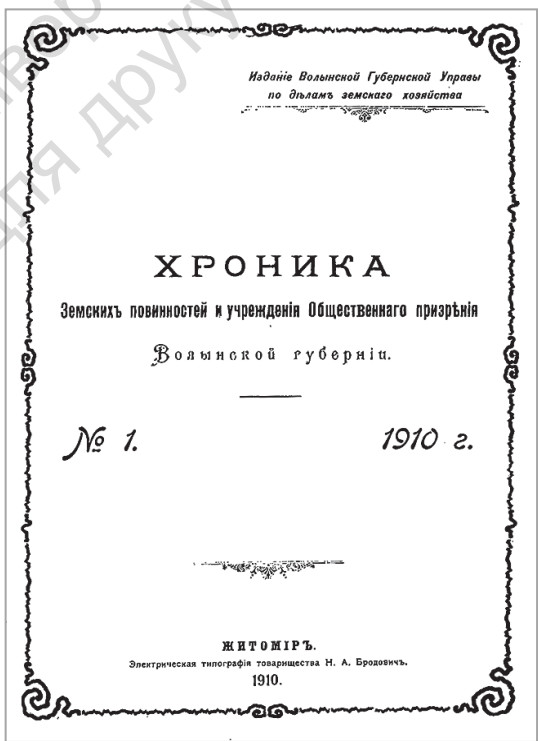
[Ред.: Добровольский И. И., член губ. управы].

Вид.: Волынская губернская управа по делам земского хозяйства.

Наявність вид.: РДБ: 1910 – № 1; РНБ: 1910 – № 1.

Видання засноване з метою освідомлення громадськості про стан земських справ, урахування повинностей, благодійність, надання допомоги і субсидій, ведення роз'яснювальної роботи в цій галузі. До повинностей на той час зараховували, зокрема, пенсії та допомогу особам, які були на утриманні за рахунок земських зборів; квартирне забезпечення чинам поліції та судовим слідчим; витрати на виправні притулки для неповнолітніх тощо.

Частину збірника становила відомість про рух грошей, що перебували в розпорядженні управління земським господарством Волинської губернії з 1 листопада 1909 р., а також пояснювальна записка. До таких витрат належали

зарплати на утримання земського управління, дорожні повинності, сільських лікарів (особовому персоналу медичних закладів, залучених медиків на боротьбу з епідеміями тощо), утримання губернських і повітових лікарень, ветеринарної частини, військової повинності, духовенства. Скажімо, зазначалися такі цифри: на народну освіту витрачено 8566,40 крб, утримання приміщень для арештантів – 1580,62, допомогу церковно-приходським школам – 111747,72, міністерським школам – 20395, будівництво народних училищ – 39207,20.

Особлива роль у суспільному нагляді належала сиротинцям. У цьому випуску прикладом виступав Житомирський сирітський дім, де перебували підкинуті діти від моменту їхнього знаходження до 12 років. Це й історія започаткування сиротинця, кількісні показники вихованців, створення спеціальних майстерень, розпорядок дня, функціонування земського інтернату при фабрично-заводському училищі і т. п.

Згадувалося тут і тижневе меню. Наприклад, у суботу, о 8-й год діти отримували чай з булкою і молоко, об 11 – могли розраховувати на хліб зі смальцем, о 14-й год чекав обід – суп із смоленською крупкою, печення з картоплею, о 17-й – знову чай, молоко, булка, а на вечерю о 20-й год – сало. Окремо подано доповідь про медичний огляд вихованців сирітського будинку для визначення стану їхнього здоров'я і з'ясування причин захворювань.

Додатком до видання стали статистичні дані щодо сиротинця (у 1908 р. тут перебувало 101 немовля й дитина), витрати на харчування, одяг, взуття, ремонт приміщень, опалення, утримання будинку тощо.

"Хроника земских повинностей" вийшла у світ завдяки працівникам електричної друкарні Товариства Н. О. Бродович.

№ 106

ЦЕНЫ НА ПРОДУКТЫ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА НА БАЗАРАХ ВОЛЫНСКОЙ ГУБЕРНИИ. Виходять щомісячно. Житомир, 1911. № 1, травень – 1913. Б. н., січень.

Вид.: Агрономический отдел Волынского губернского земства; Статистическое бюро Волынского губернского земства.

Прим.: із квітня 1913 р. видання об'єдналося з випуском "Цены на продукты сельского хозяйства на ярмарках Волынской губернии" (див. № 108) і виходило під назвою "Цены на продукты сельского хозяйства на базарах и ярмарках Волынской губернии" (див. № 107).

Наявність вид.: РНБ: 1911 – № 5–8, 1912 – № 1–12, 1913 – січ.

Відображено основну інформацію, що стосувалася базарних пунктів

Волинської губернії та вартості тих чи інших сільськогосподарських продуктів і товарів у той чи інший місяць.

Видання виходило у друкарні Товариства Н. О. Бродович у Житомирі.

№ 107

ЦЕНЫ НА ПРОДУКТЫ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА НА БАЗАРАХ И ЯРМАРКАХ ВОЛЫНСКОЙ ГУБЕРНИИ. Житомир, 1913. № 2, квітень – 1914. № 7, грудень.

Вид.: Статистическое бюро Волынского губернского земства.

Прим.: до квітня 1913 р. виходило два видання: "Цены на продукты сельского хозяйства на базарах Волынской губернии" (див. № 106) та "Цены на продукты сельского хозяйства на ярмарках Волынской губернии" (див. № 108).

Наявність вид.: РНБ: 1913 – № 2, 1914 – № 3–7.

Вгорі на обкладинці зазначено: "Текущая статистика. По сообщениям добровольных корреспондентов". Внизу подавалося прохання до всіх, хто

отримував такі повідомлення: у разі неправильності свідчень повідомляти в бюро, указуючи на базарні чи ярмаркові пункти й помилки в цінах.

Статистичні дані окремо подавали таблиці щодо базарних і ярмаркових цін (у копійках). Зокрема, у № 2 за 1913 р. зазначалися базарні пункти (напр., Дубно, Берестечко, Базар, Лугини, Ровно і т. п.), на окремих шпальтах – продукти сільського господарства (зернові, овочі, їстівні продукти (вартість за пуд зерна, борошна, круп, картоплі, буряка, м'яса, сала, масла, меду тощо), а також сіно, солома, дрова. На окремій сторінці наводилася поточна статистика цін у ярмаркових пунктах (Любомль, Білогірська, Мирополь; деякі базарні та ярмаркові пункти збігалися). Відповідно в окремих стовпчиках указувалися ціни на худобу та домашню птицю, сільськогосподарську продукцію (як-от: шкіра, овеча шкіра, шерсть, сало, яйця, мед). Тут само наявні й примітки-повідомлення щодо виторгу. Скажімо: у Базарі (населений пункт. – авт.) ярмарок хороший, найкраще йде торгівля рогатою худобою, кіньми, виробами з дерева та бондарства; у Грицеві ярмарок поганий у зв'язку з посівами.

№ 108

ЦЕНЫ НА ПРОДУКТЫ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА НА ЯРМАРКАХ ВОЛЫНСКОЙ ГУБЕРНИИ. Виходять щомісячно.

Житомир, 1911. № 2, вересень – 1913. Вип. 1, січень.

Вид.: Статистическое бюро Волынского губернского земства.

Прим.: із квітня 1913 р. видання об'єдналося з випуском "Цены на продукты сельского хозяйства на базарах Волынской губернии" (див. № 106) і виходило під заголовком "Цены на продукты сельского хозяйства на базарах и ярмарках Волынской губернии" (див. № 107).

Наявність вид.: РНБ: 1911, 1912 – № 1–12, 1913 – вип. 1.

Зауважувалося, що дані наводяться "за повідомленнями кореспондентів". Як правило, кожна таблиця подавалася на розворот. Зазначалися повіти й відповідні ярмаркові пункти (скажімо, до Володимир-Волинського повіту належав Киселин, до Дубенського – Млинів, Олика; Ізяславського – Славута, Овруцького – Базар, Іскоростень, Лугини; Рівненського – Березно, Деражно, Клевань, Межиріч, Стидин і т. д.).

Розписувалися ціни за такими товарами, як: худоба й домашня птиця (приміром, існували показники за видами товарів; коні – виїзні, робочі, селянські, молоді до 2-х років, мули (лошаки); продавалися також корови, свині, підсвинки, вівці; індики, півні, кури, качки, гуси – худі й відгодовані). Серед сільськогосподарської продукції значилися шкіра, сало, яйця, мед, хміль тощо.

У примітках кореспонденти подавали характеристику ярмарків: "посередня", "хороша", "малолюдна"; у деяких записках були такі пояснення: "ярмарок поганий у зв'язку із сильним морозом. Краще всього йшли: рогата худоба, коні" (Деражня), "ярмарок поганий і малолюдний завдяки поганій погоді" (Ст. Костянтинів), "ярмарок хороший, добре йшли: мануфактура, чоботи і шкіряні вироби, дерев'яні та бондарні товари, бакалія" (Киселин).

В останній графі вказувалися прізвища кореспондентів (найчастіше зустрічалися імена П. Яськевича, Д. Кохановича, В. Яремчика, С. Білічука, К. Вознюка). У серпні, як правило, ярмарок був малолюдним, оскільки відводікали польові роботи; у січні, навпаки, на ярмарки з'їжджалося чимало людей.

№ 109

ЧИНОВНИК ВОЕННОГО ВЕДОМСТВА: журнал военно-литературный. Выходит ежемесячно. Житомир, 1907. № 1, січень – 1909. № 12, грудень.

Ред.-вид.: Ульянов Н. Г.

Статистическое Бюро Волынского Губернского Земства.

Текущая сельскохозяйственная статистика.

ЦѢНЫ НА ПРОДУКТЫ СЕЛЬСКАГО ХОЗЯЙСТВА

на ярмаркахъ Волынской губерніи

за *Май* мѣсяць 1912 года.

(По сообщеніямъ корреспондентовъ).

Въ этихъ таблицахъ свѣдѣнія о показателяхъ, что на данной ярмаркѣ отнѣсеного О продуктахъ продажъ выше не было; черта (—) обозначаетъ, что г. корреспондентъ о цѣнахъ на продукты не имѣлъ свѣдѣній.

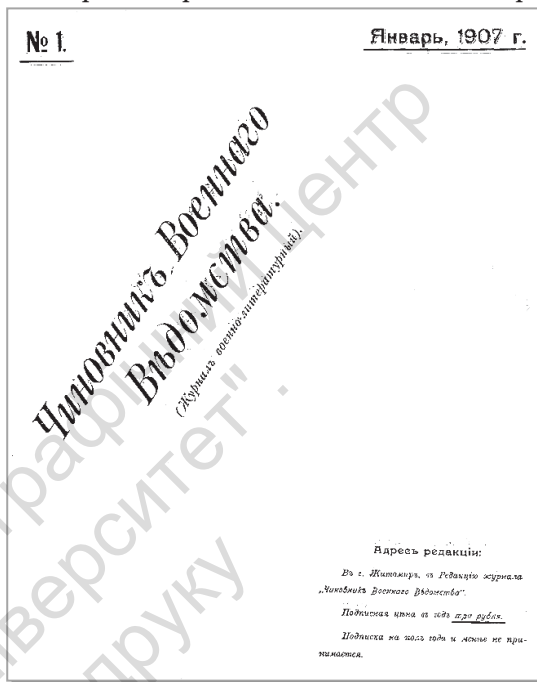
Наявність вид.: РДБ: 1907 – № 1–10, 12, 1908 – № 1–12, 1909 – № 1–12; РНБ: 1907 – № 1–12, 1908 – № 1–12, 1909 – № 1–12.

Як правило, журнал відкривався фотографіями (портретом імператора Миколи II, генерал-ад'ютанта Драгомирова, військового міністра генерал-ад'ютанта Редінгера), а також передовими статтями про актуальні проблеми тогочасної військової служби (становище "нестроєвих офіцерів", пенсії службовцям військових відомств, посадові обов'язки діловодів, звітність, форму одягу зброярів тощо). Чимало тут публікацій із роздумами та пропозиціями, як поліпшити життя військовослужбовців російської армії ("Забиті й забуті" П. Тесленкова, "Військовий пролетарій" та "Бюджет і мрії чиновників" А. Васильєва, "До реформ" Іванкова, "Думки військового чиновника" Лефєбра, "Віддання честі"). Цикл матеріалів присвячувався вітчизняним майстрам-зброярам ("Автомат" Оружейного мастера, "Про зброярських майстрів" Старого майстра-зброяра, "Зброярські майстри і завідувачі зброєю" Е. К.), а також музиці й фаховій підготовці диригентів у війську ("Про форму одягу капельмейстерів" Голови, "Думки вголос військового капельмейстера", "Виконання за вільним наймом військової музики" Капельмейстера, а також відгуки на цю статтю Тенора).

Журнал подавав листи й дописи своїх читачів, спонукаючи їх висловлювати власні думки щодо поліпшення військового життя в Росії. Зокрема Діловод Самоук у своєму "Привіті" до редакції "Чиновника военного ведомства" висловив такі побажання співробітникам: бути "працьовитим товаришем", "високо тримати прапор прав, правди, законності, нагадувати про них, пояснювати і вказувати тим, хто щось не знає..." (№ 3).

Передплатна ціна на рік становила 3 крб.

Журнал виходив у місцевій друкарні М. Дененмана.

№ 110

ШКОЛЬНИК: еженедельное приложение к "Почаевскому листку".
Почаїв, 1915. № 1, 10 січня – № 15, 15 червня.

Вид.: Почаєво-Успенская лавра.

Прим: журнал невеликого формату виходить як додаток до часопису "Почаевский листок" (див. № 82).

Наявність вид.: БАН: 1915 – № 4, 8, 11.

Основний зміст додатку для дітей становили художні твори, пізнавальні замітки й зарисовки, задачі, ігри й шаради для дозвілля. З-поміж белетристики тут опубліковано вірші ("Благовіщення" і "Стрітєння Господне" В. Михайловського, "Мир душі" і "Море життя" Ф. Павловича, "Пісня матері"), оповідання ("Недрути наші" В. Даля, "Літній день" І. Корольова, "Вдячність голубів", "Маленькі справи"), бувальщини ("Корова", "Біди від багатства"), казка ("Ослиний салат"). Цікаві факти для дитячого сприйняття покладено в основу заміток "Папір для писання", "Тума" і нарису "Доля відважного заходу".

№ 8 відкривався портретом М. В. Гоголя. Пропонувалися ілюстрації до творів, художні заставки.

Журнал виходив у друкарні Почаєво-Успенської Лаври.

ЭКСТРЕННАЯ ТЕЛЕГРАММА: издание Житомирского городского и уездного комитета скорой помощи семействам лиц, призванным на войну для защиты Родины. Житомир, 1914. Вип. 1, 11 серпня – 1915. № 226, 27 березня.

Вид.: [Житомирское уездное земство, издатель газеты "Жизнь Волыни" генерал-майор А. М. Красильников].

Прим.: з № 227 за 28 березня 1915 р. видання мало назву "Телеграммы" (див. № 99).

Наявність вид.: РНБ: 1914 – вип. 1–142, 1915 – вип. 143–226.

У першому випуску, відразу під шапкою, подавався текст: "Вся выручка від видання надходить на зміцнення засобів згаданого комітету [Житомирський міський і повітовий комітет швидкої допомоги сім'ям осіб, покликаних на війну для захисту Батьківщини], оскільки усі витрати на видання взяли повністю на себе: повітове земство і видавець газети "Жизнь Волыни" генерал-майор А. М. Красильников, який відмовився від будь-якого прибутку від випуску цих телеграм". Із випуску 31 з'явився підзаголовок: "Телеграми Петроградського Телеграфного Агентства люб'язно надані Житомирському повітовому земству безплатно".

З випуску 11 редакція попереджала: "Надзвичайне прохання більше трьох коп. за телеграму не платити", виділяючи це прохання жирним шрифтом, одразу під заголовком газети. Передплата на один місяць коштувала: з доправленням 60 к., без доправлення – 45 к. Уже в середині вересня редакція зверталася до передплатників: "Для уникнення перерви в доставці екстрених випусків телеграм тим особам, яким завершився термін передплати, не відмовити у відновленні передплати" (вип. 35).

Від 13 серпня 1914 р. (вип. 3) телеграми мали ілюстрований заголовок: знамена й кулемет, зліва – батько з багнетом у руці та скорбна ма-

ти, яка прихилила до себе малу дитину. Цей малюнок супроводжував "Екстренную телеграмму" до зміни назви видання. Формат і розмір випусків варіювалися (1, 2, 5 с., з вип. 12 – здебільшого по 1 с.); телеграми друкувалися не тільки на білому, а й на кольоровому папері (вип. 22 – жовтого кольору, вип. 23–24 – фіолетового, вип. 25–26 – блакитного, вип. 27–28 – рожевого, вип. 29 – зеленого і т. п.).

Більшість телеграм розподілялися між двома рубриками – "По Росії" та "За кордоном", де йшлося про розгортання подій Першої світової війни на всіх фронтах. Наприклад, у випуску 2 за 12 серпня 1914 р. інформація була представлена під шапкою "Війна: Успіхи росіян" (повідомлення з Петербурга, Ананьєва, Пермі про операції французьких військ, роззброєння австрійського крейсера, зміни на "західному театрі війни" тощо); у вип. 31 був великий напис: "Війна. Від Штабу Верховного Головнокомандуючого". 24 серпня (вип. 14) хроніка містила такі теми: прибуття полонених, арешт німецького шпигуна, звернення папи римського до воюючих держав, ситуація у Китаї, заява німецьких письменників, продовольча допомога армії і т. п. Серед міст, із яких надсилалася різноманітна інформація того часу, значилися Львів, Рим, Тифліс, Одеса, Варшава, Софія, Лондон, Париж, Стокгольм, Циндао тощо.

Усе більше місця у випуску "Екстренной телеграммы" відводилося оголошенням "мирного побуту" (мило "Сенлайт", банківські послуги, петербурзький магазин Н. Шейфера, годинниковий і ювелірний салон, склад фотографічного приладдя, шпалери, швейні машинки компанії "Зінгер" у Житомирі).

15 серпня більшу частину другої сторінки було відведено Житомирському міському й повітовому комітету з надання невідкладної допомоги бідним сім'ям запасних, покликаних на дійсну службу (поіменний список, де почесним головою було обрано архієпископа Євлогія, головою – волинського губернатора М. Мельникова, секретарем – Соколовського). Пізніше (вип. 15) вся друга сторінка випуску належала оголошенню про симфонічний концерт у Житомирі, організованому вищезазначеним Комітетом. Подавалося також оголошення про безкоштовну медичну допомогу бідним сім'ям військовослужбовців, указувалися адреси та дні прийому амбулаторних лікарів.

Видання виходило у світ у друкарні Н. Крижановського (Житомир, вул. Михайлівська, 20).

Екстренный выпуск телеграмм газеты "Наша Волянь" – див. газету "Наша Волянь" (№ 77).

ЮГО-ЗАПАДНАЯ ВОЛЫНЬ: общественная и литературная газета; газета политическая, литературная и общественной жизни (з № 57); ежедневная политическая, общественная, литературная и экономическая газета (з № 305). Выходит два раза в неделю (1908–1909 № 9); три раза в неделю (1909. № 10–304); ежедневно (з № 305 за 1909). Дубно, Рівне (з № 101 за 1909), 1908. № 1, 9 листопада – 1915. № 1345, 1 липня.

Ред.: Эльберт Ш. Я., Карпиловский А. Л. (з № 614).

Вид.: Эльберт Ш. Я., Гольденберг З. Г. і Карпиловский Л. А. (з № 614), Карпиловский Л. А. (з № 644).

Дод.: телеграми з черговим газетним матеріалом (1909, 1911, 1913), "Телеграммы (происшествия)" до № 60 за 1908 р.

Наявність вид.: РДБ: 1909 – № 71–78, 83–97, 99, 101, 102, 105, 1910 – № 116–262, 1911 – № 263–424, 426–522, 1912 – № 523–789, 1913 – № 790–831, 831а, 832–836, 836а, 837–921, 923–934, 936–943, 945–1006, 1008–1059, 1914 – № 1060–1065, 1069–1184, 1186–1189, 1915 – № 1261–1267, 1270–1281, 1285–1287 (за 5, 6, 7, 8, 10 квітня), 1290, 1292–1299, 1300–1306, 1306а, 1311–1313, 1315–1318, 1319, 1321–1329, 1326–1328, 1330–1331, 1333–1334, 1337, 1339–1341; РНБ: 1908 – № 1–8, 1909 – № 9–110, 1910 – № 111–262, 1911 – № 263–522, 1912 – № 523–789, 1913 – № 790–1059, 1914 – № 1060–1180, 1915 – № 1261–1345; БАН: 1908–1914.

У редакційній статті зазначено: "Завдання скромне – газета присвячена місцевим інтересам. Віримо, що принесемо користь" (1908. № 1. С. 2). Як і більшість повітових газет, "Юго-Западная Волынь" подавала матеріали про різноманітні аспекти місцевого життя (рубрики "Наш район", "Театр і музика", "Останні новини", "Із залу суду", "Довідковий відділ", "Закордонні новини", "Відповіді редакції" тощо).

Популярними були фейлетони ("Про одного «пшюта»" та "Про весну" А. Ельберта, "Так було" Ніка, "Обивательські діалоги" Занози, "Лебедина пісня" С. Вугмейстера, "Настрій" С. Сокальського, "Мій духовний заповіт" І. Гуревича, "Здолбунівський фейлетон" Є. Я.), нариси та листи ("Київські листи" Вол. Лур'є і М. Бліха, "Чиншеві міста" Немо, "Радзивилівські листи" Незавісімого, "Острозькі негативи" Іщушого, "З далекого минулого" І. Кондратьєва), замітки про театр (Театрала, Дилетанта), а також статті ("Про взаємний кредит" та "Оздоровлення міст на Волині" Г. Шепетіна, "Про значення місцевого друкованого органу"

Для друку газети довелося звертатися до друкарень І. М. Гассера (у Дубно), З. М. Гассера та М. Бояра (у Рівному).

Для друку газети довелося звертатися до друкарень І. М. Гассера (Дубно), З. М. Гассера та М. Бояра (у Рівному).

234

ПЕЧА Д ВЪ КОПИИ ЕЖЕДНЕВНАЯ ГАЗЕТА Суббота, 17 августа 1913 г. № 2

ЮГО-ЗАПАДНЫЙ КРАЙ

Подписная цена: **РЪНПАРТИНО-ПРОГРЕССИВНАЯ** **ОБЪЯВЛЕНИЯ:**

№ 1 (том 3) в 4 копейки, № 2, № 3, № 4, № 5, № 6, № 7, № 8, № 9, № 10, № 11, № 12, № 13, № 14, № 15, № 16, № 17, № 18, № 19, № 20, № 21, № 22, № 23, № 24, № 25, № 26, № 27, № 28, № 29, № 30, № 31, № 32, № 33, № 34, № 35, № 36, № 37, № 38, № 39, № 40, № 41, № 42, № 43, № 44, № 45, № 46, № 47, № 48, № 49, № 50, № 51, № 52, № 53, № 54, № 55, № 56, № 57, № 58, № 59, № 60, № 61, № 62, № 63, № 64, № 65, № 66, № 67, № 68, № 69, № 70, № 71, № 72, № 73, № 74, № 75, № 76, № 77, № 78, № 79, № 80, № 81, № 82, № 83, № 84, № 85, № 86, № 87, № 88, № 89, № 90, № 91, № 92, № 93, № 94, № 95, № 96, № 97, № 98, № 99, № 100, № 101, № 102, № 103, № 104, № 105, № 106, № 107, № 108, № 109, № 110, № 111, № 112, № 113, № 114, № 115, № 116, № 117, № 118, № 119, № 120, № 121, № 122, № 123, № 124, № 125, № 126, № 127, № 128, № 129, № 130, № 131, № 132, № 133, № 134, № 135, № 136, № 137, № 138, № 139, № 140, № 141, № 142, № 143, № 144, № 145, № 146, № 147, № 148, № 149, № 150, № 151, № 152, № 153, № 154, № 155, № 156, № 157, № 158, № 159, № 160, № 161, № 162, № 163, № 164, № 165, № 166, № 167, № 168, № 169, № 170, № 171, № 172, № 173, № 174, № 175, № 176, № 177, № 178, № 179, № 180, № 181, № 182, № 183, № 184, № 185, № 186, № 187, № 188, № 189, № 190, № 191, № 192, № 193, № 194, № 195, № 196, № 197, № 198, № 199, № 200, № 201, № 202, № 203, № 204, № 205, № 206, № 207, № 208, № 209, № 210, № 211, № 212, № 213, № 214, № 215, № 216, № 217, № 218, № 219, № 220, № 221, № 222, № 223, № 224, № 225, № 226, № 227, № 228, № 229, № 230, № 231, № 232, № 233, № 234, № 235, № 236, № 237, № 238, № 239, № 240, № 241, № 242, № 243, № 244, № 245, № 246, № 247, № 248, № 249, № 250, № 251, № 252, № 253, № 254, № 255, № 256, № 257, № 258, № 259, № 260, № 261, № 262, № 263, № 264, № 265, № 266, № 267, № 268, № 269, № 270, № 271, № 272, № 273, № 274, № 275, № 276, № 277, № 278, № 279, № 280, № 281, № 282, № 283, № 284, № 285, № 286, № 287, № 288, № 289, № 290, № 291, № 292, № 293, № 294, № 295, № 296, № 297, № 298, № 299, № 300, № 301, № 302, № 303, № 304, № 305, № 306, № 307, № 308, № 309, № 310, № 311, № 312, № 313, № 314, № 315, № 316, № 317, № 318, № 319, № 320, № 321, № 322, № 323, № 324, № 325, № 326, № 327, № 328, № 329, № 330, № 331, № 332, № 333, № 334, № 335, № 336, № 337, № 338, № 339, № 340, № 341, № 342, № 343, № 344, № 345, № 346, № 347, № 348, № 349, № 350, № 351, № 352, № 353, № 354, № 355, № 356, № 357, № 358, № 359, № 360, № 361, № 362, № 363, № 364, № 365, № 366, № 367, № 368, № 369, № 370, № 371, № 372, № 373, № 374, № 375, № 376, № 377, № 378, № 379, № 380, № 381, № 382, № 383, № 384, № 385, № 386, № 387, № 388, № 389, № 390, № 391, № 392, № 393, № 394, № 395, № 396, № 397, № 398, № 399, № 400, № 401, № 402, № 403, № 404, № 405, № 406, № 407, № 408, № 409, № 410, № 411, № 412, № 413, № 414, № 415, № 416, № 417, № 418, № 419, № 420, № 421, № 422, № 423, № 424, № 425, № 426, № 427, № 428, № 429, № 430, № 431, № 432, № 433, № 434, № 435, № 436, № 437, № 438, № 439, № 440, № 441, № 442, № 443, № 444, № 445, № 446, № 447, № 448, № 449, № 450, № 451, № 452, № 453, № 454, № 455, № 456, № 457, № 458, № 459, № 460, № 461, № 462, № 463, № 464, № 465, № 466, № 467, № 468, № 469, № 470, № 471, № 472, № 473, № 474, № 475, № 476, № 477, № 478, № 479, № 480, № 481, № 482, № 483, № 484, № 485, № 486, № 487, № 488, № 489, № 490, № 491, № 492, № 493, № 494, № 495, № 496, № 497, № 498, № 499, № 500, № 501, № 502, № 503, № 504, № 505, № 506, № 507, № 508, № 509, № 510, № 511, № 512, № 513, № 514, № 515, № 516, № 517, № 518, № 519, № 520, № 521, № 522, № 523, № 524, № 525, № 526, № 527, № 528, № 529, № 530, № 531, № 532, № 533, № 534, № 535, № 536, № 537, № 538, № 539, № 540, № 541, № 542, № 543, № 544, № 545, № 546, № 547, № 548, № 549, № 550, № 551, № 552, № 553, № 554, № 555, № 556, № 557, № 558, № 559, № 560, № 561, № 562, № 563, № 564, № 565, № 566, № 567, № 568, № 569, № 570, № 571, № 572, № 573, № 574, № 575, № 576, № 577, № 578, № 579, № 580, № 581, № 582, № 583, № 584, № 585, № 586, № 587, № 588, № 589, № 590, № 591, № 592, № 593, № 594, № 595, № 596, № 597, № 598, № 599, № 600, № 601, № 602, № 603, № 604, № 605, № 606, № 607, № 608, № 609, № 610, № 611, № 612, № 613, № 614, № 615, № 616, № 617, № 618, № 619, № 620, № 621, № 622, № 623, № 624, № 625, № 626, № 627, № 628, № 629, № 630, № 631, № 632, № 633, № 634, № 635, № 636, № 637, № 638, № 639, № 640, № 641, № 642, № 643, № 644, № 645, № 646, № 647, № 648, № 649, № 650, № 651, № 652, № 653, № 654, № 655, № 656, № 65

Таким чином, свою настанову – виконувати самовіддано вчительську, проповідницьку роль редакція втілювала в тих матеріалах, що побачили світ у рубриках "Телеграми", "Зигзаги", "Робітниче життя", "Хроніка", "Єврейське життя", "Селянське життя", "Шкільне життя", "Еміграція", "Губернський відділ", "З-за кордону", "Обласний відділ" тощо. Знайшлося тут місце для передових статей ("Ще одна, "Без суперечок", "Австрійські тривоги"), фейлетонів ("Пані благоглупість", "Дні нашого життя" з циклу "Ковельчани" Павла Ананьєва, "З залу суду" О. Л. Д'Ора), прози й поезії ("Все через хліб" Л. Трецека, "Запізнилась!"

Б. Є. Писаревського, "Гувернантка" А. Саксаганської, "Страховка" та "Оцінщик" Л. Переца, "Аскона" та "Сільська смерть" О. Димова, "Царівна (уральська легенда)" та "Казка віолончелі" Євгена Дніпровського, "Старо-кримська легенда" М. Маркса, "Психоз" А. Єлецького), записок у характеристиках "Під поглядом белетриста" Арнольда Х., заміток про робітниче життя, театральних оглядів, петербурзьких листів про невських банкірів (А. Лукоянов), повідомлень на кшталт "Тімназист-розбійник" або "Людина-звір" і т. п.

Розмаїті публікації дубненської газети дали привід читачу Х. Зафрану із Житомира привітати нове видання та висловити побажання, щоб часопис і надалі підтримував традиції російської журналістики, висвітлюючи інтереси широких мас (№ 6).

Редакція "призначила" ціну не 2, а 1 к., щоб зробити газету загальнодоступною.

Газета друкувалась у місцевій літографії Л. Ніхамкіна і М. Чертова (м. Ковель).

№ 114

ЮНАЯ ВОЛЫНЬ: экстренный ночной выпуск по случаю студенческого вечера (№ 2). Житомир, 1913. № 1, 12 січня – № 2, [в ночь с 28 на 29 декабря].

Ред.-вид.: Езерский С. А.

Наявність вид.: РНБ: 1913 – № 1, 2.

У передовій статті "Житомир, 12-го січня" редакція наголошувала: "Як у житті всього всесвіту, всього людства, так і в житті студентства бувають не тільки темні сторони та неприємні плями, а й найістинніші страждання і найжорстокіша скорбота... Але наша газета видається під грім бальної музики, під гамір веселих промов... Молодості нічого не страшно. Всі скорботи і страждання вона здолає, не відмовляючись від усього, що прикрашає життя... Молодість, чиста, світла радість, юна, безжурна втіха, що народжуються світлом сонця, сяйвом зірок, красою людини, громом музики – всього цього ми не цураємося... Ми все це любимо так само міцно, як любили на берегах Еллади, у весняній і сві-

тлій Італії. Нехай у цей день газета розповідає тільки про радощі, кохання і дружбу, про красу й силу, про дзвони й пісні солов'я, про троянди та по-смішки, про білизну яскравого снігу і красу зелених луків. Хай живе молодість! Хай вічно тривають веселощі! Vivat!" (1913. № 1).

На шпальтах "Юной Волыни" містилося чимало віршів та кілька оповідань ("Мое Кохання", "Мрії одного студента", "Самітність", "Київський студент" Я. Головченка, "Один", "Роздуми студента", "Мініатюра" Олафа, "Сповідь організатора балу" Вол. Інсарова тощо). Тут опубліковано іронічно-гумористичні поради "Обов'язкові постанови" секретаря студентської комісії Егназарьянца; такий само дотепний відгінюк мають замітки, анекдоти й оголошення на зразок: "Цілком втрачено дотепність. Того, хто знайде, просять доставити в редакцію "Юной Волыни" – хронікеру" чи "Загублена на вулиці 1905 року політична благонадійність. Того, хто знайде, просять залишити в себе як науку для нащадків" (№ 2).

Як указувалось, ціна номера – за згодою.

Контора та редакція розміщувались у кіоску "Gaudeamus".

Випуск виходив у друкарні Х. М. Швеця (вул. Велика Бердичівська, 41).

Двомовні видання (російською та польською мовами)

№ 115

ИЗВЕСТИЯ ЛУЦКОГО ОБЩЕСТВА СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА. Выходит 2 раза в месяц. Луцк, 1907. № 1, квітень – 1914.

№ 15, вересень / жовтень.

Ред.: Гродзкий Э. М., агроном; Балинский И. С. (з № 7 за 1910).

[Вид.: Луцкое общество сельского хозяйства].

Прим.: текст подавався російською і польською мовами (у 1909–1910 рр.). З № 6 за 1911 р. і в 1912 р. заголовок – "Известия Луцкого и Владимир-Волынского сельскохозяйственных обществ".

Наявність вид.: РДБ: 1909 – № 1–3, 5–24, 1910 – № 1, 2, 1913 – № 5, 6, 1914 – № 8, 9, 12, 15; РНБ: 1907 – № 1–18, 1908 – № 1–16, 18–24, 1909 – № 1–24, 1910 – № 1–15, 1911 – № 1–20, 1912 – № 1–15, 1913 – № 1–13, 1914 – № 1/2–15.

Спеціалізований журнал здебільшого друкував статті, пов'язані із сільськогосподарською тематикою, написані фахівцями ("Застосування фосфоритного борошна для угноювання" М. Г. Кириленка, "Проста проба на наявність фосфорної кислоти в каміннях" професора А. П. Лідова, "Сільськогосподарське машинобудування в Північно-Американських Сполучених Штатах" Д. Арцибашева, "Застосування тракторів і моторних плугів у сільському господарстві" М. Островського, "Селянське господарство в Баварії" Л. Литошенка, "Поїздка в Данію і Швецію" К. І. Свяцького, "Критичний період у розвитку вівса" Ів. Вихляєва, "Годівля рогатої худоби на Волинському Поліссі" Ст. Липинського, "Досвід застосування азотного добрива" (обидві публікації польською мовою) тощо).

Щономера були наявні хроніка, огляди й оголошення, що стосувалися внутрішніх і закордонних хлібних ринків, цін на різну сільськогосподарську продукцію, попит і пропозиції праці; згодом виникли такі рубрики, як "Сільськогосподарська хроніка", "Вісті з місць", "Попит і

пропонування праці", "Огляд хлібного ринку". Скажімо, в останній рубриці друкувалися такі огляди: "Наміри внутрішніх ринків без змін, стійкі, але не жваві. Попит стриманий. Трапляються тільки невеликі угоди... Південно-Західний регіон. Наміри стійкі. На Західноєвропейських ринках наміри послаблюються. Англія. Наміри загалом із хлібми спокійні, з кукурудзою твердо..." (1909. № 1), "Порти. Стабільно. Ціни без змін. У Чорноморських портах експорт оперує переважно з кукурудзою" (1909. № 2).

Місцева хроніка стосувалася здебільшого упровадження нових технологій, передачі досвіду, практичного застосування теоретичних набутків, що поширювалися на шпальтах спеціалізованого видання. Часто повідомлення з Дубненського, Житомирського, Луцького повітів та інших регіонів Волині, а також Чернігівщини підписані фахівцями. Приміром, інструктор з молочного господарства Г. Лакт, інструктор садівництва Ф. Лоханько; зустрічалися й інші автори: Григорій Соловій з Чернігова, селянин Соловей з Дубненського повіту і т. п. Редакція дала змогу своїм читачам ознайомитися з оглядами виставки-ярмарки хмелю (Луцьк, 1913), поліського меліораційного з'їзду, Синдикату сільськогосподарських машин, сільськогосподарської та промислової виставки (Старокостянтинів, 1914) тощо.

Оголошення в "Известиях" друкувалися російською та польською мовами (деякі з них дублювалися), найчастіше це стосувалося технічних нововведень у сільському господарстві (часто пропонувалися малюнки та схеми), захисту рослин і тварин, елітного насіння тощо. В одному з номерів увага землеробів зверталася на неякісні пропозиції

французьких та американських торговців. Редакція попереджала: "Не купуйте насіння дешевої червоної конюшини... Закордонна конюшина у нас вимерзає. Місцева конюшина внаслідок неврожаю минулого року дешевою бути не може" (1909. № 6. С. 9). Іншим разом Луцьке товариство сільського господарства прохало: "... Не маючи на складі можливості тримати запасні частини до всіх поширених у районі жаток усіх видів, просимо поспішити вельмишановних клієнтів із замовленнями на запасні частини до жаток задля того, аби в гарячу пору не довелось такі виписувати й чекати" (1909. № 6. С. 18).

Практично спрямованими були й оголошення у рубриці "Попит і пропонування праці", де кожен міг знайти відповідну посаду за певну винагороду. Наприклад, "Потрібен практикант – не одружений, за незначну винагороду, в добре обладнаний маєток", "Шукає місце економи або управляючого в невеликому маєтку. 30 років. 12 років практики у Луцькому повіті. Наявні свідоцтва і рекомендації" (1914. № 8. С. 32).

На шпальтах "Известий" постійно подавалися практичні поради (хвороби рослин, використання методу Кемпбля у картоплярстві, вимуровування цементних ям для гною, досвід збирання озимих, гессенська муха й боротьба з нею). Друкувалися матеріали Луцького товариства сільського господарства (проект статуту агрономічного товариства, протоколи агрономічної наради, засідань ревізійної ради). У травневому номері за 1914 р. редакція повідомила про перспективу видання спеціального "Коммерческого листка", що відображатиме свіжі повідомлення про хмельарський ринок.

Члени Луцького товариства сільського господарства отримували журнал безплатно. Для сторонніх передплатників ціна на рік становила 2 крб, на 6 міс. – 1 крб. Нумери коштували по 20 к.

Адреса реакції була такою: м. Луцьк, Луцьке товариство сільського господарства.

Журнал виходив у типолітографії М. Л. Гройса в Луцьку (вул. Шосейна).

Іншомовні видання (видання розмовною єврейською мовою ідиш)

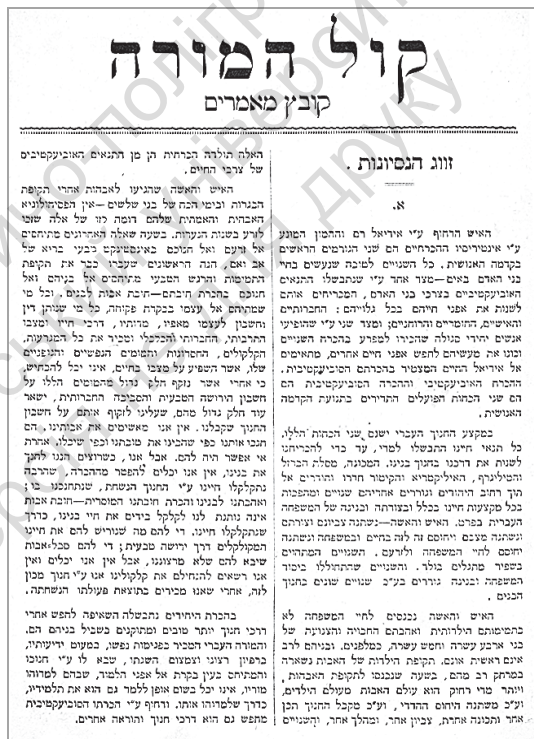
№ 116

KOL-HAMORE / Кол Га Мора. Житомир, 1909.

Прим.: часопис видається мовою ідиш.

Наявність вид.: НБУВ: 1909.

На сторінках часопису друкуються замітки, кореспонденції, вірші, оповідання. Є ілюстровані заставки. На останній сторінці подано оголошення, деякі з них стосувалися продукції книжкового магазину у Вільно.

№ 117

KUL-MUR / Кул-мур. Житомир, 1914.

Прим.: часопис видається мовою ідиш.

Наявність вид.: НБУВ: 1914.

Видання перебуває у фондах відділу юдаїки. Тимчасово не видається.

№ 118

DER SHLANG / Дер Шланг: сатиро-юмористический сборник. Житомир, 1912.

Прим.: часопис видається мовою ідиш.

Наявність вид.: НБУВ: 1912.

Друкувалися сатирично гумористичні твори (вірші, оповідання, замітки, анекдоти тощо). На останній сторінці подавалися оголошення.

Ціна номера становила 5 к.

Видання виходило у світ у друкарні Ш. Хорожанського.

№ 119

ТЫГОДНИК КРЕСОВЫ: czasopismo, poświęcone zagadnieniom politycznym, społecznym i literackim, oraz działalności narodowej społeczeństwa polskiego na Rusi. Житомир, 1917. № 1, 15 (28) листопада – № 6, 24 грудня (1918, 6 січня).

Ред.: Rosinkiewicz Kazimierz.

Вид.: Horodyski Wincent.

Ред.-вид.: Horodyski Wincent (№ 6).

Наявність вид.: РДБ: 1917 – № 1–6; НБУВ: 1917 – № 1–6.

У передовій статті редакція виголосила своє кредо: кому дорога та Польща, яку кожен щиро виплекав у своєму серці, той стане нашим другом у служінні спільній справі. Підкреслювалося також, що народ і костел – то дві святині, якому співробітники віддаватимуть усі свої сили.

Основні рубрики видання: "Хроніка", "Останні новини", "Листи з краю", "Огляд польських справ", "Військовий огляд", "На видноколі" тощо. На шпальтах газети подавалися статті й кореспонденції ("Крах карбованця" інж. І. С., "Повернення до краю" Ф. Б., "Польське військо", "Війна і мир", "Українська республіка", "Федерація народів Росії", "Проект конституції Польського Королівства"), нариси та зарисовки ("Костюшко як видатна особистість" Войцеха Дубровського, "Образки з життя" Борути), фейлетони, літературно-мистецькі огляди (зокрема Litawor розповідав про польську оперу).

Редакція дбала про публікацію художніх творів, серед яких оповідання "Скарб астронома" Казимира Розінкевича, вірш "О, моя душа" Мімара, анонімна поезія "На Україні". На сторінках газети опублікова-

но анонси нових польських видань (ідеться про місячник "Słowo Katolickie" у Києві); були наявні також різні оголошення (напр., польська кав'ярня у Житомирі, цукерня і кав'ярня "Франсуа", видавництво книг Бачковського у Житомирі, книгарень Леона Ідзиковського та Владислава Карпінського і синів у Києві).

Передплата газети на 1 міс. становила 2 крб (із пересиланням – 2,25 крб), до кінця 1917 р. – 4 крб (із пересиланням 4,50 крб). Номер коштував 50 к.

Редакція розміщувалася за адресою: м. Житомир, Кафедральна площа. Газета виходила у Польській друкарні в Житомирі.

ДОПОМІЖНІ ПОКАЖЧИКИ

Географічний покажчик

Володимир-Волинський (нині райцентр Волинської обл.)

Бюллетень "Вестник Волынского губернского комиссара" (1917)

Владимир-Волынская жизнь (1908)

Волочиськ (нині райцентр Хмельницької обл.)

Голос воина (1917)

Дубно (нині райцентр Рівненської обл.)

Дубенский вестник (1907)

Провинциальная мысль (1913)

Юго-Западная Волынь (1908–1909)

Житомир (нині обласний центр)

Белый цветок (1914)

Бюлетень Волинського губерніяльного комісара Генерального секретаріату Української Народної Республіки (1917)

Бюллетени Исполнительного комитета ополчения Юго-Западного фронта (1917)

Бюллетень Волынского общества хмелеводства (1914–1915)

Бюллетень справочного бюро по животноводству Волынского губернского земства (1915)

Вестник Волынского губернского комиссара = Вістник Волинського губерніяльного комісара (1917)

Вестник Волынского губернского комиссара Временного правительства (1917)

Вестник Волынского губернского комиссара Генерального секретаріата Украинской Народной Республики (1917)

Вестник Волини (1907–1908)

Ветеринарная хроника Волынской губернии (1910–1915)

Вістник Волинського губерніяльного комісара Генерального секретаріату (Директорії) Української Народної Республіки (1917–1919)
Взаимный кредит (1909–1910)
Военно-санитарный обзор (1917)
Волынец (1915)
Волынская жизнь (1906–1908)
Волынская мысль (1915)
Волынская неделя (1911–1913)
Волынская нива (1913)
Волынская почта (1912–1914)
Волынская речь (1917)
Волынские губернские ведомости (1838–1917)
Волынские епархиальные ведомости (1901–1917)
Волынские народные известия (1917)
Волынские новости (1912–1913)
Волынские отклики (1910–1911)
Волынский вестник (1904) Волынский историко-археологический сборник (1896–1900)
Волынский курьер (1912–1913)
Волынское губернское земское собрание (1914)
Волынское слово (1913–1916)
Волынь (1882–1918)
Врачебно-санитарная хроника Волынской губернии (1910–1916)
Голос Волини (1907)
Голос Волынского общества грамотности (1906)
Голос пчеловода (1913–1915)
Громадянин (1917–1919)
Двухнедельный бюллетень об эпидемических заболеваниях в Волынской губернии (1917)
Дорожная хроника Волынского губернского земского управления (1910)
Ежемесячный бюллетень метеорологической сети Волынского губернского земства (1913–1915)
Жизнь Волини (1909–1917)
Жизнь Волини (1911–1912)
Житомирская минута (1908–1916)
Житомирский вечерний листок (1908)
Житомирский листок (1879–1882)

Житомирский листок объявлений (1878)
Законоучитель (1912–1917)
Известия Волынского губернского земства (1912–1914)
Известия Волынского губернского избирательного комитета (1917)
Известия Союза служащих и рабочих Житомирской железной дороги (1917)
Известия Союза тружеников народной школы Волыни (1917)
Иллюстрированное приложение к газете "Волынь" (1910–1912)
Истина (1907–1908)
Листок хмелевода (1911–1917)
Мысль (1904)
Наша Волынь (1913–1915)
Обзор акцизов (1883)
Отклики свободной школы (1917)
Последние волынские известия (1914)
Православная Волынь (1917–1918)
Проповеднический листок (1912)
Проповеднический листок "Православной Волыни" (1917)
Протоколы общества врачей Волынской губернии (1885–1886)
Рабочий голос (1917)
Свободное слово (1917)
Сельскохозяйственная хроника Волынской губернии (1910–1915)
Состояние операций по обязательному и добровольному страхованию и сведения о противопожарных мероприятиях (1912–1913)
Статистический ежегодник Волынского губернского земства (1913)
Страховая хроника Волынского губернского земского управления (1910)
Стерно (1917)
Текущая сельскохозяйственная статистика (1912–1915)
Текущая сельскохозяйственная статистика [по состоянию озимых и яровых посевов] (1914–1915)
Текущая сельскохозяйственная статистика [по ценам на продукты] (1911–1914)
Текущая страховая статистика (1912)
Телеграммы (1915)
Трудовая Волынь (1917–1918)
Труды Волынского губернского статистического комитета (1867)
Труды метеорологической сети Волынского земства (1911–1912)

Труды Общества исследователей Волыни (1902–1915)
Уездный воинский начальник (1907–1909)
Хроника земских повинностей и учреждений общественного призрения Волынской губернии (1910)
Цены на продукты сельского хозяйства на базарах Волынской губернии (1911–1913)
Цены на продукты сельского хозяйства на базарах и ярмарках Волынской губернии (1913–1914)
Цены на продукты сельского хозяйства на ярмарках Волынской губернии (1911–1913)
Чиновник военного ведомства (1907–1909)
Экстренная телеграмма (1915)
Юная Волынь (1913)
Kol-Hamore (190)
Kul-mur (1914)
Der Shlang (1912)
Tygodnik Kresowy (1917)

Здолбунів (нині райцентр Рівненської області)
Волынская земля (1915. № 161–172)

Ізяслав (нині райцентр Хмельницької обл.)
Новая дорога (1917)
Свободное слово (1917)

Ковель (нині райцентр Волинської обл.)
Юго-Западный край (1913)

Кременець (нині райцентр Тернопільської обл.)
Возрождение (1906–1908)
Волынская земля (1912. № 1–192)
Волыньские епархиальные ведомости (1867–1901)
Кременецкая искра (1910–1914)
Телеграммы (1914–1915)

Луцьк (нині обласний центр)
Бюллетень бюро Исполнительного комитета Особой армии (1917–1918)
Известия выборных Особой армии (1917)

Известия Луцкого и Владимир-Волынского сельскохозяйственных обществ (1911–1912)

Известия Луцкого общества сельского хозяйства (1907–1910, 1913–1914)

Сабах (1914)

Социал-демократ (1917)

Овруч (нині райцентр Житомирської обл.)

Известия Временного исполнительного комитета объединенных общественных организаций г. Овруча и уезда (1917)

Известия Совета солдатских, крестьянских и рабочих депутатов города Овруча и уезда (1917)

Полонне (нині райцентр Хмельницької обл.)

Известия общего профессионального Союза рабочих м. Полонного (1917)

Почаїв (нині місто Тернопільської обл.)

Волынская земля (1912–1915. № 160)

Волынский историко-археологический сборник (1896)

Почаевские вести : прибавление к "Почаевскому листку" (1904–1905, 1906–1909)

Почаевские известия (1906–1909)

Почаевский листок (1887–1917)

Русский инок (1910–1915)

Школьник (1915)

Рівне (нині обласний центр)

Вестник Ровенского уездного земства (1914–1915)

Волынская мысль (1911–1912)

Голос Волыни (1914–1915)

Журналы Волынского губернского земского собрания (1913–1915)

Известия военно-революционного комитета Юго-Западного фронта (1917)

Кадима (1917)

Кривое зеркало (1910)

Юго-западная Волынь (1909–1915)

Старокостянтинів (нині райцентр Хмельницької обл.)

Вестник Совета рабочих, солдатских и крестьянских депутатов г[орода] Староконстантинова (1917)

Хронологічний показчик видань

Перша цифра у дужках означає кількість новоутворених видань. Друга цифра – кількість періодичних видань, що припинили своє існування. Третя цифра – це загальна кількість періодичних видань у зазначений рік.

1838 (1–0–1)	1888–1895 (0–0–4)	1909 (2–3–14)
1839–1866 (0–0–1)	1896 (1–0–5)	1910 (10–5–20)
1867 (2–1–3)	1897–1899 (0–0–5)	1911 (8–1–23)
1868–1877 (0–0–2)	1900 (0–1–5)	1912 (10–4–32)
1878 (1–0–3)	1901 (0–0–4)	1913 (11–9–38)
1879 (1–0–3)	1902 (1–0–5)	1914 (9–10–36)
1880–1881 (0–0–3)	1903–1905 (0–0–5)	1915 (5–21–30)
1882–1884 (1–1–4)	1906 (4–1–9)	1916 (1–4–10)
1885–1886 (0–0–3)	1907 (7–2–15)	1917 (33–?–39)
1887 (1–0–4)	1908 (3–6–17)	

У другій частині показчика відображено хронологічну послідовність появи видань. Тут указуються назва видання та дата виходу його першого номера (якщо ця дата відома).

1838	8 січня	Волынские губернские ведомости
1867		Труды Волынского губернского статистического комитета
	11 вересня	Волынские епархиальные ведомости
1878		Житомирский листок об'явлений
1879	2 січня	Житомирский листок
1882	22 січня	Волынь
1883	8 січня	Обзор акцизов
1885		Протоколы общества врачей Волынской губернии
1887	3 квітня	Почаевский листок
1896		Волынский историко-археологический сборник
1902		Труды Общества исследователей Волыни

1904	2 (15) червня	Волынский вестник
	жовтень	Мысль
1906	березень	Возрождение
	1 вересня	Почаевские известия
	14 (27) жовтня	Волынская жизнь
	21 листопада	Голос Волынского общества грамотности
1907		Чиновник военного відомства
	Січень	Дубенский вестник
	16 січня	Голос Волыни
	Квітень	Известия Луцкого общества сельского хозяйства
	Липень	Истина
	1 серпня	Вестник Волыни
	грудень	Уездный воинский начальник
1908		Владимир-Волынская жизнь
	3 вересня	Житомирский вечерний листок
	9 листопада	Юго-Западная Волынь
	26 грудня	Житомирская минута
1909	1 (14) січня	Kol-Hamore Жизнь Волыни
	листопад	Взаимный кредит
1910		Кривое зеркало
		Сельскохозяйственная хроника Волынской губернии
	січень	Ветеринарная хроника Волынской губернии
		Врачебно-санитарная хроника Волынской губернии
		Кременецкая искра
		Страховая хроника Волынского губернского земского управления
		Хроника земских повинностей и учреждения общественного призрения Волынской губернии
	1 січня	Русский инок
	червень	Дорожная хроника Волынского губернского земского правления
	21 листопада	Волынские отклики

1911		Текущая сельскохозяйственная статистика
	6 січня	Жизнь Волыни: беспл. иллюстр. приложение
1911	10 квітня	Волынская мысль (Рівне)
	Травень	Цены на продукты сельского хозяйства на базарах Волынской губернии
	23 червня	Листок хмелевода
	серпень	Труды метеорологической сети Волынского губернского земства
	вересень	Цены на продукты сельского хозяйства на ярмарках Волынской губернии
	28 листопада	Волынская неделя
1912		Текущая страховая статистика Der Shlang
	8 січня	Волынская почта
	15 січня	Проповеднический листок
	1 лютого	Состояние операций по обязательному и добровольному страхованию и сведения о противопожарных мероприятиях
	1 квітня	Волынская земля
	1 червня	Известия Волынского губернского земства
	16 вересня	Волынский курьер
	4 грудня	Волынские новости
	20 грудня	Законоучитель
1913		Ежемесячный бюллетень метеорологической сети Волынского губернского земства
		Статистический ежегодник Волынского губернского земства
	Січень	Голос пчеловода
	12 січня	Юная Волынь
	9–13 лютого	Журналы Волынского губернского земского собрания
	8 березня	Волынское слово
	Квітень	Цены на продукты сельского хозяйства на базарах и ярмарках Волынской губернии
	22 червня	Волынская нива
	3 липня	Провинциальная мысль
	16 серпня	Наша Волынь
		Юго-Западный край

1914	1 березня	Kul-Mur Голос Волини (Рівне)
1914	Квітень	Сабах
	15 травня	Белый цветок
	10 липня	Бюллетень Волинского общества хмелеводства
	серпень	Вестник Ровенского уездного земства
	11 серпня	Экстренная телеграмма
	3 вересня	Последние волинские известия
	10 вересня	Телеграммы (Кременець)
1915		Бюллетень справочного бюро по животноводству Волинского губернского земства
	10 січня	Школьник
	28 березня	Телеграммы (Житомир)
	24 травня	Волинець
	16 вересня	Волинская мысль (Житомир)
1917		Военно-санитарный обзор
		Голос воина
		Двухнедельный бюллетень об эпидемических заболеваниях в Волинской губернии
		Известия Военно-революционного комитета Юго-Западного фронта
		Известия Союза служащих и рабочих Житомирской железной дороги
		Проповеднической листок "Православной Волини"
		Стерно
	Березень	Свободное слово (Житомир)
		Известия Временного Исполнительного комитета объединенных общественных организаций г. Овруча и уезда
	28 березня	Трудовая Волинь
	20 квітня	Вестник Волинского губернского комиссара Временного правительства
	Травень	Волинская речь
1917	2 травня	Известия Союза тружеников народной школы Волини
	6 травня	Православная Волинь
	15 травня	Волинские народные известия

1917		Отклики свободной школы
	18 травня	Громадянин
	23 червня	Известия общего профессионального Союза рабочих м. Полонного
	27 червня	Рабочий голос
	2 липня	Известия Союза солдатских, крестьянских и рабочих депутатов города Овруча и уезда
	9 липня	Свободное слово (Ізяслав)
	1 серпня	Новая дорога
	17 (30) серпня	Бюллетени Исполнительного комитета ополчения Юго-Западного фронта
	29 жовтня	Бюллетень "Вестника Волынского губернского комиссара"
	листопад	Известия Волынского губернского избирательного комитета
	8 листопада	Социалист-демократ
	15 (28) листопада	Tygodnik Kresowy
	17 листопада	Вестник Волынского губернского комиссара= Вістник Волинського губерніяльного комісара
	21 листопада	Вестник Совета рабочих, солдатских и крестьянских депутатов г. Старокопачин
1917		Известия Военно-революционного комитета Юго-Западного фронта
	24 листопада	Бюллетень Бюро Исполнительного комитета Особой армии
	30 листопада	Вістник Волинського губерніяльного комісара Генерального секретаріату Української Народної Республіки
	грудень	Кадима
		Проповеднический листок "Православной Волини"
	4 грудня	Бюлетень Волинського губерніяльного комісара Генерального секретаріату Української Народньої Республіки

Іменний покажчик редакторів та видавців

- Авдєєв В. А., 36
Акакій, ієромонах (Заклинський Олександр Іванович), 37
Алексій, ієромонах, 82
Андро Дмитро Федорович, голова Рівненської повітової земської управи, 20
Артемьев В. Я., 12
Балінський Гнат Станіславович, 115
Бахрах Борух Меєрович, 39
Бейгельман М., 68
Беляцький Айзик Абрамович, 113
Беляєв Петро Іванович, 37
Бельський, поручник, 67
Бліх Мойша Овшіович, 75
Блонський А., 44
Блонський С. А., 44
Бородзич В. Ф., 44
Бортников Тимофій Петрович, 19, 44, 57
Бортникова Вікторія Антонівна, 44
Бортникова Варвара Петрівна, 44
Братчиков А., 36
Бржозовський С. А. (завідувач метеорологічної мережі Волинської губернії), 102
Вакс Арон Герш Бенцонович, 43, 44
Виговський Казимир Сигизмундович, 43, 44, 57, 77
Віталій, архімандрит (Максименко Віталій), 29, 37, 81, 82, 87
Волинський Йосип Станіславович, 44
Волкенштейн Олександр Юрійович, присяжний повірений, 39
Володимир, ієромонах, 82
Галич Володимир Іванович, священник, 29
Герман Гірш Менделевич, 30
Герман Шая Менделівна, 30
Голосов Олександр А., протоієрей, 62
Гольденберг Зільман Гірш Абрамович, 112
Горбачевський Степан Григорович, 36
Городиський Вінцент (Horodyski Wincent), 119
Грембовський Володимир Васильович, 58
Гродзький Едмунд Мечиславович, агроном, 115
Гурарі Я. П., 89
Давидович Б. С., 37
Даненман Мендель Аврумович-Гершкович, 80
Дашкевич Іван, 72
Дверницький В. Е, голова Волинської губернської управи у справах земського господарства, 45, 64, 91, 95
Деденко Кирило Карпович, 74
Дененберг Абрам Шліом, 48

- Добровольський Валерій
Вікторович, 9, 37
- Добровольський Іван Іванович,
45, 105
- Досинчук Федір Іванович, 40
- Ельберт Шая Якович, 112
- Єзерський Сергій Адамович, 44,
57, 114
- Єсаков В. В., 35
- Зоранчук І., 2
- Засухін Іван Іванович, 76
- Зац Берель Йосипович, 43
- Зац Берель Мордкович, 43
- Зац Б. О., 43
- Зац Шимон Йосипович, 43
- Зіфферман Б., 59
- Іваницький Рахіель, 80
- Іліодор, ієромонах, 81, 82
- Ільницький Іван Андрійович, 86
- Казанський Федір Павлович, 37
- Каменцов В., 36
- Капустін П. М., 36
- Карпиловський А. Л., 112
- Карпиловський Лейба
Айзикович, 112
- Карпович Іван Петрович, 37
- Кацнельсон Іцк Абрамович, 48
- Келлер Оттокар, 60
- Кібардін Павло Костянтинович,
37
- Кітченко Ф. П., 36
- Ковальов Гнат Іванович, 50
- Ковальов Леонід Пилипович, 27,
99
- Коген Арон Мойсейович, 44
- Конацький Микола Іванович, 3,
6, 7, 16, 36
- Кондрацький Василь
Миколайович, 34, 42
- Коневий В., завідувач
Статистичного бюро, 94
- Конопко Вікентій Казимирович,
34
- Корнилович Олександр
Іванович, 26
- Коровицька Єлизавета
Василівна, 44
- Коровицький Герман
Іларіонович, 44, 103
- Коровицький Іларіон Іванович
(Іоанович), 44
- Кошлаков Петро Єгорович, 44
- Красильников Олександр
Михайлович, генерал-майор
[генерал-губернатор Волині],
55, 56, 111
- Крижановський Григорій
Якович, 82
- Крупський Микола Якович, 82
- Крушинський, 36
- Курбатов Володимир
Олексійович, 49
- Куриленко, 6
- Лавренюк, 13
- Лангер Йосип Мордко
Лейбович, 23
- Лашкова-Вербинська Н. И., 90
- Лобановська Марія Павлівна, 40,
55
- Логіновський Д. В., член
губернської управи, завідувач
страховим відділом, 95
- Маніловський Іустин
Вікторович, 45

Маресеєвич Сергій Степанович,
34
Мацкевич Михайло, 36
Миронов Сергій П., 90
Митрофан, архімандрит, 37
Морозов Микола Якович, 32, 39
Немоловський Пилип
Іринейович, 45, 51
Нікітін Олександр Григорович,
член губернської земської
управи, 64
Нусинов І., 79
Паласинський Марцелій
Адамович, 34
Палецький Євген
Олександрович, 32, 33, 34
Перлштейн Олександр, 36
Петров Микола Іванович, 37
Петрович Матвій
Олександрович, 55, 56
Петровський П. В., 36
Підвисоцький Опанас
Костянтинович, 24
Підгірський Самійло
Максимович, 1
Плеський Борис
Володимирович, 28
Пресен (Штейнберг) Аврум
Михелевич, 48
Преснов, солдат, 67
Прозоровський Віктор
Григорович, 37
Прокоса Капітон Федорович, 45
Ришковський Микола Іванович, 26
Родович І., член Кременецької
повітової земської управи, 100

Розінкевич Казимир
(Rosinkiewicz Kazimierz), 119
Роттенберг Вольф Ю., 83
Рудковська Емілія Йосипівна, 88
Сабанєєв, 36
Саплін Захар Тимофійович, 9, 37
Скоморовський Яків Йосипович,
38
Соколов С. І., 78
Соколовський Казимір
Владиславович, 45
Соловійов Олександр Іванович, 37
Сорокін Степан Онисимович, 35
Софроній, ієромонах, 82
Стельников Аркадій А., 35, 89
Сток Д., 75
Таран Платон Орестович, 49
Тетерук Петро Семенович, 11
Тихомиров Іван (Іоанн),
протоієрей, 82
Тихон, ієромонах, 87
Тоцький В., заступник голови
Кременецької повітової
земської управи, 100
Трахтенберг А. А., 13
Ульянов Микола Георгійович,
104, 109
Фідлер Є. А., 44
Фотинський Орест
Оксентійович, 103
Христофор, ієромонах, 82
Черкавський Михайло
Костянтинович, 1
Чоловський-Грейц Леонард
Северинович, 77
Шаховська Ганна Василівна,
княгиня, 14

Швець Яків Шабсович, 31

Шеніовський Володимир
Іполитович, 36

Шопник Лев Назарович, 30

Шумський Мстислав Євгенович, 49

Щербицький Євген Іванович, 44, 47

Юркевич Григорій Георгійович,
священник, 29

Яницький Леонід Іванович,
секретар губернської земської
управи, 64

Янковський Сигизмунд
Зенонович, 89

Яроцький Яків Васильович, 103

Видавничо-поліграфічний центр
"Київський університет".
Версія не для друку

Типологічний показник видань

За періодичністю

ОДНОДЕННІ

Белый цветок, 14	Генерального секретаріату
Бюлетень Волинського	Української Народної
губерніяльного комісара	Республіки, 3

ДВІЧІ НА ДЕНЬ

Волынь (1916. № 48–303), 44	Последние волыньские известия, 80
-----------------------------	-----------------------------------

ЩОДЕННІ

Вестник Волыни, 19	Житомирская минута (з № 20
Вестник Ровенского уездного	за 1910 р.), 57
земства, 20	Житомирский вечерний листок,
Волынец, 27	58
Волынская жизнь, 28	Известия Военно-революционного
Волынская земля, 29	комитета Юго-Западного
Волынская мысль, 31	фронта, 63
Волынская мысль, 32	Известия выборных Особой
Волынская почта, 34	армии, 67
Волынская речь, 35	Наша Волынь, 77
Волынские отклики, 39	Последние волыньские известия,
Волынский вестник, 40	80
Волынский курьер, 42	Почаевские известия, 81
Волынское слово, 43	Телеграммы, 100
Волынь, 44	Трудовая Волынь, 11
Голос Волыни, 47	Юго-Западная Волынь (з № 305),
Голос Волыни, 48	112
Жизнь Волыни, 55	Юго-Западный край, 113

ТИЖНЕВІ

Бюллетени Исполнительного
комитета ополчения
Юго-Западного фронта, 4	Жизнь Волыни: беспл. иллюстр.
приложение, 55
Владимир-Волынская жизнь, 24	Известия Волынского губернского
земства, 64
Волынская неделя, 32	Новая дорога, 13
Волынская нива, 33	Обзор акцизов, 78
Волынские губернские ведомости
(1838–1867, 1901–1902), 36	Почаевский листок, 82
Волынские епархиальные
ведомости, 37	Православная Волянь, 9
Волынские народные известия, 12	Проповеднический листок
"Православной Волини", 10
Голос Волынского общества
грамотности, 64	Проповеднический листок:
прилож. к "Волынским
епархиальным ведомостям", 84
Громадянин, 1	Свободное слово, 90
Дубенский вестник, 53	Школьник, 110

ДВІЧІ НА ТИЖДЕНЬ

Волынские губернские ведомости
(1871–1892), 36	Житомирский листок, 59
Волянь (1882–1885), 44	Юго-Западная Волянь, 112

ТРИЧІ НА ТИЖДЕНЬ

Весник Волынского губернского
комиссара Временного
правительства, 6	[Директорії] Української
Народньої Республіки, 7
Вістник Волинського
губерніяльного комісара
Генерального секретаріату	Волынские губернские ведомости
(1867–1872, 1892, 1900, 1903–
1905, 1911–1912), 36
	Волянь (1886 до № 120), 44
	Юго-Западная Волянь, 112

ДВОТИЖНЕВИКИ, ДВІЧІ НА МІСЯЦЬ

Волынские епархиальные
ведомости, 37	Известия Луцкого общества
сельского хозяйства, 115
Двухнедельный бюлетень об
эпидемических заболеваниях
в Волынской губернии, 51	Кадима, 73
Законоучитель, 62	Русский инок, 87
	Стерно, 2

ТРИЧІ В МІСЯЦЬ

- Волынские епархиальные ведомости (1907), 37

ЩОМІСЯЧНИКИ

Ветеринарная хроника
Волынской губернии, 22	Сабах, 88
Взаимный кредит, 23	Сельскохозяйственная хроника
Волынской губернии, 91
Возрождение, 26	Уездный воинский начальник, 104
Врачебно-санитарная хроника
Волынской губернии, 45	Цены на продукты сельского
хозяйства на базарах
Волынской губернии, 106
Голос пчеловода, 50	[Цены на продукты сельского
хозяйства на базарах
и ярмарках Волынской
губернии, 107]
Ежемесячный бюллетень
метеорологической сети
Волынского губернского
земства, 54	Цены на продукты сельского
хозяйства на ярмарках
Волынской губернии, 108
Истина, 72	Чиновник военного ведомства, 109
Кременецкая искра, 74	
Листок хмелевода, 76	
Мысль, 8	

ДВОМІСЯЧНИКИ

- Листок хмелевода, 76

ЩОРІЧНИКИ

- Статистический ежегодник губернского земства, 94

НЕРЕГУЛЯРНО, У МІРУ НАДХОДЖЕННЯ МАТЕРІАЛІВ

Волынские новости, 38	Известия Союза тружеников
народной школы Волыни, 71
Житомирская минута (до № 20
за 1910), 57	Рабочий голос, 86
Известия Союза служащих
и рабочих Житомирской
железной дороги, 70	

БЕЗ ЗАЗНАЧЕННЯ ПЕРІОДИЧНОСТІ

Бюллетень бюро
Исполнительного комитета
Особой армии, 5	Бюллетень справочного бюро
по животноводству
Волынского губернского
земства, 18
Бюллетень "Вестник Волынского
губернского комиссара", 16	Вестник Волынского губернского
комиссара = Вістник
Волинського губерніяльного
комісара, 5
Бюллетень Волынского
общества хмелеводства, 17	

- Вестник Совета рабочих,
солдатских и крестьянских
депутатов
г. Староконстантинова, 21
- Военно-санитарный обзор, 25
- Волинский историко-
археологический сборник, 41
- Голос воина, 46
- Дорожная хроника Волинского
губернского земского
управления, 52
- Житомирский листок
объявлений, 60
- Журналы Волинского
губернского земского
собрания, 61
- Известия Волинского губернского
избирательного комитета, 65
- Известия Временного
исполнительного комитета
объединенных общественных
организаций г. Овруча
и уезда, 66
- Известия общего
профессионального союза
рабочих м. Подонного, 68
- Известия Совета солдатских,
крестьянских и рабочих
депутатов города Овруча
и уезда, 69
- Кривое зеркало, 75
- Отклики свободной школы, 79
- Провинциальная мысль, 83
- Протоколы общества врачей
Волинской губернии, 85
- Состояние операций
по обязательному
и добровольному
страхованию и сведения
о противопожарных
мероприятиях, 92
- Социал-демократ, 93
- Страховая хроника Волинского
губернского земского управ-
ления, 95
- Текущая сельскохозяйственная
статистика [по состоянию
озимых и яровых посевов], 96
- Текущая сельскохозяйственная
статистика [по ценам
на продукты], 97
- Текущая страховая статистика, 98
- Телеграммы, 99
- Труды Волинского губернского
статистического комитета, 101
- Труды метеорологической сети
Волинского земства, 102
- Труды Общества исследователей
Волини, 103
- Хроника земских повинностей
и учреждений общественного
призрения Волинской
губернии, 105
- Экстренная телеграмма, 111
- Юная Волинь, 114
- Kol-Hamore, 116
- Kul-Mur, 117
- Der Shlang, 118
- Tygodnik Kresowy, 119

УНІВЕРСАЛЬНІ (МАСОВІ)

- Вестник Волыни, 19
Владимир-Волынская жизнь, 24
Волынец, 27
Волынская жизнь, 28
Волынская земля, 29
Волынская мысль, 30
Волынская мысль, 31
Волынская неделя, 32
Волынская нива, 33
Волынская почта, 34
Волынская речь, 35
Волынские губернские ведомости, 36
Волынские народные известия, 12
Волынские новости, 38
Волынские отклики, 39
Волынский вестник, 40
Волынский курьер, 42
Волынское слово, 43
Волынь, 44
Голос Волыни, 47
Голос Волыни, 48
Голос Волынского общества грамотности, 49
Громадянин, 1
Дубенский вестник, 53
Жизнь Волыни, 55
Жизнь Волыни, 56
Житомирская минута, 57
Житомирский вечерний листок, 58
Житомирский листок, 59
Известия Волынского губернского земства, 64
Наша Волынь, 77
Новая дорога, 13
Последние волынские известия, 80
Провинциальная мысль, 83
Сабах, 88
Свободное слово, 89
Свободное слово, 90
Трудовая Волынь, 11
Юго-Западная Волынь, 112
Юго-Западный край, 113
Tygodnik Kresowy, 119

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНІ

- Бюлетень Волинського губерніяльного комісара Генерального секретаріату Української Народньої Республіки, 3
Бюлетень "Вестника Волынского губернского комиссара", 16
Вестник Волынского губернского комиссара = Вістник Волинського губерніяльного комісара, 5
Вестник Волынского губернского комиссара Временного правительства, 6
Вестник Совета рабочих, солдатских и крестьянских депутатов г. Староконстантинова, 21

Вістник Волинського
губерніяльного комісара
Генерального секретаріату
[Директорії] Української
Народної Республіки, 7
Известия Волынского губернского
избирательного комитета, 65
Известия Временного
исполнительного комитета
объединенных общественных
организаций г. Овруча
и уезда, 66

Известия общего
профессионального Союза
рабочих м. Полонного, 68
Известия Совета солдатских,
крестьянских и рабочих
депутатов города Овруча
и уезда, 69
Кадима, 73
Рабочий голос, 86
Социал-демократ, 93

РЕЛІГІЙНО-ДУХОВНІ

Волынские епархиальные
ведомости, 37
Волинский историко-
археологический сборник, 41
Законоучитель, 62
Истина, 72
Почаевские известия, 81
Почаевский листок, 82
Православная Волынь, 9
Проповеднический листок
"Православной Волини", 10
Проповеднический листок:
приложение к "Волинским
епархиальным ведомостям", 84
Русский инок, 87

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКІ

Мысль, 8
Стерно, 2

САТИРИЧНО-ГУМОРИСТИЧНІ

Кременецкая искра, 74
Кривое зеркало, 75
Юная Волынь, 114
Der Shlang, 118

ОСВІТНІ

Голос Волынского Общества
грамотности, 49
Известия Союза тружеников
народной школы Волини, 71
Отклики свободной школы, 79
Школьник, 110

СТУДЕНТСЬКІ

Юная Волынь, 114

НАУКОВІ

Волинський історико-
археологічний збірник, 41

Труди Общества исследователей
Волини, 103

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІ

Возрождение, 26

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ

Бюллетень Волинського
общества хмелеводства, 17

Бюллетень справочного бюро
по животноводству
Волинського губернского
земства, 18

Ветеринарная хроника
Волинской губернии, 22

Голос пчеловода, 50

Известия Луцкого Общества
сельского хозяйства, 115

Листок хмелевода, 76

Сельскохозяйственная хроника
Волинской губернии, 91

Текущая сельскохозяйственная
статистика [по состоянию
озимых и яровых посевов], 96

Текущая сельскохозяйственная
статистика [по ценам
на продукты], 97

Цены на продукты сельского
хозяйства на базарах
Волинской губернии, 106

Цены на продукты сельского
хо-зяйства на базарах
и ярмарках Волинской
губернии, 107

Цены на продукты сельского
хазяйства на ярмарках
Волинской губернии, 108

МЕДИЧНІ

Белый цветок, 14

Военно-санитарный обзор, 25

Врачебно-санитарная хроника
Волинской губернии, 45

Двухнедельный бюлетень об
эпидемических заболеваниях
в Волинской губернии, 51

Протоколы Общества врачей
Волинской губернии, 85

ВІЙСЬКОВІ

Бюллетень Бюро Исполнительно-
го комитета Особой армии, 15

Бюллетень Исполнительного
комитета ополчения
Юго-Западного фронта, 4

Военно-санитарный обзор, 25

Голос воина, 46

Известия Военно-
революционного комитета
Юго-Западного фронта, 63

Известия выборных Особой
армии, 67

Уездный воинский начальник, 104

Чиновник военного ведомства, 109

МЕТЕОРОЛОГІЧНІ

Ежемесячный бюллетень
метеорологической сети
Волынского губернского
земства, 54

Труды метеорологической
сети Волынского земства, 102

ТРАНСПОРТНІ

Дорожная хроника Волынского
губернского земского
управления, 52

Известия Совета служащих
и рабочих Житомирской
железной дороги, 70

ЕКОНОМІЧНІ

Взаимный кредит, 23

Обзор акцизов, 78

СТАТИСТИЧНІ

Состояние операций по
обязательному
и добровольному
страхованию и сведения
о противопожарных
мероприятиях. Текущая
и страховая статистика, 92

Статистический ежегодник
Волынского губернского
земства, 94

Страховая хроника Волынского
губернского земского
управления, 95

Текущая сельскохозяйственная
статистика [по состоянию
озимых и яровых посевов], 96

Текущая сельскохозяйственная
статистика [по ценам
на продукты], 97

Текущая страховая статистика, 98

Труды Волынского губернского
статистического комитета, 101

Хроника земских повинностей
и учреждений общественного
призрения Волынской
губернии, 105

РЕКЛАМНО-ДОВІДКОВІ

Житомирский листок объявлений, 60

ВИДАННЯ ТЕЛЕГРАМ

Вестник Ровенского уездного
земства, 20

Последние волынские известия,
80

Телеграммы, 99

Телеграммы, 100

Экстренная телеграмма, 111

ОФІЦІЙНІ

Волынские губернские
ведомости, 36

Волынские епархиальные
ведомости, 37

ПРИВАТНІ

Вестник Волыни, 19

Владимир-Волынская жизнь, 24

Взаимный кредит, 23

Возрождение, 26

Волынец, 27

Волынская жизнь, 28

Волынская земля, 29

Волынская мысль, 30

Волынская мысль, 31

Волынская неделя, 32

Волынская нива, 33

Волынская почта, 34

Волынская речь, 35

Волынские новости, 38

Волынские отклики, 39

Волынский вестник, 40

Волынский курьер, 42

Волынское слово, 43

Волынь, 44

Голос Волыни, 47

Голос Волыни, 48

Голос пчеловода, 50

Жизнь Волыни, 55

Жизнь Волыни: еженед.

иллюстр. приложение, 56

Житомирская минута, 57

Житомирский вечерний листок, 58

Житомирский листок, 59

Житомирский листок

объявлений, 60

Законоучитель, 62

Истина, 72

Кременецкая искра, 74

Кривое зеркало, 75

Наша Волынь, 77

Обзор акцизов, 78

Последние волынские известия, 80

Почаевские известия, 81

Провинциальная мысль, 83

Сабах, 88

Свободное слово, 90

Стерно, 2

Уездный воинский начальник, 104

Чиновник военного ведомства, 109

Юго-Западная Волынь, 112

Юго-Западный край, 113

Юная Волынь, 114

Tygodnik Kresowy, 119

ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА САМОВРЯДУВАННЯ

- Бюлетень Волинського
губерніяльного комісара
Генерального секретаріату
Української Народної
Республіки, 3
- Бюллетени Исполнительного
комитета ополчения Юго-
Западного фронта, 4
- Бюлетень Бюро Исполнительно-
го комитета Особой армии, 15
- Бюллетень "Вестник Волынского
губернского комиссара", 16
- Бюллетень справочного бюро по
животноводству Волынского
губернского земства, 18
- Вестник Волынского губернского
комиссара = Вісті Волинського
губерніяльного комісара, 5
- Вестник Волынского губернского
комиссара Временного
правительства, 6
- Вестник Ровенского уездного
земства, 20
- Вестник Совета рабочих, солдатс-
ких и крестьянских депутатов
г. Староконстантинова, 21
- Ветеринарная хроника
Волынской губернии, 22
- Вістник Волинського
губерніяльного комісара
Генерального секретаріату
[Директорії] Української
Народної Республіки, 7
- Военно-санитарный обзор, 25
- Волынские народные известия, 12
- Врачебно-санитарная хроника
Волынской губернии, 45
- Громадянин, 1
- Двухнедельный бюллетень об
эпидемических заболеваниях
в Волынской губернии, 51
- Дорожная хроника Волынского
губернского земского
управления, 52
- Ежемесячный бюллетень
метеорологической сети
Волынского губернского
земства, 54
- Журналы Волынского
губернского земского
собрания, 61
- Известия Военно-революционного
комитета Юго-Западного
фронта, 63
- Известия Волынского
губернского земства, 64
- Известия Волынского
губернского избирательного
комитета, 65
- Известия Временного
исполнительного комитета
объединенных общественных
организаций г. Овруча
и уезда, 66
- Известия выборных Особой
армии, 67
- Известия Совета солдатских,
крестьянских и рабочих
депутатов города Овруча
и уезда, 69
- Свободное слово, 89

- Сельскохозяйственная хроника
Волынской губернии, 91
- Состояние операций по
обязательному и
добровольному
страхованию и сведения
о противопожарных
мероприятиях, 92
- Статистический ежегодник
Волынского губернского
земства, 94
- Страховая хроника Волынского
губернского земского
управления, 95
- Текущая сельскохозяйственная
статистика [по состоянию
озимых и яровых посевов], 96
- Текущая сельскохозяйственная
статистика [по ценам
на продукты], 97
- Текущая страховая статистика, 98
- Телеграммы, 99
- Телеграммы, 100
- Трудовая Волянь, 11
- Труды Волынского губернского
статистического комитета, 101
- Хроника земских повинностей
и учреждения общественного
призрения Волынской
губернии, 105
- Цены на продукты сельского
хозяйства на базарах
Волынской губернии, 106
- Цены на продукты сельского
хозяйства на базарах
и ярмарках Волынской
губернии, 107
- Цены на продукты сельского
хозяйства на ярмарках
Волынской губернии, 108
- Экстренная телеграмма, 111

ГРОМАДСЬКИХ, НАУКОВИХ, РЕЛІГІЙНИХ, ОСВІТНІХ І ФАХОВИХ ТОВАРИСТВ ТА УСТАНОВ

- Белый цветок, 14
- Бюллетень Волынского
общества хмелеводства, 17
- Волынские епархиальные
ведомости (1905), 37
- Волынский историко-
археологический сборник, 41
- Голос Волынского общества
грамотности, 49
- Известия Луцкого общества
сельского хозяйства, 115
- Известия общественного
профессионального союза
рабочих м. Полонного, 68
- Известия Союза служащих
и рабочих Житомирской
железной дороги, 70
- Известия Союза труженников
народной школы Волини, 71
- Листок хмелевода, 76
- Мысль, 8
- Отклики свободной школы, 79
- Почаевский листок, 82
- Православная Волянь, 9
- Проповеднический листок
"Православной Волини", 10
- Протоколы Общества врачей
Волынской губернии, 85

Рабочий голос, 86
Русский инок, 87
Социал-демократ, 93
Трудовая Волянь, 11

Труды Общества исследователей
Вольни, 103
Школьник, 110

НЕ ВИЗНАЧЕНО ВИДАВЦЯ

Голос воина, 46
Дубенский вестник, 53
Кадима, 73

Kol Hamore, 116
Kul-Mur, 117
Der Shalang, 118

Видавничо-поліграфічний центр
"Київський університет".
Версія не для друку

Показчик наявності видань у бібліотеках

БАН – 1, 4, 6, 7, 12, 13, 16, 19, 27, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 38, 39, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 55, 56, 58, 59, 71, 77, 81, 83, 93, 100, 110, 112, 113 (37, тобто 31 %)

БКМ – 44 (1)

БМДУ – 37, 91, 95 (3)

БУА – 82 (1)

ДАЖО – 19, 28, 29, 34, 37, 38, 39, 42, 43, 44, 47, 55, 77, 82 (14, тобто 11, 8 %)

ДНАБ – 1, 4, 6, 7, 11, 12, 24, 28, 36, 44, 55, 71, 89 (13, тобто 11 %).

ЖОУНБ – 36, 37, 76, 91 (4).

ЛННБ – 8, 19, 29, 34, 36, 37, 41, 61, 64, 75, 82, 91 (12, тобто 10 %).

НБУВ – 1, 5, 7, 11, 12, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 34, 36, 37, 44, 45, 50, 54, 55, 56, 57, 63, 64, 68, 71, 77, 80, 81, 82, 91, 102, 116, 117, 118, 119 (37, тобто 31 %).

РДБ – 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 64, 66, 67, 70, 74, 75, 76, 77, 78, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 91, 93, 94, 95, 103, 105, 109, 112, 113, 115, 119 (71, тобто 60 %).

РНБ – 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 19, 20, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 62, 63, 64, 66, 69, 70, 71, 72, 74, 76, 77, 78, 79, 81, 82, 83, 84, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 111, 112, 113, 114, 115 (88, тобто 74 %).

ЦДАУ – 8 (1).

Не встановлена наявність видань – 2, 46, 53, 60, 65, 73 (6, тобто 5 %).

Показчик друкарень

Волинська губернська друкарня, потім електродрукарня (м. Житомир) – 3, 4, 11, 16, 36, 37, 59, 64, 72, 79, 84, 86;
Домашня літографія (літерографія) К. К. Деденка (м. Кременець) – 74.

ДРУКАРНІ:

[без назви] (м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 10, у дворі) – 6, 7;
Бояра М. (м. Рівне, вул. Шосейна) – 48, 112;
Бродович Н. О., згодом – Товариства Бродович, електродрукарня
(електрична друкарня) Н. О. Бродович (Товариства Н. О. Бродович)
(м. Житомир) – 19, 22, 31, 34, 37, 39, 44, 45, 57, 61, 64, 77, 91, 92, 95, 96,
97, 105, 106;
Бродовича С., його спадкоємців (м. Житомир) – 37, 44, 85;
Вассера Г. І. (м. Володимир-Волинський) – 24;
Виконавчого комітету ополчення Південно-Західного фронту
(м. Житомир) – 4;
Висоцького Ш. Л. (м. Житомир, вул. Соборна, 29) – 44;
Волинського губернського земства (м. Житомир) – 12, 28, 35, 37, 64,
71, 89;
Волинського губернського правління (м. Житомир) – 28, 36, 44, 55, 56;
"Вольнського слова" (м. Житомир, вул. Велика Петербурзька
(Петроградська), 6) – 43;
Гассера З. М. (м. Рівне, вул. Шосова, буд. Вількович) – 30, 75, 112;
Гассера І. М. (м. Дубно, вул. Центральна, будинок Фішмана;
вул. Імператора Олександра, 11) – 83, 112;
Герценштейна А. Д. (м. Овруч, вул. Велика Петроградська) – 66, 69;
Гершенгорна І. Д. (м. Житомир, вул. Київська, 12) – 45, 70;
Горінштейна Б. А. (м. Кременець, вул. Романівська, власний
будинок) – 26, 100;
Гройса М. Л. (Луцьк, вул. Шосейна) – 115;
Гурфінкеля Н. М., потім електродрукарня
(м. Житомир, вул. Михайлівська, 21; пров. Іларіонівський) – 32;
Даєнмана І. А. (м. Житомир, вул. Київська, 27) – 43;

Дененмана М. – друкарня та літографія, електропарова друкарня, електротиполітографія М. Дененмана та його спадкоємців (м. Житомир, вул. Михайлівська, 3; вул. Михайлівська, 6) – 41, 54, 76, 78, 102, 103, 104, 109, 112;

Заца Б. (м. Житомир) – 44;

Катерберга М. М. (м. Житомир, вул. Михайлівська, 22, будинок Усановича) – 23, 44, 58, 77;

Келлера (м. Полонне), 68; Кирчика Л. (м. Ізяслав) – 90;

Коровицької Є. В. (м. Житомир) – 44, 85;

Крижановського Н. Н., згодом – типолітографія і палітурня, електродрукарня (м. Житомир, вул. Михайлівська, 20; вул. Велика Бердичівська, 33) – 22, 62, 99, 111;

Культурно-просвітньої комісії Особой армії (м. Луцьк) – 93;

іхамкіна Л. і Чертова М. (м. Ковель) – 113;

Польська друкарня (м. Житомир) – 119;

Почаєво-Успенської Лаври (м. Почаїв) – 26, 29, 37, 41, 81, 82, 87, 110;

при Канцелярії Головного начальника постачання Південно-Західного фронту (м. Житомир) – 25;

Рівненського повітового земства (м. Рівне) – 20, 61;

Ріхтера (м. Луцьк, вул. Караїмська, будинок Алекса Фірковича) – 88;

Розенблата А. М. (м. Житомир) – 44;

Синкевича Є. А., потім електродрукарня (м. Житомир) – 37, 39, 44, 57;

Соколова С. І. (м. Житомир) – 44, 78;

Хазанчука (м. Рівне) – 30; Хорожанського Ш. (м. Житомир) – 118;

Шадова і Санкевича (м. Житомир) – 101;

Швеця Х. М. (м. Житомир, вул. Бердичівська, 41) – 14, 27, 33, 34, 37, 38, 42, 43, 44, 62, 77, 114;

Штабу Особой Армії (м. Луцьк, вул. Костельна) – 67;

Штерензона А. О. (м. Житомир) – 44;

Шумського Л. Д. (м. Кременець) – 74;

Щербицького Є. І., згодом електродрукарня "Волян" (м. Житомир) – 44, 47, 49;

ЕЛЕКТРОДРУКАРНІ:

Гурфінкеля Н. М. (м. Житомир, вул. Михайлівська, 21; пров. Іларіонівський) – 32;

Ріхтера (м. Луцьк) – 88;

Штеренберга С. М. (м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 16) – 18, 50;
Перша типолітографія Житомирської етикетної фабрики Угер
і Блох (м. Житомир, вул. Вільська, будинок д-ра Фрімма) – 44;
"Робітник" – електродрукарня (Р. Іваницького і М. Дененмана)
(м. Житомир, вул. Гоголівська, 4) – 1, 17, 34, 76, 78, 80, 91, 92, 94, 98;
"Труд и искусство" (м. Житомир) – 40;
"Экономия" Ройтенберга У. Н. (м. Житомир, вул. Гоголівська, 10) –
34, 43, 77.

Видавничо-поліграфічний центр
"Київський університет".
Версія не для друку

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бажан Н. Н. М. М. Коцюбинский – журналист и литературный критик: автореф. дисс. ... канд. филол. наук / Бажан Наталия Николаевна. – Львов, 1977.
2. Бажан Н. М. М. Коцюбинский – сотрудник газеты "Волинь" (выступления по вопросам печати) / Н. М. Бажан // Вісн. Київ. ун-ту. – 1971. – № 13.
3. Бажан Н. М. М. Коцюбинский – сотрудник газеты "Волинь" (выступления против церкви) / Н. М. Бажан // Вісн. Київ. ун-ту. – № 14.
4. Бандилко Л. Бібліотечна діяльність товариства "Просвіта" на Волині (з початку ХХ ст. до 1939 р.) / Лілія Бандилко // Бібліотечн. вісн. – 1992. – № 2. – С. 33–35.
5. [Беляев П.] Указатель статей "Волинских епархиальных ведомостей". 1887–1907. – Почаев, 1909.
6. Библиография периодических изданий России. 1901–1916: в 4 т. / Респ. публ. библ. им. М. Е. Салтыкова-Щедрина; сост.: Л. Н. Беляева, М. К. Зиновьева, М. М. Никифоров. – Л., 1958–1961.
7. Библиография русской периодической печати. 1703–1913 гг. / сост.-изд. Н. М. Лисовский. – Пг., 1915.
8. Бойко А. Преса православної церкви в Україні 1900–1917 рр.: Культура. Суспільство. Мораль / Алла Бойко. – Дніпропетровськ, 2002.
9. Бойко М. Бібліографія періодики Волині / М. Бойко. – Блумінгтон, 1982.
10. Большевицкая периодическая печать (декабрь 1900 – октябрь 1917). – М.: Госполитиздат, 1964.
11. Буткевич А. С. Пчеловодное обозрение журналов за [1912–1916] год / А. С. Буткевич. – Тула, 1913–1917 (Бесплатное приложение к журналу "Опытная пасека"). – Изд. Тульск. Об-ва пчеловодства. – Вып. 1: Обозрение пчеловодных и сельскохозяйственных журналов за 1912 год).

12. Василевич О. Г. Видавнича справа та книгодрукування на Житомирщині в XIX – на початку XX ст. / О. Г. Василевич // Поліграфія і видавнича справа. – 2005. – Вип. 42. – С. 15–20.

13. Весь Юго-Западный край: адресная и справочная книга по Киевской, Подольской и Волынской губерниям. – К., 1913.

14. Газети Радянської України, 1917–1920 рр.: каталог (За матеріалами газетних фондів ЦНБ АН УРСР): бібліограф. покажчик. – К., 1979.

15. Грінченко Б. Тяжким шляхом / Борис Грінченко. – К., 1911.

16. Дей О. І. Книга і друкарство на Україні з 60-х років XIX ст. до Великого Жовтня / О. І. Дей // Книга і друкарство на Україні. – К.: Наук. думка, 1964. – С. 128–205.

17. Дем'янчук Г. С. З історії української преси на Волині (1918–1919 рр.) / Г. С. Дем'янчук // Українська періодика: історія і сучасність: доп. та повід. II Всеукр. наук.-теор. конф., 21–22 грудня 1994 р. – Львів ; Житомир, 1994. – С. 41–42.

18. Дениско Л. М. Релігійні православні періодичні видання XIX – початку XX століття у фондах Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського: каталог / Л. М. Дениско. – К., 2001.

19. Денисюк В. Т. Журналістика Волині: факти й імена: нариси історії засобів масової інформації Волині XX – початку XXI ст. / В. Т. Денисюк. – Луцьк: Надстир'я, 2005.

20. Животко А. Історія української преси / Аркадій Животко. – К.: Наша культура і наука, 1999.

21. Ігнатієнко В. Бібліографія української преси (1816–1916 рр.) / В. Ігнатієнко. – Х. ; К. : Держвидав України, 1930.

22. Ильинский Л. К. Список поврежденных изданий за 1917 г. / Л. К. Ильинский. – Пг., 1919.

23. Історія української дожовтневої журналістики. – Львів: Вища школа, 1983.

24. Каталог газет и журналов на 1904 г. – СПб., 1904.

25. Каталог газет и журналов на 1905 г. – СПб., 1905.

26. Каталог дореволюційних газет, що видавалися на Україні (1822–1916) : публікація фонду ЦНБ АН УРСР. – К., 1971.

27. Кондра С. Спроба реєстру української періодичної преси, 1816–1916 / С. Кондра // Книгар. – 1918. – № 16. – С. 998–1004.

28. Кондратюк Р. Ю. Дореволюційна періодика у фондах державного архіву Житомирської області / Р. Ю. Кондратюк // Укр. періодика:

історія і сучасність : тези доп. та повідомл. II Всеукр. наук.-теор. конф., 21–22 грудня 1994 р. – Львів ; Житомир, 1994. – С. 31–32.

29. Коновець О. Просвітницький рух в Україні (XIX – перша третина XX ст.) / О. Коновець. – К.: Хрещатик, 1992.

30. Костриця М. Видавнича діяльність товариства дослідників Волині (1900–2000 рр.) / М. Костриця // Укр. періодика: історія і сучасність : тези доп. та повідомл. VI Всеукр. наук.-теор. конф., Львів, 11–13 травня 2000 р. – Львів, 2000. – С. 76–79.

31. Костриця М. "Волинська народна газета" (1918–1919 рр.) як чинник українізації / М. Костриця // Укр. періодика: історія і сучасність : тези доп. та повідомл. VIII Всеукр. наук.-теор. конф. Львів, 24–26 жовтня 2003 р. – Львів, 2003. – С. 87–90.

32. Костриця М. Ю. Товариство дослідників Волині: історія, діяльність, постаті / М. Костриця. – Житомир ; К., 2001. – 360 с.

33. Кравчук М. Українська преса Волині, Холмщини, Підляшшя та Полісся / М. Кравчук // Українська книга (Філадельфія). – 1976. – № 4. – С. 81–85.

34. Кревецький І. Початки преси на Україні, 1776–1850 / І. Кревецький // Записки Наук. тов-ва імені Шевченка. – Львів, 1926. – Т. СХІІІ–СХІІІІ. – С. 185–208.

35. Крупський І. В. Національно-патріотична журналістика України: (друга половина XIX – перша чверть XX ст.) / І. Крупський. – Львів: Світ, 1995.

36. Кузеля З. З культурного життя України / Зенон Кузеля. – Зальцведель, 1918.

37. Лашук Ю. Дослідження періодичних видань Волині, Полісся, Підляшшя і Холмщини (1836–1950 рр.): стан і найважливіші завдання / Ю. Лашук // Укр. періодика: історія і сучасність : тези доп. і повідомл. Всеукр. наук.-теор. конф. (9–10 груд. 1993 р.). – Львів, 1993. – С. 30–34.

38. Лисовский Н. М. Библиография русской периодической печати 1703–1900 гг.: (материалы к истории русской журналистики / Н. М. Лисовский. – Пг., 1915.

39. Лукашук В. С. Часопис "Волинские епархиальные ведомости" як джерело вивчення проблем волинського регіону другої половини XIX – початку XX ст. / В. С. Лукашук // Наук. записки Вінницьк. держ. пед. ун-ту ім. М. М. Коцюбинського. Серія: історія. – 2009. – Вип. 16.

40. Ляшенко А. И. "Волинские губернские ведомости" в 1838–1887 гг. : [указатель статей и материалов по изучению губернии, напечатанных в "Волинских губернских ведомостях"] / А. И. Ляшенко // Живая старина. – СПб., 1893. – Вып. 2. – С. 265–276.

41. Ляшко С. М. Періодичні видання Волині як джерело для українського біографічного словника та регіональної історії повсякденності / С. М. Ляшко, Т. І. Шовкопляс // Велика Волинь. – Житомир, 2008. – Вип. 39. – Т. 2: Антонінський край у просторі і часі. – С. 33–39.

42. Миць М. Українська періодична преса Волині (1921–1939 рр.) як історичне джерело: автореф. дис. ... канд. іст. наук / М. Миць. – К., 1995.

43. Мілясевич І. Періодичні видання Волинської губернії ХІХ – початку ХХ століття: історико-бібліограф. дослідження / Ірина Мілясевич; наук. ред. М. М. Романюк. – Львів, 2004. – 376 с.

44. Мілясевич І. Типологічні характеристики преси Волині ХІХ – початку ХХ століття / І. Мілясевич // Наук. праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2005. – Вип. 14. – С. 667–684.

45. Мілясевич І. Чи був "Почаевский листок" "цареславно-чорносотенним" журналом / І. Мілясевич // Укр. періодика: Історія і сучасність: тези доп. та повідомл. VIII Всеукр. наук.-теорет. конф. (Львів, 24–26 жовтня 2003 р.) – Львів, 2003. – С. 264–270.

46. Огієнко І. Історія українського друкарства / Іван Огієнко. – К.: Либідь, 1994.

47. Отчет о деятельности Общества исследователей Волини и Волинского центрального музея за 1913 год. – Житомир, 1915.

48. Павлюк І. Освітні часописи Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–1939 рр. / Ігор Павлюк // Проблеми педагогічних технологій. – Луцьк, 1999. – Вип. 4. – С. 11–19.

49. Павлюк І. Селянська преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–1939 рр. / Ігор Павлюк // Зб. пр. наук.-досл. центру періодики. – Львів, 2000. – Вип. 8. – С. 90–115.

50. Павлюк І. З. Українські часописи Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя (1917–1939 рр.): анотований покажчик / І. З. Павлюк. – Львів ; Луцьк, 1997.

51. Павлюк І. Церковне життя на сторінках українських часописів Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя (1917–1939 рр.) / І. Павлюк // Зб. пр. наук.-дослід. центру періодики. – Львів, 1999. – Вип. 6. – С. 185–216.

52. Периодическая печать в России в 1917 году: библиограф. указатель: в 3 ч. – Л., 1987. – Ч. 1–3.
53. Періодичні видання Волині, Полісся, Підляшшя та Холмщини (1836–1944): список / укл. Ю. Лашук, Г. Бухало, О. Ошуркевич. – Львів, 1994.
54. Періодичні видання УРСР, 1917–1960: Газети : бібліограф. довідник. – Харків, 1965.
55. Преса України : газети 1917–1920 рр. / укл. Г. Я. Рудий. – К. : Хрещатик, 1997.
56. Русская периодическая печать (1702–1894): справочник / под. ред. А. П. Дементьева, А. В. Западова, М. С. Черепанова. – М., 1959.
57. Русская периодическая печать (1895 – октябрь 1917 г.): справочник / авторы-сост.: М. С. Черепанов, Е. М. Фингерт. – М.: Госполитиздат, 1957.
58. Русская периодическая печать : указатели содержания. 1728–1995 / сост. Н. В. Ниткина. – СПб., 1998.
59. Русские дореволюционные газеты в фондах библиотеки АН СССР, 1703–1916 : алфавит. каталог / сост. А. С. Кузьмин, Г. Н. Яковлев. – Л., 1984. – Кн. 1–2.
60. Русские дореволюционные газеты в фондах Государственной библиотеки СССР имени В. И. Ленина: алфавитный каталог. – М., 1986.
61. Сарапин Н. Періодика Волинської Губернії 1838–1917 рр. / Н. Сарапин // Укр. періодика: історія і сучасність: доп. та повід. VII Всеукр. наук.-теор. конф., Львів, 17–18 травня 2002 р. – Львів, 2002. – С. 62–64.
62. Сарапин Н. Українська тематика в житомирській газеті "Волинь" / Н. Сарапин, Н. Шудря // Укр. періодика: історія і сучасність: доп. та повідомл. VIII Всеукр. наук.-теор. конф., Львів, 24–26 жовтня 2003 р. – Львів, 2003. – С. 213–219.
63. Сидоренко Н. Становлення і розвиток преси Волинської губернії / Н. Сидоренко, Н. Сарапин // Зб. пр. наук.-досл. центру періодики. – Львів, 2002. – Вип. 10. – С. 11–16.
64. Сидоренко О. Нездійсненні видання: анотований покажчик нереалізованих проектів україномовних часописів кінця XIX – початку XX ст. / Олександр Сидоренко. – К., 1995.
65. Сидоренко О. Перелік україномовних часописів, що видавалися на території Росії на початку XX століття / Олександр Сидоренко. – Едмонтон: Вид-во Канадського ін-ту українських студій, 1990.

66. Список периодических изданий в Российской империи, за исключением выходящих в свет в Финляндии. – СПб., 1906.

67. Справочная книжка периодических изданий, издающихся в России. – Екатеринослав, 1889.

68. Тиховский Ю. И. Указатель содержания неофициальной части "Волынских епархиальных ведомостей" за первые двадцать лет их существования, сент. 1867 – сент. 1887 / Ю. И. Тиховский. – Почаев, 1888. – 258 с.

69. Указатель статей, напечатанных в неофициальной части "Волынских губернских ведомостей" в период с 1868 по 1880 год / под ред. А. Б. Братчикова. – Житомир, 1880.

70. Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопедичного довідника / за ред. М. М. Романюка. – Львів, 1994–2011. – Вип. 1–18.

71. Федоришин П. Преса і українська державність (1917–1920 рр.) / П. Федоришин. – Тернопіль, 1996.

Видавничо-поліграфічний центр
"Київський університет".
Версія не для друку

ЗМІСТ

Список загальних скорочень	261
Список бібліотек	263
Від укладачів	7
Періодика Волинської губернії: пошуки і знахідки	13
Анотований показчик	47
Україномовні видання	47
Двомовні видання (українською та російською мовами)	50
Тримовні видання (українською, російською та польською мовами)	61
Російськомовні видання	65
Двомовні видання (російською та польською мовами)	219
Іншомовні видання (видання розмовною єврейською мовою ідиш)	222
Іншомовні видання (польською мовою)	223
Допоміжні показчики	225
Географічний	225
Хронологічний	229
Іменний показчик редакторів та видавців	239
Типологічний показчик преси	243
Показчик наявності видань у бібліотеках	255
Показчик друкарень	257
Список використаних джерел	265

Довідкове видання

СИДОРЕНКО Наталя
ШКОЛЬНА Олена
СИДОРЕНКО Олександр

**ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ
ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ
1838–1917**

ІСТОРИКО-БІБЛІОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Довідник

Редактор *І. А. Кирницька*

Оригінал-макет виготовлено ВПЦ "Київський університет"

Формат 70×100^{1/16}. Ум. друк. арк. 22,74. Наклад 100. Зам. № 222-10542.
Гарнітура Palatino Linotype. Папір офсетний. Друк офсетний. Вид. № Ж4*.
Підписано до друку 03.03.23

Видавець і виготовлювач
ВПЦ "Київський університет"

Б-р Тараса Шевченка, 14, Київ, 01601, Україна
☎ (38044) 239 32 22; (38044) 239 31 72; тел./факс (38044) 239 31 28
e-mail: vpc@knu.ua; vpc_div.chief@univ.net.ua, redaktor@univ.net.ua
[http: vpc.knu.ua](http://vpc.knu.ua)

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1103 від 31.10.02